

العلماء النجديون

الدُّرَرُ السَّيِّئَةُ
فِي الْأَجْوِبَةِ النَّجْدِيَّةِ

ED-DÜRERÜ'S-SENİYYE
Fİ'L-ECVİBETİ'N-NECDİYYE

MUHAMMED BİN ABDULVEHHAB
VE
NECD ULEMASI

VARAKAT
yayınlari

2

**Ed-Dürerü's-Seniyye
fi'l-Ecvibeti'n-Necdiyye**

NECD ULEMASI

CİLT 2

Kitâbu'l Tevhid

VARAKÂT — 2023

İçindekiler

Tevhid Kitabı	1
İnsanları şirk koştırmaktan kurtaran dört kaide	22
Lâ İlahe İllallah'ın kendisi ile bilineceği dört kaide	28
Allah'ın, kendisi ile kişiyi faydalandıracağı şeyler	34
Müşrikler ile Müslümanların yolunu ayıran dört kaide	37
Haniflik, ibadette Allah'ı birlemek ve dini yalnızca O'na has kılmaktır	42
Dini yalnız Allah'a has kılıp ibadette hiçbir şeyi O'na ortak koştırmamak ve şirkten nehyetmek dinin özü ve emridir	48
İbadetlerinde Allah'ı inkâra gidenler bidat ehlinin en şerlileridir	58
Peygamberin dininden başka bir din ile Allah'a itaat edilemez	66
Şeytanın dostları yazmış oldukları kitapları yaldızlı sözlerle süsler	70
Bu dine tabi olan kimseler fitnelerle imtihan edileceklerdir	74
Dine hizmetten başka bir amacı olmayan kimseyi hoş görmek	78
Tevhid ve kısımları	80
Şirk ve çeşitleri	84
Küfür ve çeşitleri	87
Nifak ve çeşitleri	89
Tevhidin kısımları hakkında sorulan soruya Muhammed b. Abdulvehhab'ın verdiği cevap	90
Allah'ın emrettiği işin yedi kademe üzerine yapılması vaciptir	93
Tevhid, ibadetlerde Allah'ı birlemektir	95
Allah'ın akıl, nakil, açık deliller ve imamlar ile tevhide yakınlaştırması	97
Tam bir şekilde anlaşılması ve amele dökülmesi gereken dört kaide	100
Her insanın öğrenmesi üzerine vacip olan meseleler	102
Kelime-i Şehadetin iki aslı	106
Bu zamanda yapılan duanın çeşitleri	107
Kur'an dinleyen Ebu Cehil'in bu dine tabi olmaması	108
Kelime-i Tevhid'in manasını anlamaksızın lafzını söyleyen insanların yanılgıları	110
Peygamber gönderilmeden önce cahiliyedeki inanç ve ibadetler	128
Lâ İlahe İllallah ve Tevhidin beyanı	136
İnkâr edilemeyecek derecede açık olan ibadet çeşitleri	139
İnsanlar Lâ İlahe İllallah kelimesi hakkında 3 fırkaya ayrılmışlardır	150
Lâ ilâhe illallah'ın manası hakkında sorulan soruya Muhammed b. Abdulvehhab'ın cevabı	156

Lâ ilâhe illallah'ı tam olarak bilmek iki şey ile mümkündür	158
Tağutu inkâr etmenin manası.....	162
Lâ ilahe illallah kelimesi 4 şeyi İspat etler 4 şeyi nefyeder.....	164
Lâ ilahe illallah'ın gerekliliklerini öğrenmek farz kılınmış bir İbadettir	168
Rubûbiyyet ve Ulûhiyyet Tevhidinin beyanı.....	172
Lâ ilâhe illallah sadece dil ile söylenen bir söz değildir	178
Kitap ehlinin, cahiliyenin ve müminlerin üzerinde olduğu amel ve inançlar.....	184
Siyerde cahiliye kıssalarının anlatılmasının bazı faydaları	208
Allah'a karşı kötü zan beslemenin manası	212
Uğur ve bazı fal çeşitleri hakkında Muhammed b. Abdulvehhab'ın açıklamaları	216
Kur'an'ı ezberleyip sonra unutan kişi hakkında bir tehdit var mıdır?.....	220
Musanniflerin çoğu şirki Rubûbiyyet Tevhidinde şirk olarak tefsir etmişlerdir..	224
Menfi ve müspet şefaât arasındaki fark	228
"Allahım! İsteyenlerin hakkı için senden istiyorum." hadisinin açıklaması.....	231
Peygamberlerin ve salihlerin makamı ile duada tevessül caiz midir?	234
Dinin iki aslının araştırılması hakkında Abdulaziz b. Suud'un nasihatı	242
Masiyetten kaçınan, mezhep imamlarını taklit etmeyip Kur'an ve sünnette bulamadığı konulan âlime soran kimsenin durumu	248
Şeyh Abdulaziz b. Abdullah el-Husayn'in ibadet ile ilgili açıklamaları	252
İslam dininin aslı ve kaidesi olan iki emir	288
Allah'ı birleyen ancak şirki inkâr etmeyip şirk ehline düşmanlık göstermeyen kimselerin durumu	296
Allah'ın kendi nefsinin şahit tuttuğu tevhid: Ulûhiyyet Tevhidi.....	302
"Kim Lâ ilahe illallah derse..." hadisi hakkında somlan soruya Muhammed b. Abdulvehhab'ın cevabı.....	318
Fasıl: Allah'a ibadette ortak koşanların muhalefeti	337
Lâ ilâhe illallah yedi şart olmadan söyleyen kimseye fayda vermez	343
İhlas kelimesi manası bilince söyleyen kişiye fayda verir.....	352
Kelime-i Tevhid'in büyük manası hakkında Abdurrahman b. Hasan'ın mektubu	360
İslam mücerret bir dava, kuru kuruya söylenen bir söz değildir	369
Gaflet cehennem ehlinin sıfatlarındandır	378
Allah'ın Kitabı, Rasulü, Müslümanların imamları ve Müslümanların geneli için bir nasihat	384
Şiddetli bir tehlikeden kimler kurtulabilir?	388
Nahiv bilgisi olmayan kimsenin duyduğu ve ezberlediği ilim hakkında konuşması caiz midir?	390

Tevhidi anlayıp tedebbür etmenin ve hakikatini bilip ona tabi olmanın faydaları.....	394
Faysal b. Türkî b. Sundun Yemen âlimlerine, büyüklerine ve kabile önderlerine nasihati.....	400
İbadet, ibadette tevhidin çeşitleri ve İhlasın tanımı.....	410
İbadet, nefyedilen ilahlık ve Allah'ın hakkı olan ulûhiyyet nedir?	424
Lâ ilahe illallah kelimesinin manası, nefiy ve ispat ettiği şeyler	434
İsim ve sıfat tevhidi hakkında Abdullatif b. Abdurrahman'ın mektubu	442
Lâ ilahe illallah illallah'ın manasına dair Şeyh Abdüllatif'in açıklamaları	452
Allah dinini tamamlamış, Rasulünü apaçık bir şekilde bize ulaştırmıştır	472
Fasıl: Kelime-i Tevhid'in şartları	485
İslam'ı bozan on madde	486
İlmî, haberi tevhid ile talebi, iradî tevhid arasındaki fark.....	490

TEVHİD KİTABI

Hamd Allah'adır. O Allah ki yarattıkları O'na ihtiyaç duyar. Hayret verici fiiller O'na aittir. O, zatında ve sıfatında örnek ve benzerlikten uzaktır. Varlıkları yarattandır. Bir miskal dahi O'nun ilminden uzak değildir. O'na hamdederim. O'nu tüm noksanlıklardan tenzih ederim, O'na şükrederim. O bizden sapkınlık ve dalalet şüphelerini gidererek İslam ile bizi doğru yola ulaştırdı. Ben şahitlik ederim ki Allah'tan başka hak ilah yoktur. O birdir ve O'nun hiçbir ortağı yoktur. Bu, sabah ve akşam muvahhid bir kişinin O'na yaptığı şahitliktir.

Ben yine şahitlik ederim ki Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) O'nun kulu ve elçisidir. O hak din ile bize gelen bir uyarıcıdır. Allahım; ona, aile halkına, ashabına, kıyamet gününe kadar güzel bir şekilde onların izinden gidenlere salât ve selâm eyle. Gerçek şu ki Allah (*subhânehû ve teâlâ*), Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'i hidayet ve hak din ile -onun dinini diğer bütün dinlerin üzerine üstün kılmak üzere- göndermiş, ona kitabı ve hikmeti indirmiştir. (Kitap Kur'an-ı Kerim, Hikmet de Sünnettir). Ta ki insanlara kendilerine indirilenleri açıklasın, belki iyice düşünürler, hidayet bulur ve kurtulurlar diye.

Bundan sonra: Bazı arkadaşlarım benden aralarında ayrılığı gerekli kılmayacak, yazarın icmâ ettiği ve dört meseleyi kapsayan bir şey talep ettiler. Bu dört kaideyle Müslüman müşrikten ayrılır.

Birincisi: Şüphesiz ki Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bizi yaratan, bize şekil veren ve bizi yarattıktan sonra başboş bırakmayandır. Bilakis bize Rasulünü ve onunla beraber Kitabı gönderendir. Bundan sonra kim ona itaat ederse cennettedir, kim de ona isyan eder, karşı gelirse ateştedir.

Buna Rabbimizin şu ayeti delildir: **“Şüphesiz biz Firavun’a bir Rasul gönderdiğimiz gibi, size de üzerinize şahit olacak bir Rasul gönderdik.”**¹

“İşte bunlar Allah’ın sınırlarıdır. Her kim Allah’a ve Rasulüne itaat ederse onu altından nehirler akan cennetlere koyacaktır; orada kalıcıdırlar. İşte bu çok büyük bir kurtuluştur. Her kim Allah’a ve Rasulüne isyan edip O’nun sınırlarını aşarsa, onu içinde kalacağı ateşe sokar. Ayrıca onun için alçaltıcı bir azap vardır.”²

İkincisi: Şüphesiz ki O bütün eksikliklerden uzaktır ve yarattıklarını, dini kendisine has kılarak yalnızca O’na ibadet etmeleri için yaratmıştır. Buna Rabbimizin şu ayeti delildir:

“Ben cinleri ve insanları yalnızca bana ibadet etsinler diye yarattım.”³

“Oysa onlar, dini yalnızca O’na halis kılan Hanifler olarak sadece Allah’a ibadet etmek, namazı dosdoğru kılmak ve zekâtı vermekten başkasıyla emrolunmadılar. Dosdoğru din, işte budur.”⁴

Üçüncüsü: İbadete şirk karıştığı zaman onu geçersiz kılar ve muhakkak ki Allah (*subhânehû ve teâlâ*) böyle bir ibadeti kabul etmez. Şüphesiz ki Allah şirk dışında tüm günahları affeder. Buna Rabbimizin şu ayeti delildir:

“(Rasulüm!) Şüphesiz sana da senden öncekilere de şöyle vahyolunmuştur ki: Andolsun (bilfarz) Allah’a ortak koşarsan, işlerin mutlaka boşa gider ve hüsranda klanlardan olursun!”⁵

“Muhakkak ki Allah kendisine şirk koşulmasını asla bağışlamaz. Bundan başkasını dilediği kimse için bağışlar. Her kim de Allah’a şirk koşarsa muhakkak ki o çok

---

1 (Müzzemmil, 15)

2 (Nisa, 13-14)

3 (Zariyat, 56)

4 (Beyyine, 5)

5 (Zümer, 65)

uzak bir sapıklıkla sapmıştır.”⁶

“Her kim Allah’a şirk koşarsa muhakkak ki Allah ona cenneti haram kılmıştır. Onun varacağı yer ateştir. Zalimlerin yardımcıları yoktur.”⁷

Şirkin çeşitlerinden bir tanesi şudur: Bir insanın Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dışında başka bir şeyin zarar ve fayda vereceğine inanması. Mesela yıldız, insan, nebi, salih biri, kâhin, sihirbaz, hayvan, bitki ya da benzeri şeylere yönelmesidir.

Şüphesiz ki Allah (*subhânehû ve teâlâ*) dua eden ya da kendisinden yardım isteyen kimseye fayda vermeye ve ondan zararı gidermeye zatıyla güç yetirendir. Muhakkak ki Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmuştur:

“Allah’ın insanlara açacağı herhangi bir rahmeti tutup hapseden olamaz. O’nun tuttuğunu ondan sonra salıverecek de yoktur. O üstündür, hikmet sahibidir.”⁸

“Allah sana bir zarar dokunduracak olsa, onu O’ndan başka kimse gideremez. Ve eğer sana bir hayır isterse, O’nun lütfunu geri çevirecek de yoktur. Kullarından dilediğine bundan isabet ettirir. O, Gafûr’dur, Rahîm’dir.”⁹

Kalpte Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın bu sıfatları açıklığa kavuştuktan sonra O’ndan başkasına dua etmek, O’ndan başkasından istemek ya da O’ndan başkasına sığınmak caiz olmaz. Bunun için Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmuştur:

“De ki: Allah’ın bizim için yazdığından başkası asla bize isabet etmez. O, bizim mevlâmızdır. Onun için Mü’minler yalnızca Allah’a tevekkül etmelidirler.”¹⁰

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) ehl-i kitabı İsa (*aleyhisselam*) ve Uzeyr (*aleyhisse-*

---

6 (Nisa, 116)

7 (Maide, 72)

8 (Fatır, 2)

9 (Yunus, 107)

10 (Tevbe, 51)

lam)den yardım istemelerinden dolayı azarlamış ve kuraklık ve açlıkla imtihan etmiştir.

“De ki: Allah’ı bırakıp da (ilah olduğunu) ileri sürdüklerinize yalvarın. Ne var ki onlar, sizin sıkıntınızı ne uzaklaştırabilir, ne de değiştirebilirler. Onların yalvardıkları bu varlıklar Rablerine hangisi daha yakın olacak diye vesile ararlar. O’nun rahmetini umarlar ve azabından korkarlar. Çünkü Rabbinin azabı, sakınılacak bir azaptır.”¹¹

“De ki: Ben yalnızca sizin gibi bir beşerim. Bana, ilahınızın, sadece bir ilah olduğu vahyolunuyor. Artık her kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa, iyi iş yapsın ve Rabbine ibadette hiçbir şeyi ortak koşmasın.”¹²

“De ki: Ben kendim için Allah’ın dilediğinden başka bir yarara da bir zarara da sahip değilim. Eğer gaybı bilseydim elbette ki hayrı artırırdım ve bana hiçbir kötülük dokunmazdı. Ben ancak bir uyarıcı ve iman eden bir topluluk için müjdeleyiciyim.”¹³

Bu şirk çeşitlerinden bir tanesi de şudur: Allah (*subhânehû ve teâlâ*)tan başkasına kurban kesmek, adak adamak, namaz kılmak ve tevekkül etmektir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmuştur:

“Göklerin ve yerin gaybı Allah’ındır, bütün işler O’na döndürülür; öyleyse O’na ibadet et ve O’na tevekkül et.”¹⁴

“Ölümsüz ve daima diri olan Allah’a güvenip dayan”¹⁵

“Mü’minler yalnızca Allah’a tevekkül etmelidirler.”¹⁶

---

11 (İsra, 56-57)

12 (Kehf, 110)

13 (Araf, 188)

14 (Hud, 123)

15 (Furkan, 58)

16 (Tevbe, 51)

“Ölü, kan, domuz eti, Allah’tan başkası adına kesilenler, boğulmuş, vurulmuş, yuvarlanmış, boynuzlanmış ve yırtıcı hayvan tarafından yenilmiş olanlar –ölmeden yetişip kestiğiniz müstesna- dikili taşlar üzerinde boğazlananlar ve fal oklarıyla kısmet aramanız size haram kılındı.”¹⁷

“Rabbin için namaz kıl ve kurban kes.”¹⁸

“De ki: Muhakkak ki benim namazım, ibadetlerim, hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbi olan Allah içindir.”¹⁹

Bu şirk çeşitlerinden bir tanesi de şudur: Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın haram kıldığını helal, helal kıldığını haram kılmak ve buna razı olmaktır. Muhakkak ki Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurdu:

“Onlar, Allah’ı bırakıp bilginlerini ve rahiplerini rabler edindiler ve Meryem oğlu Mesih’i de... Oysa onlar, tek olan bir ilaha ibadet etmekten başka bir şeyle emrolunmadılar. O’ndan başka ilah yoktur. O, bunların şirk koştukları şeylerden yücedir.”²⁰

Adiyy bin Hatem dedi ki: “Ya Rasulullah! Onlara ibadet etmiyorlardı ki!”

Allah Rasulü ise şöyle cevap verdi: “Onlar insanlar için haramı helal, helâlî haram saydıklarında itaat etmiyorlar mıydı? Adiyy bin Hatem “Evet” dedi. Rasulullah (*sal-lallâhu aleyhi ve sellem*) da “İşte bu ibadettir” buyurdu. Onlar hahamlarının, rahiplerinin, âlimlerinin ve abidlerinin rubûbiyyetine inanmıyorlardı. Bilakis bizim ve onların Rabbi Allah’tır diyorlardı. Fakat onlar Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın helallerini haram, haramlarını helal kıldıklarında onlara itaat ediyorlardı. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bunu ibadet saydı. Kim âlim bir insana yahut abide ya da bunun dışındaki kimselere Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın helallerini haram, haramlarını

---

17 (Maide, 3)

18 (Kevser, 2)

19 (En’am, 162)

20 (Tevbe, 31)

helal kılma noktasında itaat ederse ve buna da kalben inanırsa onu rab edinmiş olur.

Şu kimseler gibi: “Onlar, Allah’ın dışında hahamlarını rahiplerini rabler edindiler”

Müşriklerden bazı insanlar Allah Rasulüne (kendiliğinden ölen hayvanı kastederrek) şöyle dediler:

— Ey Muhammed! Bunu kim öldürdü? Allah Rasulü, “Allah” dedi.

— Öyle ise nasıl senin ve ashabının öldürdüğü helal, Allah’ın öldürdüğü haram oluyor? Dediler.

Bunun üzerine Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şu ayeti indirdi:

“Üzerine Allah’ın adı anılmayanları yemeyin, çünkü bu elbette fısktır. Muhakkak ki şeytanlar, sizinle mücadele etmeleri için dostlarına telkinde bulunurlar. Onlara uyarsanız, muhakkak siz de müşriklerden olursunuz.” ²¹

Şirk çeşitlerinden bir tanesi de şudur: Peygamberlerin, sahabenin veya salih insanların kabirlerini sıklıkla ziyaret edip, onların kabirlerini mescid edinmek, orada inzivaya çekilmektir. Çünkü insanlar salih bir insanın duasını, bereketini bildikleri zaman onun kabrine yönelir ve orada inzivaya çekilirlerdi. Bazen ondan ister, bazen onun kabrinin yanında Allah’tan ister, bazen de onun kabrinin yanında Allah’a secde ve dua ederlerdi. İşte bu şirkin başlangıcıdır ve Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şirkin bu kapısının önünü kapatmıştır.

Sahihayn’da geçen rivayete göre Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Allah Yahudi ve Hristiyanlara lanet etsin! Onlar peygamberlerinin kabirlerini mescid edindiler.”

Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) kabirleri mescid edinmeyi de yasaklamıştı.

Aişe (*radiyallahu anhâ*) şöyle demiştir: “Eğer böyle olmasaydı onun kabrini yüceltirdim, fakat o, kabirleri mescid edinmeyi kerih görmüştür.”

Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Kabrimi de bayram yeri yapmayın. Nerede olursanız oradan bana salât-u selam getirin. Çünkü selamınız bana ulaştırılır.”

“Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) kabirleri ziyaret eden kadınlara, kabirleri mescid edinenlere ve oralarda kandil yakanlara lanet etmiştir.”

Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur: “Allahım, kabrimi ibadet edilen bir put haline dönüştürme!” ²²

Ali (*radiyallahu anh*) dedi ki; “Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) beni bir yere göndererek, “Haydi git, kırıp dökmedik put, dümdüz etmedik yüksek kabir bırakma.” dedi. ²³

Heykellerden yapılan şekillerin ve resimlerin silinip yok edilmesi emredilmiştir. Ölülerini temsil eden resimler, şahısların heykelleri, yükseltilen önemli insanların kabirleri insanı şirke götüren yollardır.

“Ben İbn Sa'd'da (Tabakat adlı eserinde) sahih senetle Nafi'den, o da İbn Ömer'den, ona anlatıldığına göre bir topluluğun bir ağacın yanına gelerek onun yanında namaz kıldıkları, bunun üzerine Ömer'in onları tehdit edip ardından ağacın kesilmesini emrettiğini, bunun üzerine ağacın kesildiğini gördüm.”

Yunus b. Bukeyr, Ebu'l-Aliye'nin şöyle dediğini rivayet eder: “Tuster şehrini fethettiğimizde Hürmüzan'ın şahsi malları arasında bir kanepa gördük. Kanepenin üzerinde bir ceset bulduk. Cesedin baş kısmının yanında bir mushaf vardı.” Ebu

---

22 (Muvatta)

23 (Müslim, Cenâiz 93, Ebu Dâvud, Cenâiz 72, Nesâî, Cenâiz 99)

Musa el-Eş'arî, Danyal'ın cesedini bulduğunda, etrafındakiler bu cesedin Danyal olduğunu söylediler. Bunun üzerine o da Danyal'ın cesedine sarılıp kucakladı ve öpmeye başladı. Bunu mektup ile Ömer (*radiyallahu anh*)'e bildirdi. Mektubunda Danyal'ın cesedinin yanında 10.000 dirheme yakın bir mal bulunduğunu da ifade etti. Borç olarak kendisine para lazım olan kimse gelip bu parayı alırdı. İade ederse ne âlâ, etmediği takdirde hastalanırdı. Ayrıca cesedinin yanında bir sandığın da mevcut olduğunu mektubunda Ömer (*radiyallahu anh*)'e bildirdi. Ömer (*radiyallahu anh*), cevabî mektubunda Ebu Musa'ya şöyle emir verdi: "Danyal'ın cesedini su ve sedir otuyla yıkayın, onu kefenleyip defnedin. Mezarı kimselerce bilinmesin. Malını beytülmale devredin, sandığı bana gönderin. Yüzüğünü de size ganimet olarak verdim." Ebu Musa'dan rivayet edildiğine göre kendisi dört esire emir vermiş, esirler bir nehri tutarak önüne set çekmişler, sonra nehrin tam ortasında bir mezar kazmışlar. Danyal'ı oraya gömdükten sonra nehrin önündeki seddi kaldırarak mezarı sular altında bırakmışlar. Sonra da Ebu Musa'nın yanına dönmüşler. Ebu Musa da esirlerin boyunlarını vurmuş. Böylece kendisinden başka Danyal'ın mezarının yerini bilen bir kimse kalmamış.

Kabirlerin mescid edinilmesi, Allah ve Rasulünün haram kıldığı şeylerdendir. Kabirlerin üzerine bir şey bina edilmezse kabirler mescid edinilmemiş olur. Kabirlerin üzerine mescid bina etmek haram kılınmıştır. Bu ne sahabe ne de tabiin zamanında görülmemiş bir şeydir.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın selamı üzerine olsun, İbrahim (*aleyhisselam*) bir mağaraya defnedilmiş ve bu mağara kapalıdır, içine de kimse giremez. Sahabeden (*radiyallâhu anhum*) hiçbirisi ne İbrahim (*aleyhisselam*)'in kabrini ne de bir başkasının kabrini ziyaret etmek için bir yolculuğa çıkmamışlardır.

Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle dedi:

"Şu üç mescidden başkası için yolculuk edilmez. Mescid-i Haram, Mescid-i Aksâ ve benim mescidim." ²⁴

Onlardan birisi Mescid-i Aksâ'ya geldiğinde orada namaz kılar ve geri dönerdi. Ne İbrahim (*aleyhisselam*)'in ne de benzeri kişilerin kabrini ziyaret etmezlerdi.

Hristiyanlar 400'lü yılların sonunda Şam'ı fethettikleri zaman İbrahim (*aleyhisse-lam*)'in kabrine kilise yaptılar. Tekrardan Müslümanlar Şam'ı fethedip Hristiyanlardan geri aldıklarında insanlardan bazıları kilise yapılan yeri mescid edindiklerinde ilim ehli bunu kerih görmüş, bundan menetmişlerdir.

Bu ve benzeri yerleri seleften hiç kimse ziyaret etmedi ve gitmek için de bir yolculuk yapmadı, çünkü buralar şirk yerleridir. Buralarda birçok şeytan bulacaktır. Bu şeytanları bazen insan suretinde görürsün ki bu kişiler insanlara gaipte olan adamların haberlerini okurlar. İnsanlar, insan suretine bürünmüş şeytanları kendileri gibi insan zannederler. Muhakkak ki onlar cinlerdir. Cinler bazen insan olarak isimlendirilir.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Kitabında şöyle der. **"Bir gerçek de şu ki; insanlardan bazı kimseler cinlerden bazı kimselere sığınırldı da onların azgınlıklarını artırırlardı."** ²⁵

İslam'da oluşan bu hurafeler ve emsalleri; Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın tevhidi kemale erdirmek, dini yalnız Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'a has kılmak ve şeytanın açtığı kapıları kapatması için Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'e gönderdiği amaca zıttır. Bundan dolayı tevhid, ihlâs ve İslam'ın bilgisinden uzak olan kişilerin, şirk olan yerleri tazim eden kişiler olduğunu görürsün. Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in sünnetinde ilk bilinen tevhid ve ihlâstır. Fakat cahiller ise şirke ve bidate yakınlıkları ile bilinirler. Bundan dolayı Rafizîlerin buradaki küfür ve bidatleri diğerlerinden daha çoktur. Çünkü Rafizîler daha cahildir. Küfür ve bidat olarak da daha şiddetlidirler. Onlar türbeleri yüceltirken mescidleri yakıp yıkıyorlar. Mescidlerde Cuma ya da cemaat namazı kılmıyorlar. Ama türbelere gelince o mekânları o kadar yüceltiyorlar ki hacdan önce ilk olarak oraları ziyaret ettiklerini görürsün.

Kim Allah Rasulünün getirdiği dine tabi olursa Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ı birlemiş ve dini Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'a has kılmıştır. Kim de Allah Rasulünün getirdiği dinden uzaklaşırsa o kişi dini eksik ve kendisi dalalettedir. Allah Rasulünün

şeriatına uymayan ve bundan uzaklaşan kişilerin birçoğunda şirk ve bidatleri görürsün. Kim de şirk ve bidatlerden uzak ise o kişilerin Allah Rasulüne itaatte en yakın kişiler olduğunu göreceksin. Muhakkak ki Allah (*subhânehû ve teâlâ*), mescidlerin imar edilmesini ve mescidlerde ibadet edilmesini emretmiştir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Kitabında şöyle demiştir.

“Allah’ın mescidlerini, ancak Allah’a ve ahiret gününe iman eden, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve Allah’tan başkasından korkmayan kimseler imar eder”²⁶

Ayette Allah’ın türbeleri denmemiş, bilakis Allah’ın mescidleri denmiştir. Mescidler ancak iyilik ve takva üzere bina edildiği zaman caiz olur. Allah Rasulü mescidlerin imarı ile ilgili şu hadisi zikretmiştir:

“Kim Allah için bir mescid inşa ederse Allah da onun için cennete bir ev inşa eder.”

Yalanlar üzere türbelerin çoğalması veya çoğaltılmasını şu örneklerde görebiliriz:

Hüseyin (*radiyallahu anh*)’in başının Kahire’deki türbede olduğunu ve Ali (*radiyallahu anh*)’nin Beni Buveyh (İran’da eski bir devlet)’de olduğunu iddia ettiler, buraları kutsal yer edindiler. Hafız ve başkalarının dediği gibi İran’da olan kabir Muğire b. Şu’be (*radiyallahu anh*)’nindir. Ali (*radiyallahu anh*) Kufe’ye, Muaviye (*radiyallahu anh*) Şam’a, Amr b. As (*radiyallahu anh*) da Mısır’a defnedilmiştir. Bazı sahabelerin kabirlerinin gizli tutulmasının sebebi ise Haricîler’in onların kabirlerini kazıp cesetlerini çıkarmalarından korkulduğu içindir.

Dördüncü mesele şudur: Senin yaptığın amel eğer doğru ama ihlâslı olmazsa kabul edilmez. İhlâslı olur, doğru olmazsa yine kabul edilmez. Bir amelin kabul edilmesi için hem ihlâslı, hem de Allah Rasulünün şeriatına uygun bir şekilde yapılması gerekir. Bundan dolayı Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmuştur:

“De ki; size amel bakımından hüsrana uğrayanları haber vereyim mi? Bunlar iyi

işler yaptıklarını sandıkları halde dünya hayatında çabaları boşa gitmiş kimselerdir.”²⁷

“O gün birtakım yüzler vardır ki zillete bürünmüşlerdir. Çalışmış, (boşa) yorulmuşlardır. Kızgın ateşe girerler.”²⁸

Bu ayet sadece kitap ehline has olan bir ayet değildir. Bilakis Kitabı okuyan, onunla amel eden ve ictihad eden herkes için geçerlidir. Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in şeriatına uygun davranmayan herkes amel bakımından hüsrana uğramıştır. Bu kimseleri Allah (*subhânehû ve teâlâ*) aziz ve muhkem Kitabında zikretmiştir. Allah Rasulünün sünnetine uygun amel etmeyen kişilerin ibadete düşkün olmaları, zühd ehli olmaları, ahlaklı ve zeki olmaları onların azaptan kurtulup saadete ulaşması için geçerli bir mazeret olmayacaktır. Kurtuluş ve saadet Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in şeriatına uymakla olur. Çünkü zekânın gücü, ancak bedendeki gücünün derecesi ile birlikte güçlü bir irade ve faziletli bir ilimle geldiğinde uygun olur. Yoksa bedeninin ve cisminin derecesi ile gelen kimsenin durumu şeriata uygun değildir.

Buhari'nin Sahih'inde Ebu Said el-Hudri'den rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir:

Allah Rasulünü şöyle derken işittim: “Aranızda öyle bir grup ortaya çıkacaktır ki namazınızı onların namazları, oruçlarınızı onların oruçları ve diğer amellerinizi de onların amelleri yanında az göreceksiniz. Onlar Kur'an okurlar, fakat okudukları boğazlarından aşağı geçmez. Onlar okun yaydan çıktığı gibi dinden çıkarlar...”²⁹

“Ahir zamanda yaşları küçük, akılları zayıf bir kavim meydana çıkacaktır. Onlar mahlûkatın hayırlısı olan Nebinin sözünü söyleyecekler. Fakat bunların imanları

---

27 (Kehf, 103-104)

28 (Gaşiye, 2-4)

29 (Buhârî, Fedâilü'l-Kur'an, 36)

boğazlarından öteye geçmeyecektir. Onlar okun yaydan çıktığı gibi dinden çıkacaklar. Siz onlara nerede rastlarsanız, onları öldürünüz. Çünkü onları öldürmekte, öldüren kişiye kıyamet gününde ecir ve sevap vardır.”³⁰

“Ahir zamanda bir takım deccallar, yalancılar çıkacak. Size, sizin ve babalarınızın işitmediği hadisler getirecekler. Aman onlardan sakının! Sizi saptırmaları, fitneye düşürmesinler!”³¹

Abdullah b. Mesud (*radiyallahu anh*)’dan rivayet edildiğine göre Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Allah (*subhânehû ve teâlâ*), benden önceki ümmetlere gönderdiği her peygambere, havariler ve arkadaşlar vermiştir. Onlar peygamberlerinin yolunu, sünnetini takip eder ve emirlerini yerine getirirlerdi. Fakat onların arkasından bozulmuş nesiller gelmiştir. Onlar, yapmadıkları şeyleri konuşur, emredilmedikleri şeyleri yaparlar. Kim eliyle cihad ederse Mü’mindir. Kim diliyle cihad ederse Mü’mindir ve kim de kalbiyle cihad ederse Mü’mindir. Bunu da yapmayan kimsede hardal tanesi kadar iman yoktur.”

Muaviye (*radiyallâhu anh*) şöyle dedi:

Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu:

“Ümmetimden bir taife, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın emrini yerine getirmeye devam edecektir. Onları yardımsız bırakanlar ve onlara muhalefet edenler, bu taifeye asla zarar veremeyeceklerdir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın kıyamet emri gelinceye kadar bu taife insanlara galip ve muzaffer halde kalacaktır.”³²

“Yüz çevirenler hariç ümmetimin tamamı cennete girecektir.” Sordular: “Ya Rasulullah, kimdir o yüz çevirenler?” Rasulullah cevap verdi: “Bana itaat eden cennete

---

30 (Buhari 6795, 6796; Ebu Davud 4765, 4767)

31 (Müslim, Mukaddime, 7)

32 (Müslim 1923/174)

girer, isyan eden de yüz çevirmiş olur. Sizden birinizin arzusu benim getirdiğime (İslam şeriatına ve hükümlerine) tâbi olmadıkça, o kişi iman etmiş olmaz.”

Muhakkak açıklığa kavuşmuştur ki vacip olan şey Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın Peygambere kitap ve hikmetten indirdiği şeyleri bilip bununla ne murad edildiğini öğrenmektir. Sahabenin ve tabiinin gittiği yol da bu idi. İnsanların tevhidin ve imanın asıllarından ihtiyaç duydukları her şeyi Allah ve Rasulü apaçık bir şekilde beyan etmişlerdir. Allah Rasulünün açıklayıp beyan ettiği öğrenildikten sonra insanların sözlerine ve ne murad ettiklerine bakılır; sonra onların sözleri Kitaba, sünnete ve temiz akla arz edilir. Eğer kişilerin sözleri Rasulullah'ın getirdiğine uygun ise bu, Kitapla beraber bir ölçüdür. Bu hidayet yoludur

Dalalet, bidat, cehalet ve tevhidin zıddı olan yollara gelince; bidat, kişilerin görüşleri ve tevilleri ile başlar. Rasulün getirdiği şeyleri tevil ve lafızları tahrif ederek kendi görüşlerine uydururlar. Peygamberin getirdiğine dayanmadan ve hidayetten uzak kendi görüşlerini hiçbir delil olmadan hüccet kıldılar. Peygamberin getirdiğine muhalif olup onu tevil edenler aynen şu kimseler gibidirler:

“Yahudilerden bir kısmı kelimeleri yerlerinden değiştirirler” ³³

Yahut da onlar Kitabı bilmezler ve sadece zanna uyarlar. Onlardan bir kısmı Kur'an tefsirinin ve hadisteki sözlerin kendi mezheplerine uyup uymadığına bakarlar. Onlardan bir kısmının amellerinde nasların asıllarına uymayan delile dayanan bidatler olduğunu görürsün. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın Kitabında zikrettiği şu kimseler gibi:

“Hâlbuki kâfirler yalan söyleyerek Allah'a iftira ediyorlar. Çünkü onların pek çoğunun aklı ermez.” ³⁴

Ondan sonra gelenler ise bu iftirayı doğru zannedip şüphe içine düştüler. Allah

---

33 (Nisa, 45)

34 (Maide, 103)

(*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetinde söylediği gibi: “Şüphesiz onların ardından Kitabı mirasçı olanlar ise, elbette onun hakkında bir şüphe ve tereddüt içindedirler.”³⁵

“Andolsun ki sizden öncekilerin yoluna karış karış, kulaç kulaç uyacaksınız. Öyle ki onlar keler deliğine girseler siz de gireceksiniz.” Dedik ki; “Ey Allah'ın Rasulü, Yahudi ve Nasranîleri mi kastediyorsunuz?” “Kim olacaktı?” diye cevap verdi.³⁶

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın ehl-i kitabı kötülediğine dair bu ayet delildir. Bu ümmetin de kitap ehline benzemesi hak olan bir haberdur. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Kitabında şöyle haber vermektedir.

“İnsanlara ufuklarda ve kendi nefislerinde ayetlerimizi göstereceğiz ki onun (Kur'an'ın) gerçek olduğu, onlara iyice belli olsun. Rabbinin her şeye şahit olması, yetmez mi?”³⁷

Kim de Allah ve Rasulünün haber verdiklerini düşünür ve tefekkür ederse birçok olayın meydana geldiğini görecektir. Kim de dinde olmayan bir şeyi yaparsa Peygamberin yapmadığı, sahabenin ve tabiinin amel etmediği bir fiili işlerse, kişi bu fiiliyle dini eksiklikle itham etmiş olur. Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Dini kendi üzerinize ağırlaştırmayınız. Bunu yaparsanız Allah da onu üzerinize ağırlaştıracaktır. Nitekim sizden önce bir kavim dini kendi üzerine ağırlaştırdı. Allah da onu onlara ağırlaştırdı. Bunların hâlâ çilehanelerde ve inzivagahlarda kalıntıları vardır. Bu kavim, Allah'ın farz etmediği ruhbanlığı kendilerine farz ettiler.”

Aişe (*radıyallahu anhâ*) anlatıyor: Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), ruhsat ifade eden bir amelde bulunmuştu. Bazılarının bundan kaçındıklarını işitti. Bunun üzerine Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir hutbe okudu: Âdeti üzere Cenâb-ı Hakk'a hamd ve senâda bulunduktan sonra şöyle buyurdu: “Allah için söyleyin, bazıları benim yaptığım şeyi beğenmeyip, kaçınıyorlarmış, doğru mudur bu? Allah'a

---

35 (Şura, 14)

36 (Sahihayn)

37 (Fussilet, 53)

yeminle söylüyorum, ben Allah'ı onlardan çok daha iyi biliyorum. Allah'tan duyduğum korku da onların duyduklarından çok daha fazladır.”³⁸

Enes (*radıyallahu anh*) dedi ki: Üç kişilik bir grup Peygamber Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in ibadetinden sordular. Kendilerine anlatılınca, azımsayarak şöyle dediler:

“Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in yüce mevkiinden kendimize bakacak olursak biz neredeyiz? Onun geçmiş ve gelecek günahları bile bağışlanmıştır.” Onlardan birisi:

“Ben geceleri hep namaz kılacağım ve hiç uyumayacağım” dedi. Diğeri:

“Ben bayram günlerinden başka tüm seneyi oruçlu geçireceğim ve hiç ara vermeyeceğim” dedi. Öbürü:

“Ben de kadınlardan ayrı bir yere çekileceğim ve hiç evlenmeyeceğim” dedi.

Rasulullah Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) gelince bunları çağırttı ve dedi ki:

“Şöyle şöyle konuşanlar sizler misiniz? Haberiniz olsun; Allah'a andolsun ki ben sizin Allah'tan en çok korkanınızım ve sizden daha çok takva sahibiyim. Fakat ben bazen oruç tutar, bazen ara veririm. Geceleri namaz da kılarım, istirahat için uyurum da. Kadınlarla da evlenirim. Benim sünnetim budur. Kim benim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir.”

Aişe (*radıyallahu anhâ*) şöyle demiştir: “Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), **“O sana Kitabı indirendir. Onda ki ayetlerin bir kısmı muhkemdir ki onlar Kitabın anasıdır. Diğerleri de müteşabihler. Kalplerinde eğrilik bulunanlar, fitne çıkarmak ve onun tevilini aramak için müteşabih olanlarına tabi olurlar.”**³⁹ ayetini okudu ve şöyle dedi:

---

38 (Buhârî, İ'tisam 5, Edeb 72; Müslim, Fedâil 127)

39 (Ali İmran, 7)

“İnsanlardan muhkem ayetleri bırakıp müteşabihe uyanları göreceksiniz. Muhakkak ki Allah onları sapıklık ehli olarak isimlendirmiştir. Onlardan sakının!”

İbn Ömer (*radiyallahu anhum*) şöyle demiştir: Allah Rasulüne hicret etmiştim. O, iki adamın ayetler hakkında tartıştığını duydu ve kızgın bir yüzle dışarı çıktı ve şöyle dedi: “Sizden önceki ümmetleri çok sual sormaları ve peygamberlerine karşı münakaşaya dalmaları helâk etti. Size herhangi bir şeyi yasakladığım zaman ondan kesinlikle sakınınız, bir şeyi emrettiğimde de onu gücünüz yettiği ölçüde yerine getiriniz.”

“Hakikat şu ki kim benden sonra terk edilmiş bir sünnetimi ihya ederse, onunla amel eden herkesin eciri kadar o kimseye sevap verilir, hem de onların sevabından hiçbir şey eksilmeden. Kim de Allah’ın ve Rasulünün rızasına uygun düşmeyen bir dalalet bidatı icat ederse onunla amel eden insanların günahları kadar o kimseye günah yükletilir, hem de onların günahlarından hiçbir şey eksiltilmeden.”

Aişe(*radiyallahu anhâ*)den rivayet edildiğine göre, Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu: “Kim bizim bu dinimizde ondan olmayan bir şey ortaya çıkarırsa, o şey kabul edilmez.”

Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki: “Ey Aişe! Dinlerini parça parça edip gruplara ayrılanlar kimlerdir?” Dedim ki: “Allah ve Rasulü daha iyi bilir.” Dedi ki: “Onlar, bu ümmetten heva ve hevesine uyanlar, bidat çıkaranlar ve sapıtanlardır.”

İrbad b. Sariye (*radiyallahu anh*) şöyle dedi: “Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir gün bize namaz kıldırdı. Sonra bize yönelerek, açık ve etkili bir şekilde vaaz etti. Bundan dolayı gözler yaşardı, kalpler titredi. Topluluktan birisi dedi ki: “Rasulullah sanki vedada bulunan birisi gibi konuşma yaptı.” Sonra Rasulullah’a şöyle dedi: “Ya Rasulullah, kendinden sonra bize ne tavsiye edersin?” Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) buyurdu ki:

“Size, Allah’tan korkmayı ve üzerinize, başı siyah üzüm tanesi gibi olan Habeşli bir kulun emir olması halinde bile, onu dinlemeyi ve ona itaati tavsiye ederim. Sizden kim benden sonra yaşarsa çok ihtilaflar görecektir. O zaman siz benim sünne-

time ve doğru yola ileten raşid halifelerimin yoluna tabi olunuz ve buna azı dişle-
rinizle sımsıkı sarılınız. Sonradan icat edilip dinden gösterilen şeylerden sakınınız.
Şüphesiz ki dinden gösterilerek sonradan icat edilen her şey bidat, her bidat da
sapıklıktır.”

İmam Tirmizî'nin rivâyetinde ise şöyle buyrulmaktadır:

“İsrailoğulları yetmiş iki fırkaya ayrılmıştır. Ümmetim ise yetmiş üç fırkaya ay-
rılacaktır. Bir tanesi hariç, bunların tamamı ateştedir.” Sahâbîler, “Ya Rasulullah, o
kurtuluşa eren fırka kimlerdir?” diye sorunca, Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sel-
lem*) şöyle buyurdu: “Benim ve ashabımın yolunda olanlardır.”⁴⁰

Ebu Muhtar ed-Dai'den, Haris el-A'ver'in kardeşinin oğlundan ve Haris el-
A'ver'den:

Mescide uğramıştım ve orada insanların hadislerle tartıştıklarını gördüm. He-
men ardından Ali (*radiyallahu anh*) mescide girdi. Ben, “Ey Mü'minlerin emiri! İn-
sanların hadislerle nasıl tartışmaya girdiklerini görüyor musun?” dedim. “Bunu ya-
pıyorlar mı?” dedi. Ben de, “Evet” dedim. O da “Şüphesiz ki ben Allah Rasulünü şöyle
derken işittim:

“Muhakkak ki ileride karanlık gece parçaları gibi fitneler olacak.”

“Ey Allah'ın Rasulü, ondan kurtuluş nasıl olur?” denildi. O buyurdu ki: “Yüce Al-
lah'ın kitabı... Onda sizden öncekilerin haberleri, sizden sonrakilerin haberleri ve
sizinle ilgili hükümler vardır. O bir eğlence vasıtası değildir. Hak ile batılı ayıran bir
kelâmdır. Onu kibirlenerek terk edenin Allah belini kırar. Kim doğru yolu ondan
başkasında ararsa Allah onu sapıklığa düşürür. O, Allah'ın sağlam ipidir ve apaçık
nurudur, hikmet dolu Kur'an'dır, dosdoğru yoldur. Arzu ve istekler sadece onunla
hakkın dışına çıkmaz, diller onunla karışıklığa düşmez. Âlimler ona doyamaz. Fazla
tekrarlanmaktan dolayı bitip tükenmez. O öyle bir kitaptır ki cinlerden bir grup
onu dinleyince şöyle demek mecburiyetinde kalmışlardır:

“Gerçekten biz hayranlık uyandıran bir okuma dinledik. Doğruya götürüyor. Bu

yüzden ona iman ettik. Bundan böyle Rabbimize hiçbir kimseyi şirk koştırmayacağız.”⁴¹

Kim ona dayanarak konuşursa o doğru söz söylemiştir. Kim onunla amel ederse sevap kazanır. Kim onunla hüküm verirse isabetli davranmış olur. Ona davet eden doğru yola iletilir. “Arzu ve istekler onunla hakkın dışına çıkmaz”dan kasıt şudur: Yani hiçbir bidat ve sapıklık onunla başlamaz. “Diller onunla karışıklığa düşmez”den kasıt şudur: Yani ona benzeyen hiçbir söz ve onun dışında olanlar ona karışmaz. Çünkü batıl hakka karışamaz.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmuştur:

“Kur’an’ı kesinlikle biz indirdik, elbette onu yine biz koruyacağız.”⁴²

Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur: “İslam garib olarak başladı, son zamanlarda da garib olacaktır. Bu garib insanlara müjdeler olsun. Bunlar, insanların bozduğu sünnetimi düzeltirler. Kim ümmetimin fitne zamanında benim sünnetime tutunursa ona yüz şehit sevabı vardır.”

Ebu Hureyre’nin rivayet ettiğine göre Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur: “Ey ashabım, siz öyle bir zamandasınız ki dinin emir ve yasaklarının onda birine uymazsanız helak olur, cehenneme gidersiniz. Öyle bir zaman gelecek ki bu emir ve yasakların onda birine uyabilen, cehennemden kurtulur.”

Abdullah İbn-i Mesud (*radiyallâhu anh*) der ki:

“Bir gün Peygamberimiz bize bir çizgi çizdi ve “İşte bu Allah’ın yoludur.” dedi. Sonra onun sağından ve solundan birkaç çizgi daha çizdi ve şöyle dedi. “Bunların her biri de birer yan yoldur, her birinin üzerinde bu yan yollara sapmaya çağıran birer şeytan vardır.” Arkasından bize şu ayet-i kerimeyi okudu:

“Hiç şüphesiz bu benim dosdoğru yolumdur, hep birlikte bunu takip ediniz. Yan yollara sapmayınız ki O’nun dosdoğru yolundan sizi ayırmassınlar. Allah bunları

---

41 (Cin, 1-2)

42 (Hicr, 9)

size, kötülükten sakınasınız diye emretmektedir.”⁴³

Ebu Hureyre'nin rivayet ettiği bir haberde Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu: “Kur'an beş vecih üzerine nazil oldu: Helal, haram, muhkem, müteşabih ve misaller. Helali işleyin, haramdan kaçının, muhkeme tabi olun, müteşabihe inanın ve emsallerden de ibret alın.”

İbn Abbas (*radiyallâhu anhuma*)tan rivayet edildiğine göre Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle demiştir:

“İşler (din) üç bölümdür. Allah'ın günah olduğunu açıkladığı işler; bunlardan kaçının. Allah'ın hidayet olduğunu açıkladığı emirler; bunlara uyun. İçerisinde ihtilaf olan işler; bunların hepsi Allah'adır.”

Ebu Mûsa el-Eş'arî (*radiyallahu anh*)den rivayet edildiğine göre, Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu:

“Kur'an okuyan Mü'min turunc gibidir. Kokusu hoş, tadı güzeldir. Kur'an okumayan Mü'min hurma gibidir. Kokusu yoktur, tadı ise güzeldir. Kur'an okuyan münâfık reyhan otu gibidir. Kokusu hoş fakat tadı acıdır. Kur'an okumayan münâfık Ebu Cehil karpuzu gibidir. Kokusu yoktur ve tadı da acıdır.”⁴⁴

Hadiste Müslüman ile münafığın Kur'an okumasındaki ihlâs ve hikmet açıklanmıştır.

Öncekilerin ve sonrakilerin kurtuluş ve saadeti peygamberlere uymalarıydı. Şu bilinen bir gerçektir ki insanların en doğru olanları, peygamberlerin ve elçilerin kitaplarını ve eserlerini iyi bilen ve güzelce tabi olan kimselerdir. Ehl-i saadet, elçilerin sözlerini ve fiillerini biliyorlar ve buna en güzel bir şekilde tabi oluyorlardı. Bu itaat ve teslimiyetleri onları bütün zamanlarda “Fırka-i Naciye”den (kurtulan topluluk) kılıyordu. Bunlar ehl-i sünnetti. Allah'ın kurtuluşa erdirdiği, diğer milletlerden ayırdığı ehl-i hadis ve ehl-i saadettir.

---

43 (En'am, 53)

44 (Buhari ve Müslim)

Elçiler kavimlerine apaçık uyarıcıdırlar ve kendilerine inen vahyi kavimlerine ulaştırmışlardır.

Son peygamber Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)e de Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Kitabı (Furkan'ı) indirdi. **“Biz sana Kitabı hak ile kendinden önceki Kitabı doğrulayıcı ve ona şahit olarak indirdik.”** ⁴⁵

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bütün kitapları tasdik edici olarak Kur'an'ı peygambere indirmiştir. Peygamberimiz Kitabı en güzel şekilde açıklamış ve risaletini tamamlamıştı. O, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın kullarına en iyi öğüt verendi. Mü'minlere şefkatli ve esirgeyici olandı. Risaleti ulaştırdı, emaneti eda etti. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) adına gerektiği gibi cihad etti. Ölüm gelinceye kadar Allah'a ibadet etti. Yaratılmışların en mesudu, insanların en büyük nimete sahip olanı, en yüksek dereceye ulaşanı, ilim ve amel olarak ona (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) uyan ve onu tasdik edenlerdir.

Muhammed b. Abdulvehhab (rahimehullah) şöyle demiştir: İslam dininin aslı ve kaidesi iki önemli hususu ihtiva etmektedir.

Birincisi:

Bir olan, ortağı olmayan Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'a ibadet edip, insanları buna davet etmek, dostluğu velayeti bunun üzerine bina etmek, bunu terk edenleri de tekfir etmektir.

İkincisi:

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'a ibadet hususunda şirkten sakındırmak ve bu hususta sert davranmak; düşmanlığı bundan dolayı yapıp, onu (şirki) işleyenleri tekfir etmektir.

Bu sayılan esaslara muhalefet edenler çok çeşitlidir:

Bunların muhalefet bakımından en şiddetli olanları, bu hususların hepsine birden muhalefet edenlerdir. Onlardan bazıları ise sadece Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'a

ibadet eder, fakat şirk reddetmez ve de şirk işleyenlere düşmanlık göstermez. Onlardan bazıları ise şirk işleyenlere düşmanlık gösterir, fakat onları tekfir etmez. Onlardan bir kısmı tevhidi sevmez, fakat ona buğz da etmez. Onlardan bir kısmı onları tekfir eden kimselerin yaptıklarının salihleri aşağılamak olduğunu zannetti. Onlardan bir kısmı hem şirke buğzetmez hem de onu sevmez. Onlardan bir kısmı şirk bilmez, dolayısıyla inkâr da etmez. Onlardan bir kısmı da tevhidi bilmez ve inkâr da etmez. Bu kimselerin en tehlikeli olanları ise; tevhid ile amel eden, fakat onun kıymetini ve değerini bilmeyen ve de tevhidi terk edenlere buğzetmeyen ve onları tekfir etmeyenlerdir. Onlardan bazıları şirk terk eder, onu çirkin görür ve inkâr eder, fakat çirkin kötülüğünü bilmez ve de şirk ehline düşman olmaz, onları tekfir etmez. Bu sayılan kimselerin hepsi Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın nebilerine gönderdiği tevhid dinine muhalefet eden kimselerdir.

Allah ruhunu takdis etsin ve kabrini nurlandırsın, Muhammed b. Abdulvehhab (rahimehullah) insanları şirkten koruyan dört kaideyi şu şekilde açıklamıştır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adı ile

Yüce Arşın Rabbi ve Kerim olan Allah (*subhânehû ve teâlâ*)tan dünya ve ahirette senin dostun olmasını isterim. Verdiğinde şükreden, imtihan ettiğinde sabreden ve günah işlediğinde bağışladığı kimselerden kılmasını dilerim. Çünkü bu üç madde saadetin adresidir.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) seni itaatine yönlendirsin! Bil ki; İbrahim (*aleyhisselam*)'in milleti olan Haniflik, ibadette Allah'ı birlemen ve dini yalnızca O'na has kılmandır. Çünkü bu, insanların hepsinin yaratılma amacı ve Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın insanlara emrettiği şeydir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu buyruğunda olduğu gibi:

“Ben cinleri ve insanları yalnızca bana ibadet etsinler diye yarattım.” ⁴⁶

Eğer Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın seni yalnızca kendisine ibadet etmen için yarattığını öğrendiysen; bil ki namaz abdest ile birlikte namaz olarak isimlendirildiği gibi, ibadet de ancak tevhid ile beraber ibadet olarak isimlendirilir. Abdest, onu bozan unsurlardan biri ile bozulduğu gibi tevhid de şirk ile bozulur. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmuştur:

“Müşriklerin, kendi küfürlerine kendileri şahit iken, Allah'ın mescidlerini imar etme hakları yoktur. İşte bunlar yaptıkları boşa gitmiş olanlardır ve bunlar ateşte daimidirler.” ⁴⁷

Sen öğrendin ki ibadete şirk karıştığı zaman muhakkak onu ifsat eder, ameli boşa çıkarır ve sahibini ateşte ebedi kalıcılardan kılar. Biliyorsun ki senin üzerine

---

46 (Zariyat, 56)

47 (Tevbe, 17)

düşen en önemli görev şirkin içeriğini öğrenmektir. Böylece umulur ki Allah (*subhânehû ve teâlâ*) seni kendisine şirk koştandan kurtarır. Bu ise Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın Kitabında zikrettiği gibi dört kaideyi öğrenmekle mümkün olur.

Birinci kaide: Şüphesiz Allah Rasulünün (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), kendisiyle savaştığı kâfirler Allah'ın yaratan, rızık veren, öldüren, dirilten, kâinattaki tüm işleri düzenleyen olduğunu ikrar ediyorlardı. Onların bunu söylemesi onları İslam dinine sokmadı. Buna delili Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetidir:

'De ki: "Size gökten ve yerden rızık veren kimdir? Kulaklara ve gözlere malik olan kimdir? Ölüden diriye çıkaran ve diriden ölüyü çıkaran kimdir? İşleri yerli yerince yöneten kimdir?" Onlar: "Allah" diyeceklerdir. Öyleyse de ki: "Peki siz yine de korkup sakınmayacak mısınız?" ⁴⁸

İkinci kaide: Onlar, biz putlara yalnızca bizi Allah'a yaklaştırsınlar ve bize şefaet etsinler diye yöneliyor ve dua ediyoruz, onlar olmadan biz Allah'tan şefaet isteyemez ve ona yakınlaşamayız, diyorlardı. Yakınlaşmaya delil Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözüdür:

"Dikkat et, halis din yalnız Allah'ındır. O'nu bırakıp kendilerine bir takım dostlar edinenler; onlara, bizi sadece Allah'a yaklaştırsınlar diye kulluk ediyoruz, derler." ⁴⁹

"Allah'ı bırakıp kendilerine zarar vermeyecek ve yararları dokunmayacak şeylere ibadet ederler ve: 'Bunlar Allah katında bizim şefaatçilerimizdir.' derler." ⁵⁰

Şefaet, menfi ve müspet olmak üzere ikiye ayrılır:

Menfi olan şefaet, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışında kimsenin gücünün yetmediği yerlerde Allah'tan başkasından bir şey talep etmektir. Bunun delili ise Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözüdür:

---

48 (Yunus, 31)

49 (Zümer, 3)

50 (Yunus, 18)

“Ey iman edenler! Hiçbir alışverişin, hiçbir dostluğun ve hiçbir şefaatin olmadığı gün gelmeden önce size rızık olarak verdiklerimizden infak edin. Kâfirler, zalimlerin ta kendileridir.” ⁵¹

Müspet olan şefaât ise Allah'tan istenen şefaattir. Şefaât edecek olan, şefaât etme ile kendisine ikram edilmiş kimsedir. Şefaât olunacak ise; Allah'ın, sözünden ve amelinden razı olduğu ve izin verdiği kimsedir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmuştur:

“Allah kendisinden başka ilah olmayandır. Hayy'dır, Kayyum'dur. O'nu ne bir uyuklama tutar ne de bir uyku. Göklerde ve yerde ne varsa O'nundur. İzni olmaksızın O'nun katında kim şefaât edebilir? Onların önlerinde ve arkalarında olanı bilir. O'nun ilminden, dilediğinden başka hiçbir şeyi kavrayamazlar. O'nun kürsisi, gökleri ve yeri kuşatmıştır ve onların muhafazası O'na ağır gelmez. Şüphesiz O, Aliy'dir, Azim'dir.” ⁵²

Üçüncü kaide: Peygamber, farklı farklı şeylere ibadet eden insanların arasından çıktı. Onlardan kimisi meleklerle, kimisi güneşe ve aya, kimisi peygamberlere, kimisi salihlere, kimisi ağaç ve taşlara ibadet ediyordu. Rasulullah (*aleyhisselam*) bunların arasında hiç ayırım yapmadan onların hepsi ile savaştı. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözü bunu bizlere açıklamaktadır:

“Hiçbir fitne kalmayıp din bütünüyle Allah için oluncaya kadar onlarla savaşın. Vazgeçerlerse elbette Allah yaptıklarını hakkıyla görendir.” ⁵³

Güneş ve aya ibadet ettiklerine delil şu ayettir:

“Gece ve gündüz, güneş ve ay O'nun ayetlerindendir. Eğer Allah'a ibadet etmek istiyorsanız, güneşe de aya da secde etmeyin. Onları yaratan Allah'a secde edin!” ⁵⁴

---

51 (Bakara, 254)

52 (Bakara, 255)

53 (Enfal, 39)

54 (Fussilet, 39)

Meleklerle ibadet ettiklerinin delili ise şu ayettir:

“O gün Allah, onların hepsini toplayacak, sonra meleklerle, “Size tapanlar bunlar mıydı?” diyecek. (Melekler de:) “Sen yücesin, bizim dostumuz onlar değil, sensin. Belki onlar cinlere tapıyorlardı. Çoğu onlara inanmıştı,” diyecekler.”⁵⁵

Peygamberlere ibadet etmelerinin delili ise şu ayettir:

“Allah: Ey Meryem oğlu İsa! İnsanlara: “Beni ve annemi Allah’ın yanı sıra iki ilah edin” diye sen mi söyledin?” dediği zaman der ki: Seni tenzih ederim, hakkım olmayan bir sözü söylemek bana yakışmaz. Ben onu söylemiş isem muhakkak sen onu bilirsin. Sen nefsimde olanı bilirsin, ben senin nefsinde olanı bilmem. Muhakkak ki gaybları en çok iyi bilen sensin, yalnız sen!”⁵⁶

“Ayrıca size melekleri ve nebileri Rabler edinmenizi de emretmez. Siz Müslüman olduktan sonra size hiç küfrü emreder mi?”⁵⁷

Salihlere ibadet ettiklerinin delili şu ayettir:

“De ki: Allah’ı bırakıp da (ilah olduğunu) ileri sürdüklerinize yalvarın. Ne var ki onlar, sizin sıkıntınızı ne uzaklaştırabilir, ne de değiştirebilirler.”⁵⁸

Ağaçlara ve taşlara ibadet ettiklerinin delili ise şu ayettir:

“Gördünüz mü, Lat ve Uzza’yı? Ve üçüncü olan Menat’ı?”⁵⁹

Tirmizi’de Ebu Vakid el-Leysi (*radiyallâhu anh*) şöyle demiştir:

“Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ile birlikte Huneyn’e çıktık. Biz daha küfürden yeni çıkmıştık. Yolda Peygamberimize dedik ki:

---

55 (Sebe, 40-41)

56 (Maide, 116)

57 (Ali İmran, 80)

58 (İsra, 56)

59 (Necm, 19-20)

“Ey Allah'ın Rasulü, şu müşriklerin kılıçlarını asıp kendisinden bereket umdukları (Zat'ul-Envat) ağaç gibi bize de bir Zat'ul-Envat yapsan?”

Peygamber şöyle buyurdu:

“Allahu Ekber! Siz Ben-i İsrail'in Musa'dan ilah istediği gibi benden ilah istediniz. Fakat sizler cahil bir toplumsunuz.”

“İsrailoğullarını denizden geçirdik. Putları üzerinde kararlı olan bir topluluğa rastladılar: “Ey Musa! Bize onların ilahları gibi bir ilah yap!” dediler. Dedi ki: “Siz gerçekten de cahillik eden bir topluluksunuz! Çünkü onların içinde bulundukları kesinlikle yıkılmaya mahkûmdur, yapmakta oldukları da boşadır.” ⁶⁰

Dördüncü kaide: Şüphesiz ki günümüz müşriklerinin şirki önceki müşriklerin şirklerinden daha şiddetlidir. Çünkü önceki müşrikler rahatlık anında Allah'a şirk koşuyor, zorluk zamanlarında ise sadece Allah'a yöneliyorlardı. Günümüz müşriklerinin ise şirki sürekli. Rahatlık anında da zorluk anında da Allah'a şirk koşuyorlar. Bunun delili ise Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözüdür:

“Gemiye bindikleri zaman, dini yalnızca Allah'a halis kılarak O'na yalvarırlar. Fakat Allah onları salimen karaya çıkarınca O'na hemen eş koşarlar.” ⁶¹

Bu şirk fiili kullara dua etmektir. Buna da Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözü delildir:

“Allah'tan başka kendisine kıyamete kadar cevap veremeyecek olan ve kendilerine yapılan duadan habersiz olan kimselere dua eden kişiden daha sapık kim olabilir?” ⁶²

---

60 (Araf, 138-139)

61 (Ankebut, 65)

62 (Ahkaf, 5)

Muhammed b. Abdulvehhab (rahimehullah)'ın La İlahe İllallah'ın kendisi ile bilineceği dört kaideyi açıklayan bir mektubu vardır.

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adı ile

Bundan sonra; Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bu dört kaideyi kitabında zikretmiştir. Kişilerin şehadeti (Lâ ilâhe illallah) bu dört kaideyle bilinir. Müslümanların ve müşriklerin arası onunla ayrılır, muamelat onunla yapılır.

Allah sana rahmet etsin ve seni onu anlamaya eğilimli kılsın. Gerçekten onun faydası büyüktür.

Birincisi: Allah (*subhânehû ve teâlâ*) muhkem Kitabında, Rasulullah zamanındaki müşriklerin Allah'ın yaratıcı ve rezzak olduğunu söylediklerini zikretmiştir. Muhakkak ki müşrikler Allah'ın Rezzak sıfatında ne bir peygamberi ne de mukarreb melekleri ona ortak koşmuyorlardı. Çünkü onlar rezzak olanın yalnızca Allah olduğunu biliyorlardı. Allah'ın yerlerin ve göklerin meliki olduğunu, bütün nebi ve peygamberlerin onun kulu olduğunu, onun otoritesi ve emniyeti altında olduğunu ikrar ediyorlardı.

Yukarıdaki meseleyi anladığında, bazı müşrikler, kâfirlerin Allah'ın rezzak ve hâlık olduğunu ikrar edip, inkâr etmediklerinin delilini sorarlar. Onlara şu ayeti oku:

“De ki: “Eğer biliyorsanız, bu dünya ve onda bulunanlar kime aittir?” “Allah'a aittir” diyecekler. “Öyle ise siz hiç düşünüp taşınmaz mısınız?” de. “Yedi kat göklerin Rabbi, azametli Arş'in Rabbi kimdir?” diye sor. (Bunlar da) “Allah'ındır” diyecekler. “Şu halde siz Allah'tan korkmaz mısınız?” de. “Eğer biliyorsanız, her şeyin melekûtu kendisinin elinde olan, kendisi her şeyi koruyup kollayan, fakat kendisi

korunmayan kimdir?” diye sor. (Bunların hepsi) “Allah’ındır” diyecekler. “Öyle ise nasıl olup da büyüye kapılıyorsunuz?” de.”⁶³

Aynı şekilde Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

“De ki: “Size gökten ve yerden rızık veren kimdir? Kulaklara ve gözlere malik olan kimdir? Ölüden diriyi çıkaran ve diriden ölüyü çıkaran kimdir? İşleri yerli yerince yöneten kimdir?” Onlar: “Allah” diyeceklerdir. Öyleyse de ki: “Peki siz yine de korkup sakınmayacak mısınız?”⁶⁴

İkincisi: Onlar, meleklerin, nebilerin ve salihlerin onları Allah’a yakınlaştıracaklarına inanıyorlardı. Meleklerle dua edip onlarla Allah’a yakınlaşmayı uman kimseler için Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmuştur:

“O gün Allah, onların hepsini toplayacak, sonra meleklerle: Size tapanlar bunlar mıydı? Diyecek. (Melekler de) Sen yücesin, bizim dostumuz onlar değil, sensin. Belki onlar cinlere tapıyorlardı. Çoğu onlara inanmıştı, diyecekler.”⁶⁵

Peygamberlere dua edip yakınlık uman kişiler için de Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

“Meryem oğlu Mesih bir Rasulden başka bir şey değildir. Muhakkak ki ondan önce de rasuller geçmiştir. Onun annesi de dosdoğru bir kadındı. İkisi de yemek yerlerdi. Bak onlara ayetleri nasıl açıklıyoruz. Sonra bak ki nasıl döndürülüyorlar? De ki: “Allah’ın yanı sıra sizin için bir zarara da bir faydaya da gücü yetmeyen şeylere ibadet mi ediyorsunuz? Şüphesiz Allah O’dur ki işitendir, bilendir.”⁶⁶

Salih kimselerin Allah’a yakınlaştıracığına inanan kimseler için Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmuştur:

---

63 (Mü’minun, 84-89)

64 (Yunus, 31)

65 (Sebe, 40-41)

66 (Maide, 75-76)

“Onların yalvardıkları bu varlıklar Rablerine hangisi daha yakın olacak diye vesile ararlar, O'nun rahmetini umarlar ve azabından korkarlar. Çünkü Rabbinin azabı, sakınılacak bir azaptır.” ⁶⁷

Üçüncüsü: Allah (*subhânehû ve teâlâ*) yüceler yücesidir. O'nun, Kitabında zikrettiği üzere müşrikler salih insanlara Allah'a yakınlaşmak için dua eder ve onlardan şefaathalep ederler. Onların ikrarlarından anlaşılan tek şey, daha önce geçtiği gibi Allah'tan başka işleri düzenleyen olmadığıdır. Müşrikler bu konuda senden bir delil isterlerse onlara şu ayeti oku:

“Allah'ı bırakıp kendilerine zarar vermeyecek ve yararları dokunmayacak şeylere ibadet ederler ve: “Bunlar Allah katında bizim şefaathçilerimizdir.” derler.” ⁶⁸

“O'nu bırakıp kendilerine bir takım dostlar edinenler: Onlara, bizi sadece Allah'a yaklaştırsınlar diye kulluk ediyoruz, derler. Doğrusu Allah, ayrılığa düştükleri şeylerde aralarında hüküm verecektir. Şüphesiz Allah, yalancı ve inkârcı kimseyi doğru yola iletmez.” ⁶⁹

Sen bu meseleyi anladığında müşriklerin şu üç meseleyi bildiklerini öğreneceksin.

İlk olarak onlar Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın yaratan, rızık veren, yükselten ve alçaltan, işleri düzenleyen olduğunu biliyor, bunu ikrar ediyorlar ve bu konuda O'na şirk koşmuyorlardı.

İkinci olarak onlar melekleri, peygamberleri ve salih insanları yalnız Allah'a yakınlaşmak için aracı kılıyorlardı.

Üçüncü olarak da onlar zararın ve faydanın yalnız Allah'ın elinde olduğunu biliyorlardı. Fakat melekler ve peygamberlerden Allah'ın katında bir şefaath ve Allah'a bir yakınlık umuyorlardı.

---

67 (İsra, 57)

68 (Yunus, 18)

69 (Zümer, 3)

Sana anlatmış olduğum meseleleri iyice düşün ve tefekkür et! Bunu öğrenmede tembellik etme! Sürekli nefsinı muhasebe et! Yeryüzündeki insanların özellikle de ilim sahibi olduklarını iddia edenlerin bu meseleyi ne kadar da az bildiklerini görürsün. Sen bunu araştırıp öğrendiğinde hayret verici şeyler göreceksin.

Dördüncüsü: Şüphesiz ki Allah Rasulünün zamanındaki müşrikler sürekli olarak Allah'a şirk koşmuyorlardı. Bazen Allah'a şirk koşuyor, bazen Allah'ı birliyorlar, salihlere ve peygamberlere duayı terk ediyorlardı. Rahatlık anında onlara dua ediyor ve onların kendilerine yardım edeceklerine inanıyorlardı. Kendilerine bir zarar geldiğinde ya da şiddetli bir sıkıntıya maruz kaldıklarında onları bırakıp yalnızca Allah'a yönelir ve yalnızca ona dua ederlerdi. Çünkü salihler ve peygamberlerin fayda ve zarar vermeye sahip olmadıklarını bilirlerdi.

Bir kimsenin, önceki müşriklerin bazen dini yalnızca Allah'a has kılmalarına bir itiraz ve şüphesi varsa ona şu ayeti oku:

“Denizde başınıza bir musibet geldiğinde, O'ndan başka bütün yalvardıklarınız kaybolup gider. O sizi kurtarıp karaya çıkardığında, (yine eski halinize) dönersiniz. İnsanoğlu çok nankördür.” ⁷⁰

“İnsanın başına bir sıkıntı gelince, Rabbine yönelerek O'na yalvarır. Sonra Allah kendisinden ona bir nimet verince, önceden yalvarmış olduğunu unuttur. Allah'ın yolundan saptırmak için O'na eşler koşar. (Ey Muhammed!) De ki: Küfrünle biraz eğlenedur; çünkü sen, muhakkak cehennem ehli densin!” ⁷¹

Dini bazen yalnızca Allah'a has kılan, yalnızca Allah'a dua eden, bazen de melekler ve peygamberlere dua edip yönelen kimse ateş ashabıdır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmuştur:

“De ki: Bana haber verin, size Allah'ın azabı gelirse ya da saat gelip çatarsa Allah'tan başkasını mı çağıracaksınız? Eğer doğru kimselerseniz...”

---

70 (İsra, 67)

71 (Zümer, 8)

“Hayır, yalnız O’na yalvarırsınız. O da dilerse yalvardığınız şeyi giderir ve şirk-koşmakta olduklarınızı unutursunuz.”⁷²

---

72 (En’am, 40-41)

Allah (subhânehû ve teâlâ) ona bol sevap ve ecir versin, Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab (rahimehullah) Allah'ın, kendisi ile kişiyi faydalandıracağı şeyleri açıklamıştır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adı ile

Hamd yalnızca Allah'adır. Salât ve selam peygamberlerin efendisi ve muttakilerin imamı olan Muhammed (*aleyhisselam*)'in üzerine olsun. Allah sana rahmet etsin. Allah'ın kendisiyle seni faydalandıracığı bazı şeyleri yazmamı ister misin?

Sana tavsiye edeceğim ilk şey şudur:

Muhammed (*aleyhisselam*)'in Allah tarafından gönderildiği şeye yönelmendir. Muhakkak ki onun getirdiği (şariat) şeyler insanların ihtiyaç duyduğu şeylerin tamamıdır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın emrettiği şeylerle Allah'a ve onun cennetine yakınlaştıracak amelleri sakın terk etme! Seni Allah'tan uzaklaştıracak, azabına yaklaştıracak yasaklanmış fiillerden de nehyediyor, uyarıyorum. Allah, kullarına kıyamet gününe kadar hüccetini ulaştırmıştır. Hüccet de insanlara Rasul ve Kur'an ile ikame olmuştur. Peygamberden sonra artık kimsenin Allah'a karşı bir mazereti kalmamıştır. Rabbimiz, Peygamberimiz ve onun kardeşleri (diğer peygamberler) için şu ayetleri zikretmektedir:

Muhakkak ki biz Nuh'a ve ondan sonraki nebilere vahyettiğimiz gibi sana da vahyettik. İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a, torunlara, İsa'ya, Eyyub'a, Yunus'a, Harun'a ve Süleyman'a da vahyettik. Davud'a da Zebur'u verdik." ⁷³

Ta ki insanların, peygamberler geldikten sonra Allah'a karşı bir mazeretleri, bir bahaneleri kalmasın. Allah üstündür, hüküm ve hikmet sahibidir." ⁷⁴

Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in Allah katından getirdiği vahiy ve insanlara emredilen ilk şey; dini yalnız Allah'a has kılmak, onu birlemek ve ibadette

---

73 (Nisa-163)

74 (Nisa, 165)

hiçbir şeyi ona ortak koşturamaz. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmuştur:

“Ey örtüsüne bürünen, kalk ve uyar! Ve Rabbini tekbir et!” ⁷⁵

Rabbini tekbir et; yani Rabbini tevhid ile yücelt ve ona hiçbir şeyi ortak koşturmadan ihlâs ile ona ibadet et demektir. Bu, İslam'ın şiarlarından olan namaz, oruç, zekât, hac ve diğer amellerden önce emredilen şeydir.

Kalk ve uyar; yani Allah'a ibadette şirk koşulmasından insanları uyar, demektir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın hiçbir ortağı yoktur. Bu, insanların büyük günahlarından olan zina, hırsızlık, faiz, insanlara zulmetme gibi şeylerden önce uyarıldıkları şeydir ve bu dinin farzlarının ve asıllarının en yücesidir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın Kitabında dediği gibi bütün varlıkları bunun için yaratmıştır.

“Ben cinleri ve insanları yalnızca bana ibadet etsinler diye yarattım.” ⁷⁶

Allah, rasullerini bunun için göndermiş, kitaplarını bunun için indirmiştir.

“Andolsun ki biz, “Allah'a kulluk edin ve tağuttan sakının” diye (emretmeleri için) her ümmete bir peygamber gönderdik.” ⁷⁷

Kim kıyamet gününde Allah'a hiçbir şeyi şirk koşturmadan onu birleyerek gelirse cennete girer. Kim de insanlara ibadet etmiş ve ona şirk koşturmuş olarak gelirse ateşe girer. Senin sözün olan Lâ ilâhe illallah'ın manası şudur:

İlah demek; dua edilen, yardım umulan, hayrı yakınlaştırıp zararı uzaklaştıran, kendisinden korkulan ve yalnızca ona tevekkül edilendir. Sen bu dört kaidenin içeriğini öğrendiğinde umulur ki Allah sana merhamet eder. Daha önce anlatıldığı için bu dört kaideyi burada anlatmadım.

---

75 (Müddessir, 1-3)

76 (Zariyat, 56)

77 (Nahl, 36)

Müşrikler ile Müslümanların yolunu ayıran dört kaide:

Allah ona rahmet etsin, Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab şöyle der:

Dinin kaidelerinden olan dört kaide ile Müslümanlar müşriklerden ayrılır. Müşrikler ile Müslümanların yolunun ayrıldığı bu dört kaide şunlardır:

Birinci kaide: Allah Rasulünün (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) kendileriyle savaştığı müşrikler Allah'ın yaratan, rızık veren, öldüren, dirilten, işleri düzenleyen, fayda ve zarar veren olduğunu biliyor ve bunu dilleri ile ikrar ediyorlardı. Fakat onların bunu söylemeleri kendilerine bir fayda sağlamadı. Çünkü onlar duayı Allah'a has kılmıyor ve bu konuda O'na ortak koşuyorlardı. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözü buna delildir:

“De ki: “Size gökten ve yerden rızık veren kimdir? Kulaklara ve gözlere malik olan kimdir? Ölüden diriye çıkaran ve diriden ölüyü çıkaran kimdir? İşleri yerli yerince yöneten kimdir?” Onlar: “Allah” diyeceklerdir. Öyleyse de ki: “Peki siz yine de korkup sakınmayacak mısınız?”⁷⁸

“De ki: “Eğer biliyorsanız, bu dünya ve onda bulunanlar kime aittir?” “Allah'a aittir” diyecekler. “Öyle ise siz hiç düşünüp taşınmaz mısınız?” de. “Yedi kat göklerin Rabbi, azametli Arş'ın Rabbi kimdir?” diye sor. (Bunlar da) “Allah'ındır” diyecekler. “Şu halde siz Allah'tan korkmaz mısınız?” de. “Eğer biliyorsanız, her şeyin melekûtu kendisinin elinde olan, kendisi her şeyi koruyup kollayan, fakat kendisi korunmayan kimdir?” diye sor. (Bunların hepsi) “Allah'ındır” diyecekler. “Öyle ise nasıl olup da büyüye kapılıyorsunuz?” de.”⁷⁹

“Andolsun ki onlara: “Gökleri ve yeri kim yarattı?” diye sorsan, elbette “Allah'tır” derler. De ki: “Öyleyse bana söyler misiniz? Allah bana bir zarar vermek isterse, Allah'ı bırakıp da taptıklarınız, O'nun verdiği zararı giderebilir mi? Yahut Allah, bana bir rahmet dilerse, onlar O'nun bu rahmetini önleyebilirler mi?”⁸⁰

---

78 (Yunus, 31) •

79 (Mü'minun, 84-89)

80 (Zümer, 38)

“(Müşriklere) de ki: “Allah’tan başka ilah saydığınız şeyleri çağırın.” Onlar ne göklerde ne de yerde zerre ağırlığınca bir şeye sahiptirler. Onların buralarda hiçbir ortaklığı yoktur, Allah’ın onlardan bir yardımcısı da yoktu.”⁸¹

“Allah, geceyi gündüzün içine sokar, gündüzü de gecenin içine sokar; güneş ve ayı emri altına almıştır. Her biri belirtilmiş bir süreye kadar akıp gider. İşte (bütün bunları yapan) Rabbiniz Allah’tır. Mülk O’nundur. O’nu bırakıp da kendilerine tap-tıklarınız ise, bir çekirdek kabuğuna bile sahip değillerdir. Eğer onları (putları) çağırırsanız, sizin çağırmanızı işitmezler. Faraza işitseler bile, size cevap veremezler. Kıyamet günü de sizin ortak koşmanızı reddederler. (Bu gerçeği) sana, her şeyden haberi olan (Allah) gibi hiç kimse haber veremez.”⁸²

“De ki: “Gördünüz mü, Allah’tan başka kendilerine dua ettikleriniz yeryüzünde ne yaratmışlar, bana gösterin? Yoksa onların göklerde bir ortaklığı mı var? Eğer doğru söyleyenler iseniz, bir kitap veya bir ilim kalıntısı varsa, bana getirin.” Allah’tan başka kendisine kıyamete kadar cevap veremeyecek olan ve kendilerine yapılan duadan habersiz olan kimselere dua eden kişiden daha sapık kim olabilir? İnsanlar haşrolunduğu zaman, onlara düşman kesilirler ve ibadet etmelerini de inkâr edenler olurlar.”⁸³

İkinci kaide: Allah Rasulünün (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) kendileriyle savaştığı müşrikler Allah’ın dışındaki yöneldikleri varlıklara ibadet amaçlı değil de yalnızca Allah’a yakınlaşmak ve Allah’ın yanında bir şefaath ummak için yöneliyorlardı.

Muhakkak ki Allah (*subhânehû ve teâlâ*) onların kendisi dışındaki yöneldikleri dost ve şefaathilerden münezzehtir. Allah kendisine bir aracı kılınmasını yasaklamış ve bize ibadeti yalnız kendisine has kılmanızı emretmiştir. Yalnızca O’na sığınır ve yalnızca O’ndan yardım dileriz. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmuştur.

“Dikkat et, halis din yalnız Allah’ındır. O’nu bırakıp kendilerine bir takım dostlar

---

81 (Sebe, 22)

82 (Fatır, 13-14)

83 (Ahkaf, 4-6)

edinenler: Onlara, bizi sadece Allah'a yaklaştırsınlar diye kulluk ediyoruz, derler.”⁸⁴

“Allah'ı bırakıp kendilerine zarar vermeyecek ve yararları dokunmayacak şeylere ibadet ederler ve: “Bunlar Allah katında bizim şefaathçilerimizdir.” derler.”⁸⁵

“Yoksa onlar Allah'tan başkasını şefaathçiler mi edindiler? De ki: “Onlar hiçbir şeye güç yetiremezler ve akıl erdiremezlerse de mi (şefaathçi edineceksiniz)?” De ki: Bütün şefaath Allah'ındır. Göklerin ve yerin hükümranlığı O'nundur. Sonra O'na döndürüleceksiniz.”⁸⁶

Üçüncü kaide: Allah Rasulünün gönderildiği toplumda insanlardan bazıları sihirbazlara, kâhinlere ve putlara ibadet ediyorlardı. Bazıları da meleklerle ve salih insanlara dua edip yöneliyorlardı. Allah Rasulü bunların arasında ayırım yapmamış ve din yalnız Allah'a has oluncaya kadar bunlarla savaşırmıştır. Bunun delili de Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözleridir:

“De ki: “Allah'ı bırakıp da (ilah olduğunu) ileri sürdüklerinize yalvarın. Ne var ki onlar, sizin sıkıntınızı ne uzaklaştırabilir, ne de değiştirebilirler.” Onların yalvardıkları bu varlıklar Rablerine hangisi daha yakın olacak diye vesile ararlar; O'nun rahmetini umarlar ve azabından korkarlar. Çünkü Rabbinin azabı, sakınılacak bir azaptır.”⁸⁷

“O gün Allah, onların hepsini toplayacak; sonra meleklerle: “Size tapanlar bunlar mıydı?” diyecek. (Melekler de:) “Sen yücesin, bizim dostumuz onlar değil, sensin. Belki onlar cinlere tapıyorlardı. Çoğu onlara inanmıştı.” diyecekler.”⁸⁸

“O gün, onların tümünü bir araya toplayacağız, sonra şirk koşanlara: “Yeriniz-

---

84 (Zümer, 3)

85 (Yunus, 18)

86 (Zümer, 43-44)

87 (İsra, 56-57)

88 (Sebe, 40-41)

den ayrılmayınız; siz de şirk koştuklarınız da.” diyeceğiz. Artık onların arasını açmışızdır. Şirk koştukları derler ki: Siz bize ibadet ediyor değildiniz.”⁸⁹

Dördüncü kaide: Allah Rasulünün kendileriyle savaştığı müşrikler, başlarına bir sıkıntı geldiğinde Allah ile aralarına bir aracı koymuyor, bilakis yalnızca Allah’a dua edip yöneliyor ve dini yalnızca Allah’a has kılıyorlardı. Bunun delili de şu ayetlerdir:

“Gemiye bindikleri zaman, dini yalnızca Allah'a halis kılarak O'na yalvarırlar. Fakat Allah onları salimen karaya çıkarınca O'na hemen eş koşarlar.”⁹⁰

“İnsanların başına bir sıkıntı gelince, Rablerine yönelerek O'na yalvarırlar. Sonra Allah, katından onlara bir rahmet (nimet ve bolluk) tattırınca, bakarsınız ki onlardan bir gurup yine Rablerine ortak koşuyorlar.”⁹¹

“Dağlar gibi dalgalar onları kuşattığı zaman, dini tamamen Allah'a has kılarak (ihlâsla) O'na yalvarırlar. Allah onları karaya çıkararak kurtardığı vakit içlerinden bir kısmı orta yolu tutar. Zaten bizim ayetlerimizi, ancak nankör hainler bilerek inkâr eder.”⁹²

Allah'ın salât ve selamı Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in üzerine olsun

---

89 (Yunus, 28)

90 (Ankebut, 65)

91 (Rum, 33)

92 (Lokman, 32)

*Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab (rahimehullah) Haniflik hakkında
şöyle demiştir.*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adı ile

Allah sana merhamet etsin! Bil ki; İbrahim (*aleyhisselam*)'in milleti olan Haniflik, ibadette Allah'ı birlemen ve dini yalnızca O'na has kılmandır. Çünkü bu, insanların hepsinin yaratılma amacı ve Allah'ın insanlara emrettiği şeydir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu buyruğunda olduğu gibi:

“Ben cinleri ve insanları yalnızca bana ibadet etsinler diye yarattım.” ⁹³

Eğer Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın seni yalnızca kendisine ibadet etmen için yarattığını öğrendiysen; bil ki namaz abdest ile birlikte namaz olarak isimlendirildiği gibi, ibadet de ancak tevhid ile beraber ibadet olarak isimlendirilir. Abdest, onu bozan unsurlardan biri ile bozulduğu gibi tevhid de şirk ile bozulur. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmuştur:

“Müşriklerin, kendi küfürlerine kendileri şahit iken, Allah'ın mescidlerini imar etme hakları yoktur. İşte bunlar yaptıkları boşa gitmiş olanlardır ve bunlar ateşte daimidirler.” ⁹⁴

Her kim hayrı yakınlaştırmak, zararı uzaklaştırmak gibi yalnızca Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın güç yetirdiği konularda Allah'tan başkasına dua ederse ibadette Allah'a şirk koşmuş olur. Bu konuda Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmuştur:

“Allah'tan başka kendisine kıyamete kadar cevap veremeyecek olan ve kendilerine yapılan duadan habersiz olan kimselere dua eden kişiden daha sapık kim olabilir?

---

93 (Zariyat, 56)

94 (Tevbe, 17)

İnsanlar haşrolunduğu zaman, onlara düşman kesilirler ve ibadet etmelerini de inkâr edenler olurlar.”⁹⁵

“Allah, geceyi gündüzün içine sokar, gündüzü de gecenin içine sokar; güneş ve ayı emri altına almıştır. Her biri belirtilmiş bir süreye kadar akıp gider. İşte (bütün bunları yapan) Rabbiniz Allah’tır. Mülk O’nundur. O’nu bırakıp da kendilerine tap-tıklarınız ise, bir çekirdek kabuğuna bile sahip değillerdir. Eğer onları (putları) ça-ğırırsanız, sizin çağırmanızı işitmezler. Faraza işitseler bile, size cevap veremezler. Kıyamet günü de sizin ortak koşmanızı reddederler. (Bu gerçeği) sana, her şeyden haberi olan (Allah) gibi hiç kimse haber veremez.”⁹⁶

Allah’tan başkasına dua etmenin şirk olduğunu Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bize haber verdi. Kim ihtiyaçlarını gidereceğini zannederek yahut medet umarak ya da Allah’a bir aracı kılarak “Ya Rasulullah”, “Ya Abdullah b. Abbas”, “Ya Abdulkadir” di-yerek Allah’a dua ederse yani bu kişileri Allah’a aracı kılsa Allah’a şirk koşmuş olur. Böyle yapan birinin malı ve kanı bu amelinden tevbe edinceye kadar helal olur.

Ayrıca kim Allah’tan başkasına kurban keserse, Allah’tan başkasına adak adarsa, Allah’tan başkasında tevekkül eder ve başkasından umarsa, Allah’tan başka birisinin güç yetiremeyeceği konularda başkasından yardım umar ve ona yönelirse bu kimse de aynı yukarıdaki amelleri yapan gibi Allah’a şirk koşmuş olur. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) da Kitabında şöyle demiştir:

“Muhakkak ki Allah kendisine şirk koşulmasını asla bağışlamaz; ondan başkasını dilediği kimse için bağışlar. Her kim Allah’a şirk koşarsa gerçekten çok büyük bir günahla iftira etmiş olur.”⁹⁷

Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de kendisiyle savaştığı Arap müşrikle-rine ibadeti Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’a has kılmayı emretmiştir.

---

95 (Ahkaf, 5-6)

96 (Fatır, 13-14)

97 (Nisa, 48)

Şimdi dört kaide nedir açıklayacağız:

Birincisi: Müşrikler Allah'ın yaratan, rızık veren, öldüren, dirilten, zarar ve fayda veren, işleri düzenleyen olduğunu biliyorlardı. Bunun delili de Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözüdür:

“De ki: “Size gökten ve yerden rızık veren kimdir? Kulaklara ve gözlere malik olan kimdir? Ölüden diriye çıkaran ve diriden ölüyü çıkaran kimdir? İşleri yerli yerince yöneten kimdir?” Onlar: “Allah” diyeceklerdir. Öyleyse de ki: “Peki siz yine de korkup sakınmayacak mısınız?” ⁹⁸

“De ki: “Eğer biliyorsanız, bu dünya ve onda bulunanlar kime aittir?” “Allah’a aittir” diyecekler. “Öyle ise siz hiç düşünüp taşınmaz mısınız?” de. “Yedi kat göklerin Rabbi, azametli Arş'ın Rabbi kimdir?” diye sor. (Bunlar da) “Allah'ındır” diyecekler. “Şu halde siz Allah'tan korkmaz mısınız?” de. “Eğer biliyorsanız, her şeyin melekûtu kendisinin elinde olan, kendisi her şeyi koruyup kollayan, fakat kendisi korunmayan kimdir?” diye sor. (Bunların hepsi) “Allah'ındır” diyecekler. “Öyle ise nasıl olup da büyüye kapılıyorsunuz?” de.” ⁹⁹

Onlar Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın bu özelliklerini kabul ediyor, bunu dilleriyle söylüyorlar ama Allah'tan başkasına yöneliyorlardı.

Bil ki ikinci kaide şudur: Onlar biz bunlara sadece Allah'a yakınlaşmak ve bir şefaate elde etmek için yöneliyoruz, diyorlardı. Bunun delili Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözüdür:

“Allah'ı bırakıp kendilerine zarar vermeyecek ve yararları dokunmayacak şeylere ibadet ederler ve: ‘Bunlar Allah katında bizim şefaathilerimizdir’ derler.” ¹⁰⁰

“Dikkat et, halis din yalnız Allah'ındır. O'nu bırakıp kendilerine bir takım dostlar edinenler: Onlara, bizi sadece Allah'a yaklaştırsınlar diye kulluk ediyoruz, derler.

---

98 (Yunus, 31)

99 (Mü'minun, 84-89)

100 (Yunus, 18)

Doğrusu Allah, ayrılığa düştükleri şeylerde aralarında hüküm verecektir. Şüphesiz Allah, yalancı ve inkârcı kimseyi doğru yola iletmez.” ¹⁰¹

Bu kaideyi öğrendiysen bil ki üçüncü kaide şudur: Muhakkak ki onlardan bazıları putlara ibadet etmekten uzak duruyordu. Onlar da İsa (*aleyhisselam*) ve annesine, salih insanlara yöneliyorlardı. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) böyle yapan kimseler için kitabında şöyle demiştir:

“Meryem oğlu Mesih bir Rasulden başka bir şey değildir. Muhakkak ki ondan önce de Rasuller geçmiştir. Onun annesi de dosdoğru bir kadındı. İkisi de yemek yerlerdi. Bak onlara ayetleri nasıl açıklıyoruz. Sonra bak ki nasıl döndürülüyorlar? De ki: “Allah’ın yanı sıra sizin için bir zarara da bir faydaya da gücü yetmeyen şeylere ibadet mi ediyorsunuz? Şüphesiz Allah işiten ve bilendir.” ¹⁰²

“Onlar, Allah’ı bırakıp bilginlerini ve rahiplerini rabler edindiler ve Meryem oğlu Mesih’i de... Oysa onlar, tek olan bir ilaha ibadet etmekten başka bir şeyle emrolunmadılar. O’ndan başka ilah yoktur. O, bunların şirk koştukları şeylerden yücedir.” ¹⁰³

“Onların yalvardıkları bu varlıklar Rablerine hangisi daha yakın olacak diye vesile ararlar; O’nun rahmetini umarlar ve azabından korkarlar. Çünkü Rabbinin azabı, sakınılacak bir azaptır.” ¹⁰⁴

Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) putlara ibadet edenlerle salihlere ibadet edenlerin arasını ayırmamış ve din yalnız Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın oluncaya kadar onlarla savaşmıştır.

Dördüncü kaide şudur: Muhakkak ki önceki müşrikler zorluk anında ortak koştukları şeyleri unutup yalnızca Allah’a yöneliyorlardı. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmuştur:

---

101 (Zümer, 3)

102 (Maide, 75-76)

103 (Tevbe, 31)

104 (İsra, 57)

“Gemiye bindikleri zaman, dini yalnızca Allah'a halis kılarak O'na yalvarırlar. Fakat Allah onları salimen karaya çıkarınca O'na hemen eş koşarlar.” ¹⁰⁵

Bil ki; Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'ın zamanındaki müşriklerin şirki günümüz müşriklerinin şirkinden daha hafiftir. Çünkü onlar zorluk anında Allah'a yöneliyor ve dini O'na has kılıyorlardı. Ama zamanımızdaki müşrikler zorluk anında da kolaylık anında da Allah'tan başkasına yönelip dua ediyorlar. Allah en iyi bilendir.

Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab (rahimehullah)'ın dinin yalnız Allah'a has kılınıp ibadette hiçbir şeyin O'na ortak koşulmayıp şirkten nehyetmenin dinin özü ve emri olduğuna dair açıklaması.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın Adı ile

Muhammed b. Abdulvehhab'dan...Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi Müslümanlardan bu kitaba ulaşanlara, özellikle de Muhammed b. Abid'e, Abdulkadir Adili ve oğluna, Abdullah b. Suheym'e, Abdullah b. Adib'e, Hamidan b. Türkiy'e, Ali b. Zamid'e, Muhammed eba'l-Hayl'e ve Salih b. Abdullah'a olsun.

Bundan sonra, şüphesiz ki Allah (*subhânehû ve teâlâ*) fetret döneminden sonra Rasulünü bize gönderdi. Onunla dinini kemale erdirip şeriatını tamamladı ve bizleri onunla hidayete erdirdi. Bu dinin yüce emri ve özü dini yalnızca Allah'a has kılmak, ibadette hiçbir şeyi O'na ortak koşturmak ve şirkten de nehyetmektir. Allah'tan başka ne bir nebi, ne bir melek ne de salih kişilere dua edilmez. Yalnız O'na secde edilir, yalnız O'na rükû edilir, yalnız O'na kurban kesilir, yalnızca O'na adak adanır, yalnız O'nun adına yemin edilir. Zarar ve fayda veren yalnızca O'dur. Bunların hepsi ibadettir ve yalnızca Allah'a yapıldığı zaman sahih olur. Lâ ilâhe illallah sözünün manası ilah edinmek, yönelmek ve tevekkül etmektir. Lâ ilâhe illallah sözü onu bilmeyenlerin yanında önemsizdir. Ama onu bilenlerin yanında çok büyük ve değerlidir. Bu meseleyi öğrenen kişi bilir ki şeytan Allah'ın kullarına şirk güzel gösterdi ve onlarla oyun oynadı ve insanların birçoğu salih kimselere tazim ve saygıda aşırı giderek doğru yoldan saptılar.

Bu söylediklerimiz şu iki büyük kaideye dayanıyordu.

Birincisi; Allah Rasulünün savaştığı müşrikler Allah'ı biliyor ve onu tazim ediyorlardı. Hac ve umre yapıyorlar ve kendilerinin İbrahim (*aleyhisselam*)'in dini üzere olduklarını sanıyorlardı. Allah'ın yaratan, rızık veren ve işleri düzenleyen olduğuna şahitlik ediyorlar ve bu konuda Allah'a şirk koşturmuyorlardı. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bununla ilgili şöyle buyurmuştur:

“De ki: “Size gökten ve yerden rızık veren kimdir? Kulaklara ve gözlere malik olan kimdir? Ölüden diriye çıkaran ve diriden ölüyü çıkaran kimdir? İşleri yerli

yerince yöneten kimdir?” Onlar: “Allah” diyeceklerdir. Öyleyse de ki: Peki siz yine de korkup sakınmayacak mısınız?”¹⁰⁶

Müşriklerin bütün bunların hepsine şahitlik ettiğini öğrendiyse bil ki;

İkinci kaide ise şudur; onlar Uzeyr (*aleyhisselam*)e, İsa (*aleyhisselam*)ya, melek-
lere ve salih kişilere dua ediyorlardı. Onlar yöneldiklerinin hepsini ilah olarak isim-
lendiriyorlardı. İlahtan kastettikleri yaratan, rızık veren değildi. Bilakis onlar yö-
neldikleri şeylere bunlar Allah katında bizim şefaatçilerimizdir, diyorlardı. Allah
(*subhânehû ve teâlâ*) bu konuda şöyle buyuruyor:

**“Dikkat et, halis din yalnız Allah’ındır. O’nu bırakıp kendilerine bir takım dostlar
edinenler; onlara, bizi sadece Allah’a yaklaştırsınlar diye kulluk ediyoruz, derler.”¹⁰⁷**

Onların dillerindeki ilah kelimesi bizim lügatimizdeki ilah kelimesi ile mana ba-
kımından aynıydı. Fakat onların sefih olanları bu kelimenin içine bazı gizlilikler ka-
tıyorlardı. Onlar, dua etmede, zarar ve fayda vermede şeyhlerine yöneliyorlardı.
Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın sadece yaratma ve rızık vermede birleneceğinin ikrar
edilmesi anlayışına sahip idiler. Fakat ilahın manası bu değildir. Bilakis ilahtan kas-
tedilen mana, yaratan ve rızık veren değil, bunun yanı sıra dua edilen ve yardım
umulandır.

Zamanımızdaki müşrikler Allah Rasulünün savaştığı kâfirlerden iki sebepten do-
layı daha şedittirler. Bunlardan birincisi müşrikler rahatlık anında meleklerle ve
peygamberlere dua ediyor ama zorluk anında yalnızca Allah’a yöneliyorlardı.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmuştur:

**“Denizde başınıza bir musibet geldiğinde, O’ndan başka bütün yalvardıklarınız
kaybolup gider. O sizi kurtarıp karaya çıkardığında, (yine eski halinize) dönersiniz.
İnsanoğlu çok nankördür.”¹⁰⁸**

---

106 (Yunus, 31)

107 (Zümer, 3)

108 (İsra, 67)

İkincisi ise zamanımızdaki müşrikler öyle insanlara dua ediyorlar ki bunlar saygı bakımından asla İsa (*aleyhisselam*) ve meleklerle mukayese edilemez.

Siz bu bilgileri öğrendiğiniz zaman bazı şeyler artık size gizli kalmayacak ve açıklığa kavuşacaktır. Yeryüzünü dolduran şirklerin en büyüğü putlara ibadettir. Fakat bazı insanların; peygamberlerin, sahabenin ya da salih insanların kabirlerine gidip orada onlara dua ettiğini, adak adadığını, onlara kurban kestiğini görürsün. Onlara dünya ve ahiret sıkıntılarından bir sıkıntı dokunduğunda bu sıkıntıyı gidermesi için onlara dua ederler ve onlardan yardım dilerler.

Eğer sizler bu şirki bilerseniz, bu şirkin putlara tapmak gibi kişiyi İslam dininden çıkaran bir amel olduğunu anlarsınız. Geceyi kıyamda geçiren, gündüzleri oruç tutan insanlardan birçoğu bu şirk amelinin salih amel olduğunu iddia etmektedirler. O zaman size ne oluyor ki bu amelin Allah'a küfür ve İslam dininden çıkaran bir ibadet olduğunu insanlara açıklamıyor ve yaymıyorsunuz.

Beldenizdeki ve farklı yerlerdeki insanlardan bazıları Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın kitabında kız kardeş ve halalarla evliliği haram kıldığını bilmeden birbirleriyle evlenseler, Allah'a ve ahiret gününe iman eden birinin onları kendi hallerine terk etmesi caiz midir? Hala ve kız kardeşlerle evlenmeyi büyük günahlardan sayıyorsanız ve bu günahı da bugün insanların kabirleri mescid edinmesinden, salihlerden medet ummasından, gaipteki insanlardan şefa'at dilemelerinden daha büyük görüyorsanız o zaman sizler İslam'ı bilmiyorsunuz. Sizler Lâ ilâhe illallah'ın ne anlama geldiğini bilmiyorsunuz. Bunun delilini Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Kitabında açıklamıştır ve biz bunu daha önce zikretmiştik. Eğer bunu biliyorsanız insanların kabirleri mescid edinmesinin, salihlerden medet ummasının, gaipteki insanlardan şefa'at istemelerinin küfür ve şirk olduğunu insanlardan niçin gizliyorsunuz?

"Hani Allah kitap verilenlerden: "Onu mutlaka insanlara açıklayacaksınız ve onu gizlemeyeceksiniz!" diye kesin bir söz almıştı. Onlar ise onu sırtlarının arkasına attılar ve ona karşılık az bir değer satın aldılar. Satın aldıkları o şey ne kötüdür!" ¹⁰⁹

Sizlere Kur'an'dan delil getirildiğinde âdetiniz olduğu gibi görmezden gelir, alay eder ve onu kabul etmezsiniz. İknâ kitabının Hükümü'l-Mürted babındaki açıklanmış geniş bilgilere bakabilirsiniz. Bu kitapta, insanlardan bu ameli işleyenlerin İslam dininden çıkıp, kanlarının ve mallarının helal olduğu belirtilmektedir.

Örnek verecek olursak, Allah'a yaklaşmak için Allah ile aralarına Peygamberleri ve salihleri aracı kılan insanlar; Ali es-Sâih, Osman el-A'rac gibi kişilerin denizde yürüyen, havada uçan veli kimseler olduğuna inanıyorlar. Fakat İknâ kitabında açık bir şekilde bu kişilerin küfürleri zikredilmiştir. Bilin ki sizler Kelime-i Tevhidin ne manaya geldiğini bilmiyorsunuz.

Eğer sizler sözlerimde bir aşırılık olduğunu iddia ediyorsanız, bu fiillerin haram olsa da İslam dininden çıkartmayan bir şey olduğuna, zamanımızda insanların sıkıntılı günlerde denizde ve karada peygamberlerin ve salihlerin kabirlerinden yardım dilemenin İslam dininden çıkarmayan amel olduğuna inanıyorsanız o zaman bizlere bunun doğru olduğunu açıklayın ve irşad edin.

Eğer sizlere daha anlaşılır olduysa bilin ki bu, kendisinde şüphe bulunmayan hakikattir ve bunu insanlar arasında yaymak, erkeklere ve kadınlara öğretmek vacibdir. Bundan sonra Allah'a karşı görevini yerine getiren, Allah'a tevbe eden ve durumunu O'na açana -ki bir günahından tevbe edenin durumu hiç günahı olmayan gibidir- Allah rahmet etsin! Allah bizleri, sizleri ve kendisinin sevip razı olduğu kardeşlerimizi hidayete yöneltsin, vesselam..

Aynı şekilde Muhammed b. Abdulvehhab (rahimehullah) sözlerine şöyle devam etmektedir.

Şirk ve tevhid hakkındaki sözleri

Şirk büyük bir musibet ve korkunç bir karanlıktır. Bu sözleri cahile karşı reddiyedir. Bu mesele hakkında ciltler dolusu kitap yazılmıştır. Bunlardan birisi de İbn

Kayyım (*rahimehullah*)'ın şu sözüdür: Bunu okuyan Mü'min bazen ağlar bazen de güler.¹¹⁰

Fakat sen şu iki kelimeye dikkat etmelisin!

Birincisi: Şüphesiz ki İbn Arabî büyük şirk ve İslam dininden çıkmayı kendisinden önceki iki vakıya nispet etmiştir.

Şüphesiz Musa'nın kavmi ona: "**Bizim için bir ilah kıl**" dediler. Onlar bunu dediğinde İslam dininden çıktılar mı? Aynı şekilde Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'ın ashabı da ondan, altında yemin edecekleri Zat'ul-Envat ağacı gibi bir ağaç belirlemesini istediler. Onların bu sözü ile Musa'nın kavminin bize bir ilah kıl sözü aynıdır. Onlar bu sözü söyleyerek İslam dininden çıkmış mıdır? Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) onların atalarının üzerine yemin ettiklerini duyduğu zaman onları bundan nehyetti ve şöyle dedi:

"Kim Allah'tan başka bir şeye yemin ederse Allah'a şirk koşmuş olur."

Rasulullah'ın ashabı bu yeminleriyle İslam dininden çıktılar mı? Bununla ilgili birçok delil mevcuttur. İbn Arabî bu yaptığı kıyasla İslam dininden çıkaran büyük şirk ile çıkarmayan küçük şirkin arasını ayırmadığı gibi, cahil ile inatçı kişinin arasını da ayırmamıştır.

İkincisi ise: İbn Arabî dedi ki: "Müşrikler Lâ ilâhe illallah demezler." Subhanallah! Kendisinin ilim sahibi olduğunu iddia eden adamın sözü şaşılacak bir şeydir. Şam'dan gelen kitap yüklü adam (İbn Arabî) konuştuğu zaman ne İslam'ı biliyor ne de küfrü! Kâfir kimdir, müşrik kimdir bilmiyor. Aynı şekilde Ebu Bekr es-Sıddık (*radiyallâhu anh*) ile Müseylemetü'l-Kezzab arasında da bir ayrıma gitmiyor. Sen bilmiyor musun ki Müseyleme Lâ ilâhe illallah der, namaz kılar ve oruç tutardı. Yine sen bilmiyor musun ki Ali (*radiyallâhu anh*)'nin yaktığı gulat Rafizîler de Lâ ilâhe illallah diyordu. Onlar Lâ ilâhe illallah demelerine rağmen Kur'an'ın bir kısmını ya-

---

110 İnsanların cahilce Allah'a şirk koştuklarını ve bu şirklerini batıl tevillerle ispat etmeye çalıştıklarını görünce onların haline ağlar, insanların şirkten ve günahlarından tevbe edip, dini yalnız Allah'a has kılıp O'na hiçbir şeyi ortak koşmadıklarını gördüğü zaman da güler.

lanladılar, Mü'minlerin annesi Aişe (*radıyallâhu anhâ*)'ye iftira attılar. Cibril (*aleyhisselam*)'i hata yapmakla suçladılar. İslam âlimleri bu kişilerin kâfir olduğuna icmâ ettiler. Bu sözü (Lâ ilâhe illallah) söyleyen kimileri kendilerini İslam'a nispet etmiş, kimisi de Yahudiler gibi kendilerini İslam'a nispet etmemişlerdir. Hepsi de Lâ ilâhe illallah sözünü söylüyorlardı. Şüphesiz ki bu konu İslam'ı az bilen (avamın) kişinin yanında bile açık ve nettir ve tafsilata da gerek yoktur.

Eğer müşrikler Lâ ilâhe illallah sözünü söylemedilerse o zaman niçin kitaplarda "hükm'ül-mürted" babı açıldı ve bütün mezhep âlimleri kitaplarında mürtedin hükmü konusunu zikretti? Fakihlerin kitaplarında zikrettiği ve mürtedlerden saydığı kimseler Lâ ilâhe illallah demiyorlar mıydı? Ehl-i ilim, mürtedlerin Yahudi ve Hristiyanlardan daha kâfir olduklarını zikretmediler mi? İlim ehlinde bazıları, kim onların tabilerinin küfründe durursa o da kâfirdir demişlerdir. İkna kitabının hükm'ül-mürted babında mürtedlerin imamı İbn Arabî'nin tabilerinin Lâ ilâhe illallah demediğini mi zannediyorsun? O, Şam'dan geldiğinde onlar İbn Arabî'ye ibadet ediyorlardı. Onun kabrinin üzerine put inşa ettiler ve ona ibadet ettiler. Yani biz Şam halkının hepsinin böyle yaptığını iddia etmiyoruz. Böyle demekten Allah'a sığınırız. Bilakis garp ahalisi az ve garibeler de olsa kıyamet kopuncaya kadar hak üzerinde galip ve muzaffer olmakta devam edecektir.

"Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) insanları sadece Kelime-i Tevhide davet etti. Onlardan Kelime-i Tevhidin ne anlama geldiğini istemedi. Aynı şekilde Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in ashabı da ülkeleri fethettiğinde acemleri sadece mücerret olarak Kelime-i Tevhide davet ettiler." diye şaşılacak bir delil getirdi. Akıl sahibi kimsenin bu delilleri kabul etmesi mümkün mü?

Öncelikle deriz ki onun sözleri batıl ve yalandır. Rasulullah kavmini, putlara ibadet etmeyi terk etmeye, Allah (subhânehû ve teâlâ)'ı birlemeye, Kelime-i Tevhide davet etti. Kavmi bu sözü söylediği zaman onlara putlara tapmayı terk etmelerini de emretti. La ilâhe illallah kelimesinin söyleyen kimseye fayda verebilmesi için, bu kelimenin içerdiği mananın ne anlama geldiğinin bilinmesi gerekir ve gereğiyle de amel edilmelidir. İşte ancak bu durumda bu kelime kendisine fayda sağlayabilir. Kim de bu kelimeyi gerçekten ne anlama geldiğini bilmeden, inanmadan ve gereğiyle de amel etmeden söylerse, kendisi için hiçbir yararı yoktur. Ve bizler de Şam'daki Talha'nın, Zübeyr'in ve benzeri kişilerin kabirlerinin put edinilmesini ve mescidlere çevrilmesini nehyediyoruz.

Elbette ki siz; bu kabirler putlardan sayılmaz, zorluk anında kabir ehline dua edilip onlardan yardım istenilebilir, bu şirk değildir, dediniz. Rasulullah'ın zamanındaki müşrikler zorluk anında dini Allah'a has kılıyor ve o anda putlara değil de Allah'a dua ediyorlardı. Ama buna rağmen sizler böyle dediniz. Bu küfürdür. Sizinle bizim aramızda önceki ve sonraki âlimlerin, Hanbeliler'in ve diğerlerinin sözleri vardır.

Elbette ki sizler; bu küfürdür, şirktir deseydiniz o zaman Lâ ilâhe illallah sözü-nün manası açıklığa kavuşmuş olurdu. Çünkü bu kelime şirk terk edilmeden söyleyen kimseye fayda vermez. Bu kelimeyi söyleyenden talep edilen, şirkin terk edilmesidir. Bizim söylediğimiz şey de budur. Ama sizler bu kelimenin içindeki inkârı çoğalttınız. Zannettiniz ki bu yalnız Horasan ehlinden çıkar. Bu söz ancak avamın sözü gibidir ve hiçbir doğruluk payı yoktur. Bunu ancak en cahil olan insan söyler.

Onun, sahabeler acemleri bu kelimenin manasını bilmeksizin sadece mücerret bir şekilde söylemelerini talep ettiler şeklindeki davasına gelince; bu sözü söyleyen kimse münafıklar ile peygamberlerin dininin arasını ayırt edememiştir. O münafıklar ki ateşin en alt tabakasındadırlar. Mü'minler de münafıklar da bu kelimeyi ikrar ederler. Ama Mü'minler kalplerinden bu kelimenin manasını bilerek söylerler, azaları ile bu kelimenin gerektirdiği şekilde amel ederler. Münafıklar ise, bu kelimenin manasını bilmeksizin sadece lafız olarak söylerler. Onun gerekleri ile de amel etmezler. Sahabe ve münafıkların arasını ayırt etmeyi bilmeyen kimse en büyük cahillik ve musibette olan kimselerdendir.

Bu kişi nifakı bilmez. Nifakın kendi zamanında değil de Allah Rasulü ve ashabının zamanında olduğunu zanneder. Kendi zamanı ve beldesine gelince bundan sonra onlar kurtuluştadır. Çünkü kendi beldesini ve zamanını bidatten tenzih ederken onun sadece Horasan ehlinden çıkartıldığını zanneder. O halde şirk ve nifak nasıl olur? Bu sözü söyleyenin vay haline! Allah'a karşı o ne kadar da cüretkârdır! Sahabe ve onların ilmine karşı o ne kadar da cahildir!

Bu cahillerin ilmine gelince; onlar fıkıh meselelerini şirk meselelerinden üstün tutarak ondan delil getirmişlerdir. Sahihayn'de zikredildiğine göre Ömer (*radıyallahu anh*) için zekâtı vermeyenlerin öldürülmesi bir sorun olmuştu. Çünkü Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), "Lâ ilâhe illallah diyen malını ve kanını korumuş olur. Onun hesabı Allah'a aittir." demişti. Ebu Bekir (*radıyallahu anh*) de ona "Zekât

onun hakkındandır. Kim zekâtı vermezse bu kelimenin hakkını vermemiş olur.” demişti. Hal böyleyken zekât vermeyen bile bu kelimenin hakkını yerine getirmiyor ise o zaman kabirlere ibadet etmek, cinlere kurban kesmek, evliyalara dua etmek ve bunların dışında yapılan şeyler nasıl olur? Bunlar müşriklerin yaptıkları şeyler değil midir?

Şeyh Takıyyuddîn (İbn Teymiyye) Sırat-ı Müstakim kitabında şöyle açıklamıştır. Cinlere kesilen kurbanın eti iki yönden haram olur. Birincisi o, Allah’tan başkası için kesilmiştir. İkincisi, mürtedin kurbanıdır. Eğer o kurbanı keserken Allah’ın ismini ansa bile onun kesiş niyeti cin içindir. Bu “Elbette ki o kurbanı keserken besmele çekti. Bundan dolayı da ondan yemek helaldir.” diyen kimsenin sözüne reddiyedir.

İlim ehlinden bir adam avama kız kardeşler ile evlenmek helaldir diye bir yazı yazsa, onlar bunun zahir manasını anlarlar ve hemen kız kardeşler ile evlenmeye başlarlar. Eğer Allah kız kardeşler ile evlenmeyi yasaklamasa idi onlar bunu yapmaktan alıkonmazdı. Ama burada bu sözü söyleyen kimse dinde kardeş olanlar ile evlenmeyi kastetmiştir. Bunu İbrahim (*aleyhisselam*) de hanımı Sare için kullanmış ve “Bu benim kız kardeşimdir.” demiştir. Bu gayet açıktır elhamdulillah. Ama kim tahrif edilmiş kelimeler ile ilgili bir bab açarsa uzun ve kapsamlı bir bab açmış olur.

Allah ona rahmet etsin, Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab'ın, ibadetlerinde Allah'ı inkâra gidenlerin bidat ehlinin en şerlileri olduğuna dair beyanı.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adı ile

Muhammed b. Abdulvehhab'dan İslam ulemasından her bir kardeşime... Allah (*subhânehû ve teâlâ*) İslam dininin gariblerine ülfet etti. Muttakilerin imamı Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in sünneti ile onlara hayat verdi. Esselamu aleykum ve rahmetullah kardeşlerim! Allah'ın selamı ve bereketi sizlerin üzerine olsun.

Bundan sonra; bizim beldemizde büyük bir fitne ortaya çıktı. Bunun sebebi avamın bazılarının nehyedildikleri şeyleri yapmaları, bunu adet haline getirip insanlar arasında yaymaları, küçükten büyüğe herkesin bu bidatleri işlemeleri sebebiyledir. Onların yaptığı şeylerden bazısı Allah'tan başkasına dua etmek, türbeleri tazim etmek, kabirlerin üzerine mescid inşa edip orayı ibadetgâh haline getirmek ve buna benzer şeylerdir. Hâlbuki Allah ve Rasulü dine dair her şeyi açıklamıştır. Artık hüccet ikame edilmiş ve onlar için bir mazeret kalmamıştır. Allah Rasulünün (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) dediği gibi:

“İslam garib başlamıştır ve başladığı gibi de garib olarak dönecektir.”

Bidat ehlinin en şerlileri ise ibadetlerinde Allah'ı inkâra kadar gittiler. İlimden uzak olmalarına rağmen kendilerinin ilim ehli olduğunu iddia eden kimseler insanları razı etmek için Allah'ı kızdırdılar. (Âlim, Allah'tan en çok korkan kimsedir) Avama Allah'a şirk koşma yollarını açtılar ve onlara bunu süslü gösterdiler. Onları dini yalnızca Allah'a has kılmaktan uzaklaştırdılar. İnsanların arasına bunu yapmadıkları takdirde salihlerin ve nebilerin değerini düşürecekleri şüphesini attılar. Onların bu yaptığı Allah Rasulü İsa (*aleyhisselam*) hakkında yaptıkları gibidir. İsa (*aleyhisselam*) bir kul olmasına rağmen onu rab edindiler. Fakat İsa (*aleyhisselam*) bunu onlara emretmemiştir. Hristiyanlar İsa (*aleyhisselam*) ve annesini lanetlediler. Aynı şekilde Rafizîler de Allah Rasulünü ve ashabını seven kimseleri içlerinde barındırmamışlar ve Allah Rasulünün ehl-i beytinden bazılarını iftira atmışlardır.

Onlara Allah ve Rasulünün (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) sözlerini, ilim ehlinin sözlerini ve bizden önce hahamlarını ve rahiplerini rab edinen kitap ehline benzemekten nehyeden ve dini yalnızca Allah'a has kılmayı emreden bazı toplulukların sözlerini zikrettiğimiz zaman bize derler ki; "Sizler nebilerin, salihlerin, evliyaların değerini düşürdünüz."

Allah'a yemin olsun ki kâfirler istemese de Allah nurunu tamamlayacaktır.

İşte bu size zikrettiğim şeyler ilim ehlinin sözlerine ve bazı mezhep âlimlerinin sözlerine dayanmaktadır. Bunları iyi bir şekilde düşünüp tefekkür eden ve hiçbir kınayıcının kınamasından korkmadan Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dinine ve Rasulüne yardım eden kimseye Allah rahmet etsin.

Bu konuda Hanbelîlerin sözlerine gelince; Hanbelî âlimlerinden Şeyh Takıyyuddîn (*rahimehullah*) Hariciler hakkındaki hadisi zikrettiğinde şöyle demiştir: Allah Rasulünün zamanında Haricilerden bir kısmı İslam'a nispet edilirken bir kısmı ise ibadete düşkün olmalarına rağmen aşırılıkları sebebiyle dinden çıkmışlardır. İslam dininden çıkaran amellerden bir tanesi de Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın yerdiği aşırılıktır. Meryem oğlu İsa (*aleyhisselam*), Ali b. ebî Talib, Şeyh Adiy ve benzeri kimselere ve Şeyhlere karşı insanların aşırılığa gitmesi gibi.

Her kim nebilerde, salihlerde ve benzeri kimselerde aşırılığa giderse onu ilah edinmiş olur. Allah'tan başkasına dua eden kimse gibi ki; bu kimse duasında "Ey seyyidim filan, bana yardım et, beni koru kurtar, sen bana yetersin" gibi şeyler söylerse, bu sözlerin hepsi şıktır ve dalalettir. Bunu söyleyen kişi tevbeye çağrılır, ya tevbe eder ya da öldürülür. Allah, Rasullerini kendisiyle beraber hiçbir ilah edinmeden onu birleyerek sadece ona ibadet etmeleri için gönderdi. Allah ile beraber başka kimseleri mesela melekleri, Mesih'i, Uzeyr'i, salihleri ya da bunların dışındaki herhangi bir kimseyi ilah edinen kimseler onların yaratan ve rızık veren olduğuna inanmıyorlardı. Ama onlara dua ediyor ve onlar Allah katında bizim şefaatçilerimizdir, diyorlardı. Allah, rasullerini kendisinin dışındaki birine yapılan duaları nehyetmek için göndermiştir. İster ibadet amacı ile yapılan bir dua olsun, ister yardım ve sığınma (istigase) olsun her çeşidini nehyetmek için peygamberler gönderilmiştir.

İkna kitabının Hük'm'ül-Mürted babının ilk bölümünde şöyle denilmiştir: Kim Allah ile arasına aracı koyup onlara dua ederse icmâen kâfir olmuştur.

Şeyh Kasım el-Hanefi, Şerh-i Dureru'l-Bihar adlı kitabında şöyle demektedir:

“Avamın çoğunluğunun yaptığı adak adamaya gelecek olursak, şu an şahit olduğumuz gibi mesela bir insan kaybolur ya da hasta olur veya zaruri bir ihtiyacı bulunur, bundan dolayı bazı salihlerin kabrine gider ve onun yanında kendisine bir sütte edinir ve şöyle der:

“Ey benim falan efendim! Eğer Allah benim kaybımı geri getirir ya da hastalığma şifa verir veya ihtiyacımı giderirse senin için şu kadar altın ve gümüş vereceğim. Ya da şu kadar yemek ve su dağıtacağım. Ya da şu kadar mum yakacağım...”

Bunların hepsi şu zikredeceğimiz vecihlerden dolayı icmâen batıldır. Burada yaratılmışlara adak adamak vardır ve bu caiz değildir. Çünkü bu ibadettir ve ibadet ise yaratılmışlara yapılmaz. Yine bu amelde kendisine adak adanılan kimse ölüdür ve ölüler ise hiçbir şeye malik değildir. Yine ölünün Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'nın dışında işlerde tasarruf sahibi olduğunu zannetmek küfürdür. İnsanlar bu amellerin müptelası oldular. Özellikle de Şeyh Ahmed el-Bedevis'in doğumuna kadar bu devam etti.

İmam Bezazi Fetvalar kitabında şöyle der:

“Bizim bu zamanımızda sofiler, mescidlerde avamın cahil insanları ile birbirlerine girmiş, raks eder bir halde görülür. Onlar ne helal bilirler ne de haram. Onlar ne din bilirler ne de iman. Onlar eşek anırmasına benzer sesler çıkarırlar. Onlar dinlerini bir oyun ve eğlence edinmişlerdir. Yazıklar olsun hâkim ve kadınlara ki onlar güçleri yettiği halde bunu değiştirmek için uğraşmazlar.”

Ebu Şâme olarak bilinen Ebu Muhammed Abdurrahman bin İsmail eş-Şafii (v. 665) “Kitabu'l-Bidei ve'l-Havadis” adlı eserinde şöyle der:

“Yine bu bidatler babından olmak üzere şeytanın sıradan cahil insanlar için alayıp pulladığı şeylerden olan, birtakım duvarlara ve direklerle bir şeyler asmak, bazı belli yerlerde kandiller yakmak gibi batıl inançlar her tarafa yayılmıştır. Hikâyeciler şu tarz hikâyeler anlatırlar: “Güya adam rüyasında filan yerde çok salih bir velinin

olduğunu görür. Hemen oraya gider, bu işleri yapar, orayı koruma altına alır.” Tevhid başta olmak üzere, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın farz kıldığı birçok hükümleri zayi etmek adına da olsa bu gibi şeyleri yapar. Bu vasıtaıyla da Allah’a yakınlaşacağını zanneder. Daha sonra haddi iyice aşarak bu gibi yerlere kalplerinde öylesine bir saygı ve tazim yeri ayırırlar ki hastaları için şifayı ve ihtiyaçlarını birtakım adaklar yoluyla buralardan beklerler. Bir takım pınarları, ağaçları ve duvarları böylesine kutsallaştırırlar. Mesela Şam’da -Allah onları yok etsin- bu türden çok yerler vardır.

Sonra Allah Rasulünün sahih bir hadisini zikretmiştir.

Ebu Vakıd el-Leysi şöyle diyor:

“Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ile birlikte Huneyn’e çıktık. Biz henüz küfürden yeni dönmüştük. Müşriklerin, dibinde gölgelenip, silahlarını da bunun dallarına astıkları bir ağaçları vardı. Buna “Zat’ul-Envat” denilirdi. İşte biz de bu ağacın olduğu yere geldik. Burada Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)’a:

“Bize müşriklerin bu Zat’ul-Envatları gibi bir yer tayin et (biz de burada gölgelenip silahlarımızı onun dalına asalım)” dedik.

Bunun üzerine Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu:

“Allahu Ekber! Varlığım elinde olan Allah’a yemin ederim ki şu sözünü ettiğiniz adetler tıpkı İsrailoğullarının Musa (*aleyhisselam*)’ya: “Ey Musa! Onların ilahları gibi, bize de bir ilah yap!” demelerine benziyor. Musa: “Gerçekten siz cahil bir toplumsunuz. Şüphesiz bunların içinde oldukları din yıkılmıştır ve tapmakta oldukları da batıldır. **Allah sizi âlemlere üstün kılmışken, ben size Allah’tan başka bir ilah mı arayayım?**” dedi.”¹¹¹

İbn Teymiyye (*rahimehullah*) Sırat-ı Mustakîm adlı kitabında şöyle der: “Görüldüğü gibi Nebi (*aleyhisselam*) sahabelerin gölgesine sığınıp silahlarını asacakları bir ağaç edinme konusunda müşriklere benzemeye kalkışmalarına karşı çıkıyor. Şu halde Müslümanların daha önemli konularda müşriklere benzemelerine yahut

doğrudan doğruya şirke özenmelerine nasıl göz yumulabilir?

Sonra (Malikî âlimlerinden) Ebu Bekir et-Tartusî (v. 520) şöyle demektedir: “Allah size rahmet etsin, dikkat edin! Her nerede bir sedir ağacı veya insanların kendisine yöneldiği, tazim ettikleri, kendisinden şifa ve hastalığın iyileşmesini umdukları, çaput ve çivi astıkları bir ağaç bulursanız, şüphesiz bu ağaç Zat’ul-Envat’tır, derhal onu kesin.

Ve Allah Rasulünün (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şu hadisini zikretmiştir:

“Gerçek şu ki; sizden, benden sonra yaşayacak olanlar pek çok ihtilaf görecektir. Binaenaleyh siz benim sünnetime ve doğru yola iletilmiş Raşit halifelerin sünnetine azı dişlerinizle ısırırcasına sımsıkı sarılın. Uydurulmuş işlerden sakının. Çünkü her uyduruk iş bidat, her bidat da sapıklık sebebidir.”

Ümmü’d-Derda (*radiyallahu anhâ*)’dan rivayetle, Ebu’d-Derda (*radiyallahu anh*) öfkeli halde yanıma geldi. Kendisine: “Niye öfkelendin?” diye sordum. Şu cevabı verdi: “Vallahi, Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)’in ümmeti hakkında bildiğim tek şey, onların cemaatsiz namaz kılmamalarıdır.”

Bu hadis-i şerifin şerhinde Ebu’d-Derda (*radiyallâhu anh*)’nın sabah namazına cemaate gelme konusunda gördüğü gevşekliğe kızdığı kaydedilmektedir.¹¹²

İmam Zührî (*radiyallâhu anh*) şöyle anlatır:

“Bir defasında Şam’da Enes b. Mâlik’in odasına girmiştim, ağlıyordu. Ona:

“Seni ağlatan nedir?” dedim.

Enes (*radiyallâhu anh*):

“Rasulullah zamanında gördüğüm şeylerden bugün namaz dışında başka bir şey göremediğim için ağlıyorum. Bu namaz da zayi edilmiş durumdadır” buyurdu.”¹¹³

---

112 (Buhari, Ezan 31,3)

113 (Buhârî, Mevâkît, 7)

Allah ona rahmet etsin, İmam Tartusî şöyle demiştir:

“Hakkın gizlenip batılın açığa çıktığı şu zamanda İslam’ın emirlerinden sadece kible bilinecektir. Bunun haricinde bir İslam alameti olmayacaktır. Sen bu dönemin kendi yaşadığın dönem olduğunu mu zannediyorsun? Vallahi müstean!”

İlim ehlinin bu konular hakkında benimsedikleri iki görüşü vardır.

Birincisi: Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Muhammed (*aleyhisselam*)’i, dini O’na has kılıp ibadette O’nu birlemek için gönderdi. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dışında ne bir melek, ne nebi, ne bir kabir, ne taş, ne ağaç hiçbir şeyi ona ortak koşmadan dini yalnızca Allah’a has kılmak için gönderdi. Muhakkak ki salihleri tazim eden, onlarda aşırılığa giden kişi Allah’a şirk koşmuş olur. Onun bu şirki Hristiyanların İsa (*aleyhisselam*) hakkında aşırılığa gitmeleri gibidir. İsa (*aleyhisselam*) onların bu yaptığından beridir.

İkincisi: Avamın arasında yaygın olan görüş Allah Rasulünün sünnetine uymaktır. Sünneti terk etmek ise bidattir. Bilin ki bu meselelerin araştırılmasında avam, ilim ehlinin sözlerine ve âlimlerin nakillerine muhtaçtır. Allah hiçbir kınayıcının kınamasına aldırmadan dinine ve Rasulüne yardım eden kimseye rahmet etsin. Allah en iyi bilendir. Salât ve selam Allah’ın Rasulüne, onun ailesine ve ashabına olsun.

Allah onu affetsin ve ona merhamet etsin, Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab'ın Peygamberin dininden başka bir din ile Allah'a itaat edilemeyeceğini anlatan şöyle bir risalesi vardır

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adı ile...

Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab'dan mektubum Müslümanlardan kendisine ulaşan herkese.

Allah bizi ve onları hak dinine iletsin ve doğru yolunda ilerlemeyi nasip etsin. İki halîli olan Muhammed (*aleyhisselam*) ve İbrahim (*aleyhisselam*)'in dini ile rızıklansın.

Bundan sonra; Muhakkak ki Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmuştur:

“Yeryüzünde fitne kalmayıp din tamamıyla Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaştın” ¹¹⁴

“Hep birlikte Allah'ın ipine sımsıkı tutunun, ayrılığa düşmeyin” ¹¹⁵

“Dini dosdoğru tutun ve onda ayrılığa düşmeyin, diye Nuh'a emrettiğini, sana vahyettiğini, İbrahim'e, Musa'ya ve İsa'ya emrettiğini size de din kıldı.” ¹¹⁶

Allah'tan ve ateşten korkan her insanın kendisini yaratan Rabbinin kelamı üzerinde dikkatlice düşünmesi vaciptir. İnsanlardan herhangi birinin Peygamberin (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) dininden başka bir din ile Allah'a itaat etmesi mümkün olabilir mi?

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

---

114 (Enfal, 39)

115 (Al-i İmran, 103)

116 (Şûra, 13)

“Kim, kendisine hidayet (doğru yol) besbelli olduktan sonra peygambere karşı çıkar, Mü'minlerin yolundan başkasına uyarsa, onu yöneldiği yolda bırakırız”¹¹⁷

Peygamberimizin dini Tevhid'dir. Tevhid ise Allah'tan başka ilah olmadığını ve Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in O'nun Rasulü olduğunu bilmek ve bunların gerektirdikleri ile amel etmektir. Eğer insanların hepsi bunu söylüyor denilirse, o kimseye denir ki: İnsanlardan kimisi vardır ki bu sözü (tevhid) söyler, fakat bu sözün manasının Allah'tan başka yaratan yoktur, Allah'tan başka rızık veren yoktur veya buna benzer şekilde olduğunu zanneder. Kimisi vardır, tevhidin manasını idrak etmez. Kimisi de tevhidin gerekleri ile amel etmez. Kimisi de tevhidin hakikatini ekletmez, anlamaz. Bundan daha tuhaf olanı ise kimisi de vardır ki tevhidin manasını bir yönden kavrar, fakat tevhide ve tevhid ehline de bir yönden düşmanlık eder. Bundan da tuhaf olanı ise kimisi vardır ki tevhidi sever (tevhide meyleder) ve kendisini de tevhid ehline nispet eder de tevhidin dostları ile düşmanlarının arasını ayırmaz. Ey en büyük olan Allahım. Seni bütün noksanlıklardan tenzih ederim. Birbirine zıt iki fırka tek bir dinde bir arada bulunuyor da hepsi de hak üzere mi oluyor? Hayır, Allah'a yemin ederim ki:

“Haktan sonra sapıklıktan başka ne vardır?”¹¹⁸

Şayet şöyle denilirse: “Tevhid güzeldir, din haktır, ancak tekfir ve savaş hariç.”

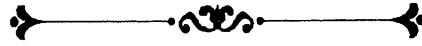
Cevaben denilir ki: “Tevhid ile ve Rasulün (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) dini ile amel edin, tekfir ve savaş hükmü (üstünüzden) kalsın! Eğer tevhidin hakkı (size göre) onu ikrar edip, hükümlerinden yüz çevirmek ve üstüne üstelik nefret edip düşmanlık göstermek ise, Allah'a andolsun ki bu küfrün bizzat kendisi ve en açığıdır.” Her kime her hangi bir şeyden dolayı bu mesele karışık gelirse (anlaşılmaz hale gelirse) Peygamberimizin ve ashabının hayatını dikkatlice incelesin. Allah'ın selamı rahmeti ve bereketi mektubun başında olduğu gibi sonda da üzerinize olsun.

---

117 (Nisa, 115)

118 (Yunus, 32)

Allah ona rahmet etsin, Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab, şeytanın dostlarının yazdığı kitapları yaldızlı sözlerle süslediğini bir risalesinde şöyle anlatmıştır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adı ile

Muhammed b. Abdulvehhab 'dan, Abdulvehhab, İbn Abdullah, İbn İsa'ya:

Allah'ın selamı rahmeti bereketi sizlerin üzerine olsun.

Bundan sonra, sizin gibi dostlarımız olduğu için kendinden başka ilah olmayan Allah'a hamdederiz. Selamımı babanıza ulaştırın. Benim nefsimde bu mektuptan dolayı ona karşı bir şey oluştu. Çünkü onun bizden gizlediği bazı şeyler vardı. Yine de biz ona hüsnü zan besledik. Sonra duyduk ki o bu mektubu bazı sefihlere vermiş ve onlar da bunu insanlara okuyorlarmış. Ben inanıyorum ki onun içinde bize karşı bir muhabbet vardır. Ben yine inanıyorum ki o bizim üzerimizde ihsan sahibidir. Ona bir sıkıntı vererek onu cezalandırıp zora sokmayız ve bir menfaat gözeterek de bu muhabbeti bozmayız.

Şeyh sözlerine şöyle devam etti:

Karışıklığa neden olan sözlere gelince; eğer o, bu dini biliyor ve buna inanıyorsa ben bilgisiz bir şekilde gelmedim. Sadece emri bil maruf ve nehyi anil münker yapmak istedim. Allah'a ve meleklerine şahitlik ederim ki eğer bana ondan ya da onun dışındaki herhangi bir kimseden hak olan bir söz gelirse onu kabul eder, başımın gözümlün üstüne koyarım. Tüm imamların sözlerini bırakır, tek olan Hakka uyarım. Çünkü Allah'ın Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) haktan ayrılmamıştır. Şeytanın dostları yazmış olduğu kitapları yaldızlı sözlerle süsler, bununla da insanları Allah'ın dininden saptırmak için onlara vahyederler. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) dinin ortaya çıkmasını ve bununla insanların gönüllerinin aydınlatılmasını ve sekinete ermesini ister. O zaman bana, razı olup uygun gördüğünüz kitaptan veya âlimlerin eserlerinden deliller getirin. Ama ne bir hüküm ne de bir cevap veremeyeceksiniz. Allah'ın hidayet ettiği kişiler bilir ki o Hak'tır. Eğer bu batıl olursa onu reddedeceklerdir. Bununla alakalı benim yanımda açık delillerden çok vardır. Ama siz ve diğerleri üzerinde olduğunuz şeyin hak olduğuna dair bir tane dahi delil getiremezsiniz.

O zaman nasıl olur da batıl olan ameli Allah'ın Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ve Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın taraftarları ile alâkalandırırsınız. Benim üzerinde olduğum itikadın ilim ehlinin menhecine ters ve muhalif olduğunu zannediyorsanız âlimlerin bununla ilgili yazılmış eserleri mevcuttur. İşte kitaplar burada, gösterin. Bunun en meşhuru ve en sert İmam Ahmed'in sözüdür. Selefin hepsi de bu menhec üzeredir. Allah'a hamdolsun bu meselede bir tane dahi şaz görüş olmamıştır. Onlardan, sizin bu işinizde Kitap ve Sünneti bilmeyen kimselere ruhsat verdiklerine dair bir kelime dahi gelmemiştir.

Eğer sonrakilerin ileri gelen saygın âlimlerinin (İbn Teymiyye, İbn Kayyım, İbn Recep el Hanbelî) sizinle aynı itikadda olduğunu zannediyorsanız onların bu konuda yazılmış müstakil eserleri yanımızda mevcuttur, inceleyebilirsiniz. İmam Şafi, İbn Kesir, İmam Zehebi gibi diğer âlimlerin sizlerin üzerinde olduğunuz itikadı reddeden sözleri görmeniz mümkündür. Bu konuda en kapsamlı şekilde İbn Kayyım (*rahimehullah*), İmam Ahmed'in sözlerini (el Turuq el Hakmiyye) kitabında zikretmiştir. Oraya bakabilirsiniz. Aynı şekilde Şeyhulislam, **"Onlar, Allah'ı bırakıp bilgilerini ve rahiplerini rabler edindiler."** ayetini delil getirerek, "Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ve ümmetin ileri gelenleri, Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bunu şirk olarak isimlendirdi." diye tefsir ettiler. **"Rabler edindiler"** ayeti hakkında hiçbir müfessir arasında bir ihtilaf bulamazsın.

Velhasıl Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın ilim ile rızıklandığı kişilere bu mektup ulaştığında ferahlayacaklardır. Bu mektubu insanların hepsine ve yanınızda âlim zannettiğiniz kişilere de ulaştırın. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın, Kitabında buyurduğu gibi,

"Biz böylece her nebiye insan ve cin şeytanlarını düşman kıldık. Onlardan kimisi kimini aldatmak için yaldızlı sözler fısıldar."

"Ahirete iman etmeyenlerin kalpleri de ona meyletsin." ¹¹⁹

Yukarıdaki zikrettiğim ayetler ve benzeri ayetler sizlerin de yanında terk edilmiş ve unutulmuş ayetlerdir. Daha şaşırtıcı olan ise sizler Kelime-i Tevhidin yani Lâilâhe illallah'ın manasını anlamıyorsunuz. Harç bölgesi ya da onun dışındaki yerlerde tapılan putları inkâr etmiyorsunuz. Putlara tapmak ise ilim ehlinin icmâsı ile büyük şirktir.

Allah ona rahmet etsin, Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab'ın bir risalesinde bu dine tabi olan kimselerin fitnelerle imtihan edileceği beyan edilmiştir.

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adı ile

Muhammed b. Abdulvehhab'dan Nuğaymiş'e ve tüm kardeşlere... Allah'ın selamı rahmeti ve bereketi sizin üzerinize olsun.

Bundan sonra: Bize hâlimizin nasıl olduğunu sormuşsunuz. Kendisinden başka hak ilah olmayan Allah'a sizin kardeşliğinizden dolayı hamdediyoruz. Beni sorarsanız elhamdulillah iyiyim ve afiyetteyim. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)tan sizin ve bizim üzerimize nimetlerini tamamlamasını isterim. Bizlere sizin hak üzere birleşmeniz ve Muhammed (*aleyhisselam*)e tabi olduğunuz haberi gelince çok sevindik. Çünkü tevhid, insana verilmiş en büyük nimettir. Sahibini dünya ve ahiretin hayırlarına ulaştırır. Umulur ki Allah sizleri ve bizleri tevhid üzere sebat etmekle rızıklandırırsın ve buna bizi muvaffak kılsın.

Lakin kardeşlerim, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın şu sözünü unutmayın:

“Sizin bir kısmınızı diğer bir kısım için bir imtihan (vesilesi) yaptık, sabredecek misiniz (diye). Rabbin (her şeyi) hakkıyla görendir.” ¹²⁰

“İnsanlar, imtihandan geçirilmeden, sadece “iman ettik” demeleriyle bırakılıvereceklerini mi sandılar? Andolsun ki biz onlardan öncekileri de imtihandan geçirmişizdir. Elbette Allah, doğruları ortaya çıkaracak, yalancıları da mutlaka ortaya koyacaktır.” ¹²¹

Bu ayetleri incellerseniz, şüphesiz ki bu dine tabi olan kimseler fitnelerle imtihan edileceklerdir. Sabredin ve sonra Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın şu ayetini okuyup

---

120 (Furkan, 20)

121 (Ankebut, 2-3)

dünya ve ahiretin hayrı ile sevinin!

“Şüphesiz peygamberlerimize ve iman edenlere, hem dünya hayatında, hem şahitlerin şahitlik edecekleri günde yardım ederiz.” ¹²²

“Andolsun ki peygamber kullarımıza söz vermişizdir: Onlar mutlaka zafere ulaşacaklardır. Bizim ordumuz şüphesiz üstün gelecektir.” ¹²³

“Hiç şüphesiz Allah’a ve Rasulüne karşı başkaldıranlar; işte onlar, alçaklar arasındadır. Allah, “Mutlaka galip geleceğim; ben de elçilerim de.” diye yazmıştır. Şüphesiz Allah güçlüdür, galiptir.” ¹²⁴

Eğer Allah size bu fitnelere karşı bir sabır vermişse sizler, insanlar kendilerini terk etse bile Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dinine tutunan gariblerden olursunuz. Müjdeler olsun! Eğer sizler Allah Rasulünün hadisinde tarif ettiği kimselerden iseniz size müjdeler olsun! Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“İslam garib olarak başladı, sonra tekrar başladığı gibi garib haline dönecektir. Gariblere müjdeler olsun.” Denildi ki; “Ey Allah’ın Rasulü, garibler kimlerdir?”

Buyurdu ki; “Onlar, insanlar (sünnetimi) bozduğu zaman düzeltenlerdir.”

Bu ne büyük bir müjde ve ne büyük bir nimettir!

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) sizleri ve bizleri Rasulüne ittiba eden kullarından kılsın. Bizleri Rasulünün sancağı altında toplansın ve onun havzının etrafındaki kullarından kılsın. Bunlar dünyada iken Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dinine sıkı sıkı sarılan kullarının isteyip arzuladığı şeylerdir. Sizleri Allah’a emanet ediyorum. O sizi korusun, muhafaza etsin. Selam sizin üzerinize olsun.

---

122 (Mü’min, 51)

123 (Saffat, 171-173)

124 (Mücadele, 20-21)

Allah ona rahmet etsin, Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab dine hizmetten başka bir amacı olmayan kimsenin hoş görülmesini talep etmiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Muhammed b. Abdulvehhab'dan Ahmed bin Yahya'ya...

Allah'ın rahmeti, bereketi ve selamı sizin üzerinize olsun.

Daha önce bahsettiğim Süleyman'ın mektubunun seni öfkelenmemesi gerekir. Herşeyden önce o, (kurallara, emirlere) ters düşmüş olsa bile senin gibi biri soğukkanlı olmalıdır. Ucu bu raddeye kadar varmış olan bir eylemde bulunmaman, daha fazla ileri gitmemen icap eder.

İkinci olarak ise, eğer onun sözünde bir kasıt olmadığını bilersen, dine hizmet etmekten başka bir amacı olmadığını da anlarsın. Eğer bir yanlışlık yapmış olsa bile ameller niyetlere göredir. Amacı bu olan kimseyi hoş görmek lazımdır. Seni cahil zannetse ve hafife alsa da yine de böyle davranmalısın.

Biz sana güzel muamelede bulunduk. Fakat sen; Rabbin, peygamberin ve dinin hakkı için onlara karşı iyi muamelede bulundun mu?

Allah ona rahmet etsin, Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab'ın Tevhidi ve kısımlarını anlatan şöyle bir risalesi vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adı ile

Allah'a hamdolsun, O bize yeter. Seçtiği kullarına da selam olsun. Allah seni doğruya iletsin. Bilesin ki Allah (*subhânehû ve teâlâ*) insanları ve cinleri kendisine ibadet etsinler ve kendisine hiçbir şeyi ortak koşmasınlar diye yaratmıştır.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

“Ben cinleri ve insanları, ancak bana ibadet etsinler diye yarattım.”¹²⁵

İbadet, tevhidin ta kendisidir. Çünkü rasullerle ümmetleri arasındaki çekişme hep bu noktada olmuştur.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

“Andolsun ki biz her kavme “Allah’a ibadet edin ve Tağut’tan sakının” diye (emretmeleri için) bir Rasul gönderdik.”¹²⁶

Tevhid'in Çeşitleri:

1. Rubûbiyyet Tevhidi
2. Ulûhiyyet Tevhidi
3. İsim ve sıfat tevhidi

Şimdi Tevhid'in bu üç türünü ele alıp sırasıyla inceleyelim:

---

125 (Zariyat, 56).

126 (Nahl, 36)

1. Rubûbiyyet Tevhidi:

Yüce Allah'ı rubûbiyyetinde (yani Rab olması, yaratması, yetiştirmesi ve imkân vermesi bakımından) birlemektir. Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) dönemindeki müşrikler tevhidin bu türünü kabul ediyorlardı. Fakat tevhidin bu çeşidini kabul etmeleri, onların İslam'a girmeleri için yeterli değildi. İşte bu yüzden Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), döneminin müşrikleriyle savaşıp, onların canlarını ve mallarını helal kabul etmiştir. Tevhidin bu türü Allah'ı fiillerinde birlemektir.

Bunun delili Yüce Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetleridir:

“De ki: “Size gökten ve yerden rızık veren kimdir? Ya da kulak ve gözlere sahip bulunan kimdir? Ölüden diriye çıkaran ve diriden ölüyü çıkaran, her türlü işi düzene koyan kimdir?” “Allah’tır” diyecekler. “Öyle ise (ona karşı gelmekten) sakınmaz mısınız?” de.”¹²⁷

“De ki: “Eğer biliyorsanız, bu dünya ve onda bulunanlar kime aittir?” “Allah’a aittir” diyecekler. “Öyle ise siz hiç düşünüp taşınmaz mısınız?” de. “Yedi kat göklerin Rabbi, azametli Arş'ın Rabbi kimdir?” diye sor. (Bunlar da) “Allah'ındır” diyecekler. “Şu halde siz Allah'tan korkmaz mısınız?” de. “Eğer biliyorsanız, her şeyin melekûtu kendisinin elinde olan, kendisi her şeyi koruyup kollayan, fakat kendisi korunmayan kimdir?” diye sor. (Bunların hepsi) “Allah'ındır” diyecekler. “Öyle ise nasıl olup da büyüye kapılıyorsunuz?” de.”¹²⁸

Bu husustaki ayetler oldukça fazladır. Burada özetlenemeyecek kadar çok, zikredilmesi gerekmeyecek kadar meşhurdur.

2. Ulûhiyyet Tevhidi:

Geçmişte ve günümüzde çekişme daha çok tevhidin bu türünde cereyan etmiştir. Bu, kulların yaptıkları fiillerde; yani dua, nezr (adak adama), nahr (kurban), reca (ümit), havf (korkma), tevekkül, inabe (yönelme) gibi ibadetlerde Yüce Allah'ı birlemeleri anlamındaki tevhiddir. (Allah'ı ibadete layık yegâne ilah olarak tanırken, bir başkasını asla O'na ortak koşmamaktır.) Duanın (ibadet oluşunun) delili şudur:

127 (Yunus, 31)

128 (Mü'minun, 84-89)

“Bana dua edin, kabul edeyim. Bana ibadet etmeyi kibirlerine yediremeyenler aşağılanarak cehenneme gireceklerdir.” ¹²⁹

Bu ibadet çeşitlerinin her birisi hakkında Kur'an'da delil mevcuttur.

İbadetin aslı, Allah'a ihlâsla (yani hiçbir şeyi ortak koşmadan) ibadet etmektir. Yalnızca Rasulullah'a tabi olup başka kimselere tabi olmayı reddetmektir.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmaktadır.

“Şüphesiz mescidler yalnız Allah'ındır. O halde Allah ile birlikte hiçbir kimseye dua (ibadet) etmeyin.” ¹³⁰

“De ki: “Ey insanlar, ben Allah 'ın hepinize gönderdiği Rasulüyüm.” Göklerin ve yerin mülkü yalnız O'nundur. O'ndan başka ilah yoktur. Dirilten ve öldüren O'dur. O halde Allah'a ve ümmi nebi olan Rasulüne iman edin ki o da Allah'a ve O'nun sözlerine iman etmektedir. Ona uyun ki hidayete eresiniz.” ¹³¹

“Senden önce hiçbir Rasul göndermedik ki ona “Benden başka ibadete layık ilah yoktur; şu halde yalnız bana kulluk edin.” diye vahyetmiş olmayalım.” ¹³²

Hak olan çağrı (dua, ibadet) yalnızca O'na (olan) dır. Onların Allah'tan başka çağırdıkları ise, onlara hiçbir şeyle cevap vermezler. (Onların durumu) yalnızca, ağzına gelsin diye, iki avucunu suya uzatan(ın boşuna beklemesi) gibidir. Oysa ona gelmez. Küfre sapanların duası, sapıklık içinde olmaktan başkası değildir.” ¹³³

“Keza Hak yalnız Allah'tır. O'nun dışında dua etmekte olduklarıysa batıldır. Doğrusu Allah yücedir, büyüktür.” ¹³⁴

---

129 (Mü'min 60)

130 (Cin, 18)

131 (Araf, 158)

132 (Enbiya, 25)

133 (Ra'd, 14)

134 (Hac, 62)

Bu husustaki ayetler bilinmektedir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Rasule itaat hususunda da şöyle buyurmaktadır:

“Rasul size neyi verdiyse onu alın, neyi de yasak ettiyse ondan sakının.” ¹³⁵

“De ki: ‘Eğer Allah’ı seviyorsanız bana itaat edin ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah muhakkak ki Gafur’dur, Rahim’dir.’” ¹³⁶

3. İsim, Sıfat ve Zat Tevhidi:

Allah’ı zatında, isim ve sıfatlarında bir olarak tanımaktır.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

“De ki o Allah bir tektir. Allah Samed’dır (hiçbir şeye muhtaç değildir fakat her şey ona muhtaçtır). O, doğurmamış ve doğmamıştır. Hiçbir şey O’na eş (ya da denk) değildir.” ¹³⁷

“En güzel isimler (el-Esmâ’ul-Hüsna) Allah’ındır. O halde O’na güzel isimlerle dua edin. O’nun isimleri hakkında eğri yola (ilhâda) sapanları bırakın. Onlar, yapmakta olduklarının cezasını göreceklerdir.” ¹³⁸

“O’nun benzeri hiçbir şey yoktur. Muhakkak ki O, işitendir, görendir.” ¹³⁹

Şirk ve şirkin çeşitleri

Bil ki tevhidin zıddı olan şirk (Allah’a ortak ve denk koşmak) üç türlüdür:

1. Büyük şirk
2. Küçük şirk
3. Gizli şirk

135 (Haşr, 7)

136 (Al-i İmran, 31)

137 (İhlâs, 1-4)

138 (Araf, 180)

139 (Şûra, 11)

1. Büyük Şirk: İnsanı İslam dininden çıkarır.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

“Allah kendisine şirk koşulmasını asla bağışlamaz, bundan başkasını dilediği kimse için bağışlar. Kim Allah’a ortak koşarsa büsbütün sapıtmıştır.” ¹⁴⁰

“Mesih şöyle dedi: Ey İsrailoğulları! Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah’a kulluk edin! Kim Allah’a şirk koşarsa muhakkak ki Allah ona cenneti haram kılar, onun varacağı yer de ateştir. Zulmedenlerin yardımcısı yoktur.” ¹⁴¹

Büyük şirk dört çeşittir:**a) Duada şirk**

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

“Gemiye bindikleri zaman, dini yalnızca Allah'a halis kılarak O'na yalvarırlar. Fakat Allah onları salimen karaya çıkarınca O'na hemen eş koşarlar.” ¹⁴²

b) Niyet, irade ve gayede şirk:

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

“Dünya hayatını ve güzelliklerini isteyenlere orada işlediklerinin karşılığını eksikliğe uğratılmadan veririz. İşte ahirette onlara ateşten başka bir şey yoktur. Orada yapmakta oldukları boşa gitmiştir. Zaten yapmakta oldukları da batıldır.” ¹⁴³

c) İtaatte şirk:

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

---

140 (Nisa, 116)

141 (Maide, 72)

142 (Ankebut, 65)

143 (Hud, 15-16)

“(Yahudiler) Allah’ı bırakıp bilginlerini (hahamlarını; Hristiyanlar da) rahiplerini ve Meryem oğlu Mesih (İsa)’i rabler edindiler. Oysa tek ilahtan başkasına ibadet etmemekle emrolunmuşlardı. O’ndan başka ibadete layık ilah yoktur. O, bunların ortak koştukları şeylerden münezzehtir.” ¹⁴⁴

Bu ayetin tefsirinde herhangi bir kapalılık yoktur. Şöyle ki; halk her ne kadar âlimlere ve abidlere dua etmeseler de masiyet (Allah’a isyan) hususunda onlara itaat etmek suretiyle onlara ibadet etmiş oluyorlardı. Adıyy b. Hatem şöyle demişti:

“Biz onlara (bilginlere) ibadet etmiyoruz ki.”

İşte bu noktada Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) konuya açıklık getirerek, burada söz konusu ibadetin, masiyet yani Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın emrine isyan olan konularda, bu kimselere itaat edilmesi olduğunu bildirmiştir.

d) Sevgide şirk:

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

“İnsanlardan bazıları Allah’tan başka varlıkları O’na denk tutarlar, onları Allah’ı sevdikleri gibi severler. Mü’minler ise en çok Allah’ı severler.” ¹⁴⁵

2. Küçük şirk:

Küçük şirk riyadır.

“Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa, salih amel işlesin ve Rabbine ibadette hiç kimseyi ortak koşmasın.” ¹⁴⁶

3. Gizli şirk:

Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

---

144 (Tevbe, 31)

145 (Bakara, 165)

146 (Kehf, 110)

"Bu ümmet içinde şirk; koyu karanlık bir gecede, siyah karıncaların, siyah taşlar üzerinde hareket etmesi gibi hareket eder."

Bunun kefareti ise Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'ın yapmış olduğu şu duayı yapmaktır.

"Allahım! Herhangi bir şeyi şirk koştuktan sana sığınırım. Bilmeden işlediğim günahıtan dolayı da senden mağfiret dilerim."

Muhammed b. Abdulvehhab (*rahimehullah*) bu hususta şunları zikretmektedir:

Küfür iki çeşittir:

1. Büyük Küfür (Küfr-ü Ekber)

İslam dininden çıkaran küfürdür. Buna küfr-ü millet de denir. Beş çeşittir

a. Yalanlama küfrü

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyuruyor.

"Allah'a karşı yalan uydurandan yahut hak kendisine gelmişken onu yalanlayan daha zalim kim olabilir? Cehennemde kâfirler için kalacak yer yok mudur?"¹⁴⁷

b. Tasdikle beraber büyükleme ve yüz çevirme küfrü

Doğru olduğuna inanmakla birlikte büyükleterek yüz çevirmektir.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

"Hani bir zamanlar meleklerle: "Âdem'e secde edin" demiştik. İblis hariç hepsi secde ettiler. O ise kaçındı, büyüklük tasladı ve kâfirlerden oldu."¹⁴⁸

c. Şüphe küfrü

Buna, küfr-ü zann yani zanna dayalı küfür de denir.

---

147 (Ankebut, 68)

148 (Bakara, 34)

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

“(Gurur ve kibirle) kendisine zulmederek bağına girerken: “Bunun hiçbir zaman yok olacağını sanmam. Kıyametin kopacağını da zannetmiyorum. Şayet Rabbime döndürülürsem, hiç şüphem yok ki orada bundan daha hayırlısını bulurum.” dedi. Karşılıklı konuştukları arkadaşı ona: “Sen, seni topraktan, sonra nutfeden yaratan, daha sonra seni bir adam biçimine sokan Allah’ı mı inkâr ediyorsun? İşte o benim Rabbim olan Allah’tır. Ben Rabbime hiçbir şeyi ortak koşmam.” dedi.”¹⁴⁹

d. Yüz çevirme küfrü

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

“...İnkâr edenler, uyarıldıkları şeylerden yüz çevirmektedirler.”¹⁵⁰

e. Nifak küfrü

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

“Bunun sebebi, onların önce iman edip sonra inkâr etmeleridir. Bu yüzden kalpleri mühürlenmiştir. Artık onlar hiç anlamazlar.”¹⁵¹

2. Küçük Küfür (Küfr-ü Asgar)

İslam dininden çıkarmayan küfürdür. (Buna küfr-ü nimet, yani nimete nankörlük ismi de verilir.)

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

“Allah, şöyle bir ülkeyi (ibret için) örnek verdi: Bu ülkede güven ve huzur vardı. Oraya her taraftan bol bol rızık gelirdi. Sonra onlar Allah’ın nimetlerine karşı nankörlük ettiler. Allah da onlara, yaptıklarından ötürü açlık ve korku belasını tattırdı.”¹⁵²

---

149 (Kehf, 35)

150 (Ahkaf, 3)

151 (Münâfikun, 2-3)

152 (Nahl, 112)

Nifak ve çeşitleri:

Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab (*rahimehullah*) şöyle diyor:

Nifak (ikiyüzlülük, olduğundan başka görünmek) itikadi ve ameli olmak üzere iki çeşittir:

1- İtikadi nifak:

İtikadi nifakın altı çeşidi vardır. Bunlar:

- a. Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'ı yalanlamak.
- b. Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'ın getirdiklerinin bir kısmını yalanlamak.
- c. Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'a buğzetmek.
- d. Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'ın getirdiklerine buğzetmek.
- e. Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'ın getirdiği dinin başarısızlığını görünce bundan sevinç duymak.
- f. Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'ın dininin başarı kazanmasına üzülme, bundan rahatsızlık duymak.

Bu nifakın altı çeşidinden herhangi birisine sahip olanlar cehennemın en alt tabakasında bulunacaktır. Şikaktan (ayrılıktan) ve nifaktan (ikiyüzlülüktən) Allah'a sığınırız.

2-Ameli nifak

Bu da beş çeşittir.

Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyuruyor:

“Münafığın alameti üçtür: Konuşunca yalan söyler, söz verince sözünde durmaz, kendisine bir şey emanet edilince ihanet eder.”

Hadisin başka bir lafzında ise bunlara ilave olarak şöyle buyrulmuştur: “Husumet ettiği zaman haktan ayrılır. Ahdedince ahdini bozar.”

Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab (rahimehullah)'a Rubûbiyyet Tevhidi, Ulûhiyyet Tevhidi ve İsim ve Sıfat Tevhidi soruldu. O şöyle cevap verdi.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adı ile

Rubûbiyyet Tevhidi, kâfirlerin de kabul etmiş olduğu tevhiddir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

“De ki: “Size gökten ve yerden rızık veren kimdir? Ya da kulak ve gözlere sahip bulunan kimdir? Ölüden diriye çıkaran ve diriden ölüyü çıkaran, her türlü işi düzene koyan kimdir?” “Allah’tır” diyecekler.” Öyle ise (ona karşı gelmekten) sakınmaz mısınız?” de.” ¹⁵³

Ulûhiyyet Tevhidine gelince; ibadetleri mahlûkattan ayrı olarak sadece Allah’a has kılmaktır. Zira “ilah” kelimesi Arap kelimasında ibadet için yönelinen varlık manasına gelir. O müşrikler şöyle diyorlardı: “Allah ilahlar ilahıdır (en yüce ilahtır).” Fakat bununla beraber O’nun yanında salihler, melekler ve benzeri başka ilahlar ediniyorlar ve diyorlardı ki: “Allah bundan razıdır ve bunlar da O’nun katında bize şefaet edecektir.”

Sen bu hakikati iyice öğrendiğin zaman dinin ne kadar garib kalmış olduğunu da iyice anlamış olursun. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) müşriklere karşı onların kanaatlerinin batıllığını ispat etmek gayesiyle onların Rubûbiyyet Tevhidini kabul etmelerini delil getirmiştir. Zira kâinattaki işleri düzenleyen sadece Allah olup O’nun haricindekiler zerre ağırlığında bir şeye dahi sahip değilken ve de onlar bunu kabul ettikleri halde, nasıl olur da bir yandan Allah’a dua (ibadet) edip, O’nunla beraber bir başkasına dua ederler.

Sıfat Tevhidine gelince; sıfatları kabul etmeksizin ne Rubûbiyyet Tevhidi ne de

Ulûhiyyet Tevhidi düzgün olmaz. Fakat şurası da var ki kâfirler, sıfatları inkâr edenlerden daha akıllıdır. Allahuâlem.

Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab (rahimehullah) şöyle demiştir.

Haniflik'in aslı, Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmadan onu birleyerek ibadet etmek ve şirkten uzak durmaktır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmuştur:

"Allah'a ibadet edin, O'na hiçbir şeyi şirk koşmayın." ¹⁵⁴

İnsanı küfre götüren etkenler kibir ve şirktir. Bir insan Allah'a ibadet ve kulluk etmiyorsa işte o müstekbirdir. Bu da bedevilerin ekseriyetinde görülen namaz ve abdestle alay etmek gibi, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın emirleriyle alay etmek gibi amellerdir. Bir insan Allah ile beraber bir başkasına ibadet ediyorsa, işte o müşriktir. Bu da kulların çoğunluğunda vuku bulan şeylerdir. Mesela Hristiyanlar ve onlar gibi kimselerde görülmektedir.

Sen bunları öğrendiğinde Allah Rasulünün (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bazı sebeplerin önüne nasıl set çektiğini bilirsin. Mesela güneşin doğuşu ve batışı anında namaz kılmayı yasaklaması, ateşe yönelerek namaz kılınmasından nehyetmesi, imam oturarak namaz kıldığı zaman Mü'minleri kıyamdan nehyedip onlara oturarak namaz kılmayı emretmesi gibi.

Şu bilinmelidir ki Allah Rasulünün (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) imam oturarak namaz kıldığında cemaatin de oturarak namaz kılmasını emretmesi namazın bir rüknünü ihlal etmek anlamına gelmez, bilakis buradaki emir imama uymak içindir. Fakat kâfirler ve onların önderleri bu emri yapmazlar.

Bilinmelidir ki, Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ümmetine faydası olacak şeyleri emretmiş, zararı dokunacak şeylerden ise nehyetmiştir. Nehyettiği şeylerden biri ise itikadi şirkin asıllarından olan, salihlere veya Allah'tan başka herhangi bir kimseye dua etmektir. Bu mesele Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ile kavminin arasını ayırmış ve Peygamber onlarla bu yüzden savaşımıştır.

Allah'ın emrettiği işin yedi kademe üzerine yapılması vaciptir

Allah ona rahmet etsin, Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab şöyle demiştir:

Allah bir kula bir işi yapmasını emrettiğinde kulun üzerine vacip olan şey, emredildiği işi şu yedi kademe üzerinde yapmasıdır.

Birincisi: Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın emrettiği ameli öğrenmesi gerekir.

İkincisi: Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın emrettiği ameli sevmesi gerekir.

Üçüncüsü: Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın emrettiği ameli yapmaya azmetmesi gerekir.

Dördüncüsü: Öğrendiği şeyle amel etmesi gerekir.

Beşincisi: Yaptığı bu işi ihlâsla ve sünnete uygun bir şekilde yapması gerekir.

Altıncısı: Bu ameli boşa çıkaracak işlerden sakınması gerekir.

Yedincisi: Bu amel üzerinde sebat etmesi gerekir.

Bir kul Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın tevhidi emredip şirkten nehyettiğini öğrenir veya alışverişi helal kılıp faizi haram kıldığını öğrenir veya yetim malı yemenin haram olduğunu, ancak yetime bakan kişi fakir ise bu malı maruf üzere kullanmasının helal olduğunu öğrenir. İşte insanın üzerine vacip olan şey, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın ona neyi emredip neyi yasakladığını araştırıp öğrenmesidir.

Birinci meseleyi ele aldığımızda işte bu tevhid ve şirkdir. İnsanların çoğu tevhi-din hak, şirkin batıl olduğunu bilir ama tevhidi araştırmaz ve ondan yüz çevirir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın faizi haram kıldığını bilir ama bir mal alıp sattığında bunun helal mi haram mı olduğunu araştırmaz. Yetim malı yemenin haram olduğunu, yalnızca maruf üzere kullanılırsa caiz olduğunu bilir ama bir yetimin velayetini aldığı anda onun malını sorgulamadan kullanır.

İkinci mertebe: Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın Kitapta indirdiği şeyleri sevmek, kerih gördüklerini ise inkâr etmektir. İnsanların çoğu Allah Rasulünü sevmiyor, bilakis ona buğz ediyor. Onun getirdiği şeyleri Allah'ın indirdiğini bilseler bile yine de ona buğz ediyorlar.

Üçüncü mertebe: Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın emrettiği işleri yapmaya azmetmektir. İnsanların çoğu Allah'ın emrettiği şeyleri biliyor ve ona karşı bir muhabbet duyuyorlar ama dünyadaki ellerinin altındaki şeyleri kaybetme korkusundan dolayı bu emirleri yerine getirmek için çabalamıyorlar.

Dördüncü mertebe: Öğrendikleri ile amel etmektir. İnsanların çoğu Allah'ın emirlerini yapmaya ve öğrendikleri ile amel etmeye başlayacakları zaman, âlimlerden bunun incelik ve azametini öğrendiklerinde bundan vazgeçip ameli terk ediyorlar.

Beşinci mertebe: Amelin ihlâs üzere olması ve sünnete uygun olması gerekir. Öğrendikleri ile amel eden insanların çoğunun amellerinde ihlâs yoktur. İhlâs olsa bile sünnete uygunluk yoktur.

Altıncı mertebe: Ameli boşa çıkaracak işlerden uzak durmaktır. Muhakkak ki salih insanlar amellerinin boşa çıkmasından çok korkarlar.

“Ey iman edenler! Seslerinizi Peygamberin sesinin üstüne yükseltmeyin. Birbirinize bağırdığınız gibi, Peygambere yüksek sesle bağırmayın; yoksa siz farkına varmadan amelleriniz boşa gidiverir.” ¹⁵⁵

Salihlerde olan bu özellik bizim zamanımızdaki insanlarda en az olan özelliklerdendir.

Yedinci mertebe: Kötü sondan korkup hak üzere sabit kalabilmektir. Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Kişi vardır, uzun müddet cennet ehlinin amelini işler, sonra da ameli cehennem ehlinin ameliyle son bulur. Yine kişi vardır, uzun müddet cehennem ehlinin ameliyle amel eder de sonunda cennet ehlinin ameliyle son bulur.” ¹⁵⁶

İşte bu salihlerin korktuğu şeylerin en büyüğüdür. Bizim zamanımızda ise bu düşünceye sahip olan insan çok azdır. Bu ve bunun dışındaki şeyler insanların ne kadar da cahil olduğunu sana gösterecektir. Allahuâlem...

Tevhid, ibadetlerde Allah'ı birlemektir

Şeyhulislam Muhammed b. Abdulvehhab (*rahimehullah*) dedi ki:

Allah sana rahmet etsin, bil ki Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın kullarına, namazın ve orucun farziyetinden önce farz kıldığı tevhid, senin ibadetlerinde Allah'ı birlemendir. O halde sen, tek ve ortağı olmayan Allah'tan başka ne bir peygambere ne de başka bir kimseye dua etme (ibadet etme). Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetinde olduğu gibi:

“Mescidler Allah'ındır. O halde Allah ile birlikte başkasına dua etmeyin.” ¹⁵⁷

“De ki: Ben de ancak sizin gibi bir insanım! Bana ilahınızın sadece tek ilah olduğu vahyediliyor. Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa, salih amel işlesin ve Rabbine ibadetinde hiç kimseyi O'na ortak koşmasın!” ¹⁵⁸

Bil ki Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'ın kendileriyle savaştığı müşriklerin şirklerinin vasfı onların hem Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'a hem de Allah ile beraber putlara ve salihlere dua etmeleridir. İsa (*aleyhisselam*)'ya, onun annesine ve meleklerle dua etmeleri gibi.

Bu yaptıkları işle alakalı derler ki: “Onlar Allah katında bizim şefaatçilerimizdir.” Onlar fayda ve zararın sadece Allah'tan olduğunu ve işleri tedbir edip düzenleyenin

---

156 (Müslim, Kader 11, 2651)

157 (Cin, 18)

158 (Kehf, 110)

sadece O olduğunu kabul ediyorlardı. Tıpkı Yüce Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetinde onlardan bahsettiği gibi:

“De ki: “Gökten ve yerden size rızık veren kimdir? Kulak ve gözlere hükmeden kimdir? Ölüden diriyi çıkaran; ölüyü de diriden çıkaran kimdir? Her işi düzenleyen kimdir?” Onlar: “Allah’tır” diyecekler. “O halde O’na karşı gelmekten sakınmaz mısınız?” de.”¹⁵⁹

Bunu bildiğin zaman, onların salihlere dua etmelerinin ve onlara bağlanmalarının “Biz onlardan sadece şefaât istiyoruz” demelerinden ibaret olduğunu, Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'ın onlarla duanın (ibadetin) yalnız Allah’a has kılınması ve dinin bütünüyle Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın olması için savaşmış olduğunu anlamış olursun.

Aynı şekilde tevhidin namaz ve oruçtan daha önce gelen bir farz olduğunu, Yüce Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın, huzuruna kıyamet gününde onunla (tevhid ile) geleni bağışlayacağını, ona (tevhide) cahil olanı -abid olsa bile- bağışlamayacağını anlamış olursun.

Aynı şekilde bunun (yani Allah’tan başkasına dua etmenin) Allah’a şirk koşmanın bizzat kendisi olduğunu ve bunu yapan kimseyi Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'nın bağışlamayacağını ve Allah katında şirkin -her ne kadar şirk koşan kişi bu yaptığıyla Allah’a yakınlaşmak istese de- zinadan ve cana kıymaktan daha büyük (bir günah) olduğunu anlamış olursun.

Bütün bunlarla beraber başka bir durumu da öğrenmiş olursun. O da insanların çoğunun bunu bilmediği gerçeğidir. Onlardan bazı (sözde) âlimler vardır ki Sedit, Veşm gibi (Arap yarımadasında bulunan) birtakım bölgelerde onları âlimler diye isimlendirirler. Onlar, “Biz Allah’ı birleyenleriz (muvahhidleriz), bizler Allah’tan başka kimsenin fayda ve zarar veremeyeceğini biliyoruz. Salihler de fayda ve zarar veremezler.” dedikleri zaman, onların kâfirlerin tevhidinden (Rubûbiyyet Tevhidi) başka bir tevhid bilmediklerini öğrenmiş ve Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın senin üzerindeki nimetinin büyüklüğünü anlamış olursun. Özellikle de (bu kimselerin) Allah’a

yöneldiklerini fakat buna rağmen tevhidi bilmediklerini veya tevhidi bilip amel etmediklerini ve (bu kimselerin) insanların en çok ibadet edeni olsa bile ateşte kalacaklarını tahkik ettiğin zaman. Tıpkı Yüce Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu kavlindeki gibi:

“Her kim Allah’a şirk koşarsa, Allah ona cenneti haram kılar, onun yeri ateştir ve zalimlerin hiçbir yardımcısı yoktur” ¹⁶⁰

Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)’a, âline ve ashabına çokça salât ve selam olsun.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın akıl, nakil, açık deliller ve imamlar ile tevhide yakınlaştırır

Aynı şekilde bu risale de Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab (*rahimehullah*)’a aittir.

Akla gelince;

O, insanın aklında bulunan gerçeklerdir. Muhakkak ki sen ölüye değil diriye yönelirsin. Yanında olmayandan (gaib) değil yanında hazır bulunandan istersin. Fakirden değil zengin olandan talep edersin.

Nakle gelince;

Kur’an’da bununla alakalı kırktan fazla misal vardır.

İmamlara gelince;

Bilindiği gibi insanların kalpleri âlimlere uymaya bağlıdır. “İmamların en büyükleri kimdir?” denilirse şüphesiz ki o Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ve İbrahim (*aleyhisselam*)’dır.

İbrahim (*aleyhisselam*)’e gelince;

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın şu ayetinde dediği gibidir:

“Buyurdu ki: Muhakkak ben seni insanlara imam kılacağım.”¹⁶¹

Allah onu imam kıldığında ve o tevhid ile bilindiğinde kavmi onun üzerine geldi ve onu içine atmak için öyle bir ateş yaktılar ki bu ateşin üstünden bir kuş uçtuğu zaman içine düşerdi.

Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)’e gelince; Allah (*subhânehû ve teâlâ*) onu ne ile gönderdi? Allah’tan başkasına yani salihlere ibadeti yıkmak için mi yoksa onu ikame etmek için mi gönderdi? Ya da bu amele sessiz kalmak için mi gönderdi? Hayır!

Şu bilinen bir şeydir ki; Allah’tan başkasına ibadet etmek, dua etmek şirktir. Bu, Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ile kavminin arasını ayıran şeydir.

Açık delillere gelince;

Gökyüzünde gördüğün her şey Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın vahdaniyetinin delilidir.

---

161 (Bakara, 124)

Allah ona rahmet etsin, Muhammed b. Abdulvehhab, tam olarak anlaşılması ve amele dökülmesi gereken dört kaideyi şu şekilde açıklamıştır.

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adı ile

Bütün insanların dört kaideyi incelemesi, onu tam bir şekilde anlaması ve bunu da azaları ile amele dökmesi gerekir.

Birincisi:

Bir insan sadece namaza ait lafızları bilse ve sadece bu bilgi ile ölse bunun ile cennete girer mi? Ateşten kurtulur mu, yoksa kurtulmaz mı?

İkincisi:

Bu kabirlerin yanında yapılan şeyler (bidatler) ya da buna benzer şeyler mevcut mu? Ya da bunlardan bir şey Peygamberde, raşit halifelerde ya da onlardan sonra gelen ikinci asırda var mıydı, yoksa yok muydu?

Üçüncüsü:

Kabirlerin yanında bunları yapanlar; yani dualara icabette, ihtiyaçları gidermede, sıkıntı anında yardım dilemek gibi hususlarda oraya yönelmek gibi şeyleri geçmişte müşrikler de yapmıyor muydu? Bu yapılanlar Peygamber gönderilmeden önce Lat, Uzza ve Menat'a yapılan şeyler ile aynı mı, yoksa değil mi?

Dördüncüsü:

Bunu yapan kimse Müslüman mıdır, Mü'min midir? Onun bu yaptığından dolayı imanı boşa çıkar mı ve tekfir edilir mi?

Muhakkak ki birincisi senin için bir müşküle ise meleklerin kabirde soru sordukları ve (peygamber hakkında) "Ahh, ahh! Ben bilmiyorum, insanlar onun hakkında bir şey diyorlardı ve ben de onların dediği gibi dedim" diyen kimsenin sözüne bak!

İkincisi; eğer bunlar Peygamber (*aleyhisselam*) ve ondan sonraki dönemlerde var dersen, senin bu sözünü ispat etmen gerekir.

Üçüncüsü; eğer onların yönelmesi (kasd) anlaşıldığı gibi bir şey değildi, dersin, senin Kitap, sünnet ve icmâdaki sahih delilleri iyi ayırt etmen gerekir.

Dördüncüsü; eğer bunu yapan kişi islamdır ve bu onu küfürden korur dersin İkna kitabının mürtedin hükmü babını ve onun dışındakileri iyi mütalaa et. Allah en iyi bilendir.

Allah ona rahmet etsin, Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab şöyle dedi:

Allah Rasulünün (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) kudsi bir hadiste naklettiği, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın; **“Kulum yeryüzü dolusu hata ile bana gelse”** sözleri beni aydınlattı. Muhakkak ki bu hadisin içinde tevhidin büyüklüğü ve azameti üzerine bir uyarı, bir tembih bulunmaktadır. Bu bir örneklendirme çeşididir. Ayrıca şirkin Allah'ın yanında ne kadar büyük bir amel olduğunuda zikretmiştir. Çünkü Allah (*subhânehû ve teâlâ*) peygamberleri için şöyle demiştir:

“Eğer onlar da şirk koşsalardı yaptıkları boşa giderdi.”¹⁶²

Günahların örtülmesi ancak tevhid ile mümkün olur. Şirk ise amelleri boşa çıkarır.

Allah ona rahmet etsin, Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab şöyle dedi:

Her insanın üzerine şu meseleleri öğrenmek vaciptir.

Birinci mesele:

O Rab ki; bizi yaratmış, bize rızık vermiş ve bizi asla başıboş bırakmamıştır. Ayrıca bizlere bir peygamber göndermiştir. Kim ona itaat ederse cennete girer. Kim de ona karşı gelir isyan ederse ateşe girer. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın şu ayeti buna delildir.

“Şüphesiz biz Firavun’a bir Rasul gönderdiğimiz gibi, size de üzerinize şahid olacak bir Rasul gönderdik. Fakat Firavun Rasule isyan etti, biz de onu müthiş bir şekilde yakaladık.” ¹⁶³

İkinci mesele:

Allah Rasulünün Allah katından getirdiği şeylerin en büyüğü şudur:

Muhakkak ki Allah kendisi ile beraber bir başkasına ibadet edilip, kendisine şirk koşulmasına asla razı olmaz. Buna da Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın şu sözü delildir:

“Şüphesiz mescidler Allah’a aittir. Öyleyse Allah ile beraber kimseye dua etmeyin.” ¹⁶⁴

Üçüncü mesele:

Şüphesiz ki Allah’ı birleyip, Rasulünü tasdik eden bir kimse için Allah’a ve Rasulüne karşı çıkan kimseler ile dostluk kurmaları caiz olmaz. Onlar bu amellerinden tevbe edinceye kadar onlarla dostluk kurulmaz. Allah ve Rasulüne karşı çıkıp düşmanlık gösterenler ile dostluk kurulmaması gerektiğine delil Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın şu ayetidir:

“Allah’a ve ahiret gününe iman eden hiçbir kavmin, Allah’a ve Rasulüne başkaldıran kimselere; babaları, oğulları, kardeşleri veya aşiretleri olsa bile sevgi beslediklerini göremezsin. Allah onların kalplerine imanı yazmış ve kendisinden bir ruh ile onları desteklemiştir. Onları altından nehirler akan cennetlere sokacaktır, orada süreklidirler. Allah onlardan razı olmuş, onlar da O’ndan razı olmuşlardır. İşte bunlar Allah ’ın fırkasıdır. Dikkat edin, şüphesiz Allah’ın fırkası kurtuluşa erenlerin kendileridir.” ¹⁶⁵

Rabbini, ibadet edeceği mabudunu bilmeyen kimseye Allah dünyada iken ona peygamberini ve delillerini gönderdi. Dünyada iken Rabbini, peygamberini bilmeyen, bilse bile bildikleri ile amel etmeyen birisi kabre girdiğinde de onları bilemez.

---

163 (Müzzemmil, 15-16)

164 (Cin, 18)

165 (Mücadele, 22)

Meleğin sorularına cevap veremediğinde de melek ona insanlar ve cinler toplansa bile kaldıramayacakları ağırlıkta bir balyoz ile vurur.

Dünyada iken Rabbinin ayetlerini (delillerini) bilen ve onunla amel eden kimse öldüğünde aynı şekilde kabirde bunlardan sorguya çekilir. O da hak ile bu sorulara cevap verir.

Allah Rasulünün (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), hadisinde zikrettiği gibi:

Mü'min bir kul kabre konulduğunda melek ona Rabbini, dinini, peygamberini sorar. O da Rabbim Allah, dinim İslam, peygamberim Muhammed (*aleyhisselam*)dir. O bize hidayet ile geldi bizde ona icabet edip onu doğruladık ve ona tabi olduk, der. Ona rahat içinde yat, biz senin Mü'min bir kul olduğunu öğrendik, denilir.

Allah Rasulünün (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) kendisiyle gönderildiği şeylerin en büyüğü Allah'ın Kitabıdır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmuştur:

“Eğer kulumuza indirdiğimiz şeyden şüphe içinde iseniz, siz de onun benzerinden bir sure getirin! Allah'tan başka şahitlerinizi de çağırın; eğer doğru kimseler iseniz!” ¹⁶⁶

Münafığa gelince; ölüp kabre konulduğunda ona da aynı şeyleri melekler sorarlar. O, “Ahh, ahh” der. Ben bilmiyorum, insanlardan onun hakkında bazı şeyler işittim ama dinlemedim, der. Melekler ona azab eder ve bu kıyamete kadar sürer.

Bundan dolayı ölüm gelmeden önce dininizi iyi anlayın ve fikhedin. Salât ve selam Muhammed'in üzerine olsun.

Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu:

“Sizden biriniz veya ölü kabre konulunca simsiyah, mavi gözlü iki melek ona gelir. Onlardan birine Münker, diğerine Nekir denilir. O iki melek şöyle derler: “Bu Muhammed denilen adam hakkında ne dersin?” O kimse ise ölmeden önce söylediğini aynen tekrar ederek: “O Allah'ın kulu ve Rasulüdür. Ben şehadet ederim ki

Allah'tan başka gerçek ilah yoktur. Muhammed de onun kulu ve elçisidir." O iki melek derler ki: "Senin böyle söyleyeceğini biliyorduk." Sonra o kabir yetmiş arşın kadar genişletilir ve aydınlık hale getirilir ve rahatça yat uyu burada, denilir. O kimse "Bu durumu aileme dönüp haber verebilir miyim?" deyince o iki melek; "Gelin güvey gibi rahatça uyu. Gelin güveyi olan kimseyi ailesinden en çok sevdiği kimse uyandırır." derler. O kişi o kabirde mahşer için diriltilinceye kadar rahat rahat uyur.

O kabre konulan kimse münâfık ise, Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) hakkında sorulan soruya; "İnsanların peygamber dediklerini duydum, ben de aynen öyle söyledim, gerçek midir, değil midir? Bilemiyorum." diyecek. Bunun üzerine o iki melek; "Senin böyle söyleyeceğini biliyorduk." derler. O kabre sıkıştır onu denilir. Kabir de onu sıkıştırır da kaburga kemikleri yerlerinden oynar. Allah onu böylece mahşer günü uyandırıncaya kadar azap etmeye devam eder." ¹⁶⁷

Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab (*rahimehullah*)a bu meselelerden soruldu, o da şöyle cevap verdi:

Birincisi:

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)i tevhidin hakikatini ortaya çıkarmak ve bütün yönleri ile şirki nefyetmek için gönderdi.

İkincisi:

Allah; dini yalnızca O'na has kılarak O'na kulluk ve ibadet etmeyi şariat (din) kıldı. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın şu ayeti incelendiğinde bu anlaşılacaktır:

"Oysa onlar, dini yalnızca O'na halis kılan Hanifler olarak sadece Allah'a ibadet etmek, namazı dosdoğru kılmak ve zekâtı vermekten başkasıyla emrolunmadılar. Dosdoğru din, işte budur." ¹⁶⁸

Şüphesiz ki o İslam'dır ve Allah İslam dinini ayette de geçtiği gibi öncekilere ve sonrakilere emretmiştir.

167 (Nesâî, Cenaiz: 114; Buhârî, Cenaiz: 86)

168 (Beyyine, 5)

Üçüncüsü:

“Hayır! Kim samimi olarak yüzünü Allah'a tertemiz teslim ederse, işte onun Rabbi katında mükâfatı vardır. Onlara bir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır.” ¹⁶⁹

İslam, ihlâs ve ihsanın gerektirdiği şeyler ile tefsir edildiğinde o, salih amel ve onunla emredilenlerdir. İşte bu iki asıl yani ihlâs ve ihsan dinin toplandığı şeydir. Yalnızca Allah'a kulluk ederiz. Allah'a bidatler ile değil şeriattaki olan şeyler ile kulluk ederiz. Allah (subhânehû ve teâlâ)'ın şu sözünde dediği gibi:

“Artık her kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa, iyi iş yapsın ve Rabbine ibadette hiçbir şeyi ortak koşmasın.” ¹⁷⁰

Dördüncüsü:

Bu iki asıl, iki kelimenin (şehadetin) incelenmesidir. Onlar da Lâ ilâhe illallah, Muhammedun Rasulullah şehadetidir.

Kelime-i Şehadetin iki aslı**Birincisi:**

Ulûhiyyette ihlâsı kapsar. Kalp onun dışında hiçbir şeyi sevgide, korkuda, ummada ilah olarak kabul etmez.

İkincisi:

Haber verdiği şeylerde Rasulünü tasdik etmek, emrettiği şeylerde ona itaat etmeyi kapsar. O'nun haram kıldığından başka haram yoktur. Şeriat olarak belirlediğinden başka bir din de yoktur.

Bundan dolayı Allah (subhânehû ve teâlâ) müşrikleri En'am, Araf ve onların dışındaki surelerde Allah'ın haram kılmadığı şeyleri haram kıldıkları, O'nun izin vermediği şeyleri ise şeriat (din) kıldıkları için kötölemiş, yermiştir.

---

169 (Bakara, 112)

170 (Kehf, 110)

“Ey Peygamber! Biz seni hakikaten bir şahit, bir müjdeleyici ve bir uyarıcı olarak gönderdik. Allah’ın izniyle, bir davetçi ve nur saçan bir kandil olarak (gönderdik).”¹⁷¹

Kim Allah’tan başkasına dua ederse muhakkak ki şirk koşmuş olur. Kim Allah’ın izin vermedikleriyle dua ederse bidat çıkarmış olur ve şirk bidattir. Bidat olan şeyler ise şirke götürür. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın şu sözünde olduğu gibi:

“Onlar, Allah’ı bırakıp bilginlerini ve rahiplerini rabler edindiler.”¹⁷²

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“Kendilerine kitap verilmiş olanlardan; Allah’a ve ahiret gününe iman etmeyen, Allah’ın ve Rasulünün haram kıldığını haram tanımayan ve hak dinini din olarak kabul etmeyenlerle küçük düşürülüp cizyeyi kendi elleriyle verinceye kadar savaşın.”¹⁷³

İslam, lafız olarak şek ve şüphe olmaksızın tam bir teslimiyeti ve ihlâsı kapsar. Kim Allah ile birlikte bir başkasına teslim olur, boyun eğerse şirk koşmuş olur. Kim de Allah’a teslim olup, boyun eğmezse müstekbir olur.

Bu zamanda yapılan dua da çeşit çeşittir.

Birinci çeşit: Allah’a hiçbir şeyi ortak koşmadan Allah’ı birleyerek yalnızca ona yapılan duadır. Allah, Rasulünü bunun için göndermiştir.

İkinci çeşit: Allah ile beraber bir nebiye, bir veliye dua etmektir. Bunu yapan kişi; ben biliyorum ki Allah’ tan başka kimse fayda da zarar da veremez. Ben yalnızca dua ettiğim kişinin şefaatinı istiyorum. Çünkü ben günahkârım, bu yüzden de salihlere dua ediyorum. Umulur ki dua ettiğim kişi bana şefaathçi olur, der.

Bu, müşriklerin amelidir ve Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), onlar bu ameli terk edinceye kadar onlarla savaşmıştır.

---

171 (Ahzab, 45-46)

172 (Tevbe, 31)

173 (Tevbe, 29)

Allah'tan başkasına, fayda vermesi amacıyla şefa'at talep etmek için de olsa asla dua edilmez.

Üçüncü çeşit: Dua ederken "Allahım, ben sana Nebin ile peygamberler ya da salihler ile tevessül ediyorum." demektir. Bu şirk değildir ve biz insanları bundan nehyetmiyoruz. Fakat Ebu Hanife, Ebu Yusuf ve diğerlerinden zikredilen, onların bu tarz söylemleri kerih gördükleridir. Biz bu konuda diğerleri ile aynı fikirde değiliz.

Kur'an'ı dinleyen Ebu Cehil bu dine tabi olmamıştır.

Allah ona rahmet etsin, aynı şekilde Şeyh şöyle dedi:

Siyerde Ebu Cehil'in Allah Rasulünün (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Kur'an okuyuşunu dinlemesi anlatılmıştır. Ebu Cehil peygamberi dinlemişti ve onun hak olduğunu biliyordu ama onlar Abdi Menaf oğulları ile yarış içindeydiler. Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de Abdi Menaf oğullarındandı. Bu dini kabul etmesini Abdi Menaf oğullarından bir nebiye tabi olma korkusu engelledi. Evet, gerçekte olan vakıa budur. Hükümdarlardan biri bu Kur'an'ı okur ve bu dinin hak olduğunu bilir ama sırf mülkünü kaybetme korkusu ile bu dine tabi olmaz.

İkinci olarak onlar bu ikrarlarını Mekke halkı peygambere tabi olur korkusu ile gizliyorlardı. Bu zamanın insanlarına gelince hepsi şeytana tabi oluyorlar. Şüphesiz ki Tevhid, Allah ve Rasulünün dinidir ve Allah bunun böyle olduğunu söylemiştir. Şirk ise şeytanın dinidir ve onların sözleri için hiçbir duyum yoktur.

Allah ona sevabı ve ecirlerini bol bol versin ve cennetinde onu hesapsızca mükâfatlandırsın, Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab Kelime-i Tevhid'in manasını anlamaksızın lafzını söyleyen insanların yanlışlarını anlatmıştır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Lâ ilâhe illallah Muhammedun Rasulullah kelimesinin içerdği bilgi hususunda bizim zamanımızdaki insanlarda bazı yanılğı ve hatalar oluştu. İnsanlar onun manasını anlamaksızın sadece lafızlarını söylediler. Bunun üzerine öyle deliller getiriler ki cahil olan, dinde bilgisi olmayan insanların kafasında karışıklığa neden oldu. Bu düşünce de tehlikelerin en büyüğüne yol açtı.

Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu:

Bu insanlarla Allah'tan başka ilah yoktur deyinceye kadar savaşmakla emrolundum. Allah'tan başka ilah yoktur, dediklerinde mallarını ve canlarını benden kurtarırlar ancak gizli durumlarının hesabı Allah'a kalmıştır." (Nesâî, Tahrimüddem: 1; Müslim, İman: 8)

Kıyamet günü şefaatinı kimin hak edeceği ona sorulduğunda Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle cevap verdi:

"Kıyamet günü şefaetimle insanların en mesut olanı kalbinden ihlâslı bir şekilde Lâ ilâhe illallah diyen kimsedir."

Bir başka hadisinde şöyle buyurmuştur:

"Kimin son sözü Lâ ilâhe illallah olursa cennete girer."

Ayrıca Utban hadisinde; "Şüphesiz ki Allah, Lâ ilâhe illallah diyen kimseye cehennem haram kılar." buyurmuştur

Bu sahih hadisleri cahil biri görüp işittiğinde gözü aydın olur ve bununla sevinir. Fakat işin aslı bu cahil müşrikin zannettiği gibi değildir. O eğer Allah'tan başkasına dua etse, kurban kesse, adak adasa, Allah'tan başkası adına yemin etse de bu yaptıklarını şirk, haram ya da mekruh olarak görmez. Birisi ona Allah (*subhânehû ve*

teâlâ)'ın emrettiklerini hatırlatsa, tevhide zıt olan şeylerden de onu engellese hemen o kişi bunu söyleyenden tiksindir ve ona Allah Rasulünün bu sözlerini arzeder ve Allah Rasulü böyle dedi, şöyle dedi, der.

O, Allah Rasulünün bahsettiği durumun hakikatini bilmez. Eğer iş onun dediği gibi olsaydı Ebu Bekir (*radıyallahu anh*) riddet ehline şöyle demezdi:

“Allah’a yemin olsun, namazla zekâtın arasını ayıranlarla savaşacağım. Zira zekât, malın hakkıdır. Vallahi, Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)’a vermekte oldukları bir oğlağı vermekten vazgeçseler, onu almak için onlarla savaşacağım.” dedi.¹⁷⁴

Bu cahil kişi, Ebu Bekir (*radıyallâhu anh*)e karşı duranların Lâ ilâhe illallah demediklerini mi zann ediyor?

Bu cahil kişi Allah Rasulünün Hariciler hakkındaki sözlerini duyduğunda ne yapacak? Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Hariciler hakkında: “Onları nerede bulursanız öldürün. Çünkü onları öldüren için kıyamet günü iki ecir vardır. Bunlar semanın altında öldürülenlerin en şerlileridir.” demiştir.

Bu cahil, Allah Rasulünün bahsettiği Haricilerin Lâ ilâhe illallah demediğini mi zann ediyor?

Ebu Saîd el-Hudrî’den rivayet edildiğine göre Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Aranızda öyle bir grup ortaya çıkacaktır ki namazınızı onların namazları, oruçlarınızı onların oruçları ve diğer amellerinizi de onların amelleri yanında az göreceksiniz. Onlar Kur’an okurlar, fakat okudukları boğazlarından aşağı geçmez. Onlar okun yaydan çıktığı gibi dinden çıkarlar.”¹⁷⁵

Ömer b.Yahya, dedesinden nakletmiştir:

---

174 (Muvatta, Zekât 30)

175 (Buhârî, Fedâilü’l-Kur’an, 36)

Sabah namazından önce Abdullah b. Mesud (*radiyallâhu anh*)un kapısında duruyorduk. Evinden çıkınca beraber mescide yürüyecektik. Ebu Musa el Eş'ari (*radiyallâhu anh*) yanımıza geldi.

"Abdullah daha çıkmadı mı?" diye sordu."Hayır" dedik. O da bizimle beklemeye başladı. Derken Abdullah evinden çıktı. Hepimiz kalkıp etrafını sardık. Ebu Musa ona dedi ki: "Ey Abdullah, az önce mescidde garibime giden bir olay gördüm. Fakat bereket versin ki hayırlı bir iş olarak görünüyordu. Abdullah: "Neydi o iş?" diye sordu. Ebu Musa: "Yaşarsan (beklersen) sen de görürsün." dedi. Sonra şöyle anlattı:

"Mescidde halka olmuş cemaatler gördüm. Her halkada bir adam, elinde çakıl taşları olduğu halde komut veriyordu: "Yüz defa tekbir" diyor, cemaat yüz tekbir getiriyordu. Sonra aynı adam: "Yüz defa Lâ ilâhe illallah" diyor, cemaat emrin gereğini yerine getiriyordu. Sonra adam: "Yüz defa Subhânallah" diye tekrar komut veriyor ve cemaat yine emre uyuyordu."

Abdullah: "Sen onlara bir şey söylemedin mi?"

Ebu Musa: "Hayır, hiçbir şey demedim. Senin görüşünü almak istedim."

Abdullah: "Sen onlara; 'Siz o çakıl taşlarıyla günahlarınızı sayın, size hayrınızın eksilmeyeceğine garanti vereyim.' diyemedin mi?"

Sonra Abdullah mescide yürüdü. Biz de beraber gittik. Mescide gelince bu halkalardan birine rastladı. Tepelerine dikildi.

Abdullah: "Nedir sizin şu yaptığınız?"

Onlar: "Ey Abdullah, bunlar çakıl taşları; tekbir, tahlil ve tasdiklerimizi sayıyoruz."

Abdullah: "Siz o taşlarla günahlarınızı sayın, ben size hayrınızın eksilmeyeceğine garanti veriyorum. Ey Muhammed ümmeti! Aranızda bu kadar sahabe dururken, Rasulullah'ın kefeni daha nemlenmemişken, yemek tabağı henüz kırılmamışken, beni kudretiyle saran Allah adına söyleyin; siz Muhammed ümmetinden daha mı fazla hidayette olan bir ümmetsiniz? Yoksa siz dalâlet kapısını açanlar mısınız?"

Onlar: “Ey Abdullah, Allah’a andolsun ki bizim hayır işlemekten başka bir niyetimiz yok.”

Abdullah: “Nice hayır uman insan var ki asla umduğu hayrı bulamamıştır. Rasulullah, Kur’an okuyan fakat okudukları kalplerine işlemeyen bir topluluk tarif etmişti. Andolsun ki sanki o tarife uyan kimselerin çoğunluğu sizin aranızda.”

Sonra onlardan yüz çevirip ayrıldı.

Amr b. Seleme dedi ki: Nehrevân olayında, bu adamların çoğunluğunu, Haricilerle beraber bize saldırırlarken gördük. ¹⁷⁶

Bu cahil müşrik, bu amelleri yapanların Lâ ilâhe illallah demeyip şirk koştuklarını mı zannediyor?

Ayrıca Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)’ın dönemindeki münâfıklar Allah yolunda malları ve canları ile cihad ediyorlardı. Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ile birlikte beş vakit namaz kılıyorlar ve onunla birlikte hac yapıyorlardı.

“Muhakkak ki münâfıklar ateşin en alt tabakasındadırlar. Sen onlar için asla bir yardımcı bulamazsın!” ¹⁷⁷

Bu cahil kişi bu münâfıkların Lâ ilâhe illallah demediğini mi zannediyor? Ayrıca haksız yere bir cana kıyan kimsenin Lâ ilâhe illallah demediğini ya da kalbinden ihlâslı bir şekilde bu kelimeyi söylemediğini mi zannediyor?

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) kullarından dilediği kimselerin kalplerinin üzerine kilit vurmuş, ona; doğru, hak olan yolu gizlemiş ve onu akılsız hayvanların yoluna girdirmiştir.

“Yoksa sen, onların çoğunun gerçekten (söz) dinleyeceğini yahut düşüneceğini

---

176 (Dârimi, Sünen, Mukaddime. 23. Bab 210 no.lu rivayet)

177 (Nisa, 145)

mi sanıyorsun? Hayır, onlar hayvanlar gibidir, hatta onlar yolca daha da sapıktırlar.”¹⁷⁸

Lâ ilâhe illallah; Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışındaki tüm ilahları reddetmek ve ulûhiyyetin tüm vasıflarını Allah'a has kılmak demektir. Kim Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışında bir ağaca, bir mezara, bir yıldıza, bir meleğe ya da peygambere zararı defedip fayda vermesi için yönelirse onu ilah edinmiş olur. Bu kişi bu ameliyle Lâ ilâhe illallah sözünü yalanlamıştır. Bu kişi tevbeye çağrılır, eğer tevbe ederse öldürülmez, tevbe etmezse had uygulanır.

Muhakkak ki bu müşrik; ben sadece Allah'ın fayda ve zarar verdiğini biliyorum, bu yaptığımla yalnızca teberrük (mubârek sayma, ululama) kastettim, derse ona, şüphesiz İsrailoğulları da senin isteğin şeyi istemişlerdi, de. Allah onların denizi geçtiklerinden sonra yapmakta olduklarını haber vermiştir.

“İsrailoğullarını denizden geçirdik. Putları üzerinde kararlı olan bir topluluğa rastladılar: “Ey Musa! Bize onların ilahları gibi bir ilah yap!” dediler. Dedi ki: “Siz gerçekten de cahillik eden bir topluluksunuz!” “Çünkü onların içinde bulundukları kesinlikle yıkılmaya mahkûmdur, yapmakta oldukları da boşadır.”¹⁷⁹

Ebu Vakıd el-Leysi şöyle diyor:

“Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ile birlikte Huneyn'e çıktık. Biz henüz küfürden yeni dönmüştük. Müşriklerin, dibinde gölgelenip, silahlarını da bunun dallarına astıkları bir ağaçları vardı. Buna “Zat'ul-Envat”denilirdi. İşte biz de bu ağacın olduğu yere geldik. Burada Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)a:

“Bize müşriklerin bu Zat'ul-Envatları gibi bir yer tayin et (biz de burada gölgelenip silahlarımızı onun dalına asalım).” dedik. Bunun üzerine Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu:

“Allahu Ekber! Varlığım elinde olan Allah'a yemin ederim ki şu sözünü ettiğiniz adetler tıpkı İsrailoğullarının Musa (*aleyhisselam*)ya: “Ey Musa! Onların ilahları gibi

---

178 (Furkan, 44)

179 (Araf, 138-139)

bize bir ilah yap!" demelerine benziyor. Musa: "Gerçekten siz cahil bir toplumsunuz. Şüphesiz bunların içinde oldukları din yıkılmıştır ve tapmakta oldukları da batıldır. Allah sizi âlemlere üstün kılmışken, ben size Allah'tan başka bir ilah mı arayayım?" dedi." ¹⁸⁰

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

"Gördünüz mü, Lat ve Uzza'yı?" ¹⁸¹

Sahih'de İbn Abbas ve onun dışındakiler bunların hacılara su dağıtan kişiler olduğunu söylemiştir. O öldüğünde insanlar onun kabrinin üzerine inzivaya çekildiler.

Bu zamanki kâfir müşriklere gelecek olursak derler ki; işte bu ağaç, bu da taş. Ben salih insanlara, nebilere ve velilere inanıyorum. İhtiyaç sahibi birinin hükümdarın yanında şefaate istediği gibi ben de onlarla Allah'a yakınlaşmak istiyorum, der. Bu Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın haber verdiği gibi kâfirlerin dinidir.

"Onlara, bizi sadece Allah'a yaklaştırsınlar diye kulluk ediyoruz, derler." ¹⁸²

"Allah'ı bırakıp kendilerine zarar vermeyecek ve yararları dokunmayacak şeylere ibadet ederler ve: 'Bunlar Allah katında bizim şefaathilerimizdir.' derler." ¹⁸³

Uzeyr (*aleyhisselam*) ve Mesih (*aleyhisselam*)'e kulluk edenler zikredildiğinde Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

"Onlar benim kullarımdır, sizin rahmetimi umduğunuz gibi onlar da benim rahmetimi umarlar. Sizin korktuğunuz gibi onlar da benim azabımdan korkarlar."

Ve Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şu ayetini indirdi:

"De ki: "Allah'ı bırakıp da (ilah olduğunu) ileri sürdüklerinize yalvarın. Ne var ki

---

180 (Araf, 138-140)

181 (Necm, 19)

182 (Zümer, 3)

183 (Yunus, 18)

onlar, sizin sıkıntınızı ne uzaklaştırabilir, ne de değiştirebilirler.” Onların yalvar-dıkları bu varlıklar Rablerine hangisi daha yakın olacak diye vesile ararlar; O’nun rahmetini umarlar ve azabından korkarlar. Çünkü Rabbinin azabı, sakınılacak bir azaptır.”¹⁸⁴

“O gün Allah, onların hepsini toplayacak; sonra meleklerle: Size tapanlar bunlar mıydı? Diyecek. (Melekler de) Sen yücesin, bizim dostumuz onlar değil, sensin. Belki onlar cinlere tapıyorlardı. Çoğu onlara inanmıştı, diyecekler.”¹⁸⁵

Kur’an ve gelmiş geçmiş bütün semavi kitaplar bu inancın batıl bir inanç olduğunu açıklamış ve onun ehlini kâfir olarak nitelendirmiştir. Onlar Allah ve Rasulü-nün düşmanları, şeytanların ise dostlarıdır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın haber ver-diği gibi Allah onları bağışlamayacak ve amellerini de kabul etmeyecektir.

“Muhakkak ki Allah kendisine şirk koşulmasını asla bağışlamaz; ondan başkasını dilediği kimse için bağışlar. Her kim Allah’a şirk koşarsa gerçekten çok büyük bir günahla iftira etmiş olur.”¹⁸⁶

“Onların yaptıkları her bir (iyi) işi ele alırsız, onu saçılmış zerrelere haline getiririz (değersiz kılarız).”¹⁸⁷

“Yeryüzünü sizin için bir döşek ve göğü de bir bina kılan, gökten su indirip onunla sizin için rızık olan ürünler çıkartan O’dur. Artık bildiğiniz halde Allah’a eşler koşmayın!”¹⁸⁸

İbn Abbas ve İbn Mesud (*radıyallâhu anhumâ*) dedi ki: Allah’a isyan hususunda kendilerine itaat edeceğiniz insanları Allah’a denkler kılmayınız.

---

184 (İsra, 56-57)

185 (Sebe, 40-41)

186 (Nisa, 48)

187 (Furkan, 23)

188 (Bakara, 22)

İbn Abbas (*radıyallâhu anhumâ*)'ın rivayetinde de bir adam Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'a hitaben:

“Allah ve sen dilediniz.” deyince, Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ona:

“Beni Allah’a eş mi koşuyorsun? Yalnız Allah diledi de!” buyurdu.¹⁸⁹

Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ümmetini büyük şirkten sakındırdığı gibi küçük şirkten de sakındırmıştır. O şöyle buyurmuştur:

“Sizin hakkınızda en çok korktuğum şey küçük şirkdir.” Ashabı kiram dediler ki: “Ya Rasulullah, küçük şirk nedir?” Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*): “Riyadır. Yani başkalarına gösteriş için ibadet yapmaktır.” buyurmuştur.¹⁹⁰

Özet olarak; yeryüzündeki insanların çoğunluğu putlara kulluk ederek sapmışlardır. Bundan yalnızca İbrahim (*aleyhisselam*)'in milletine tabi olan Hanifler kurtulmuşlardır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın zikrettiği gibi Nuh (*aleyhisselam*)'tan önce putlara tapılıyordu. Onların; putların önünde durma, örtülerini örtme, mekânlarını düzenleme ve onlara ibadet etmeleri ile ilgili yazılmış çok kitap vardır. Haniflerin imamı olan İbrahim (*aleyhisselam*) şöyle demiştir:

Hani İbrahim şöyle demişti: “Rabbim, şu şehri emniyetli kıl. Beni de oğullarımı da putlara kulluk etmekten uzak tut.”¹⁹¹

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın Kur'an'da anlattığı gibi rasuller ve onlara tabi olan muvahhidler kurtulmuşlardır. Yeryüzü ehlinin çoğunluğunun onlardan (inkâr edenler) olmasını bilmek için Allah Rasulünün (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şu hadisi yeterlidir:

Ebu Sa'id (*radıyallâhu anh*) anlatıyor: Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) buyurdular ki:

189 (İbn Mace Keffaret: 2, 13, Nesaî Amelü'l-Yevm vel-Leyl: 988, Buhari Edebü'l-Müfred: 787, Ahmed: 1/214, 247, 283, Elbani Ehadisu's-Sahihâ: 139)

190 (Ahmed bin Hanbel)

191 (İbrahim, 35)

Kıyamet günü Aziz ve Celil olan Allah: "Ey Âdem!" diye seslenir.

Âdem: "Ey Rabbim buyur, emrindeyim, bütün hayırlar senin elindedir!" der.

Şöyle bir nidada bulunulur:

"Allah sana, cehennem heyetini çıkarmanı emrediyor!"

Âdem sorar: "Ey Rabbim, cehennem heyeti ne kadardır?"

"Her binden dokuz yüz doksan dokuzu!"

"İşte hamilelerin çocuğunu düşürdüğü, çocukların ihtiyarladığı, insanların sarhoş olmadıkları halde azabın şiddetinden sarhoşa döneceklerini göreceğin zaman bu zamandır."

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurdu:

"Muhakkak ki biz bu Kur'an'da insanlara her türlü misali çeşitli şekillerde anlattık. Yine de insanların çoğu inkârcılıktan başkasını kabullenmediler."¹⁹²

"Yeryüzünde bulunanların çoğunluğuna itaat edecek olursan seni Allah yolundan saptırırlar. Çünkü onlar ancak zanna uyarlar; onlar ancak yalan söylerler."¹⁹³

"Sen şiddetle arzu etsen bile, insanların çoğu iman edecek değildir."¹⁹⁴

Allah; (*subhânehû ve teâlâ*) tevhidi izhar etmek, dinini tamamlamak, tevhid kelimesini yüceltip, küfrü alçaltmak istedi. İsmi halen anılmaya devam eden, daveti nesilden nesile devam eden ve kıyamete kadar devam edecek olan peygamberlerin sonuncusu ve habibi Muhammed (*aleyhisselam*)'i gönderdi. Onun ismi Musa (*aleyhisselam*)'nın Tevrat'ında, İsa (*aleyhisselam*)'nın İncil'inde zikredilmiştir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bu değerli inciye Zühre ve Kinaneoğulları arasından seçip çıkardı. Peygamberlerin fetret döneminden hemen sonra onu peygamber olarak

---

192 (İsra, 89)

193 (En'am, 116)

194 (Yusuf, 103)

gönderdi ve onu yolların en güçlüsüne hidayet etti. O gönderilmeden önce de onun peygamberliği üzerine deliller vardır.

Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Ben, atam İbrahim’in duası, kardeşim İsa’nın müjdesi ve annem Âmine’nin rüyasıym. Annem rüyasında içinden çıkan bir nurun Şam diyarı saraylarını aydınlat-
tığını söylemişti. Peygamber anneleri hep böyle rüyalar görürler.”¹⁹⁵

Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Fil Yılında, Rebiulevvel ayının 12’sinde Pazartesi günü dünyaya geldi. O doğduğu gece İran Kisrası’nın sarayının on dört kulesi, burcu yıkıldı. O kıyamete kadar Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın ayetlerinden bir ayet olarak kalacaktır. O gece, bin yıldır ateşe tapan Mecusilerin bin seneden beri yanmakta olan taptıkları ateş aniden sönmüverdi. Save gölünün suyu çekildi. Save gölü Irak memleketinde bulunan büyük bir göldü. Üzerinde gemilerin gidip geldiği büyüklüğü altı fersahtan daha çok olan bir göldü. Allah Rasulünün (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) doğduğu gece sanki orada hiç su yokmuş gibi kupkuru oldu. Öyle ki onun üzerine Save memleketi bina edildi ve kıyamete kadar da öyle kalacaktır.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Kitabında haber verdiği gibi şeytanların üzerine şihab yıldızlarını gönderdi:

“Ve gerçekten de biz orada, bir söz duymak için bazı yerlere otururduk. Fakat şimdi kim dinlemeye kalkışsa kendisini gözetleyen bir şihab buluyor.”¹⁹⁶

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Peygamberini güzel bir bitki yetiştirir gibi yetiştirip büyüttü. O, yiğitlik bakımından kavminin en faziletlisi, yaratılış bakımından onların en güzeli, yumuşak huylulukta en üstünü, söz bakımından en doğru sözlü olanıydı. Öyle ki kavmi onu el-Emin olarak isimlendirmişti. Ayrıca Allah (*subhânehû ve teâlâ*), onun içindeki hastalıklı kötü özellikleri çıkarıp salih ve doğru özellikleri onun içine yerleştirdi.

195 (Ahmed bin Hanbel, Müsned, 4/127-128)

196 (Cin, 9)

Amcası ile birlikte Şam'a gitmek için yola çıkıp Basra'ya geldiklerinde rahip Bahira ile karşılaştı. Bahira, amcasına onun Allah'ın peygamberi olduğunu anlattı.

Rahip Bahira Ebu Talib'e şöyle dedi:

"Yeğenini hemen memleketine geri götür. Onu hasetçi Yahudilerden koru. Valahi Yahudiler çocuğu görüp de, benim fark ettiklerimi onlar da fark ederlerse ona kötülükte bulunurlar. Çünkü senin bu yeğenin ileride büyük şan ve nam kazanaacaktır. Durma, onu hemen geri götür."

Ebu Talib'in Peygambere kefaleti devam etti. Ayrıca ona kavminin dini ve putlara tapmak kötü gösterildi ve o bundan tiksindirildi. Peygambere (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) hiçbir şey bundan daha tiksindirici gelmedi.

Onun peygamber olduğuna dair akli ve nakli delillere gelince; nakli deliller açıktır. Akli delillere gelince, Kur'an buna dikkatleri çekmiştir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın yarattıklarını bir emir ve yasaklama olmadan başıboş bırakması onun şanına münasip olmaz. Allah buna şu sözünde dikkat çekmiştir:

"Allah'ı hakkıyla, O'nun kadrini gereği gibi takdir edemediler. "Allah beşere hiçbir şey indirmemiştir." dediler. De ki: "O halde Musa'nın insanlar için bir nur ve hidayet olarak getirdiği Kitabı kim indirdi? Ki siz onu parça parça kâğıtlar haline getirip kimini açıklıyor, pek çoğunu da gizliyorsunuz? Üstelik sizin bilmediğiniz, atalarınızın da bilmediği şeyler size öğretilmiştir." Sen: "Allah" de. Sonra onları bırak, daldıkları bataкта oynayadursunlar." ¹⁹⁷

Delillerden biri de şudur:

Muhakkak ki ben Allah'ın Rasulüyüm diyen bir adamın insanların en hayırlısı mı, en şerlisi mi, yoksa en yalancısı mı olduğunu anlamamanın ve bu ikisi arasını ayırmamanın yolu kolaydır.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şu sözünde buna dikkat çekmiştir:

“Şeytanların ise kime ineceğini size haber vereyim mi? Onlar, günaha, iftiraya düşkün olan herkesin üstüne inerler. Bunlar, (şeytanlara) kulak verirler ve onların çoğu yalancıdırlar.”¹⁹⁸

Delillerden biri de Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözündeki şahitliğidir:

“Kâfir olanlar: Sen Rasul olarak gönderilmiş bir kimse değilsin, derler. De ki: Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah ve yanında Kitabın bilgisi olan (Peygamber) yeter.”¹⁹⁹

Kitap ehlinin kendi kitaplarında yer alan ve Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in vasıflarını bildiren şeylerle alakalı yaptıkları şahitlik de yine onun (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) delillerindendir.

Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'ın risaletini ispatlayan akli delillerden birisi ve de en büyüğü bir suresinin dahi benzerini getirmeleri çağrısıyla insanlara meydan okuyan bu Kur'an'dır. Eğer biz Kur'an'ın mucize oluşunu Arapça yönünden bilmemiş dahi olsak; Kur'an onlara bu çağrıyı defalarca tekrarlamış olmasına rağmen ve de yeryüzü ahalisi ona karşı şiddetli bir düşmanlık beslediği halde bundan aciz kaldıklarını bilmiş olmamız yönünden biliriz. Onlar Kur'an'ı yalanlamaya ve insanların kafasına onunla alakalı şüphe atmaya yönelik şiddetli hırslarına rağmen (Kur'an'ın bir benzerini getirmeye) cesaret edememişlerdir.

Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in risaletinin delillerinden birisi de; bu söylediklerimizin tamamı ve ayrıca Yüce Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın kıyamet gününe kadar Kur'an'ın bir suresinin dahi benzerini hiçbir kimsenin getiremeyeceğini bildirmesidir. Her asırda Kur'an'ın fesahat, kemal ve ilim sahibi düşmanları mevcut olmasına rağmen, durum Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dediği gibi olmuş ve Kur'an'ın bir suresinin dahi benzeri getirilememiştir.

---

198 (Şuara, 221-223)

199 (Ra'd, 43)

Onun (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) risaletinin delillerinden birisi de, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın ona tabi olanlara velev ki insanların en zayıfı olsalar dahi yardım etmesidir.

Yine bu delillerden birisi; Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın ona (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) düşmanlık edenleri velev ki insanların sayıca en fazlası ve en güçlüleri dahi olsalar yüzüstü bırakması ve onları dünyada cezalandırmasıdır.

Onun ümmi olması da bu delillerden birisidir. O, okuma yazma bilmiyordu. Hiçbir âlimden de ders almış değildi. Onun düşmanlarından hiçbirisi onca yalan ve iftiralarına karşı bunu iddia edememişlerdir. Bununla beraber ona geçmiş kitaplarda olan bilgiler de verilmişti. Tıpkı Yüce Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın buyurduğu gibi:

“Sen bundan önce ne bir yazı okur, ne de elinle onu yazardın. Öyle olsaydı, batıla uyanlar kuşku duyarlardı.” ²⁰⁰

Allah ona rahmet etsin, Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab şöyle devam etti:

Kırk yaşına geldiğinde Allah onu peygamber olarak gönderdi.

“Ey Peygamber! Biz seni hakikaten bir şahit, bir müjdeleyici ve bir uyarıcı olarak gönderdik. Allah'ın izniyle, bir davetçi ve nur saçan bir kandil olarak (gönderdik).” ²⁰¹

Kavmine Lâ ilâhe illallah sözü ile geldiğinde Kureyş ona, “İlahları tek bir ilah mı yapacaksın?” dediler.

Tirmizî dedi ki: Bana Muhammed b. Salah, Asım b. Ömer b. Katade, Zeyd b. Mer-
van ve diğerlerinin şöyle dediğini söyledi:

Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) üç sene gizli davet yaptı. Dördüncü sene davasını ilan etti ve açık davet başladı. On sene boyunca açık davet yaptı. Her sene

---

200 (Ankebut, 48)

201 (Ahzab, 45-46)

Hac mevsiminde hacıların olduğu yere gidiyor ve şöyle diyordu:

“Ey insanlar! Lâ ilâhe illallah deyiniz de kurtulunuz. Onunla Araplara kral olursunuz ve eğer bu söz üzere ölürseniz cennete sahip olursunuz.”

Ebu Leheb ise onun arkasında geziyor ve sakın ona inanmayın, o bir yalancıdır ve sizi dininizden döndürmek istiyor, diyordu.

Allah peygambere (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) hicreti emrettiği zaman hicret etti. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dinini bütün inanışların üstüne çıkarıp yüceltmek için İnsanlarla savaştı. Bu savaşta kâfirlerle; bir ağaca, taş, nebiye ya da veliye dua edip yalvaran insanların arasını ayırmadı. Şirke daveti engelleyip, insanlara tevhidi anlatmaya devam etti. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) cehaleti ve cahilliği yok etti ve insanlar için tevhidin güzelliğini net bir şekilde ortaya çıkardı.

Enes b. Malik (*radiyallâhu anh*)'in rivayet ettiği bir hadise göre bir adam Peygamberimize, “Ya seyyidî / ey efendim, ey efendimin oğlu! Ey bizim en hayırlımız, ey en hayırlımızın oğlu!” diye seslenmişti.

Buna cevaben Peygamberimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Ey insanlar! Allah'tan korkun. Sakın şeytan sizi aldatmasın. Ben Abdullah'ın oğlu Muhammed'im. Allah'ın kulu ve Rasulüyüm. Allah'a yemin ederim ki beni, Allah'ın bana verdiği makamın üstüne çıkarmanızı sevmiyorum. Hristiyanların Meryem oğlu İsa'yı aşırı surette methettikleri gibi, sakın sizler de beni methederken aşırı gitmeyiniz. Şüphesiz ki ben sadece bir kulum. Onun için bana (sadece) Allah'ın kulu ve Rasulü deyiniz.”

O, ashabına tevhidi öğretmeye ve onları şirkten sakındırmaya devam etti.

Ebu Said (*radiyallahu anh*) anlatıyor: Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) yanımıza geldi. Biz o sırada Mesih Deccal'i müzakere ediyorduk. Dediler ki:

“Ben size, nazarımda sizin için Mesih Deccal'den daha ürkütücü bir şeyi haber vereyim mi?”

“Evet! Ey Allah'ın Rasulü, söyleyin!” dedik.

“Şirk-i hafidir (gizli şirk). Meselâ, kişi kalkar, namaz kılar, bu namazını kendisine bakanlar sebebiyle güzel kılar. (İşte bu, gizli şirke bir örnektir.)” buyurdular.

İbn Ömer (*radiyallâhu anhumâ*) anlatıyor: “Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), bir adamın kendi babası üzerine yemin ettiğini işitmişti. Derhal müdahale ederek: “Babalarınız üzerine yemin etmeyin. Kim Allah üzerine yemin ederse doğru söylesin. Allah üzerine kendisi için yemin edilen de razı olsun (söylenene inansın, tasdik etsin). Allah üzerine edilen yemine razı olmayan (söyleneni tasdik etmeyen) kimse, Allah’a yakın (bir kul) değildir.” buyurdular.”

Başka bir hadiste “Allah ve falan dilerse demeyin.” demiştir.

“Sizden biri; benim kulum, benim ümmetim, demesin.”

“Sizden biri; Allah ve falan olmasaydı, demesin.”

“Kim Allah’tan başkası adına yemin ederse, şüphesiz şirk koşmuş ya da kâfir olmuş olur.”

Allah’a şirk olacak amel ve sözlerden onları sakındırmış ve şöyle demiştir:

“Ey insanlar! Bilesiniz ki ben de ancak bir insanım. Çok sürmez, Yüce Rabbimin elçisi bana gelecek ve ben de onun davetine icabet edeceğim. Size iki mühim emanet bırakıyorum: Onların birincisi yüce Allah’ın Kitabıdır ki onun içinde hidayet ve nur vardır. Yüce Allah’ın Kitabını tutunuz ve ona sımsıkı sarılınız!”

“Sözün en hayırlısı Allah’ın Kitabıdır. Yolların en hayırlısı Muhammed’in yoludur. İşlerin en kötüsü, sonradan ortaya çıkarılmış olan bidatlerdir. Her bidat dalâlettir, sapıklıktır.”

O ümmetini şirkten sakındırmayı ölüm döşeginde iken bile bırakmadı.

“Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle dua buyurdular: “Allahım, kabrimi ibadet edilen bir put kılma” (ve devamla dedi ki): “Nebilerinin kabirlerini mescidler haline getiren bir kavme Allah’ın öfkesi artmıştır.”

Tarık b. Şihab (*radiyallâhu anh*)dan, Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)’ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:

“Bir sinek yüzünden adamın biri cennete, diğeri de cehenneme girdi.” Sahabe-ler:

“Bu nasıl oldu ey Allah'ın Rasulü!” dediler.

Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle dedi:

“İkisi birlikte bir şehre uğradılar. Bu şehir halkının oradan her geçeninin mutlaka kurban takdim etmesi gereken bir putları vardı. Birine:

“Bir kurban takdim et.” dediler. O da:

“Takdim edecek hiçbir şeyim yok ki!” dedi. Onlar da:

“Hiç değilse bir sinek takdim et.” dediler. O da bir sinek takdim etti. Yolunu aç-tilar, serbest bıraktılar. Allah o kişiyi bu amelinden dolayı cehenneme soktu. Diğ-erine:

“Sen de takdim et.” dediler. O da:

Allah'tan başkasına hiçbir şeyi, bir sinek dahi olsa takdim etmem.” dedi. Boynunu vurdular ve o adam bu yüzden cennete girdi.”²⁰²

Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) onları Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'nın ni-metlerine nankörlük etmekten sakındırdı. Bu, şöyle diyen adamın sözleri gibidir: Bu benim malımdır, o bana babamdan miras kalmıştır.

Onlardan bazısı ise onu şu sözlere benzetti: Koku güzeldir, denizci marifetlidir ve buna benzer sözlerdir. Ayrıca Şeyhulislam Takıyyuddîn'in zikrettiği hadiste Al-lah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu:

“İnsanlarla Lâ ilâhe illallah deyinceye kadar savaşmakla emrolundum.”

“İnsanlarla Lâ ilâhe illallah Muhammedun Rasulullah deyinceye, namazı kılıp zekâtı verinceye kadar savaşmakla emrolundum.”

Şüphesiz ki namaz ve zekât onun hakkıdır. Ebu Bekir (*radiyallâhu anh*), Ömer (*radiyallâhu anh*)e bunun böyle olduğunu söylemiş, Ömer (*radiyallahu anh*) ve di-ğerleri de buna muvafakat etmiştir.

Şüphesiz ki bir kişi Kelime-i Tevhidi söylediği ve onu bozmadığı sürece malı ve canı koruma altına alınmıştır.

Allah Rasulü bu iki hadisten her birini Müslümanlara bazı şeyleri öğretmek için farklı zamanlarda söylemiştir. Muhakkak ki kâfir Lâ ilâhe illallah'ı söylediği zaman ondan uzak durulur ve ona dokunulmaz. Ayrıca bu kelimeyi mücerret bir şekilde söyleyene kadar savaş olur. Ama bilinmelidir ki korunma ancak bu haller üzere olur. Mücerret bir ikrar olsa bile eğer ağır bir şüphe vuku bulursa korunmanın (hi-maye) devamlılığı olmaz. Tıpkı sahabe zamanında olan olaylarda olduğu gibi. Ebu Bekir (*radiyallahu anh*) zamanında insanlar zekât vermemiş ve Ebu Bekir (*radiyallahu anh*) onlara savaş açmış ve bunun nedenini Ömer (*radiyallahu anh*)e açıklamıştır. Ömer (*radiyallahu anh*) de onun bu görüşüne muvafakat etmiştir.

İbn'ul Kayyım, Menazil şerhinde şöyle demiştir:

“Tek ve samed olan Allah'tan başka ilah olmadığına şهادet etmek -ki O, doğurmamış ve doğrulmamıştır ve O'nun benzeri hiçbir şey yoktur- işte bu apaçık tevhid olup, en büyük şirki de reddetmektedir. Tevhidin azameti sebebiyledir ki onun adına kible tayin olundu, bunun için kanlara ve mallara karşı zimmet (dokunulmazlık) tahsis edildi, bu sayede Daru'l-Küfür, Daru'l-İslam'dan ayrılmış bulundu. Onun kabulü vasıtasıyla insanların dine girmesi geçerli oldu. Kalbin kabulünün geçerli kıldığı doğru bir şهادet ile şüpheden, şaşkınlıktan ve kuşkudan kurtulmalarından sonra, şayet güzel bir şekilde istidlal etmezlerse (tevhidin delillerini ortaya koymazlarsa) işte bu, şahitlerle sıhhat kazanan avamın tevhididir. Şahitlerden kasıt, risalet ve mahlûkattır ki bunlar sem' (işitmeye dayalı delillerle yani nasslar yoluyla) vacip olur, hakkı göstermekle bulunur, şahitlerin göstermeleriyle de büyür. Ve'l hamdu lillahi rabbil âlemin

*Allah onun ruhunu mukaddes kılsın; Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab
Peygamber gönderilmeden önce cahiliyedeki inanç ve ibadetler
hakkında şunları anlatmıştır.*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) 40 yaşına geldiğinde, Allah (*subhânehû ve teâlâ*) onu bir şahit, bir müjdeleyici ve bir uyarıcı, bir davetçi ve nur saçan bir kandil olarak gönderdi. Biz şimdi peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) gönderilmeden önce insanların cahiliyedeki inanç ve ibadetlerinden bahsedeceğiz.

Katade dedi ki: Nuh (*aleyhisselam*), Âdem (*aleyhisselam*)den yaklaşık olarak bin sene (10 asır) sonra gönderilmiştir. Bu zaman zarfında insanlar tevhid üzere olup, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)a şirk koştuktan kaçınırlardı

Bundan sonra insanlar kendi aralarında ihtilafa düştüler ve Allah da Nuh (*aleyhisselam*)u gönderdi. Nuh (*aleyhisselam*) insanlara gönderilmiş Rasullerin ilkiydi. İbn Abbas (*radiyallahu anhumâ*)tan şöyle rivayet edilmektedir:

“Âdem ile Nuh arasında on asır vardır. Bu zaman zarfında insanların hepsi İslam üzere idiler.”²⁰³

Şeytanın (*aleyhillane*) insanların ayağını kaydırdığı ilk şey ise salihleri tazim etmektir. Rabbimiz bizlere şöyle haber vermektedir.

“Ve dediler ki: İlahlarınızı sakın bırakmayın; bırakmayın ne Vedd'i, ne Suva'ı, ne Yeğus'u, ne Yeuk'u, ne de Nesr'i”²⁰⁴

Kelbi bu ayetin hakkında dedi ki:

Onlar kavmin salihleriydi. Öldüklerinde akrabaları ve yakınları çok üzölmüşler. Kavminin bu üzüntüsünü gören adamın biri, sizlere bu kişilerin resimlerini ve heykellerini yapmamı ister misiniz, dedi? Onlar da: “Evet.” dediler. Adam bu beş salih

---

203 (İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ)

204 (Nuh, 23)

insanın şeklinde putlar yaptı ve kavmi için bu putları meydana dikti. Daha sonraki-ler ise bu putların önüne gelip onları tazim etmeye başladılar. Ondan sonra gelen nesil ise tazimde kendinden öncekilerden daha aşırıya gittiler. Üçüncü asırda gelenler ise, bizden öncekiler onları tazimde istenildiği gibi tazim edemediler deyip, kendinden öncekilerden daha da aşırıya gidip bu putlara ibadet ediyorlar, onlardan şefaât ve talepte bulunuyorlardı.

Bundan sonra Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Nuh (*aleyhisselam*)u gönderdi. Fakat Kavmi Nuh (*aleyhisselam*)un davetini kabul etmediler ve onu yalanladılar. Allah (*subhânehû ve teâlâ*), Nuh kavmini isyanı ve yalanlamasından dolayı suda boğdu, tapınmış oldukları putları da bir yerden bir yere suyla sürüklendi. Allah, Nuh (*aleyhisselam*)u ve beraberindekileri bu helakten kurtardıktan sonra Nuh (*aleyhisselam*) ve beraberindekiler yeryüzünü yeniden imar ettiler. Allah'ın dilediği zamana kadar İslam üzere yaşadılar ve sonra onların içinde şirk yeniden başladı. Hiçbir ümmet yoktur ki şirkten nehyeden, ibadeti tek olan Allah'a yapmaya çağıran bir peygamber gönderilmiş olmasın. Allah her ümmete, ibadeti kendisine yapmaya çağıran ve şirkten nehyeden bir peygamber göndermiştir. Bu kavimlerden bir tanesi de kendileri gibi kuvvet ve güç bakımından bir benzeri olmayan Ad kavmidir. Allah Ad kavmine Hud (*aleyhisselam*)u gönderdi. Onlar güneyde Yemen ile Umman arasında bir yerde yaşıyorlardı. Ad kavmi Hud (*aleyhisselam*)u yalanladı ve onun davetine icabet etmediler. Allah da onların bu yalanlamalarından dolayı onları kuvvetli bir rüzgâr ile helak etti. Bundan da sadece Hud ve beraberindekiler kurtulabildi. Allah Semûd Kavmine de Salih Peygamberi gönderdi. Onlar ise Kuzeyde Hicaz ve Şam arasında yaşıyorlardı.

“Semûd'a gelince onlara doğru yolu gösterdik, ama onlar körlüğü doğru yola tercih ettiler. Böylece yapmakta oldukları kötülükler yüzünden alçaltıcı azabın yıldırımını onları çarptı.” ²⁰⁵

Allah onların üzerine bir (ses) çığlık gönderdi. Bu çığlık onları helak etti. Salih (*aleyhisselam*) ve beraberindeki olanlar bundan kurtuldu. Bundan sonra Allah insanlar içinden İbrahim (*aleyhisselam*)i çıkardı. O zaman yeryüzündekilerin hepsi

kâfirdi. İbrahim (*aleyhisselam*)i; eşi, amcasının kızı Sare ve Lut (*aleyhisselam*) haricinde herkes yalanlandı. Allah İbrahim (*aleyhisselam*)e ikram etti. Onun şanını yüceltti ve insanlara imam kıldı. Onun zürriyetinden peygamber gönderdi, kitaplar indirdi. İbrahim (*aleyhisselam*)den sonra tevhid, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın ayetinde dediği gibi baki kaldı.

“Ve bunu belki dönerler diye ardında kalıcı bir kelime olarak bıraktı.” ²⁰⁶

İbrahim (*aleyhisselam*)in iki oğlu vardı. Onlardan biri İsrailoğullarının babası İshak'tır. İsrail ise İshak'ın oğlu Yakup'tur. İkinci oğlu ise Arapların babası olan İsmail (*aleyhisselam*)dir. İsmail (*aleyhisselam*) ve annesi Hacer'in kıssası meşhurdur. İbrahim, emir gereği İsmail (*aleyhisselam*)ve annesi Hacer'i Mekke'ye bıraktı ve kendisi Şam'a gitti. İsmail (*aleyhisselam*) Arap yarımadasında yetişip büyüdü. İsmail (*aleyhisselam*)ve evlatları Mekke'yi idare edip düzenleyen kimselerden oldu. Mekkeliler ta ki Amr b. Luhay ortaya çıkıncaya kadar İsmail (*aleyhisselam*)in dini üzereydiler.

O kutsal beldeye putları ilk koyan, Amr b. Luhay b. Gâlûse b. Amr'dır. Bu şahıs, halkıyla birlikte Mekke'ye gelerek Kâbe'nin yönetimini ele geçirmişti. Bilâhare Şam civarındaki Belka şehrine giden Amr orada puta tapanların mabetlerini görmüş ve bunların ne işe yaradığını sormuştu. Onlar da şöyle cevap vermişlerdi: “Biz bu putları semavî cisimlerin ve ruhanî şahsiyetlerin şekillerini temsil eden rabler edindik. Onlar vasıtasıyla yardım istediğimizde yardım görür, su istediğimizde suya kavuşuruz.” Bu inanç Amr'ın hoşuna gitmişti. Onlardan kendisine bir put vermelerini istedi. Onlar da Hubel'i verdiler. Amr, Hubel'i alarak Mekke'ye döndü ve onu Kâbe'ye koydu. Amr şehir halkını bu putları yüceltmeye, onlara tapınmaya ve onları Allah'a ulaşmak için vesile edinmeye çağırdı. İnsanlar Amr'ın davetine uydular ve her kabilenin tapındığı bir putu oldu. Kâbe'nin putlarla geçen uzun yılları, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın, Rasulünü göndermesine ve İslâm dinini izhar etmesine kadar sürmüştü.

Ebu Hureyre'den rivayetle Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)Efendimiz, Ektem b. el-Cevn'e dedi ki:

Ya Ektem! Cehennem bana gösterildi. İçinde Amr b. Luhay'ı gördüm, bağırsağını (yerden) çekiyordu. İkinizden birbirine daha çok benzeyen kimse görmedim, diyebilirim.

Bunun üzerine Ektem (*radıyallâhu anh*):

Ey Allah'ın Peygamberi! Onun bana benzemesinden endişe ediyorum, deyince, Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Efendimiz:

Hayır, sen Mü'minsin, o ise kâfirdir ve İsmail Peygamberin dinini ilk değiştiren ve develeri bahire, sâibe ve ham olarak adayan da odur, diye cevap verdi. ²⁰⁷

Bunlar Kâbe'yi tavaf ederken şöyle diyorlardı: "Lebbeyk Allahümme lebbeyk, Lebbeyk La şerike lek. İlla şerikün hüve lek. Temlikuhu ve mâ melek) Emret Allahım, senin bir ortağın yoktur. Yalnız bir ortağın var ki onun yetkilerinin sahibi sensin.

Cahiliye döneminde, her türlü sapıklık ve putperestliğe rağmen, İbrahim aleyhisselam'ın dinine tabi olan, her türlü sapıklıktan ve putperestlikten yüz çevirip Hakk'a yönelen, yalnız bir olan Allah'a inanan kimseler de vardı. Varaka bin Nevfel, Abdullâh bin Cahş, Osman bin Huveyris, Zeyd bin Amr, Kuss bin Sâide gibi kişiler Haniflerden bazılarıdır.

İbn Ömer (*radıyallâhu anhuma*) şöyle anlatır:

"Peygamber Efendimiz nübüvvetten önce, Beldah'ın aşağı kısmında bulunduğu bir sırada oradakiler tarafından bir sofraya davet edildi. Sofrada Zeyd bin Amr bin Nufeyl de bulunuyordu. Allah Rasulüne et ikram edildi. Allah'ın Rasulü bu yemekten yemediği gibi Zeyd de yemekten imtina etti. Zeyd, etten yememesinin sebebini şöyle izah etti:

Ben sizin putlarınız adına kestiğiniz etten yemem. Ben sadece Allah'ın ismi zikredilerek kesilenden yerim. Zeyd, Kureyş kabilesinin, hayvanlarını putlar adına kesmelerini ayıplar ve şöyle derdi: "Koyunu Allah yarattı. Onun için gökten yağmur

indirdi, yerden de nebat bitirdi ama siz onu Allah'ın ismini zikretmeden kesiyorsunuz!" 208

Onların putlarının en eskisi, Evs ve Hazreç kabilelerinin taptığı put idi ve Menat adını taşıyordu. Bu put Mekke ile Medine arasında Müşellel denilen yerde bulunuyordu. Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), Ali b. Ebu Tâlib'i Menat'ı yıkmak üzere gönderdi. O da gidip yıktı ve ne varsa hepsini alıp getirdi

Taifliler ise Lat'ı ilah edindiler. Aslında o salih bir kuldu. Hacılar su dağıtır ve ikramda bulunurdu. O öldüğü zaman insanlar onun kabrini ibadet edilen bir mekân haline getirdiler. Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Muğire b. Şube'yi putları kırmak için Taif seferine gönderdi. O, Taife bir miktar asker ile gidip, Lât dâhil bütün putları kırdı.

Kureyşin en büyük putu ise Uzza idi. Mekke fethinden sonra Peygamber Nahle'deki Uzza putunu kırmaya Halid b. Velid'i gönderdi. Orada yanyana üç semure ağacı bulacaksınız! Onlardan birincisini kes!" buyurdu.

Halid b. Velid, yanına arkadaşlarından otuz süvari alarak Nahle'ye gitti. İlk ağacı kesti. Oradaki putu kırdı. Sonra Peygamberimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in yanına döndü.

Peygamberimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), Halid b. Velid'e: "Yıktın mı?" diye sordu. Halid b. Velid: "Evet, ya Rasulullah!" dedi.

Peygamberimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*): "Bir şey gördün mü?" diye sordu.

Halid b. Velid: "Hayır! Bir şey görmedim!" dedi. Peygamberimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*).

"Öyleyse, sen onu daha yıkamamışsın! Ona geri dön, ikincisini de kes! Yık onu da!" buyurdu.

Halid b. Velid, geri dönüp Uzzâ'nın yanına vardı. Kılıcını sıyırdı.

Uzza'nın kapıcı ve bakıcısı Dubay'a, Halid b. Velid'in geldiğini işitince, Uzza'nın üzerine bir kılıç asarak kendisi dağa çıktı. O sırada, kapkara, çırılçıplak, saç başı darmadağınık, elleri boynunda, dişlerini gıcırdatan bir kadın Halid b. Velid'in karşısına birden dikiliverince, Halid b. Velid'in sırtının tüyleri ürperdi. Uzza'nın kapıcısı ve bakıcısı ise, Halid b. Velid'e bakarak:

"Ey Uzza! Haydi, yalan çıkarma! En şiddetli bir saldırıyla Halid'in üzerine saldır! Başörtünü at, kalk ve toparlan.

Ey Uzza! Eğer sen bugün Halid'i öldürmezsen, zelil olarak geri dönecek ve Nasranîleştirileceksin!" diye bağıyordu.

Halid b. Velid, kılıcını sıyırmış olduğu halde, ona doğru vardı ve:

"Ey Uzza! Seni tanımak yok! Tenzih ve tasdik etmek de yok! Allah'ın seni alçalttığını görüyorum!" diyerek kılıçla vurup şeytan karıyı ikiye böldü. O zaman o, kapkara bir kül haline geldi.

Halid b. Velid, Uzzâ ağacını da kesti.

Uzza'nın kapıcı ve bakıcısını da öldürdü. Sonra, Peygamberimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in yanına döndü. Olan bitenleri haber verince, Peygamberimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*).

"Evet! İşte o, Uzza'dır. Uzza, artık ülkenizde kendisine tapılmaktan temelli olarak umudunu kesmiştir. Bundan sonra Araplar için Uzza yoktur! Ona hiç tapılmayacaktır!" buyurdu.

Arapların içinde bu putlara tapınıldığı gibi meleklerle ve cinlere ibadet eden, onlardan şefaata talebinde bulunan kişiler de vardı. Hristiyanlar ise İsa (*aleyhisselam*) ve annesine, kavmin salih kimselerine dua ediyorlar, bunlara yönelip yardım ve istekte bulunuyorlardı. Daha önce de belirttiğim gibi salih kimselere dua edip tazimde bulunmak yeryüzünün şirk çeşidinin ilkiydi. Arap Yarımadası ve diğer bölgeler Allah'a şirk koştan ve putlara ibadet eden putperest ve müşriklerle dolmuştu. Her kavmin kendisine yöneldiği bir putu vardı. Putçuluğun ve her çeşit şirkin yeryüzüne yayıldığı bir zamanda Allah, Rasulünü Tevhid ile gönderdi.

“İlahları, tek ilah mı yaptı? Doğrusu bu tuhaf bir şeydir! Dediler” ²⁰⁹

Allah Rasulü Mekke'yi fethettiği zaman Kâbe'nin içinde üç yüz altmış adet put bulunuyordu. Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) o putların yüzüne elleriyle vurarak şu ayeti okuyordu.

“Yine de ki: Hak geldi; batıl yıkılıp gitti. Zaten batıl yıkılmaya mahkûmdur.” ²¹⁰

Putlar baş üstü yere düştüler. Sonra Allah'ın Rasulü bu putların Kâbe'den çıkarılıp yakılmasını emretti.

Sahabeden bazıları Lat ile ilgili şöyle demiştir:

Lat'a yardım etmeyin, şüphesiz ki Allah onu helak etti.
Kendisine yardım edemeyen size nasıl yardım edecek?
Şüphesiz ki o sed ile yakılıp tutuşandır
Ve onun taşları benle savaşmadan yok olandır.

---

209 (Sad, 5)

210 (İsra, 81)

Lâ ilâhe illallah şehadetinin ve tevhidin beyanı hakkında bir risale.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Bu sözlerimiz, Lâ ilâhe illallah şehadetinin ve tevhidin beyanı hakkındadır. Bu, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın kulları üzerinde olan hakkıdır. Bu; namaz, zekât ve ramazan orucunun (kulların üzerine) farz oluşundan daha farzdır. Allah, nefesine nasihat eden ve ardında cennet ve ateşin olduğunu bilen kişiye rahmet etsin. Muhakkak ki Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bunların her ikisine has ameller kılmıştır. Eğer kişi bunun hakkında sorarsa, cennet ehlinin amellerinin başında Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ı tevhid etmeyi bulur. Her kim kıyamet gününde bununla gelirse - velev ki onun dağlar gibi günahı olsa da- o kesinlikle cennet ehlindendir.

Cehennem ehlinin amellerinin başı ise Allah'a şirk koştur. Kim bu hal (şirk) üzere ölürse, kesinlikle cehennem ehlindendir. Velew ki kıyamet gününe gece ve gündüz Allah'a ibadetle, sadaka ve iyiliklerle gelse de bu böyledir. Hristiyanlar gibi ki onlardan kimisi çöl gibi (ıssız) yerlerde manastırlar bina eder, dünyadan el etek çeker, gece ve gündüz Allah'a ibadet eder. Ancak bu yaptıklarına Allah'a şirk koşturmayı karıştırır. Allah bundan (şirkten) yüce ve münezzehtir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurdu;

"Onların yaptıklarının hepsini ele aldık ve onları kül gibi savurduk." ²¹¹

Aynı şekilde Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurdu:

"Rablerini inkâr edenlerin durumu şudur: Amelleri, fırtınalı bir günde rüzgârın savurduğu küle benzer. Kazandıklarından hiçbir şey ellerine geçmez." ²¹²

Zalim, ellerini ısırmadan ve **"Eyvah! Keşke, Rasulle birlikte bir yol tutsaydım!"** ²¹³

---

211 (Furkan, 23)

212 (İbrahim, 18)

213 (Furkan, 27)

demededen önce bu büyük meseleye dikkat eden kişiye Allah rahmet etsin. Allah'tan bizi ve Müslüman kardeşlerimizi sıratı müstakime hidayet etmesini diliyoruz. O ki Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın kendilerine nimet vermiş olduğu kimselerin yoludur. Bizi gazap ettiklerinin yolundan uzaklaştırmasını dileriz ki onlar bildikleri halde amel etmeyen âlimlerdir. Aynı şekilde sapanların yolundan da uzaklaştırmasını dileriz ki onlar çokça ibadet eden cahillerdir. Bu ne kadar da büyük bir duadır. Bu duayı her rekâta okuyan kişi, kalbinin Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın iki eli arasında hidayete ve kurtuluşa hazır olmasına ne kadar da muhtaçtır. Muhakkak ki Allah, Fatiha'da bulunan bu duayı, hâzır bir kalpten yapan insanın duasına icabet edeceğini zikretmiştir.

Biz de deriz ki; Lâ ilâhe illallah, Urvetu'l Vuska (sapa sağlam kulp)'dır ve o takva kelimesidir, İbrahim'in milleti olan Hanifliktir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın İbrahim'den sonra kalıcı olarak bıraktığı kelimedir. O, kendisi uğruna mahlûkatın yaratıldığı kelimedir. Onunla yer ve gök ikame edilmiştir. Onun için Rasuller gönderilmiş ve kitaplar indirilmiştir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) dedi ki;

“Ben insanları ve cinleri sadece bana ibadet etsinler diye yarattım.” ²¹⁴

“Muhakkak ki biz her ümmete Allah'a ibadet etsinler ve tağuttan ictinab etsinler (sakınsınlar) diye bir Rasul gönderdik.” ²¹⁵

Burada asıl kast edilen, bu kelimenin manasıdır. Manasını bilmeden dil ile telaffuz etmeye gelince, bu fayda vermez. Çünkü münâfıklar da bu sözü söylüyorlar. Onlar (buna rağmen) kâfirlerin altında, cehennemin en alt tabakasındadırlar.

Bil ki; bu kelimenin manası, ilahlığı (kulluk edilmeyi) Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışındakilerden nefyetmek ve ilahlığın tamamını tek olan Allah'a, O'na ortak kabul etmeksizin ispat etmektir. Ulûhiyyette Allah'tan başkası hak sahibi değildir. Ne yakınlaştırılan bir melek, ne de gönderilen bir nebi! Yüce Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın buyurduğu gibi:

“Göklerde ve yerde hiçbir varlık yoktur ki Rahman'a kul olarak gelecek olmasın.

---

214 (Zariyat, 56)

215 (Nahl, 36)

Yemin olsun ki O, onların hepsini teker teker saymış, yine onları iyice hesaplamıştır. Kıyamet gününde onların hepsi, O'na tek başına gelecektir.”²¹⁶

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) dedi ki:

“Ruh ve meleklerin saf halinde durdukları gün, ancak Rahman'ın kendisine izin verdiği konuşabilir. O da doğruyu söyler.”²¹⁷

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) dedi ki:

“O gün herkes kendi nefsi için mücadele ederek gelir.”²¹⁸

Eğer Allah'tan başka yaratıcı yoktur denilirse, bu maruftur. Mahlûkatı Allah'tan başkası yaratmaz. Buna ne yakınlaştırılmış bir melek ortaklık eder, ne de gönderilmiş bir nebi. Allah'tan başka rızık veren yoktur denilirse, bu da aynı şekildedir. Allah'tan başka ilah yoktur denilirse, bu da yine aynı şekildedir. O halde -Allah sana rahmet etsin- bu konuda tefekkür et. Hâlık ve Rezzak'ın manasını sorguladığın gibi, İlâh'ın manasını da sorgula.

Bil ki; İlâh'ın manası, mabuddur (kendisine ibadet edilen). İşte bu, ilim ehlinin icmâsıyla bu lafzın (*Lâ ilâhe illallah*) manasıdır. O halde her kim bir şeye ibadet ederse, muhakkak ki onu (ibadet edilen şeyi) Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışında ilah edinmiştir. Tek bir ilah hariç onların hepsi batıldır. O da tek olan Allah'tır. O ne mübarek ve yücedir. O yüce ve büyük olandır.

İnkâr edilemeyecek derecede açık olan ibadet çeşitleri

İbadetin birçok çeşidi vardır, ancak ben onu inkâr edilemeyecek (derecede) açık olan şekilleriyle örneklendireceğim.

---

216 (Meryem, 93-95)

217 (Nebe, 38)

218 (Nahl, 111)

Secde:

Bir kulun, ortağı olmayan Allah'tan başkasına secde ederek yüzünü toprağa koyması caiz değildir. Ne yakınlaştırılmış bir meleğe, ne gönderilmiş bir nebiye ne de bir veliye.

Kurban:

Onun çeşitlerinden biri de, kurban kesmektir. Bir kimsenin tek olan Allah'tan başkasına kurban kesmesi caiz değildir. Nitekim Allah (*subhânehû ve teâlâ*), bu ikisini Kur'an'da beraber zikretmiştir.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözünde geçtiği gibi:

“De ki; Benim namazım, ibadetlerim, hayatım, ölümüm âlemlerin Rabbi olan Allah içindir. Onun ortağı yoktur.” ²¹⁹

Nüsuk (tan kasıt) kurban kesmektir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) dedi ki;

“Rabbin için namaz kıl ve kurban kes” ²²⁰

Bunu idrak et ve bil ki; her kim Allah'tan başka bir cine ya da bir kabre kurban keserse, ona secde etmiş gibidir. Muhakkak ki Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) sahih hadiste ona lanet etmiştir. Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Allah, Allah'tan başkasına kurban kesene lanet etsin.” ²²¹

Dua:

İbadetin çeşitlerinden birisi de duadır: Mü'minlerin gece ve gündüz, şiddette ve rahatlıkta sadece Allah'a dua ettikleri gibi; hiç kimse bunun ibadetin çeşitlerinden bir çeşit olduğuna şüphe etmez. O halde -Allah sana rahmet etsin- günümüzde insanların arasında vuku bulanı düşün. Onlar şiddette ve rahatta Allah'tan başkasına dua ediyorlar. Onlardan birisi sefere çıkmak istediği zaman, bir kabrin ya da

---

219 (En'am, 162-163)

220 (Kevser, 2)

221 (Müslim-Edâhi,44)

başkasının yanına gider ve onun için gasbettiği şeylerle beraber kabrin yanına girer. Bir başkasına karada ya da denizde bir şiddet isabet eder. O da Abdülkadir'i, Şemsan'ı ya da nebilerden bir nebiyi kendisini bu şiddetli durumdan kurtarması için imdada çağırır.

Bu cahile denir ki; eğer sen ilahın mabud (kendisine ibadet edilen) olduğunu biliyorsan ve duanın da ibadet olduğunu biliyorsan, nasıl olur da ölü ve aciz olan bir mahlûka dua edebilirsin? Diri olan, hayat veren, hazır bulunan, çok şefkatli, çok merhametli ve her şeye kadir olanı (Allah) nasıl terk edersin? O müşrik der ki: "Muhakkak ki işler Allah'ın elindedir, ancak bu salih kul, benim için Allah katında şefaati ediyor ve onun şefaati ve makamı bana fayda veriyor." der. Bunun da kendisini şirkten koruduğunu zanneder.

Bu cahile şöyle denir: Rasulullah'ın kendileriyle savaştığı, mallarını, çocuklarını ve kadınlarını ganimet olarak aldığı puta tapan müşriklerin tamamı, sadece Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın fayda ve zarar verdiğine ve bütün işleri yönettiğine itikad ediyorlardı. Onlar senin istediğin gibi (taptıkları varlıklardan) sadece Allah katında şefaati etmelerini istiyorlardı. Tıpkı Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın buyurduğu gibi;

"Allah'ı bırakıp kendilerine ne zarar ne de fayda verebilecek şeylere ibadet ediyorlar ve 'Bunlar Allah katında bizim şefaathçilerimizdir!' diyorlar." ²²²

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) dedi ki;

"Ondan başka veliler edinenler, şöyle demektedirler: Biz onlara, sadece bizi Allah'a yakınlaştırsınlar diye ibadet ediyoruz." ²²³

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın, şu sözüyle onlar hakkında haber verdiği gibi onlar yaratanın, rızık verenin, fayda ve zarar verenin Allah olduğunu itiraf ediyorlar.

De ki: "Göklerden ve yerden sizlere rızık veren kimdir? Kulaklara ve gözlere malik olan kimdir? Diriyi ölüden çıkaran ve ölüyü diriden çıkaran kimdir? Ve işleri

---

222 (Yunus, 18)

223 (Zümer, 3)

evirip çeviren kimdir?” Onlar: “Allah” diyeceklerdir. Öyleyse de ki: “Peki siz yine de korkup sakınmayacak mısınız?” ²²⁴

Ölümünden sonra cennet ve ateşin olduğunu bilen, kendi nefesine nasihat eden ve Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın;

“Allah, kendisine şirk koşulmasını asla bağlamaz. Bunun dışındakileri, dilediğini bağışlar.” ²²⁵

“Şüphesiz kim Allah’a şirk koşarsa, Allah ona cenneti haram kılmıştır, onun varacağı yer, ateştir.” ²²⁶

Şeklinde beyan buyurduğu şirki bilen, anlayış ve akıl sahibi (kişi) bu konuyu tefekkür etsin. Allah; kâfirlerin, Allah’ın yaratan, rızık veren, yaşatan, öldüren ve işleri yöneten olduğunu ikrar ettiklerini ve onların sadece itikad ettikleri kişilerden Allah’a yaklaşmayı ve kendilerine şefaet etmelerini istediklerini anlatıyor. O halde bu açıklamadan sonra bir açıklamaya ihtiyaç var mıdır?

Allah Kur’an’da birçok ayette bu konuyu zikrediyor. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın şu kavlinde buyurduğu gibi:

“De ki: “Eğer biliyorsanız, bu dünya ve onda bulunanlar kime aittir?” “Allah’a aittir.” diyecekler. “Öyle ise siz hiç düşünüp taşınmaz mısınız?” de. “Yedi kat göklerin Rabbi, azametli Arş’ın Rabbi kimdir?” diye sor. (Bunlar da) “Allah’ındır” diyecekler. “Şu halde siz Allah’tan korkmaz mısınız?” de. “Eğer biliyorsanız, her şeyin melekûtu kendisinin elinde olan, kendisi her şeyi koruyup kollayan, fakat kendisi korunmayan kimdir?” diye sor. (Bunların hepsi) “Allah’ındır” diyecekler. “Öyle ise nasıl olup da büyüye kapılıyorsunuz?” de.” ²²⁷

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın şu sözü gibi;

---

224 (Yunus, 31)

225 (Nisa, 48)

226 (Maide, 72)

227 (Mü’minun, 84-89)

"Yemin olsun ki sen onlara, "Gökleri ve yeri yaratan, güneşi ve ayı sizin istifadenize sunan kimdir?" diye sorsan, elbette, "Allah" derler." 228

"Yine sen onlara, "Gökyüzünden suyu indiren, sonra onunla ölümünden sonra yeryüzünü diriltten kimdir?" diye sorsan, elbette, "Allah!" diyeceklerdir." 229

Bunlardan başka, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın onlar (müşrikler) hakkında, bu sayılan vasıfları Allah'a has kıldıklarını ve itikad ettikleri varlıklardan başka bir şey değil, sadece şefaet talep ettiklerini bildirdiği daha nice ayetler vardır.

Eğer müşriklerden bazıları, onların (ayette bahsi geçenlerin) taştan ve tahtadan (yapılmış) putlara itikad ettiklerini ve kendilerinin ise salihlere itikad ettiklerini delil olarak getirirlerse, onlara şöyle cevap verilir: Kâfirlerden de, melekler ve Mer-yem oğlu İsa gibi salihlere; Uzeyr, Lat, Uzza gibi evliyalara (veya evliya kabul edilen kimselere), cinlere, insanlara ve başkalarına itikad edenler vardı. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bunu kitabında zikretti ve meleklerle itikad ederek onlardan kendilerine şefaet etmelerini isteyenler hakkında şöyle dedi:

"O gün onların hepsini toplayacak, sonra (Allah) meleklerle, "Şunlar size mi tapıyorlardı?" diyecek. Onlar derler ki: "Böyle bir şeyden seni tenzih ederiz. Bizim velimiz sensin, onlar değil!" Hayır, onlar cinlere tapıyorlardı. Çoğu onlara inanmışlardı." 230

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) dedi ki:

"Onun razı oldukları dışında kimseye şefaet etmezler." 231

Allah (*subhânehû ve teâlâ*), İsa (*aleyhisselam*)ya şirk itikadı besleyenler hakkında şöyle buyurdu:

"Ey kitap ehli, dininizde taşkınlık etmeyin. Allah hakkında doğru olandan başka

---

228 (Ankebut, 61)

229 (Ankebut, 63)

230 (Sebe, 40-41)

231 (Enbiya, 28)

bir şey söylemeyin. Meryem oğlu İsa Mesih sadece Allah'ın peygamberi ve Meryem'e ulaştırdığı bir kelimesi ve kendinden bir rahmettir.” ²³²

Yüce Allah (*subhânehû ve teâlâ*) yine şöyle buyurmuştur:

“De ki: Siz Allah'ı bırakıp da size zarar da fayda da vermesi mümkün olmayan birine mi kulluk ediyorsunuz? Oysa Allah, hem işitendir, hem bilendir.” ²³³

İsa b. Meryem (*aleyhisselam*) rasullerin en üstünlerinden olduğu halde, onun için bile durum böyleyse Abdulkadir ve ondan başkaları hakkında durum nasıl olur? Fayda ve zarar vermeye nasıl güç yetirebilirler?

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) evliyalar hakkında dedi ki:

“De ki; “Onun dışında (ilah olduğunu) zannettiklerinizi çağırın. Onlar, ne sıkıntı başınızdandır, ne de durumu değiştirebilirler. Onların dua edip durdukları (varlıklar), Rablerine hangisi daha yakın diye vesile ararlar, O'nun rahmetini umarlar, azabından korkarlar. Çünkü Rabbinin azabı, çok korkunçtur.” ²³⁴

Seleften bir taife şöyle dedi; “(Bazı) kavimler, meleklerle, Uzeyr'e ve Mesih'e dua ediyordu. Bunun üzerine Allah (*subhânehû ve teâlâ*) buyurdu ki; “Sizler benim kullarım olduğunuz gibi, onlar da benim kullarımdır. Rahmetimi umduğunuz gibi onlar da rahmetimi umuyorlar. Azabımdan korktuğunuz gibi onlar da azabımdan korkuyorlar.” Allah, bu büyük ayet ve iniş sebebinin tefekkür eden ve müşriklerin itikad ettikleri (varlıklar) ile sadece Allah'a yakınlaşmayı ve onun yanındaki şefaati istediklerini bilen kişiye rahmet etsin.

Bütün bunların tamamı iki kelime etrafında dönüyor. Bunların birincisi; kâfirlerin, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın tek başına yaratan, rızık veren ve düzenleyen olduğunu bildiklerini ve kendilerini aracı kılarak şirk koştıkları kişilerle sadece Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'a yakınlaşmak istediklerini bilmendir.

---

232 (Nisa, 171)

233 (Maide, 76)

234 (İsra, 56-57)

İkincisi ise; onlardan bazılarının, İsa, Uzeyr ve evliyalar gibi peygamberlerden ve salihlerden başka insanlara (şirk olan şekilde) itikad ettiklerini ve bu şekilde onların, taştan ve ağaçtan putlara itikad eden kimselerle bir olduklarını bilmendir. Çünkü Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) onlarla savaştığı zaman ağaçtan ve taştan yapılan putlara itikad edenlerle, nebiler ve salihlere (şirk olan şekilde) itikad edenlerin arasını ayırmadı. Bu zamanımızda yaşayanlar ise kabirlerin üzerindeki taş ve ağaçlara (şirk) itikad etmektedirler.

O halde bu mesele belirginleşip, bütün bunların Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dininden olmadığı da açığa çıktıktan sonra müşrik: "Bu açıktır ve bunu en başından biliyoruz." derse ona de ki; "Eğer Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'ın ashabı bunu ancak öğrendikten sonra bildiyse ve şirkin bazı meselelerini seneler sonra öğrendilerse ve sen bunların hepsini öğrenmeden biliyorsan, o halde sen -hâşâ- onlardan daha fazla ilim sahibisin! Bilakis Nebiler dahi bu meseleleri Allah onlara öğretmeden önce (kâmil manada) bilmiyorlardı. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) mahlûkatın en fazla ilim sahibi olan Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)e şöyle dedi:

"Bil ki Allah'tan başka hak ilah yoktur." ²³⁵

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) dedi ki:

"Muhakkak sana ve senden öncekilere; "Eğer bana şirk koşarsan, elbette yaptıkların boşa gider ve sen kesinlikle hüsrana uğrayanlardan olursun." diye vahyedildi. Hayır! Allah'a, yalnızca Ona ibadet et ve şükredenlerden ol!" ²³⁶

Bizim Nebimizin durumu bu ise, Halil olan İbrahim (Aleyhisselam)'in durumu nasıldır ki peygamber oldukları halde bunu (tevhidi) evlatlarına vasiyet ediyor?

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) dedi ki:

"İbrahim bunu kendi oğullarına vasiyet ettiği gibi, Yakub da (vasiyet etti); "Ey

---

235 (Muhammed, 19)

236 (Zümer, 65-66)

oğullarım! Allah sizin için (bu) dini seçti, yalnız Müslüman olarak can verin!” ²³⁷

“Lokman oğluna, kendisine öğüt vererek şöyle demişti; “Yavrucuğum! Allah’a şirk koşma! Çünkü şirk, büyük bir zulümdür.” ²³⁸

Eğer bu Müslümanlar için korkulmayacak bir mesele ise, el-Halil İbrahim (*aley-hisselam*)’e ne oluyor da; **‘Ey Rabbim! Bu beldeyi güvenli kıl, beni ve oğullarımı putlara tapmaktan uzak tut!’** ²³⁹ dediği zaman, hem kendi nefsi için hem de nebi oldukları halde çocukları için korkuyor.

Alîm ve Hakîm olan Allah nasıl da insanları karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için kitabını indirdiği zaman onu bu mesele (yani tevhid) üzerine indiriyor, bu konuda kelamı çoğaltıyor, bunu açıklıyor, bu konuda örnekler veriyor, bundan sakındırıyor, bununla başlayıp bununla bitiriyor. Eğer insanlar bunu öğrenmeden anlıyorlarsa ve bu duruma düşmelerinden korkulmuyorsa, âlemlerin Rabbi neden kitabının en çoğunu bu mesele üzerine indiriyor? Mahlûkatından istediğinin kalbini mühürleyip, onları sağırлаştıran ve gözlerini kör eden (Allah) bütün noksanlıklardan münezzehtir.

Sen, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın kendisini İslam’la nimetlendirdiği ve Allah’tan başka ilah olmadığını bilen kişi! “Hak budur ve ben onun dışındakilerini terk ediyorum, ancak müşriklerle mücadele etmem ve onlar hakkında hiçbir şey demem.” diyerek, İslam’a girişi elde edeceğini zannetme! Bilakis kesinlikle onlara buğzetmen, onları sevenlere buğzetmen, onları zemmetmen ve onlara düşmanlık etmen gerekir. Baban İbrahim’in ve onunla beraber olanların dedikleri gibi:

“Biz sizlerden ve Allah’tan başka taptıklarınızdan beriyiz, sizi reddediyoruz, siz tek olarak Allah’a iman edinceye kadar aramızda sonsuza dek düşmanlık ve buğz başladı.” ²⁴⁰

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) dedi ki:

---

237 (Bakara, 132)

238 (Lokman, 13)

239 (İbrahim, 35)

240 (Mümtehhine, 4)

“Her kim tağutu inkâr eder, Allah’a iman ederse, işte o Urvetu’l Vuska (kopmak bilmeyen sapasağlam kulp)’ya yapışmıştır.” ²⁴¹

Yine Allah (*subhânehû ve teâlâ*) buyurdu ki;

“Yemin olsun ki biz her topluluğa ‘Allah’a ibadet edin, tağuttan ictinab edin!’ diye bir Rasul gönderdik.” ²⁴²

Bir kişi; “Ben Nebiye tabi oluyorum ve o hak üzeredir. Ancak Lat ve Uzza’ya karşı koymam, Ebu Cehil ve onun gibilere itiraz etmem. Onlardan sorumlu değilim.” derse, onun islamı sahih olmaz. Bazı müşriklerin, o tağutların insanlara bunu (yani şirki) emretmediklerini ve bundan razı olmadıklarını söyleyerek mücadele etmelerine gelince, bunu ancak kibirlenen (ve inatlaşan) bir müşrik söyler. Muhakkak ki onlar sadece bununla (şirk vasıtasıyla) insanların mallarını batıl yolla yerler. Bununla onların başına geçerler ve sadece bununla onlara yaklaşırlar. Salih bir insan gördüklerinde onu hakir görürler. Şeytana tabi olan, müşrik, kâfir birini gördüklerinde ise ona yakınlaşırlar, onu severler ve kızlarıyla evlendirirler ve bunu bir şeref olarak addederler.

Bunu söyleyen kişi, elbette sözünün yalan olduğunu biliyor. Muhakkak ki onların yanına geldiğinde bazı müşriklerin; “Bana şiddet isabet etti. Ben de şeyhi veya seyyidi övdüm ve ona adak adadım. O da beni kurtardı.” dediklerini işittiği zaman, onlara şöyle demeye cesaret edemez: “Allah’tan başka kimse zarar ve fayda vermez.” Bilakis bunu söylerse ve insanların arasında bunu yayarsa tağutlar ona buğzeder. Hatta onu öldürmeye güçleri yeterse muhakkak ki onu öldürürler. Özet olarak, bunu büyüklenen bir müşrikten başkası söylemez. Onların bu davaları, insanların korkutmaları ve babalarının küfrî örf ve adetlerini zikretmeleri meşhur bir şeydir. Onların halini bilen bunu inkâr etmez. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dediği gibi:

“Kendi nefislerinin küfrüne şahitlik ediyorlar.” ²⁴³

---

241 (Bakara, 256)

242 (Nahl, 36)

243 (Tevbe, 17)

Bu risalemizi Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın kitabından bir ayet zikrederek sonuçlandıracağız. Onda ibret almak isteyenler için bir ibret vardır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) kâfirler hakkında dedi ki:

“Denizde size bir sıkıntı dokununca; yalvardıklarınızın hepsi kaybolur.” ²⁴⁴

(Allah) Kâfirler hakkında; kendilerine bir sıkıntı isabet ettiğinde, Allah'tan başkasını terk ettiklerini ve dini O'na has kıldıklarını zikretti. Bizim zamanımızdakiler ise, onlara bir sıkıntı ya da zarar dokunacak olursa Allah'tan başkalarını yüceltirler. Allah bundan münezzeh ve yücedir.

Allah hem bu ayet ve hem de bunun dışındaki ayetler hakkında tefekkür edene rahmet etsin. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın marifetle nimetlendirdiği kişi, Allah'a hamdetsin. Bir konuda kafası karışırsa ilim ehline Allah ve Rasulünün ne buyurdıkları hakkında sorsun. Hemen inkâra yeltenmesin. Çünkü reddederse Allah'ı reddetmiş olur. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) dedi ki;

“Rabbinin ayetleri kendisine hatırlatılıp da onlardan yüz çeviren kimseden daha zalim kim vardır? Muhakkak ki biz, mücrimlerden intikam alıcıyız.” ²⁴⁵

Allah sana rahmet etsin. Bil ki; bazı yazarlar farkına varmadan cehaletle büyük şirk kapsamındaki bazı şeylere düşmüşlerdir. Kaside-i Burde'nin yazarının sözleri bunlardan birisidir:

“Ey mahlûkatın en şereflişi, başıma insanlardan dolayı bir iş geldiğinde senden başka sığınacak kimsem yoktur.”

Hemziyye adlı şiirde de buna benzer ve bu cinsten başka şeyler mevcuttur.

Bu ise bizzat ibadet olan duadır ki bu, Allah'tan başkasına yöneltilmez. Eğer müşriklerden bazıları bu sözün sahibinin saygınlığı, ilmi ve salahı nedeniyle seninle tartışır ve cehaleti sebebiyle sana “Bu nasıl oluyor?” derse, ona şöyle dersin: “Bu

---

244 (İsra, 67)

245 (Secde, 22)

sözün sahibinden daha bilgili ve daha üstün olan Musa (*aleyhisselam*)nın kavmi (ki Allah onları seçmiş ve âlemlere üstün kılmıştı) bu duruma düştüler ve şöyle dediler.

“Ey Musa onların ilahları gibi bize de bir ilah yap.” ²⁴⁶

Bu mesele, onların faziletlerine ve saygınlıklarına rağmen İsrailoğullarına gizli kalmışken başkalarının durumu nasıl olur? Aynı şekilde bu cahile şöyle de: Bütün bunların hepsinden daha salih olan Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)ın ashâbı bir ağacın yanından geçtiklerinde Rasulullah'a, “Onların Zat'ul-Envatı gibi bize de bir Zat'ul-Envat yap.” dediler. Bunun üzerine Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bu sözün İsrailoğullarının Musa'ya söyledikleri ile aynı olduğuna dair yemin etmiştir. Onlar şöyle demişti:

“Onların ilahları gibi bize de bir ilah yap”

Burada iki büyük ibret vardır:

Birincisi: Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) açıkça ortaya koymuştur ki her kim bir ağaç hakkında itikadda (müşriklerin itikadı gibi) bulunur veya onunla bereket umarsa, o ağacı ilah edinmiş olur. Ancak Rasulullah'ın ashâbı o ağacın yaratan ve rızık veren olmadığını biliyorlardı. Fakat onlar, Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)ın onlara ağaçla teberrük etmelerini emrettiği zaman, ağaçta bir bereket olacağını zannetmişlerdi.

İkincisi: Şirk, insanların en bilgisinde ve en doğrusunda ortaya çıkar da o bunun farkında olmaz. Tıpkı Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)ın dediği gibi “Şirk, karıncanın ayak sesinden daha gizlidir.” Bu ise, cahilin “Biz şirki biliyoruz.” sözünün zıddıdır.

Bu noktada sana bir işkâl gelir, sen de bu işkâlin ilim ehlinin sözleri ile açıklamasını ve Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın haram kıldığı şirk cinsinden fiilleri inkâr edişlerini öğrenmek istersen bunlar mevcuttur. Bundan kastım ulemanın bu konudaki sözleridir. Dilersen Hanbelî ulemasından, dilersen de başka âlimlerden nakillere bakabilirsin. Vallahualeem.

Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab (rahimehullah)'ın, insanların Lâ ilâhe illallah kelimesi hakkında üç fırkaya ayrıldıklarını beyan eden risalesi.

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Allah sana rahmet etsin! Bil ki: Lâ ilâhe illallah sözü çok yüce, çok şerefli ve değerli bir sözdür. Kim ona tutunursa Müslüman olmuş, kanı ve malı korunma altına alınmış olur. Kim Lâ ilâhe illallah der ve Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışında ibadet edilen şeyleri inkâr ederse malı ve kanı haram olur. Onun hesabı da Allah'adır.

Hadis, bu kelimenin bir lafzı olduğu gibi bir manası olduğunu da açıklamaktadır. Fakat insanlar bu kelime hakkında üç fırkaya (gruba) ayrıldılar.

Birinci fırka:

Bu kelimenin lafzını söylediler ve onun hakkını yerine getirdiler. Onun manasının içeriğini öğrenip onunla amel ettiler. Tevhidi bozacak şeyleri öğrenip bunlardan da sakındılar.

İkinci fırka:

Bu kelimeyi zahiren söylediler. Onu zahir sözlerle süslediler. Şüphe ve küfrü ise gizlediler.

Üçüncü fırka:

Bunlar bu kelimeyi söylediler ama manası ile amel etmedikleri gibi onu bozan şeyler ile ilgilenip onlarla amel ettiler.

“Bunlar; iyi işler yaptıklarını sandıkları halde, dünya hayatında çabaları boşa giden kimselerdir.” ²⁴⁷

Birinci fırka; bunlar kurtulmuşlardır ve onlar gerçek Mü'minlerdir. İkinci fırka ise münâfıklardır. Üçüncü fırka ise, müşriklerdir.

Kelime-i Tevhid korunmuştur. Fakat bu kelimeyi hedef haline getirdiler. Ona, onu tahrip edici manalar yüklediler. Onun manasını soyutlayıp sadece şekli yani lafzı üzere bıraktılar.

“Allah sizin dış görünüşünüze ve mallarınıza bakmaz. Ama O sizin kalplerinize ve işlerinize bakar.”²⁴⁸

Onlar bu kelimenin içini boşalttılar. Lafız olarak dillerinden düşürmediler. Bu kelimenin manasını bilmeden, gerekleri ile amel etmeden onlara bu söz hiçbir fayda vermeyecektir. Aynen susuz bir insanın su diyerek susuzluğunun gitmediği, aç bir insanın ekmek diyerek açlığının gitmediği ve karanlıkta olan birinin ışık diyerek karanlıktan kurtulmadığı gibi.

İçinde inci olmadığı zaman kabuğu ne işe yarar ki? Ya da cevher olmadığında sedefle ne yapılır ki? İşte Lâ ilâhe illallah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın manası da ruhun bedendeki yeri gibidir. Ruh olmadan beden bir işe yaramaz. Lâ ilâhe illallah sözü de manası olmadan söyleyene fayda sağlamaz.

Fazilet sahibi olanlar, onun hem lafzını hem manasını aldılar. Onlar açıkça bu kelimeyi telaffuz ederken kalplerini de onun manası ile süslediler. Allah da onların bu şehadetini doğrulayarak ortaya çıkardı.

“Allah, kendisinden başka ilah olmadığına adaleti ayakta tutarak şahitlik etti, melekler ve ilim sahipleri de... O’ndan başka ilah yoktur. O, Aziz’dir, Hakîm’dir.”²⁴⁹

Alemu’l-Adl (kelime-i tevhidden sapanlar)’a gelince; onlar bu kelimenin manasını bırakıp sadece lafzını ele aldılar. Dış hallerini bu kelime ile süslerken, kendilerine fayda ve zarar sağlamayacak kimselere inanarak bu kelimenin manasını ihlal ettiler. Kalpleri zulmet (karanlıklar) içinde kaldı. Allah onlara hakkı batıldan ayıracak bir Furkan da vermedi. Onlar kıyamete kadar küfrün karanlığında kalacaklardır.

---

248 (Müslim, Birr, 33; İbn Mâce, Zühd, 9; Ahmed b. Hanbel, 2/285, 539)

249 (Âli İmran, 18)

"Onların durumu, bir ateş yakan kimsenin durumu gibidir ki etrafını aydınlatınca Allah onların nurunu giderdi ve onları karanlıklar içerisinde görmez bir halde bıraktı."²⁵⁰

Lâ ilâhe illallah deyip de; dinara, dirheme ve hevasına kul olan bir insanın kıyamet günü Allah'a cevabı ne olacak?

"Şimdi sen; kendi hevasını ilah edinen ve Allah'ın bir ilim üzerine kendisini saptırdığı, kulağını ve kalbini mühürlediği ve gözü üstüne bir perde çektiği kimseyi gördün mü? Artık Allah'tan sonra ona kim hidayet verecektir? Siz yine de öğüt alıp düşünmüyor musunuz?"²⁵¹

Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu:

"Dinarın kulu helâk olsun, dirhem kulu helâk olsun, kadifenin kulu helâk olsun! Böyle kişiye verilirse razı olur, verilmezse kızar. Böyle (dünya düşkün) kişi sürünsün, kahrolsun! Vücuduna diken battığında cımbızla çıkaran bulunmasın!"²⁵²

Sen Lâ ilâhe illallah dediğinde eğer bu kelime sadece dilinde yer edinmiş ama kalbine bir etki etmemişse, kalbinde bu kelimenin meyveleri yoksa sen münâfık olursun.

Eğer bu kelime hem dilinde hem kalbinde bir yer edinmiş ve hem kalbinde hem dilinde bu kelimenin etkileri görünürse Mü'min olursun.

Eğer bu kelime senin kalbinde değil sadece dilinde yer edinmişse, kıyamet günü bu kelime senin için şöyle der: "İlahi! Bu kişi benim hakkımı gözetmedi, benim hakkımı itiraf edip buna riayet etmedi."

Muhakkak ki bu kelime kıyamet günü senin ya lehine ya aleyhine şahitlik edecektir. Bu kelime alemler-fadl (kelime-i tevhide değer verip onun gereğini yerine getirenler) olanlara, onlar cennete girinceye kadar hürmetle şahitlik edecektir.

---

250 (Bakara, 17)

251 (Casiye, 23)

252 (Buhari, Cihad)

Alemu'l-adl (kelime-i tevhidden sapanlar) olanlara ise onlar ateşe girinceye kadar kötülük üzere şahitlik edecektir.

“Bir grup cennettedir, bir grup da cehennemdedir.”²⁵³

Lâ ilâhe illallah sözü mutluluğun, kurtuluşun ağacıdır. Eğer bu ağacı sıdkla ekip büyütürsen, ihlâs suyu ile sularsan salih ameller ile onu koruyup muhafaza edersen; kökü sağlamlaşır, gövdesi sabitleşir, yaprakları yeşerip meyveleri olgunlaşır.

“(O ağaç) Rabbinin izniyle her zaman meyve verir. Öğüt alsınlar diye Allah insanlara böyle misaller verir.”²⁵⁴

Eğer bu ağacı yalan ve kötülükle ekip büyütürsen, riya ve nifak suyu ile sularsan, çirkin sözle ve kötü ameller ile onun bakımını yaparsan, onu öğle sıcaklığında yanmaya terk edersen; meyveleri saçıp savrulur, yaprakları dökülür, kökü kopar ve gövdesi parçalanır. Onun üzerinde şiddetli rüzgârlar eser ve parçalayıcı her şey onu parçalar.

“Onların yaptıkları her bir (iyi) işi ele alırsın, onu saçılmış zerreler haline getiririz (değersiz kılarız).”²⁵⁵

Bir Müslümanın Kelime-i Tevhid'den sonra İslam'ın rükünlerini araştırıp öğrenmesi gerekir. Çünkü İslam bu rükünler üzerine kurulmuştur.

Hadiste Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“İslam beş şey üzerine bina edilmiştir: Allah'tan başka bir ilah bulunmadığını ve Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğunu kabul etmek, namaz kılmak, zekât vermek, hacca gitmek, oruç tutmaktır.”²⁵⁶

---

253 (Şura, 7)

254 (İbrahim, 25)

255 (Furkan, 23)

256 (Buhari, İman, 8)

Şeyhulislam Muhammed b. Abdulvehhab (rahimehullah)'a Lâ ilâhe illallah'ın manası soruldu. Şeyh (rahimehullah) şu sözlerle cevap verdi.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Yüce Allah sana rahmet etsin, bil ki bu kelime, küfür ile İslam arasında bir furkandır. O, takva kelimesidir ve Urvetu'l-Vuska'dır (En sağlam kulptur). O, İbrahim (aleyhisselam)in, ardından geleceklere belki dönerler diye bıraktığı kelimedir.

“Ve bunu belki dönerler diye ardında kalıcı bir kelime olarak bıraktı.”²⁵⁷

Bu kelime ile istenilen; onu, anlamını bilmeksizin sadece dille söylemek değildir. Şüphesiz ki münâfıklar da onu söylüyorlardı, buna rağmen onlar, kâfirlerin de altında olacaklardır.

“Cehennem (dibinde), en aşağı tabakasındadırlar.”²⁵⁸

Üstelik onlar, namaz kılıyor, oruç tutuyor ve tasaddukta bulunuyorlardı. Ancak istenilen; kalp ile bilip kavrayarak, ona ve ehline sevgi besleyerek, ona muhalif olana buğzedip düşmanlık göstererek söylenmesidir. Nitekim Nebi (aleyhisselam) şöyle buyurmuştur:

“Her kim ihlâslı olarak Lâ ilâhe illallah (Allah’tan başka ibadete layık ilah yoktur) derse...”

Başka bir rivayette: “Kalbinden ihlâslı olarak...”

Başka bir rivayette: “Kalbinden sıdk (sadakat, doğruluk) ile...”

Diğer bir hadiste: “Her kim Lâ ilâhe illallah der ve Allah’tan başka ibadet edilenleri reddederse...” şeklindedir.

---

257 (Zuhruf, 28)

258 (Nisa, 145)

Bunlardan başka çok sayıda hadis, insanların çoğunun bu şehadetin hakikatinden yana cehalet içinde olduklarına delalet etmektedir.

Bütün bunlardan sonra bil ki bu kelime nefiy ve ispattır. Ulûhiyyeti; rasullerden, hatta Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)den, meleklerden, hatta Cibril'den; peygamberler ve salihler bir yana, o ikisinden bile nefyetmek ve Allah için ispat etmektir. Bunu kavrayınca, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın kendi zatı hakkında ispat ettiği ve ondan, bir hardal tanesi ağırlığınca bir şeyin bile Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)e, Cibril (*aleyhisselam*)e ve ikisi dışındaki velilere ve salihlere ait olmasını nefyettiği (reddettiği) ulûhiyyet (ilahlık) üzerinde iyice düşün.

Ve bil ki bu ulûhiyyet; zamanımızda çoğu kimsenin, “sır ve velayet” diye adlandırdıkları şeydir. Buna göre İlah'ın anlamı da “sır sahibi veli”dir. Ona 'Fakir' ve 'Şeyh' adını verirler. Halk ise buna “Seyyid” ve benzeri isimler verirler. Böylelikle Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın, yaratılmışlardan özel seçilmiş kimselere kendi katında bir makam verdiğini ve insanın onlara sığınmasından, onlara ümit bağlamasından, onlardan yardım istemesinden ve onları Allah ile kendi aralarında bir vasıta edinmelerinden razı olduğunu zannetmişlerdir. Zamanımızdaki şirk ehlinin haklarında batıl zanlar besledikleri vasıtalar, öncekilerin “ilahlar” diye isimlendirdikleri şeyin ta kendisidir. Vasıta, ilahın ta kendisidir.

Lâ ilâhe illallah'ı tam olarak bilmek iki şey ile mümkündür

O halde kişinin Lâ ilâhe illallah sözü vasıtaların iptal edilmesi içindir. Bu hususu tam bir marifet ile bilmek istersen; bu, şu iki şey ile mümkündür:

Birincisi şunu bilmendir:

Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)ın kendileriyle savaştığı, onları öldürüp mallarını mubah, kanlarını helal kıldığı ve kadınlarını esir aldığı kâfirler, Allah hakkında Rubûbiyyet Tevhidini ikrar ediyorlardı. O da; Allah'tan başka yaratan, rızık veren, diriltten, öldüren ve işleri çekip çeviren olmadığını ikrar etmektir. Nitekim Yüce Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurur:

(Ey Rasul!) De ki: "Kimdir sizi gökten ve yerden rızıklandıran, o işitme ve görme melekelerinizi hükmü altında tutan kim? Ölüden diriye, diriden ölüyü kim çıkarıyor, kâinatta bütün işleri kim çekip çeviriyor?" Hemen; "Allah" diyecekler. De ki: O halde (şirkten) korunup sakınmayacak mısınız?" ²⁵⁹

Bunu, yani Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'ın kendisiyle savaştığı kâfirlerin bunların tümüne şهادette bulunduklarını ve ikrar ettiklerini; buna rağmen bununla İslam'a girmediklerini; ne kan ne de mal dokunulmazlığı kazanmadıklarını; üstelik onların sadaka verdiklerini, hac ve umre yaptıklarını, ibadette bulunduklarını, Allah korkusu ile haramların bazılarını terk ettiklerini bilmen; oldukça büyük, alabildiğine değerli ve çok önemli bir meseledir.

İkinci bir şey daha var ki;

Onları tekfir etmeye, kanlarını ve mallarını helal saymaya sebep olan odur. Bu da, onların Allah hakkında Ulûhiyyet Tevhidine şهادette bulunmamış olmalarıdır. İlahlıkta tevhid, tek ve hiçbir ortağı olmaksızın yalnızca Allah'a yalvarıp yakarmak ve O'na ümit beslemektir. O'ndan başkasından yardım istenmez. O'ndan başkasına kurban kesilmez. O'ndan başkasına adak adanmaz. Ne mukarreb (Allah'ın katında yakınlaştırılmış) bir meleğe ne de mürsel (rasul olarak gönderilmiş) bir nebiye! Her kim O'ndan başkasından yardım isterse kâfir olur. Her kim O'ndan başkasına kurban keserse kâfir olur. Her kim O'ndan başkasına adak adarsa kâfir olur. Bunlar gibi ibadetleri Allah'tan başkasına yaparsa kâfir olur. Bu hususun tamamen ermesi de şunu bilmen ile mümkündür:

Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'ın kendileriyle savaştığı müşrikler; melekler, İsa (*aleyhisselam*), annesi (Meryem) ve Uzeyr (*aleyhisselam*) gibi salihlere ve bunlardan başka evliyalara yalvarıp yakarıyorlardı ve onlar bu sebeple kâfir oldular. Hâlbuki onlar, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın yaratan, rızık veren, işleri yöneten olduğunu ikrar ediyorlardı.

Bunu öğrendiğin zaman, Lâ ilâhe illallah'ın anlamını ve bir peygamberden veya melekten yardım isteyen, istigasede bulunan, yalvarıp yakaran kimsenin İslam dininden çıktığını öğrenmiş olursun. İşte Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'ın

hakkında savaştığı küfür budur!

Bu müşriklerden biri: “Biz Allah’ın yaratıcı, rızık verici, bütün işleri düzenleyici olduğunu biliyoruz. Ancak onlar Allah’a yakın salih kimselerdir. Biz de onlara yalvarıyor, onlar için adak adıyor, onlara sığınıyor ve onlardan yardım istiyoruz. Bunu yaparak istediğimiz şey sadece itibar ve şefaattir. Yoksa bizler de Allah’ın yaratıcı, rızık verici, bütün işleri düzenleyici olduğunu anlıyoruz.” derse, de ki: “Senin bu söylediğin, Ebu Cehil ve benzerlerinin dinidir. Çünkü onlar da İsa (*aleyhisselam*)’ya, Uzeyr (*aleyhisselam*)’e, meleklerle ve evliyaya yalvarıp yakarıyor ve bunu istiyorlardı.” Nitekim Yüce Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmaktadır:

“O’nun haricinde bir takım veliler edinenler; ‘Biz bunlara sadece bizi Allah’a daha çok yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz.’ derler.” ²⁶⁰

Yine şöyle buyurmaktadır:

“Allah’ın haricinde kendilerine ne bir zarar ne de fayda veremeyecek kimselere ibadet ediyorlar ve diyorlar ki: Bunlar, Allah katında bizim şefaâtçilerimizdir.” ²⁶¹

Bunları iyiden iyiye düşündüğün zaman, kâfirlerin Allah hakkında Rubûbiyyet Tevhidi ile şahitlikte bulunduklarını öğrenmiş olursun. Rubûbiyyet Tevhidi; O’nu, yaratmada, rızık vermede, (kâinattaki işleri) yönetmede birlemektir. Onlar İsa (*aleyhisselam*)’dan, meleklerden, velilerden yardım istiyor; onların kendilerini Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın yakınlığına erdirmelerini, kendileri için O’nun katında şefaât etmelerini amaçlıyorlardı. Yine öğrenmiş olursun ki; kâfirlerden bazıları -özellikle Hristiyanların bir kısmı- gece gündüz Allah’a ibadet ederler. Dünyaya karşı zahidlik yapar, dünyalıktan ellerine geçeni tasadduk ederler. İnsanlardan uzaklaşarak manastırlarda yaşarlar. Bununla birlikte o kişi, İsa (*aleyhisselam*) veya veliler, O’ndan başkası hakkında beslediği itikad ve ona yalvarıp yakarması veya onun için kurban kesmesi veya onun için adak adaması sebebiyle kâfirdir, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın düşmanıdır ve cehennemde ebedi kalıcıdır.

Böylelikle senin için, peygamberin Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)’in

---

260 (Zümer, 3)

261 (Yunus, 18)

davet ettiği İslam'ın ne olduğu açık seçik ortaya çıktı. Yine, insanlardan pek çoğunun ondan ne denli uzak olduğu ve Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'ın şu sözünün anlamı senin için açık seçik ortaya çıktı:

“İslam garib olarak başladı, başladığı gibi garibliğe tekrar geri dönecektir.”

Allah için, Allah için, kardeşlerim! Dininizin aslına; onun evveli, ahiri, temeli ve başı olan Lâ ilâhe illallah şهادetine sıkı sıkıya sarılın. Anlamını öğrenin. Onu da ehlini de sevin ve onları uzakta da olsalar kardeşler edinin. Tağutları inkâr edin. Onlara düşmanlık gösterip buğzedin. Onları sevenlere veya onlar adına mücadele edenlere veya onları tekfir etmeyenlere veya “Onlardan bana ne?” veya “Allah beni onlarla mükellef kılmadı” diyenlere buğzedin. Böyle diyen kimse Allah hakkında yalan söyleyip iftirada bulunmuştur. Aksine Allah onu, onlarla mükellef kılmış ve onun üzerine; onları inkâr etmeyi, kardeşleri ve çocukları olsalar bile onlardan uzaklaşmayı farz kılmıştır. Allah için, Allah için, ey kardeşlerim! Bunlara sımsıkı sarılın! Umulur ki böylelikle Rabbinize şirk koşmamış kimseler olarak kavuşursunuz. Allahım, canımızı Müslüman olarak al ve bizi salihlere kat!

Sözü; Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın, Kitabında zikrettiği bir ayet ile noktalayacağız. Böylelikle senin için, zamanımız müşriklerinin küfrünün Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'ın kendileriyle savaştığı kimselerin küfründen daha büyük olduğu açık seçik ortaya çıkacaktır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurur:

“Size denizde bir sıkıntı dokununca O'ndan başka yalvarıp durduklarınız kaybolur. Biz sizi kurtarıp da karaya ulaştırdınca yüz çevirirsiniz. İnsan gerçekten çok nankördür.” ²⁶²

Yüce Allah; kâfirlerin, kendilerine bir zarar dokunduğunda liderlerini ve şeyhlerini terk ettiklerini, onlardan hiçbirine yalvarıp yakarmadıklarını, onlardan yardım istemediklerini, ibadeti ortağı olmaksızın yalnızca Allah'a has kıldıklarını, sadece O'ndan yardım istediklerini, rahatlık zamanında da şirk koştuklarını anlatmaktadır. Günümüzdeki müşrikler ise senin de gördüğün gibi; içlerinden bazıları ilim ehlinin olduğu iddiasında bulunmasına, zühd, ictihad ve ibadet ehli olmasına rağmen

ona bir zarar dokununca kalkar; Allah'tan başkasından, Mesela; Ma'ruftan veya Abdulkadir Geylani'den veya bunlardan daha üstün olan; Zeyd b. el-Hattab (*radiyallâhu anh*)dan, Zübeyr (*radiyallâhu anh*)den ve bunlardan daha üstün olan Rasullullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)dan yardım ister. Allah yardımcımız olsun! Bütün bunlardan daha büyüğü; onların, Şemsan ve İdris'e -ki ona el-Aşkar da denilir- Yusuf ve benzeri tağutlara, kâfirlere ve haddi aşmış azgınlara yalvarıp onlardan yardım istemeleridir.

Allah en iyi bilendir. Başta ve sonda övgü Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın hakkıdır. Peygamberimiz Muhammed'e, ailesine ve bütün ashabına salât ve selam olsun.

Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab (*rahimehullah*) şöyle dedi:

Bil ki; Lâ ilâhe illallah şهادetini bilmek, namazın ve orucun farz kılınmasından önce (kulların üzerine) farz kılınmıştır. Kulun üzerine bu şهادetin manasını araştırmasının vacip olması, namaz ve oruç hakkında araştırma yapmasının vacipliğinden daha önemlidir. Şirkin ve tağuta iman etmenin haram olması, anneler ve kız kardeşlerle evlenmenin haram olmasından daha büyüktür. Allah'a iman etmenin mertebelerinin en büyüğü; Lâ ilâhe illallah şهادetidir.

Bu şهادetin manası ise kulun; ilahlığın bütünüyle Allah'a ait olduğuna ve ne bir peygamber, ne bir melek ne de bir velinin bundan bir payı olmadığına şهادet etmesidir. Bilakis bu, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın kullar üzerindeki hakkıdır. İlahlık ise zamanımızda "sır" olarak adlandırılan şeydir. İlah (kendisine ibadet edilen mabud); Arapların kelimasında, günümüzdekilerin "şeyh" ve "seyyid" diye adlandırdıkları, kendilerine dua edilen ve yardıma çağrılan kimsedir. İnsan bunu bildiği zaman, Semman ve benzerleri hakkında veya sahabelerden bazılarının kabirleri hakkında itikadda bulunan kimselerin yaptığı şeylerin Allah'tan başkasına sarf edilmesi caiz olmayan ibadetin ta kendisi olduğunu anlamış olur. Her kim peygamberlerden bir peygamber hakkında (bu şekilde) itikad ederse o kimse kâfirdir ve o peygamberi Allah'la beraber başka bir ilah kılmıştır! Bu kimse Allah'tan başka ilah olmadığına şهادette bulunmamış sayılır.

Tağutu inkâr etmenin manasına gelince:

İster cin olsun, ister insan, ister ağaç ve taş veyahut da bunlardan başka bir şey olsun; Allah dışında kendisi hakkında (şirk) itikad edilen şeylerden teberri etmen,

küfrüne ve sapıklığına şahitlik etmen ve ona buğzetmendir. Velew ki bu baban ve kardeşin dahi olsa!

“Ben Allah’tan başkasına kulluk etmiyorum. Fakat bununla beraber efendilere ve kabirler üzerindeki türbelere de bir itirazım yoktur.” diyen ve buna benzer şeyler söyleyen kimsenin sözüne gelecek olursak; bu kimse Lâ ilâhe illallah sözünde yalancıdır. Böyle bir kimse Allah’a iman etmemiş ve tağutu da reddetmemiştir.

Bu bahsettiklerimiz kısa sözlerdir ancak uzun bir araştırmayı, İslam dinini ve Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)’ın kendisi ile gönderildiği şeyi öğrenme hususunda çaba sarf etmeyi gerektirir. Âlimlerin, “**Her kim tağutu reddeder, Allah’a iman ederse, kopmak bilmeyen sağlam bir kulpa yapışmış olur.**”²⁶³ ayeti hakkında söylemiş oldukları hususları araştırmayı gerekli kılar. Allah ve Rasulünün öğretmiş olduğu, bilhassa da Rasulün (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ümmetine tevhid hakkında öğretmiş olduğu hususları öğrenmek için çaba sarf etmeyi gerektirmektedir. Her kim bundan yüz çevirirse Allah onun kalbini mühürler. Kim de dinine karşı dünyayı seçerse Allah onu cehaletinden dolayı mazur görmez. Allahualem.

Allah ruhunu mukaddes kılsın, kabrini nurlandırsın, Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab Lâ ilâhe illallah kelimesinin dört şeyi ispat edip dört şeyi de nefyedeceğini şu sözlerle anlattı.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Allah sana rahmet etsin! Bil ki; Lâ ilâhe illallah'ın manası nefiy ve ispattır. Lâ ilâhe kısmı nefiy, illallah ise ispat kısmıdır. Bu kelime dört şeyi nefyederken dört şeyi de ispat eder. Nefyettikleri; tağutlar, ortaklar, ilahlar ve rablerdir.

İlah; hayrı elde etmek ve zararı defetmek için yönelinen şeydir. Sen zararı defetmesi ve sana fayda vermesi için birine yöneldiğinde onu ilah edinmiş olursun.

Tağut ise; kendisine kulluk ve itaat edildiğinde bundan razı olan ya da ibadet için aday gösterilendir.

Ortaklara (endad) gelince; seni İslam'dan uzaklaştıran, İslam'dan çekip çıkaran aile, mesken, aşiret ve maldır. Bunların hepsi ortaklar grubuna girer. Allah bunun hakkında şöyle demiştir:

“İnsanlardan öyleleri vardır ki, Allah'tan başka eşler edinirler de onları Allah'ı sever gibi severler.” ²⁶⁴

Rablere gelince; hakka aykırı biçimde sana fetva veren ve senin de onu doğrularak uyduğun kimsedir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmuştur:

“Onlar, Allah'ı bırakıp bilginlerini ve rahiplerini rabler edindiler ve Meryem oğlu Mesih'i de... Oysa onlar, tek olan bir ilaha ibadet etmekten başka bir şeyle emrolunmadılar. O'ndan başka ilah yoktur. O, bunların şirk koştukları şeylerden yücedir.” ²⁶⁵

---

264 (Bakara, 165)

265 (Tevbe, 31)

Dört şeyi de ispat eder. Bunlar; sevgi, tazim, korku ve ümittir. Senin muhabbet ve tazimde, korku ve ümitte yalnızca Allah'a yönelmendir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurdu:

“İman edenlerin ise Allah'ı sevmeleri daha güçlüdür.” ²⁶⁶

“Allah sana bir zarar dokunduracak olsa, onu O'ndan başka kimse gideremez. Ve eğer sana bir hayır isterse, O'nun lütfunu geri çevirecek de yoktur. Kullarından dilediğine bundan isabet ettirir. O, Gafûr'dur, Rahîm'dir.” ²⁶⁷

Kim bunu bilirse batıl onun üzerinde etki etmez. Allah dışındaki her şey ile ilişkisini keser. Allah bu konuda bize İbrahim (*aleyhisselam*)'i örnek vermiştir. Salât ve selam onun ve Peygamberimiz (*aleyhisselam*)'in üzerine olsun. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) İbrahim (*aleyhisselam*)'in putları kırdığını ve kavminden teberi ettiğini bize haber vermiştir.

“İbrahim ve onunla beraber olanlarda sizin için güzel bir örnek vardır. Hani kavimlerine demişlerdi ki: “Biz, sizlerden ve Allah dışında taptıklarınızdan uzağız. Sizi tanımıyoruz. Sizinle aramızda, siz Allah'a bir olarak iman edinceye kadar ebedi bir düşmanlık ve bir kin baş göstermiştir.” ²⁶⁸

---

266 (Bakara, 165)

267 (Yunus, 107)

268 (Mümteherine, 4)

Allah ruhunu yüceltsin, kabrini nurlandırsın; Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab Lâ ilâhe illallah'ın gerekliliklerini öğrenmenin farz kılınmış bir ibadet olduğunu şu şekilde açıklamıştır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Allah seni irşad etsin! Bil ki; Allah (*subhânehû ve teâlâ*) seni ona ibadet etmen için yarattı. O'na itaati sana vacip kıldı. Senin üzerine farz kıldığı ibadet; Lâ ilâhe illallah sözünü; ilim, söz ve amel açısından bu sözün gerektirdiklerini öğrenmendir. Bu kelime üzerinde bir arada olup ayrılığa düşmemektir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurdu:

“Hep birlikte Allah’ın ipine sarılın, ayrılmayın!” ²⁶⁹

“O, size dinde Nuh’a tavsiye ettiğini, sana vahyettiğimizi ve İbrahim, Musa ve İsa’ya tavsiye ettiğimizi de kanun kıldı. Şöyle ki: Dini doğru tutun ve onda ayrılığa düşmeyin!” ²⁷⁰

Bil ki; İslam ile küfrün arasını ayıran Kelime-i Tevhid, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın kullarına vasiyetidir. Böyle olmasına rağmen insanlar inat, azgınlık ve cahillik ederek bu kelime hakkında ayrılığa düşüp parçalandılar. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın şu sözüne göre ümmetin bir arada olması, parçalanmaması gerekir.

“Dini doğru tutun ve onda ayrılığa düşmeyin!” ²⁷¹

“De ki: “İşte bu, benim yolumdur. Ben Allah’a bir basiret üzere davet ediyorum; ben de bana uyanlar da.” ²⁷²

Her insanın, tevhidi ve ona yakınlaştıracak şeyleri öğrendiğinde; onu kalbiyle sevmesi, eliyle ve diliyle ona (tevhide) yardım etmesi, ona yardım eden ve dostluk

---

269 (Âli İmran, 103)

270 (Şura, 13)

271 (Şura, 13)

272 (Yusuf, 108)

gösteren kimselere yardım edip dostluk göstermesi gerekir. Şirk ve ona yakınlaştıracak şeyleri öğrendiğinde kalbiyle şirk olan şeylere buğzetmesi, dili ile ondan uzak olduğunu söylemesi, diliyle ve kalbiyle ona dostluk gösteren kimselerden uzak olduğunu belirtmesi gerekir. Bu iki emrin gerçekleşmesi Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın onlara gösterdiği yola (tevhide) girmekle mümkün olur.

“Hep birlikte Allah'ın ipine sarılın, ayrılmayın!” ²⁷³

Şüphesiz tevhidin kalple olması gerekir ki bu ilimdir. Dille olması gerekir bu da söylemektir. Amel ile olması gerekir bu da emirleri yerine getirmek ve yasaklardan kaçınmakla olur. Şayet bunlardan birini yerine getirmezse kişi Müslüman olmaz. Bu konuda ümmet arasında farklı görüş yoktur.

Kişi tevhid ile ikrar eder de onunla amel etmezse Firavun ve iblis gibi inatçı kâfir olur. Şayet açık tevhidle amel ederse ancak içinden buna inanmıyorsa bu halis bir münâfıktır ve bu kâfirden daha kötüdür. Allah en iyi bilendir.

Allah ona rahmet etsin, Muhammed b. Abdulvehhab Rubûbiyyet ve Ulûhiyyet Tevhidini şu sözler ile açıklamıştır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Tevhid iki çeşittir. Bunlar Rubûbiyyet Tevhidi ve Ulûhiyyet Tevhididir. Rubûbiyyet Tevhidini Müslüman da kâfir de ikrar eder, yani Allah'ı Rab olarak kabul eder.

Ulûhiyyet Tevhidine gelince; İslam ile küfür arasındaki fark burada ortaya çıkar. Her Müslümanın bu iki tevhid arasındaki farkı iyi bilmesi gerekir.

Kâfirler, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın yaratan, rızık veren ve kâinattaki tüm işleri düzenleyen olduğunu inkâr etmiyorlardı.

“De ki: “Size gökten ve yerden rızık veren kimdir? Kulaklara ve gözlere malik olan kimdir? Ölüden diriyi çıkaran ve diriden ölüyü çıkaran kimdir? İşleri yerli yerince yöneten kimdir?” Onlar: “Allah” diyeceklerdir. Öyleyse de ki: “Peki siz yine de korkup sakınmayacak mısınız?” ²⁷⁴

“Andolsun ki onlara: “Gökleri ve yeri yaratan, güneşi ve ayı buyruğu altında tutan kimdir?” diye sorsan, mutlaka, “Allah” derler.” ²⁷⁵

Kâfirlerin, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın bu özelliklerini ikrar etmeleri sana açıklandığında sen; Allah'tan başka yaratan, rızık veren, işleri düzenleyen yoktur, sözlerini söylemenin yani Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın rubûbiyyete dair sıfatlarını ikrar etmenin Müslüman olman için yeterli olmadığını öğrenirsin. Müslüman olmak ancak Lâ ilâhe illallah sözünü amel ve mana bakımından öğrenip gerçekleştirdiğinde olur. Bu saydığın isimlerin hepsinin ayrı ayrı manası vardır.

---

274 (Yunus, 31)

275 (Ankebut, 61)

Senin sözünde ki el-Hâlık'ın manası, mahlûkatın hepsini yaratıp meydana getirendir.

Er-Rezzak'ın manası, yarattıklarını meydana getirdiğinde üzerlerine rızıklarını ihsan eden yani onlara rızık verendir.

El-Müdebbir'in manası ise şudur: Melekler yeryüzüne onun nizamı ile iner ve geri semaya çıkarlar. Bulutlar onun nizamıyla hareket ederler. Rüzgâr onun düzenlemesiyle eser. Allah yarattığı her şeyi kendi istediği şekilde düzenler. Bu isimlerin hepsi rubûbiyyet tevhidi ile alakalıdır. Kâfirler de bu isimlerin Allah'a ait olduğunu ikrar ediyorlardı.

Ulûhiyyet Tevhidine gelince; sen rubûbiyyet ile alakalı isimlerin manasını bildiğin gibi Lâ ilâhe illallah'ın da manasını bilmen gerekir. Lâ ilâhe illallah sözü nefiy ve ispattan oluşur. Ulûhiyyete ait özelliklerin hepsini Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışındaki varlıklardan nefyedip, bu özellikleri sadece Allah için ispat etmektir. Bizim zamanımızda ise ilahın manası sır olarak isimlendirilmiştir ve insanlar ulûhiyyete ait özellikleri şeyhlerine, efendilerine ve bunların dışındaki bazı kimselere vermişlerdir. Kim, onların zararı defedip hayrı yakınlaştıracığına inanırsa ya da bunların dışında herhangi bir peygambere bu özellikleri verirse onu Allah'ın dışında ilah edinmiş olur.

Şüphesiz ki İsrailoğulları İsa (*aleyhisselam*) ve annesine bu şekilde inanıyorlardı ve Allah (*subhânehû ve teâlâ*) ayetinde onları ilah olarak isimlendirmiştir:

Allah Ey Meryem oğlu İsa! İnsanlara: “Beni ve annemi Allah'ın yanı sıra iki ilah edinin diye sen mi söyledin?” dediği zaman der ki: “Seni tenzih ederim, hakkım olmayan bir sözü söylemek bana yakışmaz. Ben onu söylemiş isem muhakkak sen onu bilirsin. Sen nefsimde olanı bilirsin, ben senin nefsinde olanı bilmem. Muhakkak ki gaybları en çok iyi bilen sensin, yalnız sen!” ²⁷⁶

Bu ayet, yaratılmış olan bir varlığın hayrı yakınlaştırp şerri defedeceğine inanan kimsenin onu ilah edindiğine dair bir delildir.

Aynı şekilde kim bir taşı ya da ağacı mübarek kabul eder yüceltirse onu ilah edinmiş olur. Bir kabri ya da türbeyi yüceltirse aynı şekilde onu ilah edinmiş olur. Sahabenin Allah Rasulüne söyledikleri buna delildir.

Ebu Vakıd el-Leysi şöyle diyor:

“Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ile birlikte Huneyn'e çıktık. Biz henüz küfürden yeni dönmüştük. Müşriklerin, dibinde gölgelenip, silahlarını da bunun dallarına astıkları bir ağaçları vardı. Buna “Zat’ul-Envat” denilirdi. İşte biz de bu ağacın olduğu yere geldik. Burada Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)a:

“Bize müşriklerin bu Zat’ul-Envat’ları gibi bir yer tayin et (biz de burada gölgelenip silahlarımızı onun dalına asalım)” dedik. Bunun üzerine Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu:

“Allahu Ekber! Varlığım elinde olan Allah’a yemin ederim ki şu sözünü ettiğiniz adetler tıpkı İsrailoğulları’nın Musa (*aleyhisselam*)’ya: “Ey Musa! Onların ilahları gibi, bize bir ilah yap!” demelerine benziyor. Musa: “Gerçekten siz cahil bir toplumsunuz. Şüphesiz bunların içinde oldukları din yıkılmıştır ve tapmakta oldukları da batıldır. Allah sizi âlemlere üstün kılmışken, ben size Allah’tan başka bir ilah mı arayayım?” dedi.” ²⁷⁷

Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) sahabelerin bu sözünü İsrailoğulları’nın sözlerine benzetmiş ve onu ilah olarak isimlendirmiştir. Bu da bizim zikrettiğimiz şeyleri yapanın onu ilah edindiğine dair delildir.

İlahın manası ise mabuddur yani ibadet (kulluk) edilendir. İbadet yalnızca ona yapıldığı zaman doğru olur. Kim Allah’tan başkasına adak adar, kurban keserse ona kulluk etmiş olur. Allah’tan başkasına dua etmek de aynen böyledir.

“Allah’tan başka sana yararı da, zararı da olmayan şeylere dua etme. Eğer böyle yaparsan, o takdirde şüphesiz ki sen zalimlerden olursun.” ²⁷⁸

---

277 (Araf, 138–140)

278 (Yunus, 106)

Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu: “Dua ibadetin özüdür.”

Kim Allah ile arasına bir vasıta koyar ve onunla Allah’a yakınlaşacağına inanırsa ona kulluk etmiş olur. Muhakkak ki Allah kâfirleri şöyle zikretti:

“Allah’ı bırakıp kendilerine zarar vermeyecek ve yararları dokunmayacak şeylere ibadet ederler ve “Bunlar Allah katında bizim şefaatçilerimizdir.” derler.” ²⁷⁹

“O’nu bırakıp kendilerine bir takım dostlar edinenler; onlara bizi sadece Allah’a yaklaştırsınlar diye kulluk ediyoruz, derler.” ²⁸⁰

Melekleri vasıta kılanlar için şöyle demiştir:

“O gün Allah, onların hepsini toplayacak; sonra meleklerle: “Size tapanlar bunlar mıydı?” diyecek. (Melekler de) Sen yücesin, bizim dostumuz onlar değil, sensin. Belki onlar cinlere tapıyorlardı. Çoğu onlara inanmıştı, diyecekler.” ²⁸¹

Allah (*subhânehû ve teâlâ*), meleklerin bundan münezzeh olduğunu ve kendilerine bunu yapanlardan beri olduklarını zikretmiştir. İnsanlara böyle yapmalarını şeytan emretmiştir.

Salih insanları Allah ile aralarına vasıta olarak koyan insanlar için Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle demiştir:

De ki: “Allah’ı bırakıp da (ilah olduğunu) ileri sürdüklerinize yalvarın. Ne var ki onlar, sizin sıkıntınızı ne uzaklaştırabilir, ne de değiştirebilirler.” Onların yalvardıkları bu varlıklar Rablerine hangisi daha yakın olacak diye vesile ararlar, O’nun rahmetini umarlar ve azabından korkarlar çünkü Rabbinin azabı, sakınılacak bir azaptır. ²⁸²

---

279 (Yunus, 18)

280 (Zümer, 3)

281 (Sebe, 40-41)

282 (İsra, 56-57)

Allah, onların zararı uzaklaştırma gücüne sahip olmadıklarını ve bir başkasından da bunu gideremeyeceklerini zikretmiştir. İnsanlar, bu salih insanları Allah'ın azabından korkup rahmetini ummak için vesile kılıyor ve onlarla Allah'a yaklaşacaklarını zannediyorlardı. Bu sana Lâ ilâhe illallah'ın manasını açıklamaktadır.

Sen Meryem oğlu İsa (*aleyhisselam*)'ya inananların halini öğrendiğinde, meleklerle ve salih insanlara inanıp onları aracı kılanların da durumunun onlar ile aynı olduğunu görürsün. Onlar kendilerinden bir zararı gideremez ve onlara bir fayda da sağlayamaz. Kim insanların ya da meleklerin böyle bir şeye sahip olduğuna inanırsa yolların en sapığındadır.

İşte şimdi senin için Lâ ilâhe illallah'ın manası açıklığa kavuşmuştur.

Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab (rahimehullah) hürmet ehli ile olan müzakeresinde Lâ ilâhe illallah'ın sadece dil ile söylenen bir söz olmadığını ifade etmiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Sizden gönüllü olarak bize gelen kimselere Lâ ilâhe illallah'ın manasını sorduk. Fakat onların bu kelimenin sadece lafzını bildiklerini ama manasından habersiz olduklarını gördük. Onun manasından kasıt sadece lafzı mıdır? Manasını bilmeden sadece lafzını söyleyen biri Müslüman olur mu? Bir vakitler onun manasını söylüyorlardı ama onun manası sadece mülkünde ortağı yoktur mu demektir?

Biz deriz ki: Lâ ilâhe illallah sadece dil ile söylenen bir söz değildir. Bir Müslüman onu dili ile söylediğinde manasını da kalbi ile bilmesi gerekir. Rasuller Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın melik olduğunu bildirmek için değil, bu kelimenin hem lafzını hem manasını bildirmek için gelmiştir.

Ben inşaallah sizlere tevhid ve şirk meselesini açıklayacağım. Bir adam Allah için öğle namazını kıldı. Daha sonra Kâbe'yi arkasına alıp, kabre yönelip iki rekât da Ali için namaz kıldı. Onun Allah için kıldığı namaz tevhid, Ali için kıldığı namaz şirktir. Şimdi anladınız mı?

Biz, hem Allah için hem de Allah'ın dışında biri için namaz kılanın müşrik olduğunu anladık, dedik.

Allah'ın kulları üzerinde, mallarında, bedenlerinde, namazlarında bir hakkı vardır. Malın zekâtında, bedeninin zekâtında bir hakkı vardır. Sen Allah için zekât verirsın, sonra bir parça da kabirlerin yanında verirsın. Senin Allah için verdiğin zekât tevhid, yaratılmış bir varlık için verdiğin ise şirktir.

Kan akıtmak da aynı şekildedir. Eğer Allah için kurban kesersen bu tevhiiddir. Allah'ın dışında bir varlık için kurban kesersen bu şirk olur. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurdu.

“De ki: “Muhakkak ki benim namazım, ibadetlerim, hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbi olan Allah içindir.” 283

Ayrıca tevekkül de bir ibadet çeşididir. Allah'a tevekkül edersen bu tevhid olur. Eğer kabirdekilere tevekkül edersen bu şirk olur. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurdu:

“Öyleyse O'na ibadet et ve O'na tevekkül et.” 284

Bunların hepsinden daha büyük olanı ise duadır. Şüphesiz ki dua ibadetin özüdür. Bunu anlıyor musunuz? Onlar evet, dediler.

“Şüphesiz mescidler Allah'a aittir. Öyleyse Allah ile beraber kimseye dua etmeyin.” 285

Sizler biliyorsunuz ki burada hem Allah'a hem de Zubeyr (*aleyhisselam*)e dua eden kimseler var. Hem Allah'a hem de Abdulkadir'e dua eden kimseler var. Yalnızca Allah'a dua eden kimse muhlistir. Allah'tan başkasına dua eden ise müşrik olmuştur. Bunu anladınız mı? Anladık, dediler. Şeyh; eğer bunu anladıysanız işte bu İnsanlarla bizim aramızda olan şeydir, dedi.

Eğer onlar, müşrikler putlara tapıyor, onlara dua ediyor ve onlardan istiyorlardı. Bizler ise günahkâr kullarız ve salih kimselerin hatırı ile Allah'tan istiyoruz derlerse onlara şöyle de:

İsa (*aleyhisselam*) Allah'ın nebisidir. Annesi de salih bir kadındır. Uzeyr de salih bir insandır. Melekler de aynı şekildedir. Allah, onlara dua eden kimseleri haber vermiştir. Muhakkak ki insanlar direkt olarak onlardan bir şey istemediler. Onların hatırı ile Allah'ın yanında şefaet ve yakınlık istediler.

Onlara Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın melekler hakkındaki şu ayetini oku:

---

283 (En'am, 162)

284 (Hud, 123)

285 (Cin, 18)

"O gün Allah, onların hepsini toplayacak; sonra meleklerle: Size tapanlar bunlar mıydı? Diyecek." ²⁸⁶

Peygamber hakkında şu ayeti oku:

"Ey kitap ehli, dininizde haddi aşmayın." ²⁸⁷

Salih insanlar hakkındaki şu ayeti oku:

"De ki: "Allah'ı bırakıp da (ilah olduğunu) ileri sürdüklerinize yalvarın." ²⁸⁸

Put tapan kimseler ile bu insanlar arasında hiçbir fark yoktur.

Salât ve selam Muhammed (*aleyhisselam*)'in üzerine olsun.

Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab (*rahimehullah*)'a, Allah Rasulünün "Kim sıdk ile Lâ ilâhe illallah derse" hadisi ve "Kim ihlâslı bir şekilde Lâ ilâhe illallah derse cennete girer" hadisindeki sıdk ve ihlâsın manası nedir ve ikisi arasındaki fark nedir, diye soruldu. Ayrıca Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*): "Üzerinde Lâ ilâhe illallah yazan, sıdk ve ihlâsı kapsayan bir kâğıt, mizanda insanın tüm amellerinin yazılı olduğu defterlere ağır basar." buyurmuştur. "Buradaki sıdkın manası nedir?" diye de sorulmuştur.

Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), Lâ ilâhe illallah'ın faziletlerinden birini de şöyle bildirmektedir: "Muhakkak ki Allah kıyamet gününde ümmetimden bir adamı seçer ve mahlûkatın önüne çıkarır. Aleyhine olan doksan dokuz defter açar. Her bir defter göz alabildiğince büyüktür. Sonra da Allah (*subhânehû ve teâlâ*), "Bunlardan herhangi bir şeyi inkâr ediyor musun? Muhafaza melekleri sana zulmetti mi?" diye sorar. Adam; "Hayır, Ya Rabbi" der. Allah (*subhânehû ve teâlâ*), "Özrün var mı?" diye sorar. Adam; "Hayır, Ya Rabbi" der. Allah (*subhânehû ve teâlâ*), "Evet, katımızda senin bir iyiliğin var. Bugün zulüm yok" buyurur. İçinde "Eşhedü en Lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammedun abduhu ve rasuluhu" yazan bir kâğıt çıkarır. Adam; "Ya Rabbi, bu kadar deftere karşı bu kâğıt nedir ki?" der. Allah

---

286 (Sebe, 40)

287 (Nisa, 171)

288 (İsra, 56)

(*subhânehû ve teâlâ*), “Sen bugün haksızlığa uğramazsın.” buyurur. Defterler mizanın bir kefesine, kâğıt da diğer kefesine konur. Defterler o kâğıt karşısında hafif gelir. Hiçbir şey Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın isminden ağır gelmez.”²⁸⁹

Allah ona rahmet etsin, Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab şöyle cevap verdi:

Bu mesele gerçekten büyüktür. İmam Ahmed sıdk ve ihlâs hakkında; “Kavimler sıdk ve ihlâs ile yükseldi.” dedi.

İbadetlerin kısımlarından bazısı üzerinde düşünmek, bizi sıdk ve ihlâsı anlamaya yaklaştıracaktır. Mesela namaz ve onun içindeki ihlâs. Buradaki ihlâs; namazı karıştırıp bozacak riya, adet ve benzeri birçok şeyden onu arındırmak ve bu tarz şeylerden namazı soyutlamaktır. Sıdk ise insanlar sana buğzetse bile meşru olana uygun davranmandır. Yukarıdaki hadiste görüldüğü gibi, eğer bir insanın son hali Lâ ilâhe illallah’a uygun olursa bu söz onun için bir kurtuluş (rızk) olur. Ameller şekilleri üzere görünse de son durumları üzere değerlendirilir. Allah en iyi bilendir.

Allah Rasulü şöyle buyurdu: “Ameller ancak sonlarına göre değerlendirilir.”

*Allah ona rahmet etsin, Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab
Kitap ehlinin, cahiliyyenin ve ümmilerin üzerinde olduğu
ameller ve inançları anlattı*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Kitap ehlinin, cahiliyenin ve ümmilerin üzerinde olduğu amel ve inanışlar, Allah Rasulünün (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) inancına muhalifti. Bir Müslümanın bunları bilmekten kendisini müstağni görmesi düşünülemez. Güzellik, zıddı olan şey ile bilinir. İki şey birbirinin zıddıyla bilinir. Kaide budur. İmanın küfür ile sıcakın soğuk ile gecenin gündüz ile ve yalanın doğru ile bilinmesi gibi.

Bunun içindeki şeylerin en önemlisi ve hata bakımından en şiddetlisi ise; Allah Rasulünün (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) getirdiği şeylere iman etmemek ve cahiliye ehlinin üzerinde bulunduğu hali güzel görüp onaylayarak buna dâhil olmaktır. Bu inanış hüsrana sonuçlanır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmuştur:

“Batıla inanıp Allah’ı inkâr edenler (var ya), işte ziyana uğrayacaklar onlardır.”²⁹⁰

Onları ziyana uğratan meseleler şunlardır:

Birinci mesele:

Onlar Allah’a dua ederken salihleri Allah’a ortak koşuyorlardı. Yani onlara dua ediyor, Allah katında onlardan şefa‘at istiyorlardı.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurdu:

“Allah’ı bırakıp kendilerine zarar vermeyecek ve yararları dokunmayacak şeylere ibadet ederler ve “Bunlar Allah katında bizim şefa‘atçilerimizdir.” derler.”²⁹¹

---

290 (Ankebut, 52)

291 (Yunus, 18)

“O’nu bırakıp kendilerine bir takım dostlar edinenler; ‘Onlara, bizi sadece Allah’a yaklaştırsınlar diye kulluk ediyoruz.’ derler.” ²⁹²

İşte bu meselelerin en büyüğüdür. Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bu konuda onlara karşı çıktı. O, dini yalnızca Allah’a has kılmak için gönderildi. Tüm rasullerin bundan dolayı gönderildiğini ve bunun (tevhidin) Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dini olduğunu haber verdi. Şüphesiz ki Allah amellerin yalnızca kendisi için yapılmış olanını (ihlâslı olanı) kabul eder. Ayrıca kim müşriklerin yaptıklarını onaylar ve güzel görürse Allah ona cenneti haram kılar. Onun varacağı yer ateştir. İşte bu meseleden dolayı Müslüman ve kâfirin arasında tefrika olmuş, aralarında düşmanlık olmuş ve cihad bundan dolayı şariat kılınmıştır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurdu:

“Hiçbir fitne kalmayıp din bütünüyle Allah için oluncaya kadar onlarla savaşın.” ²⁹³

İkinci mesele:

Şüphesiz ki onlar Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın şu sözünde olduğu gibi dinlerinde ayrılığa düşüp parçalandılar.

“Dinlerini parçalayan ve bölük bölük olanlardan (olmayın. Bunlardan) her fırka, kendilerinde olan ile böbürlenmektedir.” ²⁹⁴

Onların dünyaları da aynı şekildedir ve bu yaptıklarını doğru olarak görürler. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) ayetlerinde dinde ayrılığı değil bir araya gelip toplanmayı emretmiştir.

“O, size dinde Nuh’a tavsiye ettiğini, sana vahyettiğimizi ve İbrahim, Musa ve İsa’ya tavsiye ettiğimizi de kanun kıldı. Şöyle ki; dini doğru tutun ve onda ayrılığa düşmeyin!” ²⁹⁵

---

292 (Zümer, 3)

293 (Enfal, 39)

294 (Rum, 32)

295 (Şura, 13)

“Gerçekten de dinlerini parça parça edip gruplara ayrılanlar var ya, sen hiçbir şeyde onlardan değilsin.” ²⁹⁶

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şu ayetinde bizleri onlara benzemekten nehyetmiştir:

“Kendilerine apaçık deliller geldikten sonra ihtilafa düşerek ayrılan kimseler gibi olmayın!” ²⁹⁷

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şu ayetinde bizi dinde ayrılığa düşüp parçalanmaktan nehyetmiştir:

“Hep birlikte Allah’ın ipine sarılın, ayrılmayın!” ²⁹⁸

Üçüncü mesele:

Onlar, yanlarındaki emir sahiplerine (ulu’l-emr) boyun eğmediler. Üstünlük ve acizlik durumunda dinleyip itaat etmediler. Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ise onlara muhalefet etti ve emirin haksızlığı üzere sabretmelerini, onları dinleyip itaat etmelerini ve onlara nasihat etmelerini emretti. Sahihayn’de Allah Rasulünden (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) zikredilen hadis bu üçünün arasını topladı ve üçünü bir araya getirdi.

“Ebu Hureyre (*radiyallâhu anh*)’den; Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurur:

“Allah sizden üç hususta razı olur ve üç hususta da size gazap eder:

Sizin, kendisine ibadet edip O’na hiçbir şeyi ortak koşmamanıza, toptan Allah’ın ipine yapışmanıza ve Allah’ın, başınıza geçirdiği kişilere (ulu’l-emr) itaat etmenize razı olur.”

İnsanların din ve dünyalarındaki bozulma ancak bu üç şey ya da onlardan bazıları ihlal edildiği zaman ortaya çıkar.

---

296 (En’am, 159)

297 (Âli İmran, 105)

298 (Âli İmran, 103)

Dördüncü mesele:

Şüphesiz ki onların dini (yaşantısı) asıllar üzerine bina edilmiştir. Bunların en büyüğü taklittir. Bu önceki ve sonraki kâfirlerin üzerinde bulunduğu büyük bir kaidedir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle demiştir:

Onlara, “Allah’ın indirdiğine uyun” dendiğinde; “Hayır, biz babalarımızı üzerinde bulduğumuz yola uyarız.” derler. Ya şeytan onları alevli ateşin azabına çağırıyor idiyse!” ²⁹⁹

“(Rasulüm! Onlara) De ki: Size bir tek öğüt vereceğim; Allah için ikişer ikişer ve teker teker ayağa kalkın, sonra da düşünün! Arkadaşınızda (peygamberde) hiçbir delilik yoktur!” ³⁰⁰

“Rabbinizden size indirilene uyun. O’ndan başka velilere uymayın! Ne kadar da az öğüt alıyorsunuz.” ³⁰¹

Beşincisi:

Onların çoğunluğunun aldandığı en büyük nokta ise İslam ehlinin garibliği ve azlığından dolayı bu dini protesto etmeleri ve bunu dinin batıllığı üzerine delil olarak kullanmalarındır. Onların bu görüşlerinin tam zıddı Kur’an’ın başka yerlerinde gelmiştir.

Altıncısı:

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın şu sözünde olduğu gibi önceki kavimlerin durumlarını bahane edip mazeret olarak sunmalarındır.

“Firavun; öyle ise, önceki milletlerin hali ne olacak? Dedi.” ³⁰²

“Biz evvelki atalarımızdan bunu duymadık.” ³⁰³

---

299 (Lokman, 21)

300 (Sebe, 46)

301 (Araf, 3)

302 (Taha, 51)

303 (Mü’minun, 24)

Yedincisi:

Kendilerine mal, mülk, makam, mevki, amel ve idrak bakımından kuvvet verilen kavimleri delil getirmeleridir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şu ayetiyle bunu reddetmiştir:

“Andolsun ki size vermediğimiz imkânları onlara vermiş idik.” ³⁰⁴

“Yanlarındakini tasdik etmek üzere onlara Allah katından bir kitap gelince, daha önceleri inanmayanlara karşı onunla yardım isteyip durdukları halde, o tanıdıkları kendilerine gelince, bu sefer kendileri onu inkâr ettiler.” ³⁰⁵

“Kendilerine kitap verdiklerimiz onu öz oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar.” ³⁰⁶

Sekizincisi:

İslam dinine tabi olanların zayıflığını bu dinin batıllığına delil getirmeleridir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurdu:

“Sana düşük seviyeli kimseler tâbi olup dururken, biz sana iman eder miyiz hiç!” ³⁰⁷

“Allah içimizden bunlara mı lütfetti?” ³⁰⁸

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şu ayetiyle onların sözünü reddetmiştir:

“Allah şükredenleri daha iyi bilen değil midir?” ³⁰⁹

Dokuzuncusu:

Âlimlerin fasıklığını taklit etmeleridir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurdu:

---

304 (Ahkaf, 26)

305 (Bakara, 89)

306 (Bakara, 146)

307 (Şuara, 111)

308 (En'am, 53)

309 (En'am, 53)

“Ey iman edenler! Doğrusu bilginlerden ve rahiplerden çoğu, insanların mallarını haksızlıkla yerler ve Allah’ın yolundan alıkoyarlar.” ³¹⁰

De ki: “Ey kitap ehli! Dininizde hakka aykırı olmak suretiyle haddi aşmayın ve daha önce kesin olarak sapan ve pek çoğunu saptıran, ayrıca yolun doğrusundan sapan bir toplumun arzularına uymayın!” ³¹¹

Onuncusu:

Kendilerinin bir hıfzı olmamasına rağmen bu dine tabi olanların basit görüşlü olduklarını söylediler ve bunu dinin batıllığı üzerine delil getirdiler.

“Sana, sığ görüşlü olan en aşağılıklarımızdan başkasının uyduğunu görmüyoruz.” ³¹²

On birincisi:

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın şu sözünde belirttiği gibi, bozuk bir kıyasla delil getirdiler:

“Siz de bizim gibi bir insandan başka bir şey değilsiniz.” ³¹³

On ikincisi:

Bu ve bundan önceki kıyasların arasındaki farkı anlamaksızın sahih kıyasları inkâr ettiler.

On üçüncüsü:

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın şu sözünde dediği gibi, âlimlerde ve salihlerde aşırılığa gitmeleridir:

---

310 (Tevbe, 34)

311 (Maide, 77)

312 (Hud, 27)

313 (İbrahim, 10)

“Ey kitap ehli, dininizde haddi aşmayın da Allah’a dair haktan başkasını söylemeyin!” ³¹⁴

On dördüncüsü:

Önceki geçenlerin hepsi bir kaide üzere bina edilmiştir. O da nefiy ve ispattır. Onlar Allah tarafından kendilerine gelen şeylerden yüz çeviriyor, zanna ve hevaya tabi oluyorlardı.

On beşincisi:

Allah tarafından onlara gelen şeylere uymamalarındaki mazaretleri onu anlamamalarıdır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın şu sözünde olduğu gibi:

Bir de: “Kalplerimiz kılıflıdır.” dediler ³¹⁵

Allah onların bu mazeretlerini yalanlamış ve kalplerinin üzerini mühürleme sebebini açıklamıştır. Onların kalplerinin mühürlenmesi küfürleri sebebiyledir.

On altıncısı:

Onlar sihri yazarak ve ona tabi olarak Allah’tan kendilerine gelenlere sırt çevirdiler. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) ayetinde onlardan bahsetmiştir:

“Ne zaman onlara Allah katından, beraberlerindeki tasdik eden bir rasul gel-diye, kitap verilenlerden bir grup sanki bilmiyorlarmış gibi Allah’ın kitabını sırt-larının arkasına attılar. Onlar, şeytanların Süleyman’ın mülkü hakkında uydur-duklarına uydular.” ³¹⁶

On yedincisi:

Onlar, batıllıklarını peygamberlere nispet ettiler. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın şu ayetinde olduğu gibi:

---

314 (Nisa, 171)

315 (Bakara, 88)

316 (Bakara, 101-102)

“Süleyman kâfir olmadı.”³¹⁷

“İbrahim Yahudi olmadı, Hristiyan da değildi.”³¹⁸

On sekizincisi:

Onların bu intisabdaki çelişkileri, kendilerini İbrahim (*aleyhisselam*)’e nispet etmelerine rağmen ona ittiba etmemeleridir.

On dokuzuncusu:

Bazı grupların yaptığı gibi salih insanları kötüleyip yermişlerdir. Yahudilerin İsa (*aleyhisselam*)’yı, Yahudi ve Hristiyanların Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)’i kötüleyip verdikleri gibi.

Yirmincisi:

Onlar sihirle yapılan olağanüstü şeylerin ve buna benzer fiillerin salihlerin kerameti olduğuna inandılar ve bu fiilleri Süleyman (*aleyhisselam*)’a nispet ettikleri gibi peygamberlere de nispet ettiler.

Yirmi birincisi:

Onların ibadetleri ıslık çalmak ve el çırpırmaktan ibaretti.

Yirmi ikincisi:

Onlar dinlerini bir oyun ve eğlence kıldılar.

Yirmi üçüncüsü:

Muhakkak ki dünya hayatı onları aldattı. Onlar Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın şu ayetinde olduğu gibi Allah’ın dünya nimetlerini razı olduğu kullarına verdiklerini zannettiler.

“Ve dediler ki: Biz malca ve evlâtça daha çoğuz, biz azaba uğratılacak da değiliz.”³¹⁹

---

317 (Bakara, 102)

318 (Âli İmran, 67)

319 (Sebe, 35)

Yirmi dördüncüsü:

Onlar, İslam'a önce zayıfların girmesi ile büyülenerek kibirlendiler ve bu dine tabi olmayı terk ettiler.

"O'nun yüzünü isteyerek sabah akşam Rablerine dua edenleri kovma! Onların hesabından senin üzerine bir şey yoktur. Senin hesabından da onlar üzerine bir şey yok ki onları kovup da zalimlerden olasın. Böylece: "Allah içimizden bunlara mı lüt-fetti?" demeleri için biz onların bazısını bazısıyla denedik. Allah şükredenleri daha iyi bilen değil midir? Ayetlerimize iman edenler sana geldiklerinde onlara de ki: "Size selam olsun. Rabbiniz rahmeti kendi üzerine yazdı ki içinizden her kim cehaletle bir kötülük işler de sonra arkasından tevbe eder ve düzeltirse, muhakkak ki O Gafûr'dur, Rahîm'dir." Günahkârların yolu apaçık ortaya çıksın diye ayetleri böylece açıklıyoruz." ³²⁰

Yirmi beşincisi:

Onlar batılıklarının üzerine zayıfların dinde öne geçmelerini delil gösterdiler.

"Dediler ki: "Eğer o hayırlı bir şey olsaydı, ona bizden önce koşup yetişemezlerdi." ³²¹

Yirmi altıncısı:

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın kitabını öğrenip, anlayıp idrak ettikten sonra tahrif ettiler.

Yirmi yedincisi:

Batıl kitapları tasnif edip bu kitapları Allah'a nispet ettiler.

"Veyl onlara ki elleriyle kitabı yazıp sonra onu az bir pahaya satabilmek için: "Bu Allah katındandır!" derler." ³²²

---

320 (En'am, 52-56)

321 (Ahkaf, 11)

322 (Bakara, 79)

Yirmi sekizincisi:

Onlar kendi grup ve topluluklarını düşünmelerine rağmen hakkın üzerinde düşünmüyorlardı.

“Onlara: “Allah’ın indirdiğine iman edin!” denildiğinde: “Bize indirilene iman ederiz.” derler.”³²³

Yirmi dokuzuncusu:

Onlar böyle demelerine rağmen kendilerinden önceki toplumların ne yaptıklarını bilmiyorlardı ve Allah (*subhânehû ve teâlâ*) onları şu ayetiyle uyardı:

De ki: “Mü’minler idiyse, daha önce Allah’ın nebilerini niçin öldürüyordunuz?”³²⁴

Otuzuncusu:

Allah’ın ayetlerinden en şaşırtıcı olanı ise; onların, Allah’ın tavsiye ettiği bir arada bulunmayı terk edip, nehyettiği ayrılmaya, parçalanmaya kalkışmalarıdır. Böylece Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın şu ayetindeki gibi oldular:

“Dinlerini parçalayan ve bölük bölük olanlardan (olmayın. Bunlardan) her fırka, kendilerinde olan ile böbürlenmektedir.”³²⁵

Otuz birincisi:

Aynı şekilde Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın ayetlerinden şaşırtıcı olanı, onların kendilerini dine nispet etmelerine rağmen dine düşman olmaları, kendilerine ve peygamberlerine düşmanlık yapan kâfirlerin dinlerine muhabbet duymalarıdır. Ayrıca Musa (*aleyhisselam*), dini ile onlara gelmesine rağmen sihre uyup peygamberi terk ettiler ve onlar firavun ailesinin dini üzeredirler.

Otuz ikincisi:

Eğer hak olan, gerçek olan şey onların sevmedikleri insanların yanında ise, işte o zaman o hakkı inkâr ettiler. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurdu:

---

323 (Bakara, 91)

324 (Bakara, 91)

325 (Rum, 32)

Bir de Yahudiler: "Hristiyanlar bir şey üzere değildir." dediler. Hristiyanlar da: "Yahudiler bir şey üzere değildir." dediler. ³²⁶

Otuz üçüncüsü:

Onlar beyti haccetmelerine rağmen dinlerinde ikrar ettikleri şeyleri inkâr ettiler. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurdu:

"Kendini sefih kılından başka kim İbrahim'in milletinden yüz çevirir?" ³²⁷

Otuz dördüncüsü:

Muhakkak ki her fırka kendisinin kurtulan fırka (Fırka-i Naciye) olduğunu iddia ediyor. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) ise şu ayeti ile onları yalanlıyor:

"De ki: Doğru kimselerseniz delilinizi getirin!" ³²⁸

Sonra şu ayeti ile doğru olanı açıklamıştır:

"Hayır! Kim samimi olarak yüzünü Allah'a tertemiz teslim ederse, işte onun Rabbi katında mükâfatı vardır." ³²⁹

Otuz beşincisi:

Kusurları (ayıpları) ortaya çıkararak kulluk ettiler. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetinde olduğu gibi:

"Onlar bir hayâsızlık yaptıkları zaman: "Biz atalarımızı bunun üzerinde bulduk. Allah da bize bunu emretti!" derler." ³³⁰

Otuz altıncısı:

Şirk ile ibadet ettikleri gibi haramları helalleştirerek ibadet ettiler.

---

326 (Bakara, 113)

327 (Bakara, 130)

328 (Bakara, 111)

329 (Bakara, 112)

330 (Araf, 28)

Otuz yedincisi:

Hahamları ve rahipleri Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın dışında rabler edinerek kul-luk ettiler.

Otuz sekizincisi:

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın şu sözünde olduğu gibi Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın sıfatlarını inkâr ettiler: “Yaptıklarınızdan çoğunu Allah’ın bilmeyeceğini sanıyordunuz.”³³¹

Otuz dokuzuncusu:

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın şu ayetinde olduğu gibi Allah’ın isimlerini inkâr ettiler: “Onlar Rahman’ı inkâr ediyorlar.”³³²

Kırkıncısı:

Firavun ailesinin sözünde olduğu gibi ta’til yaptılar.

Kırk birincisi:

Noksanlıkları Allah’a nispet ettiler.

Kırk ikincisi:

Mecusilerin sözünde olduğu gibi mülkte Allah’a şirk koştular.

Kırk üçüncüsü:

Kaderi inkâr ettiler.

Kırk dördüncüsü:

Allah’a karşı çıkıp, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın üzerine deliller getirdiler.

Kırk beşincisi:

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın şeriatına ve kaderine karşı geldiler.

Kırk altıncısı:

Onların şu sözlerinde olduğu gibi zamana sövdüler.

---

331 (Fussilet, 22)

332 (Ra’d, 30)

“Bizi kesintisi olmayan zamandan başkası helak etmiyor.”³³³

Kırk yedincisi:

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın nimetlerini ondan başkasına izafe ettiler.

“Onlar Allah’ın nimetini bilirler (itiraf ederler). Sonra da onu inkâr ederler.”³³⁴

Kırk sekizincisi:

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın ayetlerine küfrettiler.

Kırk dokuzuncusu:

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın ayetlerinden bir kısmını inkâr ettiler.

Ellincisi:

“Allah, bir insana hiçbir şey indirmemiştir.” dediler.

Elli birincisi:

Kur’an’da onların sözleri şu idi: **“Bu, insan sözünden başka değil.”**³³⁵

Elli ikincisi:

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın hikmetlerini kötüleyip yerdiler.

Elli üçüncüsü:

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın şu sözünde olduğu gibi Allah’ın Rasulünün getirdiği şeyleri kabul etmemek için gizli ve açık tuzaklar kurdular.

“Tuzak kurdular, Allah da tuzak kurdu.”³³⁶

“Kitap ehlinden bir grup dedi ki: “İman eden kimselere indirilene günün başında iman edin, sonunda da inkâr edin; belki dönerler.”³³⁷

---

333 (Casiye, 24)

334 (Nahl, 83)

335 (Müddessir, 25)

336 (Âli İmran, 54)

337 (Âli İmran, 72)

Elli dördüncüsü:

Ayette denildiği gibi hakka karşı durabilmek için sanki hakkı ikrar eder gibi göründüler.

Elli beşincisi:

Kur'an'daki sözlerinde olduğu gibi mezhep taassupçuluğu yaptılar: **“Sizin dininize uyandan başkasına inanmayın (dediler).”** ³³⁸

Elli altıncısı:

İslam'a uymayı şirk olarak isimlendirdiler. Allah azze ve cele şu ayetinde onu zikretmiştir:

“Hiçbir beşerin, Allah kendisine kitap, hüküm ve nübüvvet verdikten sonra insanlara: “Allah'ın yanı sıra bana kullar olun!” demesi olmaz. Bilakis öğrettiğiniz ve ders yaptığınız Kitaba göre Rabbaniler olun! Ayrıca size melekleri ve nebileri Rabler edinmenizi de emretmez. Siz Müslüman olduktan sonra size hiç küfrü emreder mi?”³³⁹

Elli yedincisi:

Kelimeleri tahrif ettiler.

Elli sekizincisi:

Kitabı dilleri ile eğip büktüler.

Elli dokuzuncusu:

Hidayet ehlini mücessime ve benzeri lakaplarla isimlendirdiler.

Altmışıncısı:

Allah'a yalan iftira ettiler.

Altmış birincisi:

Hakkı yalanladılar.

---

338 (Âli İmran, 73)

339 (Ali İmran, 79-80)

Altmış ikincisi:

Delillere yenildikleri zaman hükümdarlarına korku ve endişe içinde şikâyetle bulundular.

“Musa ile kavmini yeryüzünde bozgunculuk yapmaları, seni ve ilahlarını terk etmeleri için mi bırakacaksın?” ³⁴⁰

Altmış üçüncüsü:

Ayette geldiği gibi onlar yalnızca yeryüzünde fesat çıkacağı iddiasını ortaya attılar.

Altmış dördüncüsü:

Hükümdarın dinine tabi olanların azalacağı iddiasını ortaya attılar.

“Seni ve ilahlarını terk etmeleri için mi bırakacaksın” ³⁴¹

“Çünkü ben onun, dininizi değiştireceğinden yahut yeryüzünde fesat çıkaracağından korkuyorum.” ³⁴²

Altmış beşincisi:

Ayrıca ayette geldiği gibi hükümdarın ilahlık vasfının azalacağı iddiasını ileri sürdüler.

Altmış altıncısı:

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dediği gibi, onlar dinin değişeceği iddiasını ileri sürdüler.

“Çünkü ben onun, dininizi değiştireceğinden yahut yeryüzünde fesat çıkaracağından korkuyorum.” ³⁴³

---

340 (Araf, 127)

341 (Araf, 127)

342 (Mü'minun, 26)

343 (Mü'minun, 26)

Altmış yedincisi:

Mülkün azalacağını ortaya attılar. **‘Seni ve ilahlarını terk etmeleri için mi bırakacaksın’** ³⁴⁴

Altmış sekizincisi:

Onlar hakka ve onunla amel etmeye davet edildiklerinde şöyle derler: **“Biz bize indirilene iman ederiz.”** ³⁴⁵ Hâlbuki onlar kendi üzerlerine indirilen hakkı da terk ettiler.

Altmış dokuzuncusu:

Aşure gününde olduğu gibi ibadetlerini artırdılar.

Yetmişinci:

Arafat’ta vakfeye durmak gibi, ibadetlerden bazısını da eksilttiler.

Yetmiş birinci:

Harama helale dikkat ettikleri halde vacipleri terk ettiler.

Yetmiş ikinci:

Temiz ve helal olan yiyecekleri terk ederek kulluk etmeye çalıştılar.

Yetmiş üçüncüsü:

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın süs kıldığı ziynetleri terk ederek kulluk yapmaya çalıştılar.

Yetmiş dördüncüsü:

İlimsizce insanları dalalete, sapıklığa davet ettiler.

Yetmiş beşinci:

Allah’ın şeriatını terk etmelerine rağmen insanları Allah’ı sevmeye davet ettiler. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) ise onlardan şunu talep etti:

---

344 (Araf, 127)

345 (Bakara, 91)

“De ki: Allah’ı seviyorsanız bana uyun.” ³⁴⁶

Yetmiş altıncısı:

Bilgileri olmasına rağmen insanları küfre davet ettiler.

Yetmiş yedincisi:

Nuh (*aleyhisselam*)un kavminin yaptığı gibi büyük kurnazlıklar yaptılar.

Yetmiş sekizincisi:

Onların önderleri ya facir bir âlim ya da cahil bir abid idi. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın şu sözünde olduğu gibi:

“Hâlâ size inanacaklarını ümit eder misiniz? Hâlbuki onlardan bir grup var ki Allah’ın kelamını işitirlerdi de sonra onu akıl erdirmelerinin ardından bildikleri halde onu tahrif etmekteydiler.”

İman edenlerle karşılaştıklarında: “İman ettik” derler. Fakat baş başa kaldıklarında: “Allah’ın size açtığı şeyleri, Rabbinizin huzurunda size karşı onunla delil getirsinler diye mi onlara haber veriyorsunuz? Hâlâ akıl etmiyor musunuz?” derler.

Bilmiyorlar mı ki gizledikleri şeyleri de açıkladıkları şeyleri de muhakkak ki Allah bilir.” ³⁴⁷

Yetmiş dokuzuncusu:

Onların Kur’an’daki sözlerinde olduğu gibi yalan bir kurtuluş (eman) temenni ettiler.

“Bir de; “Sayılı günler dışında bize asla ateş dokunmayacaktır.” dediler.” ³⁴⁸

“(Yahudiler) “Yahudilerden veya (Hristiyanlar) Hristiyanlardan başkası asla cennete giremez.” dediler.” ³⁴⁹

---

346 (Âli İmran, 31)

347 (Bakara, 75-78)

348 (Bakara, 80)

349 (Bakara, 111)

Seksenincisi:

Kendilerinin diğer insanların haricinde Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dostları olduklarını iddia ettiler.

Seksen birincisi:

Peygamberlerin ve salihlerin kabirlerini mescid edindiler.

Seksen ikincisi:

Ömer (*radıyallâhu anh*)den zikredildiği gibi peygamberlerinin kabirlerini mescid edindiler.

Seksen üçüncüsü:

Kabirlerin üzerlerine kandiller astılar.

Seksen dördüncüsü:

Kabirleri bayram yeri edindiler.

Seksen beşincisi:

Kabirlerin yanında kurban kestiler.

Seksen altıncısı:

Yücelttikleri şeyler ile övündüler. Daru'n-Nedve ve onun altında bulunan kim-selerle övündükleri gibi. Hakîm b. Hizam Daru'n-Nedve'yi satınca ona, Kureyş'ten kalan en büyük mirası sattın, denilince o "Bütün iyi şeyler gitti, yalnızca takva kaldı." dedi.

Seksen yedincisi:

Yıldızlar ile yağmur yağmasını talep ettiler.

Seksen sekizincisi:

Soyları ile (iftihar) övünürler.

Seksen dokuzuncusu:

Neseplere dil uzatırlar.

Doksanıncısı:

Ölünün arkasından bağıra çağıra ağlarlar.

Doksan birincisi:

Muhakkak ki onların faziletli gördüğü soy ile övünmeyi Allah (*subhânehû ve teâlâ*) zikrettiği şeylerin içinde anlatmamıştır.

Doksan ikincisi:

Eğer onların soy ile övünmeleri hak olsaydı, Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bundan insanları nehyetmezdi.

Doksan üçüncüsü:

Kendi gruplarının yanında olan kimselere zalim de olsa mazlum da olsa yardım etmeleri kaçınılmazdı. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) indirdiklerini bundan dolayı indirdi.

Doksan dördüncüsü:

Onların inanışlarına göre, bir insan başka bir insanın günahını üstüne alabilirdi. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurdu:

“Hiçbir günahkâr, başkasının günah yükünü üslenmez.”³⁵⁰

Doksan beşincisi:

Onlar bir insanı kendisi ile değil de kendisi dışındaki şeyler ile ayıplarlardı. Bundan dolayı Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Bilâl-i Habeşî'yi annesi ile kınayan Ebu Zer'e “Onu annesinden dolayı mı kınıyorsun? Muhakkak ki sen, içinde cahiliye ahlakı bulunan bir adamsın.” dedi.

Doksan altıncısı:

Kâbe'nin velayeti ile övünürlerdi. Fakat Allah (*subhânehû ve teâlâ*) onları şu sözü ile yermiştir:

“Ayetlerim size okunurdu da, siz buna karşı kibirlenerek arkanızı döner, geceleyin hezeyanlar savururdunuz.”³⁵¹

---

350 (İsra, 15)

351 (Mü'minun, 66-67)

Doksan yedincisi:

Peygamberlerin soylarından olmaları ile övündüler. Bunun üzerine Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın şu ayeti geldi:

**“Onlar bir ümmet idi. Elbette gelip geçtiler. Onların kazandıkları kendilerinin-
dir.”** ³⁵²

Doksan sekizincisi:

Onlar hakkı yalnızca kendi taifeleri üzerine indirilen olarak anlarlar ve bunun dışındakileri kabul etmezler. Şu sözlerinde olduğu gibi:

“Onlara: “Allah’ın indirdiğine iman edin!” denildiğinde: “Biz, bize indirilene iman ederiz.” derler. Ondan sonra geleni ise inkâr ederler.” ³⁵³

Doksan dokuzuncusu:

Onların kalplerinde bu dünyaya ait bir kibir vardı. Kur’an’daki şu sözlerinde olduğu gibi:

“Yine onlar: ‘Bu Kur’an, şu iki şehirden bir büyük adama indirilmeli değil miydi?’ dediler.” ³⁵⁴

Yüzüncüsü:

Ayette görüldüğü gibi Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın hükmünün üzerine hüküm vermeye kalkıştılar.

Yüz birincisi:

Fakirleri hor görüp küçümsediler. Bunun üzerine onlara Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın şu ayetini geldi:

“O’nun yüzünü isteyerek sabah akşam Rablerine dua edenleri kovma!” ³⁵⁵

---

352 (Bakara, 134)

353 (Bakara, 91)

354 (Zuhruf, 31)

355 (En’am, 52)

Yüz ikincisi:

İhlâs olmaksızın rasullere ittiba etmeyi ortaya atıp dünyayı talep ettiler. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) ise onlara şu sözü ile cevap verdi:

“Onların hesabından senin üzerine bir şey yoktur.” ³⁵⁶

Yüz üçüncüsü:

Melekleri inkâr ettiler.

Yüz dördüncüsü:

Rasulleri inkâr ettiler.

Yüz beşincisi:

Kitapları inkâr ettiler.

Yüz altıncısı:

Allah'tan gelen şeylere sırt çevirdiler.

Yüz yedincisi:

Ahiret gününü inkâr ettiler.

Yüz sekizincisi:

Allah ile karşılaşmayı yalanladılar.

Yüz dokuzuncusu:

Peygamberlerin ahiret günü ile ilgili haber verdikleri şeylerin bir kısmını yalanladılar. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetinde olduğu gibi:

“Ayetlerimizi ve ahirete kavuşmayı yalanlayanlar...” ³⁵⁷

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetini yalanladılar.

“Din gününün sahibidir.” ³⁵⁸

---

356 (En'am, 52)

357 (Araf, 147)

358 (Fatiha, 4)

“Hiçbir alış verişin, hiçbir dostluğun ve hiçbir şefaatin olmadığı gün...” ³⁵⁹

“Ancak kendileri bilerek hakka şahitlik edenler müstesna.” ³⁶⁰

Yüz onuncusu:

Cibte ve tağuta iman ettiler.

Yüz on birincisi:

Müşriklerin dinini Müslümanların dininden daha üstün tuttular.

Yüz on ikincisi:

Hakkı batıl ile karıştırdılar.

Yüz on üçüncüsü:

Hakkı bilmelerine rağmen onu gizlediler.

Yüz on dördüncüsü:

Sapkınlığının temeli ilimsizce Allah üzerine söz söylemektir.

Yüz on beşincisi:

Hak kendilerine geldiğinde onu yalanlayıp apaçık bir çelişkiye düştüler. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözünde olduğu gibi:

“Hayır, hak kendilerine geldiğinde yalanladılar. Şimdi onlar, derin bir sarsıntı içinde bulunuyorlar.” ³⁶¹

Yüz on altıncısı:

Dinin bir kısmını bırakıp bir kısmına iman ettiler.

Yüz on yedincisi:

Peygamberlerin arasını ayırdılar.

---

359 (Bakara, 254)

360 (Zuhruf, 86)

361 (Kaf, 5)

Yüz on sekizincisi:

Kendilerinin bilgisi olmamasına rağmen peygamberlere muhalefet ettiler.

Yüz on dokuzuncusu:

Selefe tabi olmaya çağrıldıkları zaman açıkça muhalefet ettiler.

Yüz yirmincisi:

İman eden kimseleri Allah yolundan alıkoydular.

Yüz yirmi birincisi:

Küfre ve kâfirlere karşı sevgi beslediler.

Yüz yirmi ikincisi, Yüz yirmi üçüncüsü, Yüz yirmi dördüncüsü, Yüz yirmi beşincisi, Yüz yirmi altıncısı, Yüz yirmi yedincisi ise: Falcılık yaptılar, uğursuzluğa inandılar, gaybdan haber verdiklerini söylediler, tağuta muhakeme oldular, iki bayram arası evliliği kerih gördüler. ³⁶²

---

362 : Bu risale ve onun rakamları birinci kitapta müellif Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab'ın 332'den 352'ye kadar olan sayfaları incelendikten sonra düzeltilip tashih edilmiştir.

Allah ona rahmet etsin, Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab siyerde cahiliye kıssalarının anlatılmasının bazı faydaları hakkında şunları söyledi.

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Siyerde cahiliye kıssalarının anlatılmasının bazı faydaları vardır.

Birincisi: Bu kıssada Ved, Yeğus, Suvâ, Yeuk ve Nesr vardır. Bu da Allah'a şirk koşma amelinin açıklanması ve müşriklerin delil getirdikleri şeylerin izale edilmesi demektir. Müşrikler, bizler salihlerin hatırı ile Allah'tan şefaati istiyoruz ve salihlere dua etmek puta tapmak gibi değildir, bizler yalnızca Allah'ın fayda ve zarar veren olduğunu biliyoruz, derler. Ayrıca onlar, eğer bu insanlar şirk koşsalar idi Muhammed ümmetinden olmazlardı derler. Şeytanları ise onlara bunu küçük şirk olarak gösterir. Onların böyle olduğu kıssalarından dolayı ortaya çıkar.

İkincisi: Bu kıssalarda bidatin zararları ortaya çıkar. Eğer onların dinde ortaya çıkarıp uydurdukları şeylerde niyetleri doğru olsaydı bu, İslam'dan çıkmaya sebep olmazdı.

Üçüncüsü: Aşırıktan sakındırma vardır.

Dördüncüsü: (Riddetin sebeplerinden bir tanesi) Kalplerde bulunan hakkın ek-silmesi, batılın ise artmasıdır.

Beşincisi: Âlimler hakkında yalan söylemekten sakındırma vardır. Bu kasten yapılmasa bile yine de yalan söylenmiş olur.

Altıncısı: Putlara zatlarından dolayı değil de salih insan olmalarından dolayı ibadet ettikleri bilgisi vardır.

Yedincisi: Şüphesiz ki salihlerin bazısına yapılan fiiller puta tapmaya ve riddete sebep olur.

Sekizincisi: Salihlerin kabirlerini yüceltme fitnesinden sakındırma vardır. “Onların kabirlerinin üstünü ibadethane yaptılar” ³⁶³

Dokuzuncusu: Riddetin sebeplerinden bir tanesi de nübüvvetin sonlanmasıdır.

Onuncusu: Onun sebeplerinden biri de ilmin unutulmasıdır.

On birincisi: Cahiliye kıssasında Amr b. Luhay ve onun Mekke’ye getirdiği fitneden sakındırma vardır.

On ikincisi: Şam ehlinin içinde bulunduğu fitneden (puta tapma) sakındırma vardır.

On üçüncüsü, On dördüncüsü, On beşincisi, On altıncısı: Amr b. Luhay’a; mal, mülk, kemallik, amel bakımından verilenleri ve insanların ona olan itaatlerinden verilen şeyleri iyi düşünüp idrak etme vardır.

On yedincisi: Evliyaların kerametleri ve şeytanların indirdiği şeylerin arasındaki farkı anlama vardır.

On sekizincisi: Batılın alametleri her zaman çoğalsa da hakkın alametleri ona ağır basıp onu noksanlaştırmıştır.

On dokuzuncusu: Allah Rasulünün (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), rüyasında Amr b. Luhay’ı ateşte görmesi bir ibrettir.

Yirmincisi: Rasullerin ilki gönderildikten sonra salihlerin suretlerinin yapılması ve onları son peygamberin kırmasında büyük incelikler vardır.

Yirmi birincisi: Muhakkak ki kâfirler putlara şirk koşmak amacı ile değil, hayırummak amacı ile yönelip onlara ibadet ediyorlardı. Cahiliye kıssasında bunun bilgisi vardır.

Yirmi ikincisi: Bazı putlar onların yanında diğerlerinden daha üstündü.

Yirmi üçüncüsü: Putlarını tazim etme ve onlara ibadet etme noktasında ayrılmış, ihtilafa düşmüşlerdi.

Yirmi dördüncüsü: Onlar farklı sözler söylemekte ve karışık bir iş içinde bulunmaktadır. Onlar; hem işler Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın elindedir, O'ndan başka kimse işleri düzenleyemez, derler. Hem de şöyle derler:

"Biz ancak şunu deriz: İlahlarımızdan biri seni fena çarpmış."³⁶⁴

Yirmi beşincisi: Onların fiilleri ibadetlerdir.

Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab Allah-u Teâla hakkında bazı ayetlerde geçen kötü zan beslemenin manasını anlattı.

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

“Allah’a karşı, cahiliyet zannı gibi, hakka aykırı bir zan besliyorlar” ³⁶⁵

“Ve Allah hakkında kötü zanda bulunan...” ³⁶⁶

“Rabbiniz hakkında beslediğiniz zan var ya, işte sizi o mahvetti” ³⁶⁷

Allah’a karşı su-i zannın manası nedir? Ayrıca Allah (subhânehû ve teâlâ)’ın şu ayetindeki **“Her kim bir kötülük yaparsa onunla cezalandırılır”** ³⁶⁸ سُوْءاً kelimesinin manası nedir? İmam Buhari’nin Kitabu’t-Tıbb’a bunu almasının manası nedir?

Ayrıca Allah Rasulünün “Bir dikenin isabet edip de eziyet verdiği bir Müslümanın günahlarından bir günah, ağacın yapraklarını dökmesi gibi dökülür.” hadisine gelince, siz buradaki الأذى kelimesini hoşla gitmeyen şeylerin hepsi (mekruhlar) olarak tefsir ettiniz. Ayrıca o başka bir lafızda da manası meşhurdur.

Mü’min kişiye bir ağrı, bir yorgunluk, bir hastalık bir üzüntü hatta bir ufak tasa isabet edecek olsa, Allah bu sebeple onun günahından bir kısmını mağfiret buyurur.” ³⁶⁹

Hadisin Arapça metninde geçen أذى kelimesi daha önceki geçen kelimelere atfedilmiştir. Atıf da değişikliği gerektirir. Buradaki kastedilen şey, Müslümandan tamamıyla şirk sadır olur mu, olmaz mı?

---

365 (Âli İmran, 154)

366 (Fetih, 6)

367 (Fussilet, 23)

368 (Nisa, 123)

369 (Buhari, Marda, 1)

Onların, korkudan ve ummadan dolayı mahlûkata yapılan fiiller şirktir, sözünün manası nedir?

Buradaki kastedilen büyük şirk midir, küçük şirk midir?

Allah (subhânehû ve teâlâ)'ın **“Ben kulumun beni sandığı gibiyim. Hayır zannederse, benden hayır; şer zannederse şer bulur. (Benimle karşılaştığında beni zannettiği gibi bulur.)”** sözünün manası nedir?

Şeyh (rahimehullah) şöyle cevap verdi:

Allah (subhânehû ve teâlâ)'ın; **“Allah’a karşı, cahiliyet zannı gibi, hakka aykırı bir zan besliyorlar”** ³⁷⁰ ve **“Ve o Allah hakkında kötü zanda bulunan...”** ³⁷¹ ayetlerine gelince;

Ayrıca Allah (subhânehû ve teâlâ)'ın **“Her kim bir kötülük yaparsa onunla cezalandırılır”** ³⁷² sözüne gelince, Buhari onu Kitabu't-Tıbb'a almıştır. Buhari'nin maksadı; şüphesiz ki bu, kulun kötü gördüğü, hoşuna gitmeyen hastalıklardır. Allah (subhânehû ve teâlâ)'ın, kulun kötülüklerini örttüğü ve onu temizlediği şeylerdir.

“Her kim bir kötülük yaparsa onunla cezalandırılır.” ³⁷³

Buradaki karşılık (ceza), dünya ve ahiret için verilecek olan genel bir cezadır. Buhari onu Tıp Kitabı'na almıştır. İlim ehlinin de bablarda bunu zikretmesi, bağlantılı olması ve konuda geçmesi yönünü açıklamıştır.

Ayrıca Müslümana isabet eden bir eziyet sözüne gelince bu geneldir. Ayrıca eza kelimesi hastalık, yorgunluk ve üzüntü üzerine atfedilmiştir. Özel (has) olan bir şeyi genel olan bir şeyin üzerine atfetmek Arapların sözlerinde ve bizim sözlerimizde çokça kullanılan bir üsluptur.

---

370 (Âli İmran, 154)

371 (Fetih, 6)

372 (Nisa, 123)

373 (Nisa, 123)

“Müslümandan tamamıyla bir şirk ameli sadır olur mu olmaz mı?” sorusuna gelince; Müslüman Allah’a ve Rasulüne uymada gayretli olmasına rağmen kendisi fark etmeden ondan şirk ameli sadır olabilir. Umarım ki bu onu, Allah’a verdiği sözün dışına çıkarmaz.

Bu konuda sahabeden de birçok şey sadır olmuştur. Babalar adına ya da Kâbe’ye yemin etmeleri gibi. “Allah ve Muhammed dilerse” demeleri gibi. “Bize bir Zat’ul- Envat yap.” demeleri gibi...

Fakat hak olan onlara açıklandığı zaman adetlerini, babalarını, mezheplerini ve cahiliyeyi korumak için mücadele etmediler. Hakka tabi oldular.

Büyük şirk amellerini yapan ve kendisinin İslam olduğunu iddia eden kimseye Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın ayetleri okunduğu zaman ondan yüz çevirir ve yüklenir. İşte bu Müslüman değildir.

Cahilliğinden dolayı şirk ameli işleyen insana nasihat etmek kolay değildir. O, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın Rasulü üzerine indirdiği şeyleri öğrenmeyi talep etmez. Ayrıca hevasına uyarak yeryüzünde yaşar ve kendinin ne halde olduğunu da bilmez.

“Mahlûkat için yapılan şeyler şirkdir.” sözüne gelince; umulur ki bundan kastedilen Allah’a itaatte yapılan ve riya diye isimlendirilen şeydir. Bu, sahibinin bilmediği konularda geçerlidir. Bu gerçekten çok fazladır.

Yaratılmışlardan korkmaya gelince; bundan murad yaratılmışların korkusundan dolayı Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın farz kıldığı şeyleri terk etmektir.

Onlardan ummaya, istemeye gelince; korkarım ki bundan kastedilen kulun Allah’a tevekkülden ve onun vadine güvenmekten çıkmasıdır. Bu işlerin hepsi gerçekten de çok fazladır.

Bu büyük şirk midir yoksa küçük şirk midir, sözüne gelince; bu, durumların değişikliğine göre değişir. Muhakkak ki mahlûkattan korkma ve onlardan umma ile yapılan şeyler küçük şirkdir. Ama bu yapılanlar artırılır ve ilerlerse büyük şirke kadar ulaşır.

Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab (rahimehullah)'ın uğur ve bazı fal çeşitleri hakkındaki açıklamaları

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Akdu'l-Lıhye (uğur getirmesi için sakallara düğüm atmak)'nin manası nedir?

Darbu'r-Reml (kuma çizgiler çizerek yapılan bir fal çeşidi) nedir? Biz biliyoruz ki insanlardan bazıları yere bir çizgi çizer sonra onu sayar; çift çıkarsa ona göre davranır, tek çıkarsa ona göre davranırlardı.

Cibt, şeytanın çılgılığı olarak tefsir edilmiştir. Şeytanın çılgılığı (Rannetu's-Şeytan) ne demektir? İmam Ahmed, İbn Amr hadisi olarak şöyle bir rivayete yer vermektedir: "Tıyare inancı kendisini işinden alıkoyan şirk koşmuş olur." Ashab, "Bunun kefareti nedir?" diye sorduklarında, Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), "Allahım, hayır ancak senin hayrındır. Uğursuzluk da ancak senin takdir ettiğin uğursuzluktur. Senden başka ilah yoktur, demendir." buyurmuştur."

Şirk nasıl bu lafızlar ile yok olur? Tıyare gizli bir aldatmaca olmasına rağmen bu lafız tek başına nasıl fayda verir?

Fehr (övünmek) ve Taan (ayıplama dil uzatma)'ın manası nedir?

Allah'ın kula tuzak kurması ne demektir?

Ruh ve rahmet arasındaki fark nedir?

Allah ona rahmet etsin, Şeyh şöyle cevap verdi:

Akdul-Lıhye hakkında ben bir şey bilmiyorum. Ama adabda zikredildiğine göre insanların bazısının savaşta büyüklenmek adına böyle yaptığı zikredilmiştir.

Darbul-Reml'e gelince; bu gerçekten meşhur olan bir şeydir. İnsanlardan bazıları yere bir çizgi çizer ve bu çizginin sonucuna göre zihninde bir şey oluşurdu. Bu,

bütün hat yani çizgi çeşitleri için genel olan bir şeydir. İnsanlardan bazıları bunu peygamberlere dayandırmıştır.

Muâviye b. Hakem'in Hattu'r-Reml'i sorması üzerine Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şu cevabı vermiştir: "Eskiden kum üzerine hat çizen bir nebî vardı. Kimin hattı onunkine uygun düşerse, o isabet etmiş sayılır." ³⁷⁴

Hadisin zahiri manasından reml yoluyla bazı bilgiler edinilebileceği anlaşılrsa da aslında hadiste bunun kastedilmediğini, zira peygamberler dışında kimsenin mucize gösteremeyeceğini, "kimin hattı onunkine uygun düşerse" ifadesinin de bunun imkânsızlığını ortaya koyduğunu belirtmiştir.

Rannetu's-Şeytan'a gelince; bu kelime ile Hasan'ın ne kastedtiğini bilmiyorum. Ama selef lafzı dinleyenlerin bir kısmını diğerlerinden ayrıldığına inanmaları için genel olarak tefsir ediyorlar. Bu onların lugatlarında çok kullanılan bir şeydir ve ayrıntılı araştırmak gerekir.

(İmam Cafer Sadık (*radiyallahu anh*) şöyle buyurmaktadır: İblis dört olay yüzünden dört defa feryat etmiştir: Allah'ın lanetine uğradığı gün, yeryüzüne indirildiği gün, Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in peygamberliğe seçildiği gün ve Fa-tiha Suresinin nazil olduğu gün.)

Tıyare hakkında Allah Rasulünün, "Şöyle demesi kefarete için yeterlidir" sözüne gelince; Tıyare çeşitleri yaygındır. Bunlardan bazısının içinde günah yoktur.

Ebu Davud'da İbn Mesud (*radiyallahu anh*)'dan merfu olarak gelen bir rivayet şöyledir: "Tıyare şirktir. Tıyare şirktir. İçimizde hiç kimse yoktur ki böyle bir hisse kapılmasın. Lakin Allah tevekkül yoluyla onu giderir."

İnsanın kalbine kötü bir duygu yani uğursuzluğa dair bir şey gelir ve kişi onu kötü görür, onunla amel etmez, ona muhalefet eder ve bu bana zarar veremez derse ve iyilikleri Allah bana mutlaka ulaştırır derse kefarete tamamlanmış olur. Bu usul tevbe yolunu göstermek içindir.

---

374 (Müslim, Selâm, 121; Ebû Dâvûd, Tıb, 23).

Nesep ile övünmeye gelince; öncekilerin babalarının menkıbelerinde zikredilen ecdatları ile övünmedir. Bu açıklığa kavuştuğu zaman insan ameli ile övünmekten nehyedilmiştir. Öyle ise nasıl olur da amelinin dışındaki bir şey ile iftihar eder?

Neseble ayıplamaya gelince; insan bir kabileye nisbet edilir. İnsanlardan bazıları ise bu kişi açıkça onlardan olmasına rağmen ellerinde hiçbir delil olmaksızın o onlardan değildir, derler.

Allah'ın tuzak kurmasına gelince; kul ona isyan edip onu kızdırdığında Allah ona nimetler verir. Kul da Allah'ın kendisinden razı olduğundan dolayı bu nimetleri verdiğini zanneder. İşte bu Allah'ın kula tuzak kurmasıdır.

Ruh ve rahmet arasındaki farka gelince; bunu bilmiyorum. Belki de bu ince bir farktır. Çünkü bazı yerlerde ruh, rahmet olarak tefsir edilir. ³⁷⁵

---

375 1)Kaynaklarda belirtildiğine göre Câhiliye döneminde bu fal şu şekilde uygulanmaktaydı: Fal baktırmak isteyen kişi remlciye ücretini peşin öder ve reml atmasını isterdi. Yanına bir çocuk alarak istek sahibiyle birlikte kumlu bir yere giden remlci kumlar üzerine hızlı hızlı birtakım çizgiler çizer, sonra o çizgileri ikişer ikişer silerken çocuk da tekerleme kabilinden bazı cümleleri tekrarlardı. Geriye çift çizginin kalması, niyet edilen şeyin sonucunun iyi ve uğurlu, tek çizginin kalması ise kötü ve uğursuz olacağına işaret sayılırdı. (İbnü'l-Esîr, II, 47)

2)Tıyarenin aslı; kuş, geyik ve benzeri hayvanların hareketlerinden uğur veya uğursuzluk anlamları çıkarmaya dayanır ki bu (tip inançlar) insanları esas amaçlarından uzaklaştırır.

3) Ebu Davud'da sahih senedle kendisinden gelen bir rivayette Ukbe bin Âmir (*radiyallahu anh*) şöyle anlatmaktadır: "Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'ın yanında uğursuzluktan bahsedildi. Bunun üzerine şöyle buyurdu: "Fe'l en iyisidir. Fe'l hiçbir Müslümanı işinden alıkoymaz. Biriniz hoşlanmadığı bir durumla karşılaşınca, "Allahım, iyilikleri ancak sen getirirsin; kötülükleri de ancak sen defedersin. Güç ve kuvvet ancak sendedir." desin."

İmam Ahmed, İbn Amr hadisi olarak şöyle bir rivayete yer vermektedir: "Tıyâre inancı kendisini işinden alıkoyan şirk koşmuş olur." Ashab, "Bunun keffareti nedir?" diye sorduklarında, Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), "Allahım, hayır ancak senin hayrındır. Uğursuzluk da ancak senin takdir ettiğin uğursuzluktur. Senden başka ilah yoktur, demendir." Buyurmuştur.

Allah ona rahmet etsin, Şeyhe Kur'an'ı ezberleyip sonra unutan kişi hakkında bir tehdit olup olmadığı soruldu.

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Kur'an'ı ezberleyip sonra unutan kişi hakkında bir vaid yani bir tehdit var mıdır? Bu korkutma sahih midir, değil midir?

Muhammed b. Abdulvehhab beni Musulî'nin yazısı hakkında uyardı. Elbette ki sen onun "Ben şahitlik ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur, O tektir, dilemesinde ve iradesinde ortağı yoktur." sözüne razı olmadın. Ben bunun hakkında düşünüyorum ama aklıma İmam Nevevî'nin zikrettiği, "Allahım nefsimi sana teslim ettim." sözünden başka bir şey gelmiyor. Bana bunun manasını açıkla. Allah seni hayırla mükâfaatlandırın.

O şöyle cevap verdi:

Kur'an'ı ezberleyip sonra unutan kişi hakkındaki tehdit, hadis ehlinin yanında sabittir. Eğer sen Kur'an'ın tamamını ya da ondan bir bölüm ezberler ve sonra unutsan, onu geri hatırlamak konusunda samimi ol.

Musulî'nin "Ben şahitlik ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur, o tektir, dilemesinde ve iradesinde ortağı yoktur." sözüne gelince; ulûhiyyet noktasındaki şeyler sana nasıl gizli olur? Hutbede söylediği bu söz kâfirlerin de ikrar ettiği rubûbiyyet tevhididir.

Nevevî'nin, "Allahım nefsimi sana teslim ettim." sözüne gelince; bu ihlâs ve tevekküle döner. İkisinin arasında ince bir latife olsa bile en iyisini Allah bilir.

Şeyhe (*rahimehullah*) soruldu:

Sabreden fakir mi şükreden zengin mi daha faziletlidir? Sabır ve şükrün sınırı nedir?

Şeyh şöyle cevap verdi:

Sabreden fakir, şükreden zengin meselesine gelince; her ikisi de Mü'minlerin en faziletlileridir ama o ikisinden en faziletli olanı takvalı olandır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözünde dediği gibi:

“Şüphesiz, Allah katında sizin en üstün olanınız takvaca en ileride olanınızdır.”³⁷⁶

Sabrın ve şükrün sınırına gelince; bununla ilgili benim yanımda bir ilim yoktur. Ancak âlimlerin arasında meşhur olan; muhakkak ki sabır, tahammülsüz olmaman, şükür ise Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın sana verdiği nimetleriyle Allah'a itaat etmendir.

Musanniflerin çoğu şirki Rubûbiyyet Tevhidinde şirk olarak tefsir etmişlerdir

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Muhammed b. Abdulvehhab'ın iki oğlu Abdullah ve Huseyn'den, Muhammed b. Ahmed el-Hafaza'ya;

Allah onu tüm kötülüklerden korusun ve salih amellerini kalıcı kılsın. Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi sizin üzerinize olsun.

Bundan sonra; bizler senden dolayı Allah'a hamdederiz. O Allah ki ondan başka ilah yoktur. Hamd edilmeye tek layık olan O'dur. O her şeye güç yetirendir. Salât ve selam onun habibi ve nebisi olan, müjdeci ve uyarıcı olarak gelen Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in, ailesinin ve ashabının üzerine olsun.

Muhakkak ki Allah (*subhânehû ve teâlâ*) senin kitabını bize ulaştırdı. Bizler senin hitabının güzelliğinden dolayı onun içeriğindeki şeyleri anladık. Sen, bizim ve senin üzerinde olduğun dini düşün! O dinin içeriği, dini yalnızca Allah'a has kılmak ve onun dışındaki varlıklara ibadeti terk etmektir. Şüphesiz ki sen bir an bile olsa tevhidden uzaklaşmaya ve Allah'a şirk koşulmasına razı olmazsın.

Senin ve bizim üzerinde olduğumuz dinden dolayı Allah'a hamdolsun. Tevhid, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın kulları üzerine farz kıldığı şeylerin en önde gelenidir. Kim bu kelime ile dinini tamamlar ve emrolunduğu üzere dosdoğru olursa; bu kelime onun için dünya ve ahirette bir müjde, bir kurtuluş olur. Bu kelime; yaratılmışlar içinde bir izzet, toplum içinde yüksek bir mertebe, övünülecek bir izzet ve şeref elbisesidir. Sadık'ul-Mesduk olan Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir hadisinde şöyle buyurdu:

“Muhakkak ki Allah kavimlerin bir kısmını bu kitap ile diğerlerine üstün kılmıştır.” (Ahmed-Müslim)

Bizler sana tevhidi öğrenme ve anlamada hırslı olmanı ve tevhid üzere olmanı nasihat ediyoruz. Allah ona rahmet etsin, bizim şeyhimizin kitaplarını mütalâa ettiğinde tevhidin ve şirkin hakikati sana açık olacaktır. O tevhid ki Allah, Rasulünü

(*sallallâhu aleyhi ve sellem*) onunla göndermiştir. O şirk ki Allah ve Rasulü onu haram kılmıştır. Allah şirki asla bağışlamayacağını ve onu işleyen kimseye cenneti haram kıldığını haber vermiştir. Kim Allah'a şirk koşarsa amelleri boşa gider. Tevhidin hakikati şudur: Allah, Rasulünü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) onunla göndermiştir. Bir adam onu söyleyip gereklerini yerine getirdiğinde Müslüman olur ve şirk ehlinen ayrılır.

Musanniflerin çoğu tevhid zikredildiğinde onu açıklamamışlardır. Onu müşriklerin de ikrar ettikleri rubûbiyyet tevhidi olarak tefsir etmişlerdir. Onlardan bazıları onu isim ve sıfat tevhidi olarak tefsir ettiler. Eğer onların bu yaptığı hak olsa bile bu Lâ ilâhe illallah'ın manasını içeren ibadet tevhidinin anlamı değildir.

Musanniflerin ekserisi şirki rubûbiyyet tevhidinde şirk olarak tefsir ettiler. Rubûbiyyet tevhidini Araplar ve onların dışındaki müşrikler ikrar ediyorlardı.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözünde olduğu gibi:

“Andolsun ki onlara: “Gökleri ve yeri yaratan, güneşi ve ayı buyruğu altında tutan kimdir?” diye sorsan, mutlaka, “Allah” derler.”³⁷⁷

“Eğer biliyorsanız, her şeyin melekûtu kendisinin elinde olan, kendisi her şeyi koruyup kollayan, fakat kendisi korunmayan kimdir? Diye sor. (Bunların hepsi) “Allah’ındır” diyecekler.”³⁷⁸

Ayetler müşriklerin rubûbiyyet tevhidini ikrar ettiklerine delildir. Onların arasındaki ihtilafı Allah Rasulü Ulûhiyyet Tevhidi olarak açıklamıştır. Ulûhiyyet Tevhidi ibadet tevhididir. Bundan dolayı onlar Rubûbiyyet Tevhidini ikrar etmelerine rağmen muvahhidlerden olmadılar. Sen İbn Hacer el-Heytemi ve benzerleri gibi sonradan gelen kimselerin uydurduğu bidatlere itimat etme!

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın Kitabı üzere olan asıllara itimat et! O Kitap ki Allah onu her şeyi açıklamak için indirmiştir. O, Mü'minler için bir müjde, rahmet ve hidayet kaynağıdır. Selef-i Salih, onlara uyanlar ve tabiin bu yol üzere idi. Dinin asli ve furû meselelerinde ortaya atılan bidatlere aldanma! Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

---

377 (Ankebut, 61)

378 (Mü'minun, 88-89)

"Muhakkak ki benim dosdoğru yolum budur; o halde ona uyun; sizi O'nun yolundan ayıracak yollara uymayın." ³⁷⁹

Bil ki, İslam'ın aslının hakikati Lâ ilâhe illallah Muhammedun Rasulullah'dır. Lâ ilâhe illallah kelimesinin hakikati, Allah'tan başka hiçbir şeye ibadet etmeyiz, O tek-tir ve ortağı yoktur, demektir.

Muhammedun Rasulullah kelimesinin hakikati ise, peygamberin emrettiklerine uymak, nehyettiklerinden ise uzak durmaktır. O, tâbi olunan imamdır. Onun dışındaki kimselerin sözleri alınır da bırakılır da. Bir başkasının sözleri ve fiilleri peygamberin söz ve fiillerine arz olunur. Eğer ona uygunsa alınır değilse reddedilir.

Şeyh Muhammed b. Nasır (rahimehullah)'a menfi ve müspet şefaat arasındaki farktan soruldu.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Şeyh şöyle cevap verdi:

Müspet ve menfi şefaât arasındaki mesele gerçekten büyük bir meseledir. Bunu bilmeyen kimse şirkin ve tevhidin hakikatini bilemez. Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab kitabında onun için bir bab açmış ve ona şefaât babı demiştir.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle demiştir:

“Rablerinin huzuruna toplanacaklarından korkanları onunla uyar ki onların O’ndan başka ne bir velileri vardır, ne de şefaâtçıları...”³⁸⁰

Şeyh bir takım ayetleri delil getirmiş ve akabinde Şeyh Takıyyuddîn’in sözlerini zikretmiştir. Sen bu konu ile alakalı babı inceler ve tahkik edersen şefaât meselesinin hakikati senin için açıklığa kavuşacaktır.

Müspet ve menfi şefaât arasındaki fark Kur’an’da mevcuttur. Kişi Kur’an’ı incelediğinde müspet ve menfi şefaât hakkında birçok ayet bulacaktır. Menfi şefaât hakkındaki ayetlerden bazıları şunlardır.

“Ey iman edenler! Hiçbir alışverişin, hiçbir dostluğun ve hiçbir şefaatin olmadığı gün gelmeden önce size rızık olarak verdiklerimizden infak edin.”³⁸¹

“O’ndan başka ne bir dost ne de bir şefaâtçiniz vardır. Artık düşünüp öğüt almaz mısınız?” (Secde, 4)

“De ki: Bütün şefaât Allah’ındır.”³⁸²

Müspet şefaât hakkındaki ayetlere gelince; onlardan bazıları şunlardır:

---

380 (En’am, 51)

381 (Bakara, 254)

382 (Zümer, 44)

Göklerde nice melek var ki onların şefaati, dilediği ve hoşnut olduğu kimse için Allah'ın izin vermesi dışında, bir işe yaramaz. ³⁸³

"Allah'ın huzurunda, kendisinin izin verdiği kimselerden başkasının şefaati fayda vermez." ³⁸⁴

"Allah rızasına ulaşmış olanlardan başkasına şefaet etmezler." ³⁸⁵

"O gün, Rahman'ın izin verdiği ve sözünden hoşlandığından başkasının şefaati fayda vermez." ³⁸⁶

Kur'an'daki menfi şefaate gelince; o, müşriklerin Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışındaki kişilerden talep ettikleri şefaattir. Onlar bir peygamberin ya da salih bir insanın kabrine gelirler ve ondan yardım talep ederler. Onunla Allah'tan şefaet talep ederler. Böyle yaptıklarında onların kendileri için şefaetçi olacağını, kendilerinin dünya ve ahiret ihtiyaçlarını onların gidereceklerini zannederler. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bunu kitabında anlatmıştır:

"Bunlar Allah katında bizim şefaetçilerimizdir, derler." ³⁸⁷

Önceki kâfirler dünyevi ihtiyaçlarını gidermesi için bu insanlardan şefaet istiyorlar ve onları aracı kılıyor ama ahirete gelince onu yalanlıyor ve inkâr ediyorlardı. Bugünkü müşrikler ise dünyevi ve uhrevi ihtiyaçlarını Allah'tan başkasından istiyor ve bu koydukları aracılar ile Allah'a yakınlaşacaklarını zannediyorlardı. Bunun üzerine de batıl deliller ortaya koyuyorlar.

"Allah hakkında tartışanların delilleri Rableri katında geçersizdir. Onların üzerinde bir gazap vardır ve şiddetli bir azap onlaradır." ³⁸⁸

Kur'an'daki müspet şefaate gelince; Allah (*subhânehû ve teâlâ*) onun şartlarını belirlemiştir. O da şudur: Allah'ın şefaet edecek kimseye izin vermesi, şefaet edecek kimseden de şefaet edilecek kimselerden de Allah'ın razı olması gerekir. O'nun izni

---

383 (Necm 26)

384 (Sebe, 23)

385 (Enbiya, 28)

386 (Taha, 109)

387 (Yunus, 18)

388 (Şura, 16)

olmadan hiçbir nebinin, meleğin ve salih kimsenin şefa'at etme hakkı yoktur. Şefa'at edecek kişi ancak Allah'ın, söz ve amelinden razı olduğu kimseye şefa'at edebilir. Allah'ın razı olduğu tek şey ise tevhi'ddir

Allah Rasulü kendisinin şefa'atıyla en mesut olacak kişilerin tevhi'd ve ihlâs ehli kimseler olduğunu haber vermiştir. Bugün kim, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışında bir kimseden şefa'at dilerse kıyamet günü şefa'atçıların şefa'ati ona haram olacaktır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şefa'atçıların şefa'atinin müşriklere fayda veremeyeceğini haber vermiştir. Şefa'at ancak tevhi'dini açıkça ortaya koyan, Allah'ı birleyen, O'nu ilah ve mabud edinen kimse için fayda sağlayacaktır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) amelin ancak kendisi için yapılanını kabul eder.

"Hâlis din yalnız Allah'ındır." ³⁸⁹

Ayetleri incelediğin zaman müspet ve menfi şefa'at arasındaki farkı anlayacaksın. Muhakkak ki menfi şefa'at, müşriklerin Allah'tan başkasından talep ettikleri şefa'attir. Müspet şefa'at ise; tevhi'd ve ihlâs ehlinin nail olacağı ve yalnız Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın izniyle gerçekleşecek olan şefa'attir. Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bizlere, şefa'atinin ancak ümmetinden şirk koşmadan ölen kimse için geçerli olacağını haber vermiştir. Allah en iyi bilendir.

Aynı şekilde Şeyh Muhammed b. Nasır b. Muhammed (rahimehullah)'e; "Allahım, senden isteyenlerin hakkı için istiyorum." sözü hakkında soruldu.

Şeyh şöyle cevap verdi:

Namazın haricinde söylenen "Allahım! İsteyenlerin hakkı için senden istiyorum." sözüne gelince; bu söz bazılarının zannettiği gibi Allah'ın yarattığı bir varlıktan istemeye delil değildir. Bilakis bu hadis salihlerin ve peygamberlerin zatı ile tevessülün caizliğine delil gösterilir. Allah'tan istenildiği zaman Rabbimiz fazlı ve keremiyle isteklere icabet etmek için kendi nefsinin yükümlü tutar. Allah'tan istenildiği zaman Rabbimiz (*subhânehû ve teâlâ*) isteklere icabet edendir. Bunu Kitabında bizlere haber vermektedir:

“Kullarım sana benden sorarlarsa muhakkak ben yakınım. Dua ettiği zaman, bana dua edenin duasını kabul ederim.” ³⁹⁰

Bu ayetin benzerlerini Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın Kitabında görmekteyiz:

“Mü’minlere yardım etmek de bize düşer.” ³⁹¹

“Yeryüzünde hiçbir canlı yoktur ki rızkı Allah’a ait olmasın.” ³⁹²

“İşte biz Mü’minleri böyle kurtarıyoruz.” ³⁹³

Âlimlerin yukarıdaki zikrettiği hadis zayıftır. Âlimler bu hadisi mahlûkatın zatıyla isteme babında değil, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın sıfatları ile isteme babında zikretmişlerdir. Allah en doğrusunu bilendir.

---

390 (Bakara, 186)

391 (Rum, 47)

392 (Hud, 6)

393 (Enbiya, 88)

*Şeyh Süleyman b. Abdullah (Muhammed b. Abdulvehhab'ın oğlu)'a
"Rasulullah (sallallâhu aleyhi ve sellem), diğer peygamberler veya salih-
lerin makamı ile duada tevessül etmek caiz midir?" diye soruldu.*

Şeyh şöyle cevap verdi.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Te vessül, Kitap ve sünnetten geldiği üzere meşrudur. Meşru olan tevessül; Allah'a onun isim ve sıfatları ile ya da salih ameller ile yapılan tevessüldür. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Mü'min kullarından salih ameller ile tevessülde bulunanları anlatmıştır:

"Rabbimiz doğrusu biz: 'Rabbimize iman edin.' diye imana çağıran bir davetçi işittik ve hemen iman ettik. Rabbimiz artık bizim günahlarımızı bağışla, kötülüklerimizi ört ve bizi iyilerle beraber al!" ³⁹⁴

Ayrıca Sahihayn'da sabit olan üç kişinin kıssası da buna örnektir. Onlar mağara girdiklerinde kaya mağaranın ağzını kapatmıştı. Onlar da salih amelleri ile Allah'a tevessül etmişlerdi.

Ayrıca Sahih'de İmam Ahmed, İbn ebi Şeybe ve İbn Hibban'dan rivayet edilen Allah Rasulünün şu sözü de buna örnektir.

"Allahım! Senden kendini isimlendirdiğin, Kitabında bildirdiğin, yaratıklarından herhangi bir kimseye öğrettiğin veya gayb âleminde kalmasını tercih ettiğin isimlerinle istiyorum."

Tirmizi ve diğerlerinden rivayet edilen hadis de şöyledir:

"Allahım! Şüphesiz ki ben senden istiyorum. Hamd sanadır. Senden başka ilah yoktur. Ya Mennan! Ey yerin ve göğün sahibi, ey celâl ve ikram sahibi olan, ey Hayy ve Kayyum olan..."

"Ya Allah! Ya Rahman! Celâlinle ve yüzünün nuru ile senden isterim."

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın isimleri ile tevessül etmek, üzerinde tartışmaya

mahal olmayan meşru bir iştir. Tevessül Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın kitabında emrettiği bir vesiledir.

“Ey iman edenler, Allah’tan sakının ve O’na vesile arayın.” ³⁹⁵

Ayrıca tevessülün başka bir yönü de vardır. O da peygamberlerin ve salih insanların dualarıyla Allah’a dua edip onlar ile Allah’a tevessül etmektir. Bu da müstehabdır. Sahabe peygamber (*aleyhisselam*) hayatta iken onunla dua ederek Allah’a tevessül etmişlerdir. Peygamberin ölümünden sonra amcası Abbas b. Abdulmuttalib’in duası ile ve Zeyd b. el-Esved el-Cerşi’nin duası ile tevessül etmişlerdir. Bunların hepsi onlar öldükten sonra değil, onlar hayatta iken olmuştur.

Yaratılmışların hatırı, konumu, mevkisi ile Allah’a tevessül etmek ve Allahım, senden nebin Muhammed’in hatırı ile istiyorum, demek ya da bunun benzeri sözler ile Allah’a tevessül etmek Peygamberden nakledilmemiştir. Âlimlerin çoğu insanları böyle yapmaktan nehyetmiştir. İbn Kayyım (*rahimehullah*) bunun icmâen bidat olduğunu anlattı. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın yanında nebilerin, salihlerin bir konumu olması onların zatlari ve konumları ile tevessülün caiz olduğu anlamına gelmez.

Nebilerin ve salihlerin Allah katındaki konum ve dereceleri, onların kendilerine fayda verir. Bizlere faydası ise onları sevmek ve onlara ittiba etmek ile olur.

İman ve itaat olmaksızın yaratılmışlar ile yapılan tevessül Allah’a bir vesile değildir.

Şeyhulislam İbn Teymiyye (*rahimehullah*) İstigase kitabında şöyle demiştir: “Ben imkânlarım dâhilinde selefin ve muteber âlimlerin sözlerini ve nakillerini araştırdım. Duada nebiler ile ya da salihler ile tevessül edilir mi diye araştırdım. Bunun caizliğine dair onlardan bir delil bulamadım. Ben ise Muhammed b. Abdusselam’ın verdiği fetva üzereyim. Peygamber (*aleyhisselam*) dışında başka biri ile tevessül caiz değildir. Şüphesiz ki bunu da Allah Rasulünün hadisi doğrulamıştır.

İşte bu hadis sebebi ile Muhammed b. Abdusselam Peygamber ile tevessülü istisna etmiştir.

El-Kudûrî; fıkıh kitabı olan el-Kerhî'nin şerhinde, İmam Ebu Hanife ve Ebu Yusufun Peygamber ile Allah'a tevessülü caiz görmediklerini zikretmiştir. Kudûrî şöyle dedi: Yaratılmışlar ile tevessül edip isteme caiz değildir çünkü yaratılanın yaratıcı üzerinde hiçbir hakkı yoktur.

Muhakkak ki bir işte yaratılmışlar ile istemenin caizliğine dair deliller getirilmiştir.

Birincisi: İmam Ahmed'in Ebu Said el-Hudri'den rivayet ettiği şu hadistir.

Ebu Said el-Hudri (*radiyallâhu anh*)den gelen bir rivayette Peygamberimiz (*sal-lallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur: "Kim evinden namaz için yola çıkarsa "Allahım! Senden isteyenlerin ve şu yürüdüğüm yolun hakkı için senden istiyorum. Gösteriş, riya ve böbürlenmek için değil. Senin gazabından sakınmak, rızana nail olmak için yola çıktım. Beni ateşten korumanı, günahlarımı bağışlamanı istiyorum. Senden başka kimse günahları bağışlayamaz." duasını yapsın. Böyle deyince Allah ona yönelir ve yetmiş bin melek ona istiğfar eder."

Cevap olarak deriz ki: Yukarıda zikredilen hadisin senedinde Atiye el-Avfi vardır ve onun sözlerini İmam Ahmed, Sevrî, Huşeym, Ebu Zer'a, Ebu Hatim, Cevzecani, Nesaî, İbn Hibban zayıf görmüştür.

Onlar, onun hadisini yazmak helal değildir, şaşkınlık üzere olması müstesna dediler. İbn Main, salih (doğru), dedi. İbn Said ise inşaallah o sikadır, dedi.

Sahihliği kabul görmüş tevessüle gelecek olursak, o müstehab olan tevessüldür. Şüphesiz ki Allah'a dua edip ondan isteyenlerin Allah üzerindeki hakları, Allah'ın onların duasına icabet etmesidir. Allah'a itaat edenlerin Allah üzerindeki hakkı ise, onların bu itaatlerine karşılık Allah'ın onlara ecirlerini vermesidir. O'na itaat edip ondan istemek sevap ve icabetin olmasının (gerçekleşmesinin) sebebidir.

İkincisi: Hakim'in Müstedrek'inde sahih olarak rivayet ettiği Abdurrahman b. Eslem babasından, dedesinden ve Ömer (*radiyallâhu anh*)den nakledilen hadistir.

Ömer (*radıyallahu anh*) anlatıyor; Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu:

Âdem (*aleyhisselam*) hata işlediği zaman “Ya Rabbi, Muhammed’in hakkı için beni bağışlamamı diliyorum.” dedi

Cevap olarak deriz ki: Muhakkak ki bu hadis kopuktur. Çünkü Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem ittifakla zayıftır. Malik, Ahmed b. Hanbel, İbn Main, İbn’ül-Medeni, Ebu Zür’a, Ebu Davud, İbn Said, Ebu Hatim, İbn Hazime, İbn Hibban ona zayıf demiştir. İbn’ül-Cevzi, onlar onun zayıflığı üzerinde icmâ ettiler, demiştir.

Görüldüğü gibi Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem bu rivayette tek başına kalmıştır. Hafız Zehebi Müstedrek’ten alıntı yaptığında Hakim’in bu rivayete sahih dediğini söyledi. Zehebi, ben bunun uydurma olduğunu zannediyorum. Çünkü bu Kur’an’a muhaliftir. Allah Kur’an’da Âdem (*aleyhisselam*)’in kıssasını, onun tevbesini ve tevessülünü zikretmiştir ama Âdem (*aleyhisselam*)’in peygamber ile tevessülünü zikretmemiştir.

Üçüncüsü: Âmâ birisinin gelip Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)’den dua istemesi ve onunla tevessül etmesidir.

Âmâ bir adam Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)’ın yanına gelerek: “Ya Rasulullah! Allah’a dua et de benim gözlerimi açsın.” dedi.

Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) da: “İstersen dua edeyim, fakat sabreder-sen o daha hayırlıdır.” buyurdu.

Adam: “Dua ediniz.” dedi.

Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) da adama, adap ve erkânına riayet ederek güzelce abdest alıp şu duayı okuyarak Allah’a yalvarmasını emretti:

“Allahım! Ben sana yalvarıyorum. Bu hacetimin görülmesi için Rahmet Nebisi olan Peygamberin Muhammed ile sana yöneliyorum. Allahım, onu bana şefaâtçi kıl.”

Adam bunu yapar yapmaz gözleri açılmış olarak geri döndü. ³⁹⁶

---

396 (Tirmizi, Deavat: 119, No: 3578, 5/569; İbn Mace, İkamet: 189, no:1385, 1/441)

Bu hadis hasen garibdir çünkü biz bunu Ebu Cafer'in hadisinden başka bir şekilde bilmiyoruz. Bu Tirmizi'nin lafzıdır. Onlardan bazısı bunu başkası ile değil de Peygamber ile tevessülün caizliğine delildir, demişlerdir.

Cevap olarak deriz ki: Muhakkak ki bu tevessül, Ömer (*radiyallâhu anh*)'in yağmur yağmadığı dönemde Abbas (*radiyallahu anh*) ile yaptığı tevessüldür. Onlar yağmur yağmadığı zaman Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ile Allah'a tevessül ederlerdi. Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in ölümünden sonra da amcası Abbas (*radiyallahu anh*) ile Allah'a tevessül ettiler. O dua etti, ashab da onunla beraber dua etti. Onlar Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'a vesile edindiler. Fakat sahabe peygamberin yokluğunda ya da ölümünden sonra onunla tevessül etmediler.

Peygamber (*aleyhisselam*), ashabına şefaât ister ve onlara dua ederdi. Aynı âmâ hadisinde olduğu gibi. O, "Allahım! Onu bana şefaâtçi eyle." dedi. Peygamber'in ona şefaâtçi olacağını bildiğinde Allah'tan onun şefaâtini istedi.

Derim ki; kim bu hadisi incelerse onun sıhhatini öğrenir. Şüphesiz ki o açıktır. Âmâ adam peygambere geldi ve "**Allah'a bana afiyet vermesi için dua et.**" dedi. Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) "**İstersen dua edeyim ya da istersen sabret, bu senin için daha hayırlıdır.**" diye cevap verdi. O da "**Dua et.**" dedi.

Bu, Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in onun için dua ettiğine delildir. Âmâ adam ise Rabbinden onu kendisine şefaâtçi kılmasını istedi. Muhakkak ki onun duasına icabet olundu. Bu da bu meselenin hükmü için yeterlidir.

Bil ki; yaratılanların zatıyla ya da konumlarıyla tevessül etmek, onlara dua etmek ve onlardan istemek değildir. Yaratılanların zatı ile tevessülde bulunmak; Allahım beni bağışla, bana merhamet et, nebin Muhammed'in hatırı ile beni cennetine girdir ve bunun gibi sözler söylemektir. Bu şirk değil, bidattir.

Onlara dua edip onlardan istemek ise; "Ya Rasulullah! Senden şefaât istiyorum, ben şiddetli bir sıkıntı içerisindeyim, sıkıntımı gider, falan kişiden sana sığınyorum, beni koru" ve bunun gibi sözler söylemektir. Bu da küfürdür. Sahibini İslam milletinden çıkaran büyük şirktir. Çünkü yapılan bu amel Allah'ın hakkını Allah'tan başkasına sarf etmektir. Dua bir ibadettir ve yalnızca Allah'a yapılır. Kim Allah'a dua

ederse ona kulluk etmiş olur. Kim de Allah'tan başkasına dua ederse, şüphesiz ki şirk koşmuş olur. Bunun üzerine deliller çoktur.

İnsanların çoğu, yaratılanların zatı ve hatırı ile yapılan tevessül ile yaratılanlardan isteyip onlara dua etme meselesinin arasındaki farkı ayırt edemiyor. Sen bunu iyi anla! Allah bizi muvaffak kılsın ve seni de yolların en güzeline ulaştırsın.

Böylece ikinci meselenin cevabı ortaya çıkıyor. O da âlimlerin bazısının tasnifinde bunun gibi şeyler bulunduğunda onun için bir yer var mıdır, yok mudur meselesidir. Allah en iyi bilendir. Salât bizim nebimizin, onun ailesinin ve ashabının üzerine olsun.

Dinin iki aslının araştırılması hakkında Abdulaziz b. Suud'un nasihati

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Abdulaziz b. Suud'dan Allah için sevdiğim değerli kardeşim Muhammed b. Ahmed el-Hafaza'ya. Allah onu bütün kötülerin şerrinden korusun, onu salih kullarından kılsın. O salih kullar ki hiçbir kınayıcının kınaması onlara etki etmez.

Bundan sonra; senden dolayı Allah'a hamdediyorum. O Allah ki ondan başka ilah yoktur. Hamd ve övgüye tek layık olan O'dur. Salât ise; yarattıklarının en hayırlısı, peygamberlerin imamı, haber getirenlerin en emini Muhammed'in, onun ailesinin ve ashabının üzerine olsun. Onlar ki düşmanların üzerine çekilmiş keskin kılıçlar gibiydiler.

İçinde kibar ve ince hitabınız olan mektubunuz bizlere ulaştı. Bizlerin halini sormuşsunuz. Allah'a hamdolsun iyiyiz ve mutluyuz. Allah'tan bizlerin ve diğer kardeşlerimizin üzerine nimet ve faziletlerini artırmasını istiyoruz.

Senin imanî davete olan ittibanızdan ve davetteki ihlâsınızdan zikrettiğin şeyler tevhid ehli insanların sahip oldukları özelliklerdir. Kimin hali bu şekilde olursa müjdeler olsun ki Allah onu şirkten ve helakten kurtarır. Çünkü İslam Allah Rasulünün haber verdiği gibi garib olarak başladı. Başladığı gibi de garib olarak dönecektir. Bu hadis Müslim'in Sahih'inde ve diğer hadis kitaplarında sabittir. Allah'tan bizleri ve seni gariblerden kılmasını diliyoruz. O garibler ki insanların bozdukları şeyleri sünnetle ihya edenlerdir.

Mektubunda nasihati kimin istediğini zikretmemişsin. Bizim sana olan en büyük nasihatimiz ise dinin iki aslını araştırmandır. O da Lâ ilâhe illallah, Muhammedun Rasulullah'tır. Bu iki kelime dinin aslıdır. Bu iki kelimenin manasını anlamadan, araştırmadan bunu mücerred olarak bilmenin bir faydası yoktur. O ikisinin aslını bilmeden, söz, amel ve itikad bakımından onun gerekliliğini yerine getirmeden ameller fayda vermez. Bu iki kelime takvanın aslıdır. Öyle ki Allah onu

Kitabında öncekilere ve sonrakilere vasiyet etmiştir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle demiştir:

“Andolsun muhakkak ki sizden önce kitap verilenlere de size de, “Allah’tan sakının!” diye vasiyet ettik.” ³⁹⁷

Selefin müfessir âlimleri takvayı şöyle tefsir etmişlerdir. Allah’tan bir nur üzere, sevabını Allah’tan bekleyerek Allah’a itaat etmek, Allah’tan bir nur üzere onun cezasından korkarak Allah’a isyandan kaçınmaktır. Bu bizim sana en büyük nasihati-mizdir. Sonra Allah’a davet etmektir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle demiştir:

“(İnsanları) Allah’a çağıran, iyi iş yapan ve “Ben Müslümanlardanım” diyenden kimin sözü daha güzeldir?” ³⁹⁸

“De ki: İşte bu, benim yolumdur. Ben Allah’a bir basiret üzere davet ediyorum; ben de bana uyanlar da.” ³⁹⁹

Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Ali (*radiyallâhu anh*)ye şöyle demiştir:

“Ey Ali! Vallahi senin elinle bir adamın hidayet bulması senin için kırmızı de-lerden daha hayırlıdır.” ⁴⁰⁰

Eğer bu takvayı gerçekleştirirsen onun ehlinde olursun. Korkma ve üzülme! Allah’tan sana bir müjde var. Nerede olursan; Allah koruyan, gözleyen ve yardımcı olarak seninledir.

“Çünkü Allah, (kötülükten) sakınanlar ve güzel amel edenlerle beraberdir.” ⁴⁰¹

Allah seninle beraberken sen kimden korkacaksın ki? O seninle iken sen başka

---

397 (Nisa, 131)

398 (Fussilet, 33)

399 (Yusuf, 108)

400 (Buhârî, Müslim)

401 (Nahl, 128)

kimden isteyeceksin ki? Ayrıca onlardan bazısı şöyle demiştir: Kim Allah'tan korkarsa Allah onunla beraberdir. Allah da kiminle beraberse, onun yanında yenilmeyen bir topluluk, uyumayan bir bekçi ve sapmayan bir hidayetçi vardır. Allah'tan bizleri ve sizleri dosdoğru yoluna ulaştırmasını ve rahmetiyle cennetine girdirmesini istiyoruz. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'nın selamı, rahmeti ve bereketi sizin üzerinize olsun.

Emiru'l-Mü'mininin cevabı tamamlandıktan sonra Müslümanların âlimlerinin hizmetçilerinden birinin aklına ince ve hoş kelimeleri ona eklemek geldi. Onun amacı Allah'ı övmek, Allah'ın nimetini anlatmak, onun içindeki şeyleri gözeterek Allah'ın dinine teşvik etmektir. Örnek olarak söylenen şey; sözlerin en hayırlısı, uzatılmadan, sıkmadan söylenilen, az ve öz olandır. Mübtedanın ⁴⁰² vezinlerine ve ri-vayetine riayet etti.

Allah onu bağışlasın, o şöyle dedi:

Parıldadı hak şimşegi Necd'in semalarında...

Ve kâinatın hayatını en derinden tepesine kadar kapladı.

Onunla ağaçlar çiçek verdi ve çeşitli olgun meyveler bitmeye başladı.

Ve güllerin berraklığından nurlar saçıldı ve her yöne ut kokusu yayıldı.

Ve kuşlar narin dalların üzerinden öttükleri zikir ile kulakları mest etti.

Ve yaratılmışların sözcüsü kalktı Rabbi için,

Ona hamd ve şükretti kuraklıktan sonraki bolluk için.

O bolluk kalpleri diriltti.

Onun baharı yemeği içeceği ve kokusu pembedir.

O bolluk ki onun yiyeceği, içeceği, onun bahar yağmuru ve onun gül gibi kokusu ile kalpler dirildi

---

402 Mübtedadan kastedilen Muhammed el- Hafaza'dır. O imam Abdulaziz es-Suud'a bu davete icabetini ve bu davetle onu mutlu edecek şeyi kapsayan bir risale gönderdi. Bu kaside ona yazmış olduğu cevaba eklenmiştir.

*Ve şimdi biz (FHakkın) ektiği meyveleri biçiyoruz.
Ve elde ettiğinin karşılığında da ebedi cenneti arzuluyoruz.*

*Eğer sen o biçileni özlüyorsan tat tadı baldan tatlı olanı,
O vahiy ki Allah'ın dinidir,*

*Ehli korunmuş ve onların payları tamamlanmıştır.
Ve hayırlar (mutluluk) onları bulmuştur.*

*Kurtuluş onunladır insanların helak oldukları anda.
Ve onunla arzu edilir dilek ve bağış nehrinden,*

*Güven onunladır dünyada ve haşırda ve buluşma anında,
Ve ondan önce can verirken ve kabirde...*

Onunla dünya imar olur ve kanların dökülmesi engellenir,

Ve onunla korunulur her saldırıdan ve içinde kin besleyenden...

*Kisra ve Kayser'in erkânları (saltanatları) onunla titredi,
Ve onların kazandıkları mal ve askerden zarar bile gelmedi,*

*Ve onların yolundan gidenlerin sonu da aynı,
Ve gösterdi bize sadık, mesduk olanın bize haber verdiği gibi.*

*Allah'a, kendine razı olduğu gibi hamdolsun,
Kısıtlaması ve sayması zor olan nimetlerine.*

*Ve bu nimetlerin en yücesi,
Emin olan Rasulü Muhammed'i Tevhid akdine vasıta olarak gönderme-
sidir.*

*O Rabbimizin dini olan İslam dinine bizi davet etti,
Ve o dille, amelle, ihlâs ve Tevhide bizi davet etti.*

*Bizi körlükten ve dalâletten sonra hidayete kavuşturdu.
Ve bizler zorba ve bozguncu iken bize doğru yolu göstererek kurtardı...*

*Bizi sevdi ve bize hayalimizdekiinden fazlasını verdi,
Ve her haddi aşan ve zorba olana galip etti bizi.*

*Bir ve tek olana ibadet eden tüm saltanat ve krallıkları bizde topladı.
Ondan nimetlerini tamamlamasını,
Ve gelenlere karşı bizleri aslan gibi sabit kılmasını diliyoruz...*

*Allah için davet cihadına kalkan ve Allah'ın dışındakileri inkâr eden,
Ve Tevhidde, sabit bilgide önde giden kulun elde ettiği ne güzeldir.*

O hidayete erer ve erdirir.

*Ve o şeriatı zafere kavuşturmak için Hint yapımı sarım kılıcından daha
keskin ve azmi aşîkar olandır,*

*Ve Mustafa'nın yoluna uyan,
Allah'a muhlis bir şekilde gizlilikte ve açıkta tabi olandır.*

*Ne yazık o Allah'ın rahmetinden, kerem ve azametinden
Ve bolluk sahibi olanın dininden yüz çevirerek mahrum olana...*

*Ondan çok çok hayır kaçtı haberi olmadan,
Ve hüsrana uğradı çünkü bahtsızlığı ferahlığa seçti.*

*Allah'a hamdettikten sonra, Allah'ın en hoş salâtı,
Bol ve sınırsız tam selâmı, yaratılmışların en hayırlısı Mustafa'ya,
Ve onun ehl-i beytine ve onun öncü ve zühed ashabına olsun*

Abdulaziz b. Muhammed b. Suud (rahimehullah)'a soruldu: Zahirde İslam'ın vaciplerini yerine getiren, masiyeti terk eden, İslam'da meşhur olmuş mezhep imamlarını taklit etmeyen, bilakis Kur'an ve sünnette bulamadığı konuları bir âlime soran kimse kurtuluşa ermiş midir, yoksa ermemiş midir?

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adı ile

Deriz ki; hamd Allah'a, salât ve selam ise Rasulüne ve onun pak ailesine ve ashabına olsun. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Kitabında şöyle der:

“Her kim Allah’a da Rasule de itaat ederse işte onlar Allah’ın kendilerine nimet verdiği nebiler, siddıklar, şehitler ve salihlerden olan kimselerle beraberdir.” ⁴⁰³

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bizlere öncekilerden ve sonrakilerden Allah’a ve Rasulüne itaat eden kimselerin birçok sevaba ulaştıklarını ve kurtuluşa erdiklerini haber vermiştir. Bu iş, ümmetin üzerinde icmâ ettiği şeydir. Hamd Allah’adır ve bunda hiçbir ihtilaf yoktur. Bu kurtuluşun gerçekleşmesi ise Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın Kitabını ve Rasulünün sünnetini araştırmak ve onları söz ve amel ile tasdik etmekle olur. Çünkü peygamberden (*aleyhisselam*) ve selefi salihinden sonra dinde birçok yenilikler ortaya çıkardılar ve bu ortaya çıkardıkları şeylerin bidat-i hasene olduğunu zannettiler. Bidatlerin en kötü ve en şiddetli olanı ise; Allah’tan başkasına dua etmek, salihlerden yardım istemek; hayrı elde etmek, şerri defetmek için ölü ya da diri bir kimseden ihtiyaçların giderilmesini istemek, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın yanında onları şefaâtçi kılmak ve onlar ile Allah’a yakınlaşacaklarını zannetmektir.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bizi İslam ile nimetlendirmeden önce biz de böyle yapardık. Bu şirk amelleri ülkenin geneline yayılmıştı ve insanların çoğu da bu şirk amellerini işlemekteydiler. Onların amacı salih insanları tazim etmek ve onlara sevgi beslemektir. Kim onların üzerinde bulunduğu bu hali inkâr ederse, onu tekfir eder ve memleketlerinden sürgün ederlerdi. Allah onu cennetine soksun, Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab (*rahimehullah*) zuhur ettiğinde bize bu amellerin şirk

olduğunu söyledi ve bizleri bundan nehyetti. Şüphesiz ki ondan tevbe eden müstesna, Allah şirki bağışlamaz. Şirk; Arap olan ve olmayan insanların, puta tapan kimselerin ve müşriklerin yaptığı fiillerdir.

Allah'tan başkasına dua edilmeyeceğine dair Kitaptan, sünnetten ve selefin icmâsından bize kesin deliller gelmiştir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözünde olduğu gibi:

“Şüphesiz mescidler Allah’a aittir. Öyleyse Allah ile beraber kimseye dua etmeyin.” ⁴⁰⁴

“Allah’tan başka kendisine kıyamete kadar cevap veremeyecek olan ve kendilerine yapılan duadan habersiz olan kimselere dua eden kişiden daha sapık kim olabilir? İnsanlar haşrolunduğu zaman, onlara düşman kesilirler ve ibadet etmelerini de inkâr edenler olurlar.” ⁴⁰⁵

“Rabbiniz şöyle buyurdu: Bana dua edin, kabul edeyim. Çünkü bana ibadeti bırakıp büyüklük taslayanlar, aşağılanarak cehenneme gireceklerdir.” ⁴⁰⁶

Bu manadaki ayetler gerçekten çoktur. Biz öğrendik ki Allah’tan başkasına dua etmek şirktir. Allah Rasuller göndermiş, kitaplar indirmiştir. Bunun amacı insanları şirkten nehyedip, Allah’a ibadeti emretmek; ibadeti (dua) tek ve ortağı olmayan Allah’a has kılmak içindir. Şüphesiz ki bu Lâ ilâhe illallah sözünün gerçekleşmesidir. Bizler Allah’a şirk koştuktan ve şirk ehlinde, Allah’tan başkasına dua eden kimselerden, zorluk anında onlardan fayda bekleyip yardım isteyen kimselerden teberri ettik. Biz böyle yapıp beldemizdeki kabir ve türbeleri izâle ettiğimizde bizi tekfir ettiler, bizi taşladılar ve bizi sürgün edip oradan uzaklaştırdılar. Bizler Allah’a dayanıp ona tevekkül ettik. Allah için, Allah’ın dini için onlarla cihad ettik. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) da onlara karşı bize yardım etti. Onların mallarına, topraklarına ve diyarlarına bizi varis kıldı. Bize doğru yolu gösterip hidayet eden Allah’a

---

404 (Cin, 18)

405 (Ahkaf, 5-6)

406 (Mü’min, 60)

hamdolsun. Eğer Allah bize hidayet etmese ve hak ile Rasullerini bize göndermese biz hidayet bulamazdık.

Siz bunu öğrendiğinizde bu büyük meseleye cevap olarak deriz ki: Kim Allah'a ortak koşmadan sadece ona ibadet ederse, ibadetin her çeşidini yalnızca Allah'a has kılarsa, Allah'tan başkasına dua etmez, O'ndan başkasından yardım dilemezse, yalnızca Allah için adak adar ve kurban keserse, yalnızca Allah'a tevekkül ederse, bildikleri ile amel edip gücü yettiği oranda Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dinini savunursa şüphe yok ki o kişi kurtulmuştur.

Allah ona rahmet etsin, Şeyh Abdulaziz b. Abdullah el-Husayn ibadet ile ilgili olarak şunları söyledi.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Hamd, eşi ve benzeri olmayan, eşsiz isim ve sıfatları ile vasıflanan, teşbih ve benzerlikten münezzeh olan Allah'adır. O Allah ki yarattıkları kullarından kimin said, kimin bedbaht olacağını ilk önceden ilmiyle bilen, bizlere dinini tamamlayan, din olarak da İslam'dan razı olandır. O'na şükreder, O'na iman ederiz. O'na tevekkül eder ve O'na tevbe ederiz. O'ndan bağışlanma dileriz. Salât ve selam; nurlu bir yol, zengin bir şeriat üzerine gönderilen, gönderilmiş Nebi ve Rasullerin en hayırlısı Muhammed (*aleyhisselam*)'in, ailesinin ve ashabının üzere olsun.

Bundan sonra; Allah'ın sevip razı olduğu tüm fiillere ibadet denir. Allah kullarını bu amaçla yaratmıştır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurdu:

“Ben cinleri ve insanları ancak bana ibadet etsinler diye yarattım.” ⁴⁰⁷

Rasuller bunun için gönderilmiş, kitaplar bunun için indirilmiştir. Dinin bütünü, ibadetlerin her çeşidi bir ve tek olan Allah içindir. İbadetlerin hepsi onun celâline ve azametine hastır. Yaratılmış olan ne bir nebi, ne veli, ne de meleğin bunda bir hakkı yoktur.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın hakkına gelince; ibadette O'na hiçbir şeyi ortak koşmamak, isim ve sıfatlarında O'nu birlemektir. Allah, kullarını tevhid ile amel etsinler ve ibadeti yalnızca kendisine has kılsınlar diye yarattı. İbadeti yalnızca kendine has kıldı ve kendi dışındaki her şeyden onu nefyetti. Hayrı yakınlaştırp şerri defetmeye Allah'tan başka kimsenin gücü yetmez. O'nun kendisine has kıldığı ibadetleri O'ndan başkasına yapmak caiz olmaz. Yalnız O'ndan istenir, O'na tevekkül edilir, kurban, adak, hayrı yakınlaştırma, şerri defetme, yönelme ve boyun eğmeye

dair ibadetlerin hepsi Allah'a aittir. Celâline has kılınan ibadetler ise; tekbir, tehlil, tesbih gibi ibadetlerdir.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Kitabında şöyle buyurdu:

“Hak olan çağrı (dua, ibadet) yalnızca O’na (olan) dır. Onların Allah’tan başka çağırdıkları ise, onlara hiçbir şeyle cevap vermezler. (Onların durumu) yalnızca, ağzına gelsin diye, iki avucunu suya uzatan(ın boşuna beklemesi) gibidir. Oysa ona gelmez. Küfre sapanların duası, sapıklık içinde olmaktan başkası değildir.” ⁴⁰⁸

“Şüphesiz mescidler Allah’a aittir. Öyleyse Allah ile beraber kimseye dua etmeyin.” ⁴⁰⁹

Nebisi için şöyle dedi:

“Allah’tan başka, sana yararı da, zararı da olmayan şeylere dua etme.” ⁴¹⁰

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) yarattıklarının en hayırlısı için şöyle dedi:

“De ki: Haberiniz olsun ben size kendiliğimden ne bir zarar, ne de bir irşad yapamam. De ki; Allah’tan beni kimse kurtaramaz ve ben ondan başka bir sığınacak bulamam” ⁴¹¹

“De ki: Ben kendim için Allah ’ın dilediğinden başka bir yarara da zarara da sahip değilim. Eğer gaybı bilseydim elbette ki hayrı artırırdım ve bana hiçbir kötülük dokunmazdı. Ben ancak bir uyarıcı ve iman eden bir topluluk için müjdeleyiciyim.”

⁴¹²

“De ki: Muhakkak ki benim namazım, ibadetlerim, hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbi olan Allah içindir. O’nun hiçbir ortağı yoktur, ben böyle emrolundum ve ben

---

408 (Ra’d, 14)

409 (Cin, 18)

410 (Yunus, 106)

411 (Cin, 21-22)

412 (Araf, 188)

Müslümanların ilkiyim.”⁴¹³

“Öyleyse O'na ibadet et ve O'na tevekkül et”⁴¹⁴

Peygamberlerin hakkı ise; onlara ve onların Allah tarafından getirdikleri şeylere iman etmek, onlara indirilen nura (vahye) ittiba etmek, davetlerinde onlara yardımcı olmak, saygı ve hürmette kusur etmemek, onları canlarımızdan, mallarımızdan, evlatlarımızdan ve insanların hepsinden daha çok sevip değer vermektir.

Nebileri tasdik etmenin alameti ise şunlardır: Onların hidayetlerine tabi olmak, Rablerinden onlara indirilene iman etmek ve onların mucizelerine inanmaktır. Onlar Rablerinin risaletini ulaştırdılar. Emaneti yerine getirdiler. Ümmete nasihat ettiler. Şüphesiz ki Muhammed (*aleyhisselam*) nebilerin en faziletlisi ve sonuncusudur. Onların şefaati Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Kitabında sabit kılmiştir. Onların şefaati Allah'ın onlara izin vermesinden sonra olacaktır. Şefaatleri Allah'ın razı olduğu tevhid ehli insanlar için geçerli olacaktır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Kitabında zikrettiği Makam-ı Mahmud bizim peygamberimiz Muhammed (*aleyhisselam*) içindir.

Evliyaların hakkına gelince; onları sevmek, onlara güzel muamelede bulunmak, onlardan razı olmak, onlara verilen mucizelere inanmaktır. Bir hayır elde etmek için onlara dua edilmez. Çünkü buna ancak Allah güç yetirebilir. Bir zararı defetmeleri için de onlara dua edilmez. Çünkü zararı defetmeye Allah'tan başka kimse'nin gücü yetmez. İbadet yalnızca Allah'ın celâline hastır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle demiştir:

“Rabbiniz şöyle buyurdu: Bana dua edin, kabul edeyim. Çünkü bana ibadeti bırakıp büyüklük taslayanlar aşağılanarak cehenneme gireceklerdir.”⁴¹⁵

Numan b. Beşir'den rivayet edildiğine göre Peygamber (*aleyhisselam*) şöyle buyurmuştur:

---

413 (En'am, 162-163)

414 (Hud, 123)

415 (Mü'min, 60)

“Şüphesiz ki dua ibadetin ta kendisidir.”

Sonra da şu ayeti okumuştur:

‘Bana dua edin, kabul edeyim. Çünkü bana ibadeti bırakıp büyüklük taslayanlar aşağılanarak cehenneme gireceklerdir.’ ⁴¹⁶

Ebu Davud ve Tirmizi bunu rivayet etmiş ve bu hadis “hasen, sahihtir” demişlerdir.

Kur’an’da geçen tüm dua ve davet kelimelerinin hepsi şu manaya gelmektedir: **“Benden isteyin ki size vereyim.”**

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın şu sözünde olduğu gibi:

“Kullarım sana benden sorarlarsa muhakkak ben yakınım. Dua ettiği zaman, bana duâ edenin duasını kabul ederim.” ⁴¹⁷

Bir manası da emirleri yerine getirmek ve nehyedilenlerden kaçınmaktır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın şu sözünde olduğu gibi:

“O, iman edip salih amel işleyenlere icabet eder.” ⁴¹⁸

Tefsirlerinden biri de onlara sevaplarını vermektir. Dualarının arasına, özellikle de istenilen şeyin hâsıl olmasında Allah ile aralarına bir vasıta koymazlar. Sultan ve emri altındakilerin arasına vasıta koyulması gibi. Bu, müşriklerin dinidir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın ayetinde onlardan bahsettiği gibi:

“(Müşriklere) de ki: Allah’tan başka ilah saydığınız şeyleri çağırın! Onlar ne göklerde ne de yerde zerre ağırlığınca bir şeye sahiptirler. Onların buralarda hiçbir ortaklığı yoktur. Allah’ın onlardan bir yardımcısı da yoktu.” ⁴¹⁹

---

416 (Mü’min, 60)

417 (Bakara, 186)

418 (Şura, 26)

419 (Sebe, 22)

“De ki: Allah'ı bırakıp da (ilah olduğunu) ileri sürdüklerinize yalvarın. Ne var ki onlar, sizin sıkıntınızı ne uzaklaştırabilir, ne de değiştirebilirler.” ⁴²⁰

Allah onları şu şekilde zikretmiştir: Onlar meleklerle ve nebilere dua ederler. Onlara olan sevgileri için onların suretlerini yaptılar. Onlardan istediler. Onlardan şefaate elde etmek için onlara yöneldiler. Onlara olan dualarının çeşitli yolları vardı.

Onlardan bir fırka şöyle dedi: Allah'a direkt dua etme ve ondan isteme hususunda bizler ehliyet sahibi değiliz. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın azameti için, O'nun yanında bir şefaateçi ve vasıta olmaksızın Allah'a yakınlaşamayız.

Bir fırka ise şöyle dedi: Melekler ve nebilerin Allah katında önemli bir makam ve mevkileri vardır. Onlara olan sevgi ve muhabbetlerinden dolayı onların suretlerini yapıp onlarla Allah'a yaklaşmayı istediler.

Bir grup ise: Allah'a olan dualarında onları kible edindiler.

Bir grup ise şöyle dedi: Melekler ve nebilerin suretleri üzerine yapılmış her suret Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın emri ile tayin edilmiş bir vekildir. Kim duasında, istediğinde ona yönelirse bu vekilliği gerçekleştirmiş olur.

Allah'ın emri ile ondan istenildiği zaman yalnızca Allah'ın emrettiği şey ona isabet eder. Müşrik ise; yalnızca Allah'ın güç yetireceği şeyleri Allah'tan başkasından ister. Kendisine faydası olacağı şeyleri elde etmek için ona yönelir ondan ister.

Vekillik ancak şu dört hasleti kendinde bulunduran kimse içindir:

Bir kimse kendisine dua eden kimsenin isteklerini vermeye malik olmalıdır. Eğer malik olmazsa ortak olmalıdır. Eğer ortak olmazsa yardımcı olmalıdır. Eğer yardımcı olmazsa şefaateçi olmalıdır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bu dört mertebeyi en yükseğinden en düşüğüne kadar kendisi dışındaki herkesten nefyetti. Mülkü, ortaklığı, yardımcılığı ve şefaati kendisi dışındaki kimselerden nefyetti. Düşmanlık ve husumet, bu mertebeleri kendisinde gören kimselerden dolayı vuku buldu. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözünde olduğu gibi:

“Çocuk edinmeyen, hâkimiyette ortağı bulunmayan, acizlikten ötürü bir dosta da ihtiyacı olmayan Allah’a hamdederim, de ve tekbir getirerek O’nun şanını yücelt!” ⁴²¹

“Eğer biliyorsanız, her şeyin melekûtu kendisinin elinde olan, kendisi her şeyi koruyup kollayan, fakat kendisi korunmayan kimdir? Diye sor.” ⁴²²

“De ki: Ey mülkün sahibi olan Allahım! Mülkü dilediğine verirsin, dilediğinden de mülkü alırsın. Dilediğini aziz edersin, dilediğini de zelil kıalarsın.” ⁴²³

“Bugün hükümrانlık kimindir? Kakhâr olan tek Allah’ındır.” ⁴²⁴

“Kimsenin kimseye fayda veremeyeceği gündür; o gün emir yalnız Allah’ındır.” ⁴²⁵

“Din gününün sahibidir.” ⁴²⁶

“Öyle ki Rahman’ın heybetinden sesler kısılmıştır. Artık bir fısıltıdan başka hiçbir şey işitemezsin.” ⁴²⁷

“(Müşriklere) de ki: Allah’tan başka ilah saydığınız şeyleri çağırın! Onlar ne göklerde ne de yerde zerre ağırlığınca bir şeye sahiptirler. Onların buralarda hiçbir ortaklığı yoktur, Allah’ın onlardan bir yardımcısı da yoktu. Allah’ın huzurunda, kendisinin izin verdiği kimselerden başkasının şefaati fayda vermez.” ⁴²⁸

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) müşrikin hiçbir nasibi olmadığı şeyi belirledi. O da

---

421 (İsra, 111)

422 (Mü’minun, 88)

423 (Âli İmran, 26)

424 (Mü’min, 16)

425 (İnfitar, 19)

426 (Fatıha, 4)

427 (Taha, 108)

428 (Sebe, 22-23)

şefaattir. Şefaât yalnızca Allah'ın izniyle Allah'ın razı olduğu kimseler içindir. O gizliyi ve açığı bilir. Yeryüzünde ve gökyüzünde hiçbir şey O'na gizli kalmaz.

Bundan dolayı sahabe Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)ne şöyle bir soru sormuştur:

Ey Allah'ın Rasulü! Rabbimiz bize yakın mıdır ki ona gizlice dua edelim, yoksa uzak mıdır ki ona yüksek sesle dua edelim.

Bunun üzerine Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şu ayeti indirmiştir:

“Kullarım sana benden sorarlarsa muhakkak ben yakınım. Dua ettiği zaman, bana dua edenin duasını kabul ederim.” ⁴²⁹

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurdu:

“Yoksa onlar Allah'tan başkasını şefaâtçiler mi edindiler? De ki: Onlar hiçbir şeye güç yetiremezler ve akıl erdiremezlerse de mi (şefaâtçi edineceksiniz)? De ki: Bütün şefaât Allah'ındır. Göklerin ve yerin hükümrânlığı O'nundur. Sonra O'na döndürüleceksiniz.” ⁴³⁰

“Rablerinin huzuruna toplanacaklarından korkanları onunla uyar ki onların O'ndan başka ne bir velileri vardır, ne de şefaâtçıleri...” ⁴³¹

Muvahhid ancak kalbi ve dili Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın ulûhiyyeti üzerinde bir araya gelendir. Ulûhiyyeti yalnızca Allah'a has kılan kimsedir. Aynı şekilde ibadetin gerektirdiği korku, muhabbet, dua, istigase, tevekkül, hayrı elde edip zararı defetme konusunda Allah'ı birleyen, bunları yalnızca Allah'a yapan, Allah için dostluk ve düşmanlık gösteren kimse muvahhiddir. Yaratan ve yaratılan arasındaki farkı bilen, nebiler ve evliyalar arasındaki farkı bilip bu ikisinin hakkını ayırt edebilen kişi muvahhiddir. Kalbin bilgisi için vacip olan şey Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın varlığına şahitlik etmesi, onu zikretmesi ve onu bilmesidir. Kalbin hali için vacip olan

---

429 (Bakara, 186)

430 (Zümer, 43-44)

431 (En'am, 51)

ise ona ibadet etmesi, onu sevmesi, onun için dostluk göstermesi ve ona itaat etmesidir.

İşte bu Lâ ilâhe illallah kelimesinin incelenmesidir. Öncekilerin yanında ilah kelimesinin manası kalbin sevgiyle ilah edindiği şeydir. Yani Allah'ı sevmek, O'na boyun eğmek, O'nu yüceltmek, O'ndan ummak, O'na yönelmek, O'na tevekkül etmek, O'na dua etmek, O'nun için kurban kesmek gibi fiillerle Allah'ı ilah edinmektir.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“İnsanlardan öyleleri vardır ki Allah’tan başka eşler edinirler de onları Allah’ı sever gibi severler. İman edenlerin ise Allah’ı sevmeleri daha güçlüdür.” ⁴³²

“Andolsun Allah’a, biz gerçekten apaçık bir sapıklık içindeymişiz. Çünkü sizi âlemlerin Rabbi ile eşit tutuyorduk.” ⁴³³

Onlar ne sıfatta, ne zatında ne de fiillerinde Allah’a denk değildir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın ayetinde buyurduğu gibi:

“De ki: Size gökten ve yerden rızık veren kimdir? Kulaklara ve gözlere malik olan kimdir? Ölüden diriye çıkaran ve diriden ölüyü çıkaran kimdir? İşleri yerli yerince yöneten kimdir?” ⁴³⁴

“De ki: “Eğer biliyorsanız, bu dünya ve onda bulunanlar kime aittir?” “Allah’a aittir” diyecekler. “Öyle ise siz hiç düşünüp taşınmaz mısınız?” de. “Yedi kat göklerin Rabbi, azametli Arş’ın Rabbi kimdir?” diye sor. (Bunlar da) “Allah’ındır” diyecekler. “Şu halde siz Allah’tan korkmaz mısınız?” de. “Eğer biliyorsanız, her şeyin melekûtu kendisinin elinde olan, kendisi her şeyi koruyup kollayan, fakat kendisi korunmayan kimdir?” diye sor. (Bunların hepsi) “Allah’ındır” diyecekler. “Öyle ise nasıl olup da büyüye kapılıyorsunuz?” de.” ⁴³⁵

---

432 (Bakara, 165)

433 (Şuara, 97-98)

434 (Yunus, 31)

435 (Mü’minun, 84-89)

Lâ ilâhe illallah sözüne şahitlik eden ve bunu diliyle söyleyen kimse, kalbi ve dili ile yaratılanlardan Allah'a kendisini denk tutan tüm ilahların ilahlığını nefyeder ve ilahlığı hak eden varlığın ulûhiyyetini ispat eder. İlahlığı tek hak eden ise Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'dır. Bu kimse Allah'a hakkıyla ibadet eden, mahlûkatın hepsinin ilahlığından yüz çeviren, ibadetlerinde yerin ve göğün Rabbine yönelen kişidir. Bundan dolayı bu kişinin kalbi, ibadetlerinde ve muamelesinde Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın üzerinde bir araya gelmiş (birleşmiş) ve onun dışındaki her şeyden feragat etmiştir. Bu kişi ilminde, yönelmesinde, şehadetinde, iradesinde, bilgisinde ve sevgisinde yaratan ve yaratılanın arasını ayırmış olur. Böylece o, Allah'ı bilen, O'nu zikreden ve O'nu tanıyan kimse olur. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) ibadette, fiillerde ve sıfatlarında yarattıklarından ayrılmış ve kendini onlardan soyutlamıştır.

Allah'ı seven, O'ndan başkasına sığınmayan, O'ndan başkasına tevekkül etmeyen, sadece O'nun güç yetireceği ve engelleyeceği şeylerde O'ndan başkasına dua etmekten imtina eden kimse, yani bütün bu özellikleri yalnızca Allah için yapan kimse O'nun celâline has olan özellikleri bir başkasına yapmaz. İşte bu makam **“Yalnız sana ibadet eder ve yalnızca senden yardım dileriz”** ⁴³⁶ ayetinin manasıdır. Bu da Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın ulûhiyyetinin özelliklerindendir ve Mü'min kulları Allah'a bu özelliklerle şahitlik ederler.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*), yer, gök ve bu ikisi arasındakileri yaratmıştır. Bu da O'nun rubûbiyyetinin özelliklerindendir. Rubûbiyyetin bilgisinde Mü'min, kâfir, iyi ve kötü, hatta iblis bile ortaktır. O, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetinde olduğu gibi Allah'ın rab olduğunu itiraf etmiştir:

“(İblis:) Rabbim! Öyle ise, (varlıkların) tekrar dirileceği güne kadar bana mühlet ver, dedi.” ⁴³⁷

“(İblis) dedi ki: Rabbim! Beni azdırmama karşılık ben de yeryüzünde onlara (günahları) süsleyeceğim ve onların hepsini mutlaka azdıracağım!” ⁴³⁸

---

436 (Fatiha, 5)

437 (Hicr, 36)

438 (Hicr, 39)

Bu konuşmanın misallerini ve onun delillerini bilen kimse, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın rab olduğunu, yaratan olduğunu, bütün her şeyin melekûtunu elinde bulunduran olduğunu bilir. Ancak inadından ve kibrinden dolayı hakkı inkâr eder. Hakkı kötüler ve ona karşı çıkar. İşte önceki müşrikler de rubûbiyyeti biliyorlardı ve Rubûbiyyet Tevhidini bilmeleri ile tanınıyorlardı.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Peygamberine; onları yaratanın, rızık verenin, öldüren ve diriltenin, işleri düzenleyen ve rablerinin kim olduğunu onlara sormasını emrettiğinde onlar tüm bunları yapanın Allah olduğunu itiraf ettiler. Ulûhiyyete ait özellikleri hak edenin Allah olduğunu bilip Allah ile beraber bir ilaha dua etmediler. Bilakis onlar Allah'a kendilerini yakınlaştırsınlar diye Allah'tan başkasına dua ettiler. Başkasından istekte bulunup onlar için kurban keserek ulûhiyyetin bu kısmını terk ettiler.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurdu:

“De ki: Size gökten ve yerden rızık veren kimdir? Kulaklara ve gözlere malik olan kimdir? Ölüden diriyi çıkaran ve diriden ölüyü çıkaran kimdir? İşleri yerli yerince yöneten kimdir?” ⁴³⁹

“De ki: “Eğer biliyorsanız, bu dünya ve onda bulunanlar kime aittir?” “Allah’a aittir” diyecekler. Öyle ise siz hiç düşünüp taşınmaz mısınız? De.” ⁴⁴⁰

“Andolsun ki onlara: “Gökleri ve yeri yaratan, güneşi ve ayı buyruğu altında tutan kimdir?” diye sorsan, mutlaka, “Allah” derler.” ⁴⁴¹

Şüphesiz ki onlar; Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın her şeyi yaratan, kâinatı yoktan var eden, zarar ve fayda veren, bir şeyi veren ve engelleyen, kâinatın maliki olduğunu, O'ndan başka rızık veren, daraltan ve genişleten olmadığını ve bu sıfatlarda O'nun ortağı olmadığını, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın bir ve tek olduğunu itiraf ettiler.

---

439 (Yunus, 31)

440 (Mü'minun, 84-85)

441 (Ankebut, 61)

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“De ki: “Bana haber verin, size Allah'ın azabı gelirse ya da saat gelip çatarsa Allah'tan başkasını mı çağıracaksınız? Eğer doğru kimselerseniz...” Hayır, yalnız O'na yalvarırsınız. O da dilerse yalvardığınız şeyi giderir ve şirk koştuklarınızı unutursunuz.” ⁴⁴²

“Dağlar gibi dalgalar onları kuşattığı zaman, dini tamamen Allah'a has kılarak (ihlâsla) O'na yalvarırlar. Allah onları karaya çıkararak kurtardığı vakit içlerinden bir kısmı orta yolu tutar.” ⁴⁴³

“Gemiye bindikleri zaman, dini yalnızca Allah'a halis kılarak O'na yalvarırlar. Fakat Allah onları salimen karaya çıkarınca O'na hemen eş koşarlar.” ⁴⁴⁴

“Eğer biliyorsanız, her şeyin melekûtu kendisinin elinde olan, kendisi her şeyi koruyup kollayan, fakat kendisi korunmayan kimdir?” diye sor. (Bunların hepsi) “Allah'ındır” diyecekler. ⁴⁴⁵

“Onlara İbrahim'in başından geçenleri de anlat. Günün birinde o, babasına ve halkına hitaben: “Söyler misiniz, siz neye ibadet ediyorsunuz?” dedi. Onlar da: “Kendi putlarımıza ibadet ediyoruz.” dediler ve ilave ettiler: “Onlara tapmaya da devam edeceğiz!” “Peki” dedi, “Siz kendilerine dua ettiğinizde onlar sizi işitiyorlar mı? Yahut taptığınızda size fayda veya tapmadığınızda size zarar verebiliyorlar mı?” “Yok!” dediler, “ama atalarımızı böyle bir uygulama içinde bulduk, biz de onu benimsedik.” İbrahim dedi ki: “Peki gerek sizin taptığınız, gerek gelip geçmiş babalarınızın taptığı şeyler hakkında biraz olsun düşünmediniz mi? Bilin ki bütün o ibadet ettiğiniz tanrılar, âlemlerin Rabbi hariç, hepsi benim düşmanlarımdır. O'dur beni yaratan ve hayat imkânlarını veren, maddeten ve manen yol gösteren. O'dur beni doyuran, O'dur beni içiren. Hastalandığımda O'dur bana şifa veren. O'dur beni

---

442 (En'am, 40-41)

443 (Lokman, 32)

444 (Ankebut, 65)

445 (Mü'minun, 88-89)

öldürecek ve sonra da diriltecek olan. Büyük hesap günü günahlarımı bağışlayacağını umduğum Ulu Rabbim de yine O'dur." ⁴⁴⁶

İmam Ahmed'in Müsned'inde zikrettiği ve Tirmizi'nin rivayet ettiği Husayn b. Münzir hadisinde Peygamber (*aleyhisselam*) şöyle dedi:

–Ey Husayn! Bu gün kaç tanrıya ibadet ediyorsun?

–Altısı yerde biri gökte olmak üzere yedi tanrıya, dedi.

Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*),

–İstek, arzu ve korkuların bunlardan hangisinedir? Diye sordu. O da;

–Göktekine, diye cevap verdi.

Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*),

–Ey Husayn! Eğer Müslüman olsaydın sana fayda verecek iki kelime öğretirdim, dedi.

Daha sonra o Müslüman olunca Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ona şöyle dedi:

–De ki: Allahım! Faydalı olan şeyleri bana ilham et ve beni benliğimin şerrinden koru.

Onların Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın rubûbiyyetini mücerred bir şekilde bilmeleri ve bunu itiraf etmeleri onlara bir fayda sağlamadı, onları İslam'a girdirmedi. Onlar kendilerini Allah' a yakınlaştırmaları ve Allah katında kendilerine şefaati olmaları için Allah ile beraber başka bir ilaha dua ediyor, ondan istiyorlardı. Böylece ibadet ve muamelelerinde Allah'a ortak koşuyorlardı. Bunun için telbiyelerinde şöyle diyorlardı.

“Senin ortağın yoktur. Yalnız bir şerik müstesna, o senin şerikindir, sen ona da, onun mâlik olduğu şeylere de mâliksin” ⁴⁴⁷

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) ayetinde müşriklerin dinini şöyle vafsetti:

“Her kim Allah’a şirk koşarsa muhakkak ki Allah ona cenneti haram kılmıştır. Onun varacağı yer ateştir. Zalimlerin yardımcıları yoktur, dedi.” ⁴⁴⁸

“Muhakkak ki Allah kendisine şirk koşulmasını asla bağışlamaz, ondan başkasını dilediği kimse için bağışlar.” ⁴⁴⁹

“(Rasulüm!) Şüphesiz sana da senden öncekilere de şöyle vahyolunmuştur ki: Andolsun (bilfarz) Allah’a ortak koşarsan, işlerin mutlaka boşa gider ve hüsranda kalanlardan olursun. Hayır! Yalnız Allah’a kulluk et ve şükredenlerden ol.” ⁴⁵⁰

“O’nu bırakıp kendilerine bir takım dostlar edinenler: Onlara, bizi sadece Allah’a yaklaştırsınlar diye kulluk ediyoruz, derler.” ⁴⁵¹

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) hak ve batıl üzere olan kimseyi açığa çıkaracak ve bu iki fırka arasında hükmünü verecektir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın şu sözünde olduğu gibi:

“Doğrusu Allah, ayrılığa düştükleri şeylerde aralarında hüküm verecektir.” ⁴⁵²

Abdullah b. Mesud’dan rivayet edilen ve Müslim ve Buhârî’nin Sahih’inde geçen hadiste Abdullah b. Mesud (*radıyallâhu anh*) şöyle dedi:

“Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)e;

---

447 (Müslim, Hacc 22, 1185)

448 (Maide, 72)

449 (Nisa, 48)

450 (Zümer, 3)

451 (Zümer, 3)

452 (Zümer, 3)

–Allah katında hangi günah en büyüktür? Diye sordum.

Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

–Seni yaratmış olduğu halde Allah’a bir benzer yapmandır, buyurdu.

–Muhakkak ki bu çok büyüktür, dedim. “Sonra hangisidir?” dedim.

Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

–Sonra seninle beraber yemesinden korktuğun için çocuğunu öldürmendir, buyurdu.

–Sonra hangisidir? Dedim.

Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

–Sonra komşunun hanımıyla zina etmendir, buyurdu.” ⁴⁵³

Allah bunu doğrulayan ayeti indirdi.

“Yine onlar ki Allah ile beraber (tuttukları) başka bir ilaha yalvarmazlar.” ⁴⁵⁴

Nebi (*aleyhisselam*) günahların en büyüğünü Allah’a şirk koşturmak olarak belirledi. Onlar Allah’a yakınlaşmak için bazı şeyleri Allah ile aralarına aracı kıldılar.

Müslim’in Sahih’inden; Ebu Hureyre (*radiyallâhu anh*)den rivayetle Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) dedi ki: “Hiç şüphe yok ki Allah; sizin için üç şeye razı olur, üç şeyi de size kerih görür. Kendisine ibadet edip O’na hiçbir şeyi ortak koşturmanıza, toptan Allah’ın ipine sarılıp ayrılığa düşmemenize ve Allah’ın başınıza geçirdiği kişilere (ulu’l-emre) itaat etmenize razı olur.” (Müslim)

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dini, ifrat ve tefrit arasındaki orta yoldur. Onda ne aşırıya gitme vardır ne de yüz çevirme.

---

453 (Müslim 89/141)

454 (Furkan, 68)

Şirk, büyük ve küçük şirk olarak ikiye ayrılır.

Büyük Şirk:

Büyük şirkin açıklamasını daha önceki bölümlerde yapmıştık. Büyük şirk bütün amelleri yok eden, ateşe girmeye sebep olan ve kişiyi hüsrana götüren şeydir. Ancak kim de bundan tevbe edip İslam'a tekrar girerse bundan müstesnadır. Allah şirki asla affetmeyecektir.

Küçük Şirk:

Riya, gösteriş ve benzeri fiillerdir.

Müslim'in Sahih'inden; Ebu Hureyre (*radiyallâhu anh*)den rivayetle, Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) dedi ki:

“Ben, ortakların ortaklığından en müstağnî olanıyım. Her kim bir iş yapar da onda benden başkasını ortak kılsa onu da, o ortaklığını da terk ederim” ⁴⁵⁵

Küçük şirkin çeşitlerinden bir tanesi de Allah'tan başkasına yemin etmektir.

Allah'tan başkasına yemin eden küçük şirk koştur. İbn Ömer (*radiyallâhu anhuma*)den rivayetle; adamın biri Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)ın huzuruna geldi. Konuşurken “Allah'ın dilediği, sizin dilediğinizdir.” dedi. Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) adamı susturarak: “Sen beni Allah'a ortak ve denk yapıyorsun. Sadece Allah dilerse de.” buyurdu. ⁴⁵⁶

İmam Ahmed (*rahimehullah*)in rivayet ettiği bir hadiste büyük günah işlemiş bir adam esir halde Rasulullah'a geldi ve Rasulullah'ın önünde durup şöyle dedi: “Allahım ben sana tevbe ediyorum, Muhammed'e değil.” Nebi (*aleyhisselam*) de: “Hakki ve ehlini bildi.” dedi. ⁴⁵⁷

Küçük şirk; diğer günahlar gibi Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın dilemesine kalmış

---

455 (Müslim, Zühd, 46)

456 (Ebu Davud, İmam Ahmed)

457 (İmam Ahmed-Müsned)

bir günahdır, hatta bu günahların en büyüğüdür. **“Allah kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz.” (Nisa,48)** ayeti, “En büyük günah hangisidir? Seni yarattığı halde Allah'a ortak koşman...” hadisi gibi nasların umumi delaleti bunu gösterir. Fakat küçük şirki işleyen kişi tekfir edilmez ve yaptığı işi helal addetmedikçe de bu kimse İslam milletinden çıkmaz.

Salih ameller ile tevessüle bakıldığında bu, Mü'minlerin imanları ile tevessül etmeleri gibidir. Onların Kur'an'daki sözleri şu idi:

“Rabbimiz! Doğrusu biz: “Rabbimize iman edin.” diye imana çağıran bir davetçi işittik ve hemen iman ettik. Rabbimiz! Artık bizim günahlarımızı bağışla, kötülüklerimizi ört ve bizi iyilerle beraber al!” ⁴⁵⁸

Mağara arkadaşlarının tevessülü gibi. Onlar mağaradayken mağaranın ağzını kaya kapatmıştı. Onlar üç kişi idiler ve Rablerine olan sevgi ve yakınlaşmak amacı ile yaptıkları salih amelleri ile Allah'a tevessül ettiler.

Buhârî, Sahih'inde bu hadisi zikretmiştir. Çünkü Allah kendisine iman eden ve salih amel işleyenlere icabet edeceğine ve onlara fazlını artıracığına dair söz vermiştir.

Allah'a güzel isim ve sıfatları ile tevessül etmek:

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Kitabında şöyle buyurmuştur:

“En güzel isimler Allah 'ındır. O halde O'na bunlarla dua edin.” ⁴⁵⁹

Sünen'de geçen şu hadis gibi:

“Allahım, senden istiyorum. Hamd sanadır. Senden başka ilah yoktur. Sen Hanan ve Mennan olansın. Sen yerin ve göğün yaratıcısısın. Ey celâl ve ikram sahibi olan Allahım!”

Tevessül, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözünün manasıdır:

---

458 (Âli İmran, 193)

459 (Araf, 180)

“Ey iman edenler, Allah’tan sakının ve O’na vesile arayın.” ⁴⁶⁰

Muhakkak ki ayetteki vesile, Allah’a yakınlaşmak isteyen bir kimse için bir yakınlık oluşturur. Yapıldığında Allah’a yakınlaştıracak şey ise salih amellerdir.

Buhârî’nin Sahih’inde, Ebu Hureyre (*radıyallâhu anh*)den rivayet edilen hadiste olduğu gibi:

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurdu:

“Kim benim veli kuluma düşmanlık ederse ben de ona harp ilan ederim. Kulumu bana yaklaştıran şeyler arasında en çok hoşuma gideni, ona farz kıldığım şeyleri eda etmesidir. Kulum bana nafile ibadetlerle yaklaştırmaya devam eder, sonunda sevgime erer. Onu bir sevdim mi artık ben onun işittiği kulağı, gördüğü gözü, tuttuğu eli, yürüdüğü ayağı (aklettiği kalbi, konuştuğu dili) olurum. Benden bir şey isteyince onu veririm. Benden sığınma talep etti mi onu himayeme alır, korurum. Ben yapacağım bir şeyde, Mü’min kulumun ruhunu kabzetmedeki tereddüdüm kadar hiç tereddüde düşmedim: O ölümü sevmez, ben de onun sevmediği şeyi sevmem.” ⁴⁶¹

Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir işe üzüldüğü zaman hemen namaza yönelirdi. Çünkü namaz Allah’a yakınlaşmak için en büyük vesiledir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın şu sözünde olduğu gibi:

“Sabır ve namaz ile yardım isteyin.” ⁴⁶²

Allah’a yakınlaştırsınlar diye, yaratılmış bir varlığı vasıta edinip, onu Allah’a yakınlaşma vesilesi kılmak yoktur. Çünkü bu, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın ayetlerinde nehyettiği şeylerdendir. Bu fiilin kötülüğünden dolayı kitaplar indirilmiş, rasuller gönderilmiştir. Salât ve selam üzerine olsun, Musa’ya İsrailoğulları şöyle demişti:

---

460 (Maide, 35)

461 (Buhârî, Rikak 38.)

462 (Bakara, 45)

“Ey Musa! Bize onların ilahları gibi bir ilah yap!”⁴⁶³

Onların bundan kastettikleri şey ise onunla Allah’a yakınlaşmaktır.

Yaratılmışlarla Allah üzere yemin etmek âlimlerin ittifakı ile nehyolunmuştur. Bu yasaklama tenzihen mekruh mu yoksa haram mı? Bu meselede âlimler iki görüş bildirmişlerdir. Beşir b. Velid dedi ki; ben Ebu Yusuf’un şöyle dediğini işittim: “İmam Ebu Hanife (*rahimehullah*) falanın hakkı için yapılan duayı mekruh görmüş-tür.”

Bilindiği üzere, mezhepte “mekruh” denildiği zaman Muhammed’e göre “haram”, Ebu Hanife ve Ebu Yusuf’a göre “harama yakın olan” kastedilmektedir.

“Mekruh, Muhammed’e göre haram, ikisine (Ebu Hanife ve Ebu Yusuf) göre harama daha yakın olan şey anlamındadır” derken, Ayni, “Kerahiyyet kitabındaki her mekruh, Muhammed’e göre haram, Ebu Hanife ve Ebu Yusuf’a göre harama daha yakın manasındadır.” demektedir.

Allah’a kendisinden başka bir şeyle dua etmek mekruhtur. Falanca ile istiyorum veya meleklerinle ve peygamberlerinle istiyorum, denmez. Ebu Yusuf şöyle demektedir: Duada, filancanın hakkı için veya nebilerinin ve velilerinin hakkı için ya da Kâbe’nin ve Meş’ari’l-Haram’ın hakkı için demek haramdır.” Duada, filancanın hakkı için ve aynı şekilde peygamberlerinin, velilerinin ve rasullerinin hakkı için ya da Kâbe’nin ve Meş’ari’l-Haram’ın hakkı için demek mekruhtur. Zira mahlûkun Allah üzerinde bir hakkı yoktur. Üzerine bir gereklilik olmaksızın kullarından dilediğine rahmetini ihsan eder.”

Rabbimiz (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurdu:

Arkalarında cehennem vardır. Kazandıkları şeyler, onlara hiçbir yarar sağlamaz⁴⁶⁴

---

463 (Araf, 138)

464 (Casiye, 10)

Kul, Rabbini birleyerek onu dost ve veli edindiğinde onun için şefa'at edecek bir dost olur. Bu, Allah ile Mü'min kulları arasında sadakat sözleşmesidir. Böylece onlar Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın velileri yani dostları olurlar.

Bunun zıddı ise sahibine faydası olmayan, batıl, geçersiz şefaattir. Bu, müşriklerin Allah katında kendilerine şefa'at edeceklerini iddia ettikleri ilahlarının şefaattidir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın da buyurduğu gibi bu şefaatin onlara hiçbir faydası yoktur. Şefa'at iki kısımdır: Sabit ve sahih olan şefa'at. Bu, Allah'ın ve Peygamberinin haber verdiği şefa'at olup, tevhid ehli ve ihlâs sahipleri için söz konusudur. Diğer de, sahibine faydası olmayan batıl ve şirk olan şefaattir. Bu da tevhid ehli ile şirk ehlini birbirinden ayıran furkandır. Allah dilediğini saptırır, dilediğini de doğru yola iletir.

Önemli işlerinde Allah'a dualarında kabir ehlini, ölüleri ve salihleri aracı koyanlar âmâ hadisini delil getirmektedirler. Onlar der ki: "Bizim yaptığımızdan maksat onları vesile edinmemizdir." Hadiste ravi şöyle anlatmaktadır:

Âmâ bir adam Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'e gelerek:

"Bana sıhhat ve afiyet vermesi için Allah'a dua et." dedi.

Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

"İstersen senin için dua ederim. Ama dilerseñ sabredersin. Bu senin için daha hayırlıdır." buyurunca, adam: "Dua et." dedi.

Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de güzelce abdest almasını ve şu şekilde dua etmesini emretti:

"Allahım, senden istiyorum ve rahmet peygamberi olan peygamberin Muhammed ile sana yöneliyorum. Ben şu ihtiyacımı gidermesi için seninle Rabbime yöneldim. Allahım, O'nu benim için şefa'atçi kıl." ⁴⁶⁵

Bu hadis Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab'ın yanında birçok yönden delildir.

---

465 (Ahmed 4/138; Tirmizi, No 3578; Nesâî es-Sünenü'l-Kübra)

Birincisi, bu hadis tartışma ve ihtilaf sebebi değildir. Kabirleri imar etmek, üzerlerine örtüler asmak, mumlar yakmak sonradan ortaya çıkarılmış münker adetlerdendir. Bu İbn Hacer el-Heytemi ve onun dışındaki kimseler de dahil ilim ehlinin dediği gibi büyük günahlardandır. Kim de bu çıkarılan münkerleri izler ve bunları yaparsa laneti, azabı ya da ateşi hak eder.

Buhârî ve Müslim'in Ebu Hureyre (*radiyallâhu anh*)den rivayet ettiği hadiste Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle demiştir:

"Allah Yahudileri helak etsin. Çünkü onlar nebilerinin kabirlerini birer mescid edinmişlerdir."

Müslim'de ise şöyledir:

"Allah Yahudi ve Hristiyanlara lanet etsin. Onlar nebilerinin kabirlerini mescid edinmişlerdir."

Müslim, Sahih'inde şöyle rivayet etti:

Nebi (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)nin vefat etmeden beş gün önce şunları söylediğini işitmiştim:

"İçinizde bir halilim (yakın dostum) bulunmasından Allah'a sığınırım. Allah İbrahim'i halil edindiği gibi beni de halil edindi. Ümmetimden kendime bir halil edinseydim, Ebu Bekir'i halil edinirdim. Dikkat edin! Sizden öncekiler peygamberlerin kabirlerini mescid edinirlerdi. Dikkat edin, kabirleri mescid edinmeyin! Sizi bundan nehyediyorum." 466

Buhârî ve Müslim'in naklettikleri bir rivayette Aişe (*radiyallâhu anhâ*) şöyle anlatmaktadır:

"Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ölümüne sebep olan hastalığı sırasında yüzüne bir bez parçası örtmeye başlamıştı. Nefesi daralınca bezi açtı ve şöyle dedi: **"Yahudi ve Hristiyanlara Allah lanet etsin. Peygamberlerinin kabirlerini mescid edindiler."** Böylece ehli kitabın bu yaptıklarından sakındırıyordu. Böyle bir çekince

olmasaydı kendi kabri de açıkta bırakılırdı. Ancak kabrinin mescid edinilmesinden endişe etmekteydi.” 467

İmam Ahmed, ceyyid bir isnatla İbn Mesud (*radıyallâhu anh*)dan merfu olarak şu rivayete yer vermektedir: “İnsanların en şerlileri hayatta bulundukları sırada kıyametin koptuğu ve de kabirleri mescid edinen kimselerdir.” 468

İbn Abbas (*radıyallâhu anhuma*)tan, demiştir ki:

“Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) kabirleri ziyaret eden kadınlara, kabirleri mescid edinen ve oralarda kandil yakanlara lanet etti.” 469

Kabirlerin yanında Allah’a secde eden kimsenin hali böyle ise, kabirdeki kimseye secde eden ve ona dua eden kimsenin hali nasıldır? Şeriatın koyduğu şeylere değil de cahil ve sefihlerin uydurdukları şeylere meyleden kimselere şeytan şüpheli şeyleri onlara kolaylaştırmış ve gönüllerine bunu süslü göstermiştir. Şeytan onlara şeriatın yasakladığı; kabirleri tazim etmek, onlara ikramda bulunmak, orada ibadet etmek, orada dua etmek, orada kabirdekinden ummak, ona yönelmek, ona tevekkül etmek, onun için adak adamak, onun içinde kâğıtlara dileklerini yazmak gibi şeyleri süslü gösterdi. Ölüden ihtiyaçlarını isteyecek biri şöyle derdi: “Ey seyyidim, ey mevlam! Benim için şunları, şunları yap.”

Sonra toprağını alır, sonra onu büyükleme amacı ile onun üzerine kumaşlar bağlar, mumlar yakar, onu süsler ve öperdi.

Buna ilave olarak ağaçların üzerine kumaşlar bağladılar, onlara dua ettiler, kurban kestiler, adaklar adadılar. Lat ve Uzza’ya kulluk eden kimseleri taklit ettiler. Kim de onların ilahlarını kötüler ve inkâr ederse onlara lanet okuyorlardı.

Kabirler ile ilgili emredilen ve nehyedilen şeyler Allah Rasulünün sünnetinde açıklanmıştır. Onun ashabı da bu yol üzere idi. Bugün insanlardan çoğunu bu kabirler ile ilgili emredilen ve nehyedilen şeylere zıt ya da çelişkili davrandıklarını

---

467 (Buhârî-436; Müslim-531)

468 (Ahmed 1/405, 435)

469 (İmam Ahmed, Sünen ehli rivayet etmiştir.)

görürsün. Ama emredilen ve nehyedilen şeyler asla bir araya gelmez. Önemli işlerde kabirlerdeki kimselere dua etmek Allah'a şirk koşturur.

Bunun delillerini daha önce zikretmiştik ve bu Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayeti indirme sebebidir.

“Artık bildiğiniz halde Allah'a eşler koşturmayın!” ⁴⁷⁰

Hadisi tahrir edenlerden biri de Celaleddin es-Suyuti'dir. O, ed-Durr'ul-Mensur isimli eserinde bu ayetin tefsiriyle ilgili şu hadisi zikretmiştir:

İbn Sad, Kuteyle binti Sayfi'den bildiriyor:

Yahudi âlimlerinden biri Rasulullah (*aleyhisselam*)'a gelerek: “Ey Muhammed! Allah'a ortak koşturmasaydınız ne güzel bir topluluk olurdunuz” deyince, Allah Rasulü: “Nasıl ortak koşturuyoruz?” diye sordu.

Adam, “Sizden biri Kâbe'nin hakkı için diye yemin ediyor.” dedi. Allah Rasulü, yemin edecek kimsenin Kâbe'nin Rabbi adına yemin etmesini emretti. Adam, “Sizden biri eğer Allah isterse ve sen istersen diyor” deyince Allah Rasulü (*aleyhisselam*), “Eğer Allah isterse, sonra sen istersen” demesini emretti. ⁴⁷¹

Allah Rasulü bu yahudinin söylediklerinin şirk olduğunu ifade etmiştir. O halde bir sıkıntı ile karşılaştığında işlerini halletme noktasında Allah'tan başkasına dua edenlerin hali nasıldır? Bu, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözünün kapsamına girer:

“İnsanlardan kimi de Allah'tan başka şeyleri O'na eş tutuyorlar da onları, Allah'ı sever gibi seviyorlar.” ⁴⁷²

---

470 (Bakara, 22)

471 (Nesâî)

472 (Bakara, 165)

Bu insanlar inanıp ibadet ettikleri varlıkları Allah'tan daha çok severler ama bunun böyle olmadığını zannederler. Hâlbuki zahirdeki halleri böyledir. Onlar kabirleri Allah'ın evinden daha üstün tutar ve onları daha çok tazim ederler. İnanıp ibadet ettikleri şeylere yemin etmezken Allah'a her mekânda yemin ederler. Hâlbuki bu, Allah üzerine yapılan yalan bir yemindir. Onların delil getirdikleri şeyler ile Muhammed b. Abdulvehhab'ın onları nehyettiği şeyler asla bir araya gelmez.

İkincisi, bu hadis Şeyh için delildir. Çünkü burada Allah'ın dışındaki bir varlığa dua yoktur. Dua eden kişi "Allahım! Şüphesiz ki ben sana yöneliyorum." demektedir. Burada dua edilip istenilen Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'tır. O'na, O'nun nebisi olan Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ile yönelinilmektedir. Sonunda ise Allah'tan onun şefaati istenilmektedir. Hadisin ortasında ise; "Ey habibimiz Muhammed! Senin Rabbine seninle tevessül ediyoruz. Bize şefaet et." denilmektedir.

Bu hitap belirli ve özel bir hitaptır. Bu bizim "Ey Peygamber! Allah'ın rahmeti ve bereketleri senin üzerine olsun." sözümüz gibidir. İnsan kalbindeki sevgi ve buğza göre karşısındaki kimseye hitap eder. Yani onun hakkında olan kalbindeki şeyleri dilindeki sözlere döker. Bu genel değil de özel dil kullanımında çokça kullanılan bir üsluptur. Bu hadisdeki mana da "Allahım! Sana nebinle, onun duası ve şefaati ile yöneliyorum." demektir. Bu, "Allahım! Onu benim için şefaetçi kıl." hadisinin tamamı için söylenilecek sözdür. Bu, hadisin cevazlığı üzerine ittifak edilen şeydir.

Sünnette, diri olan birinden dua talep etme ya da onun güç yetirebileceği şeylerde ondan istenilebileceği geçmiştir. Bu ister istigase lafzıyla olsun, ister başka bir lafızla olsun fark etmez. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) İsrailî birinin Kıpti'ye karşı Musa (*aleyhisselam*) ile istigasede bulunduğunu anlatmıştır:

"Derken taraftarlarından olan, düşmanlarından olana karşı ondan yardım istedi. Bunun üzerine ona bir yumruk attı ve işini bitiriverdi." ⁴⁷³

Gaib olan bir kişi ile veya ölü ile istigasade bulunmaya gelince; onunla istigasade bulunulmaz ve sadece Allah'ın güç yetireceği şeyler kesinlikle ondan talep edilmez. Bu, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözüne uygundur:

“Muhakkak ki bütün işler tamamen Allah’a aittir.” 474

Ancak Allah katında şefaât istemenin amacı, O’nun Nebisinin ahirette şefaât etmesidir. Kitap, sünnet ve ümmetin icmâsı ile Peygamber (*aleyhisselam*) bu dünyadan karar yurduna intikal etmiştir.

Bunun için onun ashabı, nebinin amcası olan Abbas b. Abdulmuttalib ile Allah’tan yağmur talep etmişlerdir. Onlar kıtlık zamanında Abbas (*radiyallâhu anh*)’tan kendileri için yağmur duasında bulunmasını istemişlerdir.

Buhârî bunu Enes b. Malik (*radiyallâhu anh*)’den tahrir etti ve insanların yağmur istemek için bir imamdan dua istemesi bölümünde zikretti.

Onlar kıtlık olduğu zaman Peygamberin (*aleyhisselam*) kabrinin yanına gelip, kabrin yanında durup Peygamberden bir şey talep etmediler. Peygamber (*aleyhisselam*) dünya hayatından daha yüce olan berzah hayatında ve kabrinde diri olmasına rağmen onlar böyle bir şey yapmadılar.

Sahabe ve tabiin ihsan üzere, Nebi (*aleyhisselam*)’nin ölümünden sonra ondan istiğfar da olsa, dua da olsa ya da bu ikisi dışında bir şey de olsa ondan istenmeyeceği üzere ittifak etti.

Dua bir ibadettir. Heva ve bidatler üzerine değil, meşruluk ve ittiba üzerine bina edilmiştir. Eğer bu ibadet Rasulün sünnetinde olsaydı onun ashabı bunu en iyi bilen ve ona ittiba eden olurdu. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“Biz her bir rasulü Allah’ın izniyle ancak itaat edilmesi için gönderdik. Eğer onlar nefislerine zulmettikleri zaman sana gelerek Allah’tan bağışlanma dileseler, Rasul de onlar için bağışlanma dilese andolsun ki Allah’ı Tevvab ve Rahim bulacaklardı.” 475

Onların Allah Rasulüne (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) istiğfar için gelmesi sadece onun dünyada bulunduğu zamana mahsustu. Bunun için sahabe ve tabiinden biri

---

474 (Âli İmran, 154)

475 (Nisa, 64)

ihtiyaçları şiddetli, sıkıntıları çok olmasına rağmen Allah Rasulünün (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ölümünden sonra böyle bir şey yapmadılar (ondan bir şey istemediler). Onlar Kur'an ve sünneti en iyi bilen idi. Onun milletine tabi olmada diğer insanlardan daha hırslı idiler. Ayrıca onlar dua etmek için onun kabrinin yanında durmaktan insanları nehyediyorlardı. İmam Malik, Ebu Hanife, İmam Ahmed, Şafii onlardandır. Onlar en hayırlı asırdır. Buna Allah Rasulünün şu sözü delildir:

İmran b. Husayn (*radiyallâhu anh*)dan rivayet edilen hadis-i şerifte Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Ümmetimin en hayırlıları benim içinde yaşadığım zamandaki ashabımdır. Sonra onları takip edenler (tâbiîn), sonra da onları takip edenlerdir (etbâu't-tâbiîn).”

İmran b. Husayn; “Nebi (*aleyhisselam*) kendi asrını takiben iki asır mı yoksa üç asır mı zikretti, tam bilemiyorum.” dedi.

Üçüncüsü, onlar Allah (*subhânehû ve teâlâ*)a Muhammed (*aleyhisselam*)'in dışında biriyle tevessül edileceğine bu hadisi delil sandılar. Aslen hadisin içinde böyle bir delil yoktur. Çünkü onlar farkla kıyasın olmayacağını söylediler. Bizim için şöyle dememiz caiz olmaz.

“Allahım! Senden istiyoruz, Rasulün Nuh ile sana yöneliyoruz. Ey Nuh, ey Allah'ın elçisi, ila ahirihi...

Allahım! Senden istiyoruz, senin halilin İbrahim ile sana yöneliyoruz. İla ahirihi...

Senin kelimen Musa ile veya ruhun Musa ile sana yöneliyoruz.”

Biz deriz ki; Nuh (*aleyhisselam*)da toplanan şey risalettir. İbrahim (*aleyhisselam*)de toplanan şey risaletle birlikte dostluktur. Musa (*aleyhisselam*)da risalet ile beraber kelimedir. İsa (*aleyhisselam*)da ise risaletle birlikte Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın ruhu ve kelimesi olmasıdır.

Bu bizim için değildir. Çünkü o ilk olarak, reddedilmiştir ve reddedilmiş bir şeyi

yapmaya bizim ihtiyacımız yoktur. ⁴⁷⁶

İkinci olarak, kıyas ancak onu söyleyen kimsenin yanında nas bulunmayıp hükme ihtiyaç duyulduğunda ortaya çıkar. Eğer onu söyleyenin yanında nas varsa zaten kıyas helal olmaz. Bizim özellikle içinde şirkin bulunduğu şeylere ve sonradan uydurulmuş sözlere ihtiyacımız yoktur. Şüphesiz ki şirk bu ümmetin içinde mevcuttur ve o bir karıncanın ayak sesinden daha gizlidir.

Dördüncüsü, şüphesiz ki vesile; kulun Allah'tan başkasına dua etmesi, nefsinde zarar ve fayda vermek, öldürmek, diriltmek, yeniden yaratmak gibi özellikler bulunmayan kimseden, sadece Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın giderebileceği hacetini istemek değildir.

“Allah'ı bırakıp da yalvardıklarınız (taptıklarınız) bunun için bir araya gelseler bile bir sineği dahi yaratamazlar.” ⁴⁷⁷

Bilakis bu Allah'a şirk koştur. Ama onlar büyük günahları işledikten sonra daha önce geçen Allah Rasulünün şu sözlerini kendilerine delil kıldılar:

“Ey Allah'ın kulları! Bana yardım edin.”

“Ey Allah'ın kulları! Tutunuz.”

“Sizden birinizin hayvanı ıssız bir yerde aniden boşanıp gittiği zaman; ‘Ey Allah'ın kulları! Tutunuz!’ diye nida etsin. Çünkü yeryüzünde Allah'ın hazır kulları vardır, onu sizin için tutar.”

“Sizden biriniz ıssız bir arazide bir şeyi kaybettiğinde veya bir yardım istediğinde; ‘Ey Allah'ın kulları bana yardım edin!’ desin. Zira Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın, bizim göremediğimiz kulları vardır.”

Bu sapıklık ve cahillik cümlesidir ve birçok yönden onunla kastedilen manalar çıkarılır.

---

476 (Kastedilen şey nebiler ile Allah'a tevessül etmektir.)

477 (Hac, 73)

Birincisi: Bu aslen vesile değildir. Çünkü vesilenin manası ameller ile Allah'a yakınlaşmaktır. Sefer sözlerinde kastedilen yakınlık değildir. Şüphesiz ki kul yardım istediği zaman yani o metaini taşımaya yardım istediği zaman yahut hayvanı kaçıdığı zaman Allah cinlerin salihlerinden ya da meleklerden ya da kimsenin bilmediği ordulardan bir kulu ona yardımcı kılar.

“Rabbinin ordularını O'ndan başka kimse bilmez.” ⁴⁷⁸

Bütün önemli işlerde bu hadisi kullanmak büyük bir zulümdür. Allah Rasulünün hadisinde bulunan şeyleri özel olarak isterse, işte bu isteme bir yakınlık olur.

Bu hadisin içerisinde; bir mekânda Abdulkadir Geylanî'ye ya da onun dışındaki bir nebiye, bir veliye seslenmek ya da onun kabrinin yanında durmaya dair bir delil yoktur. Bir kimse bundan dolayı muayyen bir şahsa ismi ile hitap etse (yani başı sıkıştığında onun ismi ile seslenerek yardım istese) Allah Rasulünü yalanlamış olur ve onun seslenilmesini emretmediği birisine seslenmiş olur. Zira bu hadiste bahsedilen şey, her harekette, sükûnda, oturmada, kalkmada emredilen bir şey değildir. Bilakis bu özel bir durumla alakalıdır. Yani ancak yolculukta hayvanını kaybetmiş olan bir kimse isim vermeden, “Ey Allah'ın kulları” diye seslenir. Bunun dışındaki uygulamaların delili yoktur.

İkincisi: Muhakkak ki bu iki hadis de sahih değildir. Birinci hadisi Taberâni, el-Kebir'de kopuk senetle Uteybe (*radiyallâhu anh*)den rivayet etmiştir. Bineği kaybolunca hadisini ise İmam Nevevi İbn Sina'ya isnad etmiştir ve onun isnadında İbn Hasan bilinir.

İbn Adıyy bu hadise münker dedi. Bu iki hadisin içinde zayıflık olmasından dolayı hiçbir delil yoktur. Bu geçen iki hadiste de, kabirlerin yanında dua etmek, kabirdekinden istemek, onlara tevekkül etmek, kurban kesmek, adak adamak, zorluk anında kabirdeki kimselere bazı sözler ile seslenmek gibi fiillerin yapılması üzerine hiçbir delil yoktur.

Üçüncüsü: Muhakkak ki Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurdu:

“Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim, üzerinize olan nimetimi tamamladım.” ⁴⁷⁹

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) dinini, rahmeti ve fazileti ile tamamladıktan sonra, onda olmayan bir şeyi ortaya çıkarmak ya da onun üzerine kıyas edilmeyecek şeyleri kıyas etmek bize helal olmaz.

Dördüncüsü: “Muhakkak ki bu hadis sahihtir, illetli ve şaz değildir, zabt ve adl ile rivayet edilmiştir.” derler. İçerisinde bir gereklilik, bir kapsama, bir delil ve uygunluk bulunmamasına rağmen bu hadis ve içerisindekilerle nasıl amel edilebilir? Bu apaçık bir sapıklıktır.

Beşincisi: Onlar inandıkları kimselere uygun olarak yaşadılar. Fiilleri onlara nispet ettiler. Onlardan her biri bu hadisin içerisinde olan; birine istigasede bulunmak, ondan yardım istemek ve onun sıkıntısını gidereceğine inanmak gibi şeyleri zikrettiler. Onlardan birine Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın;

“Her şeyin mülkü kendi elinde olan Allah’ın şanı ne kadar yücedir!” ⁴⁸⁰

“Hâşâ. Bu, büyük bir iftiradır.” ⁴⁸¹ ayetlerini okuduğunuz zaman onlar hemen bilinen şu ayeti okurlar:

“Haberiniz olsun; şüphesiz Allah’ın velilerine hiçbir korku yoktur, onlar kederlenecek de değillerdir.” ⁴⁸²

Evet, onlardan birinin elinde hardal tanesi kadar mülk yoktur, derler. Vallahi Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

---

479 (Maide, 3)

480 (Yasin, 83)

481 (Nur, 16)

482 (Yunus, 62)

"İşte (bütün bunları yapan) Rabbiniz Allah'tır. Mülk O'nundur. O'nu bırakıp da kendilerine taptıklarınız ise, bir çekirdek kabuğuna bile sahip değillerdir."⁴⁸³

Ayette geçen **فَطِير** kelimesi çekirdeğin üzerinde bulunan ince zar demektir.

"Eğer onları (putları) çağırırsanız, sizin çağırmanızı işitmezler. Faraza işitseler bile, size cevap veremezler. Kıyamet günü de sizin ortak koşmanızı reddederler."⁴⁸⁴

Onların içinde dürüst ve ilim sahibi olduğunu iddia eden kimseler bu ayetlerin putlara ibadet eden kimseler için indiğini söylerler. O zaman ona şöyle denir:

Evet, bu ayetler putlar ile alakalı inmiştir. Ved, Suva, Nesr salih adamların isimleridir. Bu kabirler üzerine çaput bağlayıp mum yakmak, salih insanların isimlerini kullanarak putlara kulluk edenlerin yaptıkları fiillerdir. Elbette ki ilim ehli genel olan bir şeyin sebepler üzerine kısıtlanıp daraltılması üzerinde karar kılmıştır. O zaman emanetleri yerine getirmemiz konusunu da çözemeyiz.

Emanetleri yerine getirin denildiği zaman da durum aynıdır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmuştur:

"Allah size, emanetleri mutlaka ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emrediyor."⁴⁸⁵

Biz bu ayet Kâbe'nin anahtarları hakkında inmiştir demeyiz ve bunu delil olarak da almayız. Aynı şekilde bu ayet putlara kulluk hakkında da inmemiştir. Bizler müşrik değiliz. Kudsî bir hadiste Peygamberimizden şöyle rivayet edilmiştir: "Allah buyuruyor ki: Benim insanlara ve cinlere önemli bir sözüm var. Ben yaratırım, onlar benden başkasına ibadet ederler, ben rızık veririm, onlar başkasına şükrederler."

Bu hadisi Tirmizî, Beyhâki imanın şubeleri bölümünde Ebu Derda'dan tahrir etmiştir.

---

483 (Fatır, 13)

484 (Fatır, 14)

485 (Nisa, 58)

Cevaben derler ki; ümmet bu konuda ittifak içerisinde. Ümmet, içerisinde dalalet olan bir şeyde ittifak halinde olmaz. Aksi halde ümmeti dalalet ile suçlamış oluruz.

Buna cevaben şöyle deriz: Ümmet bu konuda ittifak içerisinde sözüne gelince; bu, ümmete atılan bir iftiradır. Ümmet bu konuda ittifak içerisinde değildir ve hadis ve tefsir kitaplarında Allah'tan başkasına dua edilir diye bir şey geçmez. Bu ne helaldir ne de caizdir. Bilakis apaçık ayetler, hadisler ve âlimlerin sözleri bunun şirk olduğunu bildirir. Allah (subhânehû ve teâlâ) Rasulüne şöyle der:

“De ki: Gelin, Rabbinizin size neleri haram kıldığını okuyayım: O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın.” ⁴⁸⁶

“Rabbin, kendisinden başkasına asla ibadet etmemenizi emretti.” ⁴⁸⁷

Yaratılmışlardan bir şey ile Allah'a tevessül etme hususunda ihtilaf vardır. Ebu Muhammed b. Abdusselam fetvasında nebiler ile ya da onların dışında yaratılmış biriyle Allah'a tevessülün caiz olmadığını söylemiş, bir tek bizim Peygamberimiz Muhammed (aleyhisselam) ile tevessülün caiz olduğunu belirtmiştir. O bu hadisin sıhhatini bilmiyordu. Allah onlara rahmet etsin, bu konuda Ebu Hanife ve arkadaşlarının sözleri daha önce geçmişti.

Altıncısı: Onlar inandıkları şeylerden evlatlarını satın alırlardı. Yani çocukları olması için bunlara adaklar adarlardı. İbadet ettikleri şeylere çocukları olması için yiyecekler sunarlardı. Elbette ki şeytan onlara bu şekilde vahyetmiştir. Onların içinde bir topluluk kendilerini Aleviler, Rufailer ve Kaderiler olarak isimlendirmiş ve kendilerini bunlara nispet etmişlerdir. Bu isimler boş ve beyhude isimlerdir. Allah (subhânehû ve teâlâ) şöyle demiştir:

“Allah, sizi hem daha önce, hem de bu Kur'an'da Müslüman diye isimlendirdi .” ⁴⁸⁸

---

486 (En'am, 151)

487 (İsra, 23)

488 (Hac, 78)

Bu, Tevrat, İncil ve Kur'an gibi indirilmiş kitaplarda mevcuttur. Onlar ise daha iyi olanı daha kötü olanla değiştirmişlerdir. ⁴⁸⁹

Çocuklar hastalandığı zaman onun ailesi inandığı şeye adak adardı. Ona şifa verip ondan bu sıkıntıyı gidermesi için onlardan yardım istemekten vazgeçmezdi. Ama çocuk ölü doğarsa bunu yapmayı gerekli görmezlerdi. Mekke ehlinin bu yaptıklarını Abdulkadir Geylani'ye, Cebruti'ye ve kabirlerdekilere yapanlar var. Onlar Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetinden cahildirler:

“Rahimlerde sizi dilediği gibi şekillendiren O'dur. O'ndan başka ilah yoktur. O mutlak güç ve hikmet sahibidir.” ⁴⁹⁰

Elbette ki almak ve vermek bir şeye malik olandan olur. Ölüler, putlar ya da bunun dışındaki kimseler buna güç yetiremezler.

Bu iş (tevessül) âlimler ve cahiller arasında süregeldi. Onların tevessülden, vesileden kastedilen manayı anlamaya akılları ermedi. Ölüler ile ya da yaratılmışlar ile tevessül hakkında ümmetten birinin kitabının herhangi bir bölümünde bundan bir şey bulamadılar. Allah onların bu karalamalarından korusun. Daha önce söylemiş oldukları şeyler ölüler ile tevessüle delil olamaz. Onlar vesileden kastedilen manayı anlamamış ve bu kelimeyi tahrif etmişlerdir.

“Seni eksikliklerden uzak tutarız Allahım. Bu, çok büyük bir iftiradır.” ⁴⁹¹

Elbette ki şeytan (*aleyhillâne*) şirk ehlini kabirleri tazim etmek, Allah'ın dışındaki putlara ibadet etmek ile kandırdı. Sonra dostlarına, kim onları bayram yeri edindikleri kabirlere ve putlara ibadet etmekten alıkoyarsa elbette bu kimse onları ayıplamış, gözden düşürmüş, küçümsemiş ve onları kötülemiştir, diye vahyetti. Böylece bu müşrik cahiller bunu sebep göstererek bu kimseleri cezalandırmaya ve

---

489 (Müslüman ismini ve Müslümanlığın gereklerini bırakıp kendilerini başka isimlerle isimlendirip, kendilerini nispet ettikleri kişilerin amellerini yaptılar.)

490 (Âli imran, 6)

491 (Nur, 16)

öldürmeye çalıştılar. Bu müşriklerin yanında o insanların suçu onlara tevhide ve ihlâsı emretmeleri, onları şirkten ve onun çeşitlerinden nehyedip alıkoymalarıydı.

Bundan dolayı müşrikler kızdı, kalpleri kinle doldu. Ve iman da etmediler. Elbette onlar makam ve rütbe ehlini aşağılayarak onların değerini düşürdüler ve bundan dolayı da azarlanmayı hak ettiler, dediler. Bu tarz şeyler avamın ve cahillerin nefisleri için geçerli olduğu gibi kendini dine, ilme, peygamberlere uymaya ve evliyaları sevmeye nispet eden kimselerin çoğunluğu için de geçerlidir. ⁴⁹²

Bu sebeple bize düşmanlık gösterdiler. Bizim üzerimize ağır ve büyük iftiralar attılar. Kötülüklerin hepsini bize nispet ettiler. Onları davet ettiğimiz şeylerden dolayı insanları bize karşı doldurup bizden nefret ettirdiler. Şirk ehlini dost edindiler. Bize karşı onlara yardım edip onları desteklediler. Bu insanlar da onları Allah'ın dostları, dininin, Kitabının yardımcıları zannettiler. Allah ise onların bu zanlarını reddetti:

“Hem onlar O'nun dostu değildirler. O'nun dostları ancak muttakilerdir, ama onların çoğu bilmezler.”⁴⁹³

Onlar Allah'ın dinini, Rasulünün sünnetini bildiklerini, ona uygun davrandıklarını, onunla amel ettiklerini zannetseler bile hakkı gizleyip hakka yalan elbisesi giydirenlerdir. İnsanları Allah'ın dininden, hidayetinden ve sünnetinden alıkoyarlar.

“Onlar, Allah yolundan alıkoyan ve onu eğip bükme isteyen zalimlerdir.”⁴⁹⁴

“(Bunlar) iyi işler yaptıklarını sandıkları halde, dünya hayatında çabaları boşa giden kimselerdir.”⁴⁹⁵

Onlar nebileri tazim ederek, evliyalara hürmet göstererek iyi bir şey yaptıklarını zannettiler. Hâlbuki bu kişilere karşı insanların en asi olanı ve onlardan en uzak olanları idi. Hristiyanlar İsa (*aleyhisselam*)'ya, Yahudiler Musa (*aleyhisselam*)'ya,

---

492 (Çünkü bu kimseler kendilerini bunlara nispet etse de dinden bihaberdirler.)

493 (Enfal, 34)

494 (Araf, 45)

495 (Kehf, 104)

Rafizîler Ali (*radıyallâhu anh*)'ye kendilerini nispet etmelerine rağmen onlar bu kişilerin yollarından en uzak olan insanlardır.

Tevhid ehline gelince; onlar peygamberlere ve velilere sevgileriyle, onların yollarına, sünnetlerine, menheclerine yardımlarıyla bu kimselerden daha layıktırlar. Onlar söz ve amel bakımından hakka batıl ehlinden daha layıktır. Mü'min erkekler ve mü'min kadınlar birbirlerinin dostudurlar. Münafık erkekler ve münafık kadınlar ise birbirlerinin dostudurlar.

Tüm kalbiyle Allah'ın kelimasına kulak veren, onu düşünen, onu anlayan kimse şeytanın onu şirke düşürmesinden, namazdan ve Allah'ı zikretmekten alıkoymasından, kalbine nifak sokmasından kendini korumuş olur. Aynı şekilde tüm kalbiyle Rasulün sözlerine kulak veren kimse kendini Kur'an ve sünnete arz eder. Onun yolundan yararlanır. Onunla amel eder. İlmi yalnızca onlardan alır. Böylece bidatten, şirkten, yanlış görüşlerden, yalanlardan, aşırılıktan, aldaniştan kendini korumuş olur. Bunlar şeytanın vesvesesi, hevanın kötülüğü ve kuruntularıdır.

Bundan sonra kişinin kendine zarar verecek ve fayda sağlamayacak şeylerden yüz çevirip uzaklaşması gerekir. Ayrıca kalbini Allah'ın sevgisi, zikri, korkusu, muhabbeti ve onun tevekkülü ile dolduran kimse suretlere âşık olmaktan kendini korumuş olur. Eğer bunları yapmazsa hevasının, onun istek ve arzularının kulu olmuş olur. İster istemez tevhidden yüz çeviren, şeytana ibadet eden bir müşrik olur. Aynı şekilde sünnetten yüz çeviren bir bidatçı olur. Allah'ın sevgisinden ve zikrinden yüz çeviren kimse ister istemez suretlerin kulu olmuş olur.

Sahihi Müslim'de şöyle geçmektedir:

Ebu'l-Heyyâc el-Esedî anlatıyor: "Bana, Ali (*radıyallâhu anh*), "Rasulullah (*sal-lallâhu aleyhi ve sellem*)'ın beni göndermiş olduğu şeye ben de seni göndereyim mi?" diye sordu ve Rasulullah'ın kendisine:

"Haydi git, kırıp dökmedik put, düzlemedik yüksek kabir bırakma!" dediğini anlattı." ⁴⁹⁶

Ebû Alîyy-i Hemdânî şöyle demiştir: Fadâle bin Ubeyd ile Rum diyarında, Rodos'ta bulunuyorduk. Derken bir arkadaşımız vefat etti. Bunun üzerine Fadâle bin Ubeyd emir vererek kabrini düz yaptırdı. Sonra şunu söyledi:

“Ben, Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'ı kabirlerin yerle bir yapılmasını emir buyururken işittim.”

İmam Şafii el-Umm adlı eserinde şöyle demiştir: İmamları, Mekke'de kabirlerin üzerlerine yapılan şeylerin yıkılmasını emrederken gördüm. Onların bunu yapmalarının sebebi, Allah Rasulünün Ali (*radiyallâhu anh*)'ye “Haydi git, kırıp dökmedik put, düzlemedik yüksek kabir bırakma!” demesinden dolayı idi. Müslim'de Cabir (*radiyallâhu anh*) şöyle demiştir: “Allah Rasulü bizleri kabirlerin üzerini imar etmekten nehyetti.”

Kabirlerin üzerini imar etmek Allah Rasulüne karşı gelmektir. O bunu yasaklamış ve kabirlerin düz yapılmasını emretmişken saygısızca ona karşı gelen, ona isyan eden, kabrin üzerini inşa eden zorba kimsenin yapmış olduğunu yıkıp düzleştirmek, mescidi dırarı yıkmaktan daha evladır. Çünkü bu büyük bir mefsedettir. Tevhidi korumak için şer'an onun yıkılması emredilmiştir. Vallahi müstean. Allah bize yeter, o ne güzel vekildir. Salat ve selam Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'e, onun ailesine ve ashabına olsun.

Not: Putlara aynı zamanda adak da adanırdı. Mekkeli bir şahıs Hübel putunun önünde durup, “Ey Hübel! Eğer sen bana bir çocuk verirsen, ben onu sana bağışlayacağım.” derdi.

Allah ona rahmet etsin, Şeyh, İslam dininin aslının ve kaidesinin iki emir olduğunu beyan etmiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

İslam dininin aslı ve kaidesi iki emirdir. Onlardan birincisi; ibadeti tek ve ortağı bulunmayan Allah için yapmak, insanları buna davet etmek, dost ve düşmanlığı bunun üzerine bina etmek ve bunu terk edeni tekfir etmektir.

Kur'an-ı Kerim'de bunun delilleri sayılamayacak kadar çoktur. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın şu sözü gibi:

“De ki: Ey kitap ehli! Bizimle sizin aranızda ortak bir kelimeye gelin! Allah'tan başkasına ibadet etmeyelim, hiçbir şeyi O'na ortak koşmayalım, bir kısmımız bir kısmınızı Allah'tan başka rabler edinmesin!” ⁴⁹⁷

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Nebisine ehl-i kitabı Lâ ilâhe illallah'ın manasına davet etmesini emretmiştir. Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de Arap müşriklerini ve onların dışındaki kimseleri bu söze davet etmiştir.

Bu kelime Lâ ilâhe illallah'tır ve bu kelimeyi onun sözü tefsir eder. O da “Allah'tan başkasına kulluk etmeyiz.” cümlesidir.

Onun kulluk etmeyiz sözü, onun içindeki mana, ilah yoktur demektir ve o Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın dışındaki şeylerden ibadeti nefyeder.

İllallah sözü ise ihlâs kelimesinin içinde istisna tutulan şeydir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Nebisine insanları ibadette Allah'ı birlemeye ve onun dışındaki her şeyden ibadeti nefyetmeye davet etmesini emretti. Bu ayetin benzeri çoktur ve ulûhiyyet

ibadeti olarak açıklanır. Ondan bir şeyi Allah'tan başkasına yapmak doğru olmaz. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın şu sözünde olduğu gibi:

“Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi emretti.” ⁴⁹⁸

Ayette geçen *قضى* kelimesinin manası, emretti ve vasiyet etti anlamındadır. Bu iki kelimenin de anlamı birdir. Onun kulluk etmeyin sözü Lâ ilâhe'dir. Yalnızca O'na kulluk edin sözünün manası ise illallah'tır.

İşte bu ibadet tevhididir, Rasullerin davetidir. Onlar kavimlerine şöyle demiştir:

“Allah'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka bir ilahınız yoktur.” ⁴⁹⁹

Başta ibadette şirki nefyetmek, şirkten ve onu işleyen kimselerden beri olmak gerekir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın, halili İbrahim (*aleyhisselam*) hakkında söylediği gibi:

“Hani İbrahim babasına ve kavmine demişti ki: “Şüphesiz ben sizin ibadet etmekte olduğunuz şeylerden uzağım.” “Beni yaratan başka.” ⁵⁰⁰

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın dışında ibadet edilen şeylerden beri olmak gerekir. Bundan dolayı Kur'an'da Allah Rasulü şöyle dedi:

“Sizden de Allah'tan başka dua ettiklerinizden de ayrılıyorum.” ⁵⁰¹

Şirkten ve şirk ehlinde uzaklaşma ancak bu ikisinden beri olmayı gerektirir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın şu sözü onu açıklamıştır:

“İbrahim ve onunla beraber olanlarda sizin için güzel bir örnek vardır. Hani kavimlerine demişlerdi ki: “Biz, sizlerden ve Allah dışında taptıklarınızdan uzağız. Sizi tanımıyoruz. Sizinle aramızda, siz Allah'a bir olarak iman edinceye kadar ebedi

---

498 (İsra, 23)

499 (Mü'minun, 32)

500 (Zuhuf, 26-27)

501 (Meryem, 48)

bir düşmanlık ve bir kin baş göstermiştir.” ⁵⁰²

İbrahim (*aleyhisselam*) ile birlikte olanlar, İbn Hacer (*rahimehullah*)'in zikrettiği gibi Rasullerdir.

Bu ayet tevhide teşvik etmek, şirk nefyetmek, tevhid ehline dostluk göstermek, tevhidi terk edeni tekfir etmek ve şirk ameli işleyerek tevhide zıt olmak gibi zikrettiği her şeyi kapsar. Şüphesiz ki şirk ameli işleyen kimse tevhidi terk etmiştir. Çünkü bu ikisi birbirine zıttır ve asla bir araya gelmez. Ne zaman bir kişide şirk ameli bulunursa tevhid ondan uzaklaşır.

Şirk koşan kimsenin durumu hakkında Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle demiştir:

“İnsanın başına bir sıkıntı gelince Rabbine yönelerek O'na yalvarır. Sonra Allah kendisinden ona bir nimet verince, önceden yalvarmış olduğunu unuttur. Allah'ın yolundan saptırmak için O'na eşler koşar. (Ey Muhammed!) De ki: Küfrünle biraz eğlenedur; çünkü sen, muhakkak cehennem ehline sensin!” ⁵⁰³

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) kendisine ortak koşan kimseyi tekfir etmiştir. Onlar ibadette ortaklardır. Bu ayetin benzerleri çoktur. Bir kimse ancak şirk nefyeder, şirkten uzaklaşır ve şirk fiili işleyen kimseyi tekfir ederse muvahhid olur.

Sonra Şeyh (*rahimehullah*) şöyle dedi:

İkinci olarak; Allah'a ibadette şirkten sakındırmak, bu sakındırmada ileri gitmek, şirk ehline düşmanlık göstermek, şirk fiili işleyen kimseyi tekfir etmek gerekir. Tevhidin makamı ancak bunlar ile tamam olur ve bu Rasullerin dinidir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dediği gibi onlar kavimlerini şirkten sakındırdılar:

“Andolsun ki biz, “Allah'a kulluk edin ve tağuttan sakının.” diye (emretmeleri için) her ümmete bir peygamber gönderdik.” ⁵⁰⁴

---

502 (Mümteherine, 4)

503 (Zümer, 8)

504 (Nahl, 36)

“Senden önce hiçbir rasul göndermedik ki ona: “Benden başka ilah yoktur; şu halde bana kulluk edin.” diye vahyetmiş olmayalım.” ⁵⁰⁵

“Âd’ın kardeşini de hatırla; onun önünden ve ardından nice uyarıcılar gelip geçmişti. Hani o, Ahkaf’taki kavmini: “Allah’tan başkasına ibadet etmeyin. Gerçekten ben, sizin için büyük bir günün azabından korkarım.” diye uyardı.” ⁵⁰⁶

Şeyhin Allah’a ibadet sözüne gelince; ibadet, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın sevip razı olduğu açık ve gizli tüm söz ve amelleri kapsar.

Onun bunda ileri gitmek sözüne gelince; bu, Kitap ve sünnette mevcuttur. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın şu sözünde olduğu gibi:

“Öyleyse Allah’a doğru kaçın. Gerçekten ben sizi O’ndan yana açıkça korkutup uyarıyorum. Allah ile birlikte başka bir ilah edinmeyin. Gerçekten ben sizi O’ndan yana açıkça korkutup uyarıyorum.” ⁵⁰⁷

Eğer şirkten sakındırmada ileri gitme olmasaydı, Allah Rasulü ve ashabı Kureyş tarafından büyük eziyetlere maruz kalmayacaklardı. Onlar ne zaman Kureyşliler’in dinlerini inkâr ettiler, ilahlarını ayıpladılar, işte o zaman büyük zulüm, işkence ve eziyetlere maruz kaldılar. Bu, siyerde ara ara zikredilmiştir.

Allah ona rahmet etsin, Şeyhin şirk ehline düşmanlık etme sözüne gelince; bu Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın şu sözündeki gibidir:

“O haram aylar çıkınca artık müşrikleri bulduğunuz yerde öldürün, onları tutuklayın, onları kuşatın ve onların bütün geçit yerlerini kesip tutun.” ⁵⁰⁸

Bu şekildeki ayetler gerçekten çok fazladır.

---

505 (Enbiya, 25)

506 (Ahkaf, 21)

507 (Zariyat, 50-51)

508 (Tevbe, 5)

“Hiçbir fitne kalmayıp din bütünüyle Allah için oluncaya kadar onlarla savaşın.”⁵⁰⁹

Fitne şirktir.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şirk ehlinin yapmış oldukları amelleri küfür olarak nitelendirmiştir. Bununla alakalı Kur'an-ı Kerim'de sayısız ayetler vardır. Aynı şekilde şirk ehlini de tekfir etmek gerekir. Çünkü bu Lâ ilâhe illallah'ın gereklerindedir. İhlâs kelimesi ancak ibadetlerine şirk ameli bulaştıranları tekfir etmekle tamamlanır. Sahih hadiste geldiği gibi:

“Kim Allah'tan başka ilah yoktur der ve Allah'ın dışında ibadet edilen şeyleri inkâr ederse kanı ve malı haram olur. Hesabı ise Allah'adır”

Allah Rasulünün **“Allah'ın dışında ibadet edilen şeyleri inkâr ederse”** sözü inkârın tekidi içindir. Malın ve kanın korunması ancak bunun ile olur. Eğer bir şüphe, bir tereddüt olursa mal ve kanın korunması söz konusu olmaz.

Bunlar tevhidin tamamıdır. Çünkü Lâ ilâhe illallah, hadislerde sağlam bir şekilde sınırlandırılmıştır. Onlarda ilim, ihlâs, sıdk, şek ve şüphe olmayan bir yakindir. Bir kişi de bunların hepsini üzerinde toplar, itikad eder, kabul eder, sever, dostluğu ve düşmanlığı bu kelime üzerine yaparsa o zaman muvahhid olur. Allah rahmet etsin, Şeyhimiz bu şartların ve maddelerin hepsini zikretmiştir.

Allah ona rahmet etsin Şeyh sonra şöyle dedi:

Kelime-i Tevhide muhalif olan gruplar vardır. Bunların en şiddetlisi ise; şirki kabul edip ona inanan, onu din edinen, tevhidi inkâr edip batıla inanan kimsedir. İnsanların çoğunun hali böyledir. Bunun sebebi ise; Kitap ve Sünnetin, tevhidin bilinmesi üzerine delalet eden ilmine cahil olmalarıdır. Tevhide zıt davranıp şirk koştan kimseler hevalarına uyarak Allah'a ortalar koştular ve atalarının üzerinde olduğu şeye tabi oldular. Onların hali kendilerinden önceki kimselerin hali gibidir. Onlar Rasullere düşmanlık gösterdiler. Tevhid ehlini yalancılık, iftira, sapıklık gibi

kötü sözler ile suçladılar. Onların hüccetleri ise Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetidir:

“Dediler ki: Hayır, ama biz atalarımızı böyle yapar bulduk.” ⁵¹⁰

İnsanların bu kısmı (tevhidden uzaklaşan) ve onlardan sonraki gelenler ihlâs kelimesinin üzerine bazı deliller getirerek onun için uydurdukları şeyler ile onu bozdular ve onu din olarak kabul ettiler. Allah din olarak İslam'dan başkasını kabul etmez. Öyle ki Allah, Rasullerinin ve Nebilerinin hepsini İslam ile göndermiş ve onların davetlerini İslam üzerinde ittifak ettirmiştir. Onların kıssaları da Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın kitabında gizli değildir.

*Allah'ı birleyen ancak şirki inkâr etmeyip şirk ehline
düşmanlık göstermeyen kimselerin durumu hakkında Şeyh
(rahimehullah) şöyle dedi.*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

İnsanlardan Allah'ı birleyerek O'na kulluk eden ama bunun yanı sıra şirki inkâr etmeyen ve onun ehline düşmanlık göstermeyen kimseler vardır. Ben derim ki; bilinen odur ki kim şirki inkâr etmezse tevhidi bilmez ve kıyamet günü tevhid ile Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın huzuruna gelemez. Muhakkak sen biliyorsun ki tevhid ayette zikredildiği gibi tağutu inkâr etmek ve şirki nefyetmek ile hâsıl olur.

Allah ona rahmet etsin, sonra Şeyh şöyle devam etti: İnsanlardan şirk ehline düşmanlık göstermeyen, onları tekfir etmeyen kimseler vardır. Bunlar da aynı şekilde üzerlerinde tevhide delalet eden bir şey ile Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın huzuruna gelmez.

Lâ ilâhe illallah şirki nefyetmektir. Şirk fiilini işleyen kimseyi tekfir etmek Lâ ilâhe illallah'ın gereklerindendir. Bu, İhlâs suresinde toparlanmıştır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın şu sözünde:

“De ki! Ey kâfirler.” ⁵¹¹

“Biz sizi tekfir ettik.” ⁵¹²

Kim Kur'an'ın tekfir ettiği kimseyi tekfir etmezse muhakkak ki Rasullerin kendisiyle geldiği tevhide ve onun vacip kıldığı şeylere karşı gelmiştir.

---

511 (Kâfirun, 1)

512 (Mümtehone, 4)

Allah ona rahmet etsin, Şeyh sonra şöyle devam etti: Onlardan bir kısmı ise tev-hidi sevmez de, ona buğzetmez de.

Şüphesiz ki tev-hidi sevmeyen kimse muvahhid olamaz. Çünkü o, Allah'ın kulları için razı olduğu dindir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle demiştir:

“Sizin için din bakımından İslam’dan razı oldum.” ⁵¹³

Böylece kişi Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın razı olduğu şeye razı olur ve Allah’a olan sevgisinden dolayı onunla amel eder. Muhabbet gereklidir çünkü o olmadan İslam hâsıl olmaz. İslam ancak tev-hidi sevmek ile olur. Allah ona rahmet etsin Şey-hulislam şöyle dedi: “İhlâs, Allah’ı sevmek ve onun rızasını istemektir. Kim Allah’ı severse onun dinini sever. Böyle olmayan bir kimse islam değildir. Muhabbet tev-hidin şartlarındandır ve ihlâs kelimesinin gerektirdiği her şey onun üzerine tertib edilir.

Allah ona rahmet etsin, Şeyh sonra şöyle dedi: İnsanlardan şirki sevmeyen ama bunun yanı sıra ona buğzetmeyen kimseler vardır. Dedim ki; kim böyle ise yani bir kimse Lâ ilâhe illallah’ın şirkten nefyettiği şeyleri nefyetmez, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dışında ibadet edilen şeyleri inkâr edip onlardan uzak durmazsa onda İslam’ın asıllarından hiçbir şey yoktur. Onun malı ve kanı koruma altına alınmaz. Buna delil daha önce geçen hadistir.

Sonra Şeyh şöyle dedi: Onlardan şirki bilmeyen ve onu inkâr etmeyen kimseler vardır. Ben derim ki; kim şirki bilmez ve onu inkâr etmez ise muvahhid olamaz. Ancak şirki nefyeden, onlardan ve onların yaptıklarından beri olan ve onları tekfir eden kimse muvahhid olur. Şirk ile cahillik ile Lâ ilâhe illallah’ın delil olduğu şeyler hâsıl olmaz. Kim bu kelimenin manasını ve onun gerektirdiklerini ikame etmezse onda İslam’dan bir şey yoktur. Çünkü bu kelime onun gerekliliklerinden olan yakın bir ilim, sıdk, ihlâs, muhabbet, kabul ve inkıyadın dışında bir şey ile sahih olmaz. Bu çeşit insanların yanında tev-hidin gerekliliklerinden hiçbir şey yoktur. Bu kimseler Lâ ilâhe illallah dese bile tev-hidin delillerini ve onun gerekliliklerini bilmez.

Sonra Şeyh şöyle dedi: Onlardan bir kısmı tevhidi bilmez ve onu inkâr da etmez. Ben derim ki; bu daha önce geçen kimse gibidir. Onlar Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın, Rasullerini kendisi ile gönderdiği dini, yaratıldıkları amacı bilmezler. Bu hal Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın onlar için dediği hal gibidir:

“Hayır, onlar hayvanlar gibidir, hatta onlar yolca daha da sapkırlar.” ⁵¹⁴

“Şeyhin şu sözü ise; ‘Onlardan bazıları tevhid ile amel eder, kıymetini bilmez. Onu terk edene buğzetmez ve onları tekfir etmez.’ İşte bu en önemli çeşittir. Amel ettiğinin kadrini bilmez. Tevhidini sıhhatli kılacak şey ile onun ağır şartları ile gelmez. Ne zaman tevhidi bilersen anlarsın ki tevhid, şirki nefyetmeyi, ondan uzaklaşmayı, onun ehline düşmanlık yapmayı, onları hüccet ikamesinden sonra tekfir etmeyi gerektirir.”

Şeyhin şu sözü ise; onlardan bazıları vardır ki şirki terk ederler, onu kerih görürler, kadrini bilmezler. İşte bu öncekinden daha yakındır. Ancak şirkin kadrini anlamamıştır.

Çünkü o kadrini bilseydi, muhkem ayetlerin delalet ettiklerini yapardı. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın dediği gibi;

“Ben sizden ve ibadet ettiklerinizden beriyim, beni yaratan hariç” ⁵¹⁵

Aynı şekilde,

“Biz sizden ve sizin Allah’tan başka taptıklarınızdan beriyiz. Sizi tekfir ediyoruz. Sizin ile bizim aramızda ebedi bir düşmanlık başlamıştır.” ⁵¹⁶

Kesinlikle her kim şirki bilir ve onu terk ederse böyledir.

---

514 (Furkan, 44)

515 (Zuhruf, 26-27)

516 (Mümtehine, 4)

Dostluk ve düşmanlık yaparak hem kulundan hem de ona kulluk edenden şirke ve şirk ehline buğzeder ve onlara düşmanlık gösterirse ancak gereklerini yerine getirmiş olur.

İşte bu iki çeşit, çoğunluğun düştüğü ve İslam iddiasında olanların yaptığı hatadır. Onların çoğu bu hakikatten cahil oldukları için buna düşerler (Burada kendisine kitap ve rasul ulaşmayan, kendisine hüccet ulaşmamış kişiden bahsediyor). İhlâs kelimelerini açıklamaları, kemalini ve vacibiyetinin getirdiklerini açıklamaları onlardan bunu menetmez. Dinin aslında cahil olanlar ve aldananlar ne de çoktur.

Şunu bil ki; Allah şirk ehlini tekfir etti ve onları açık ayetlerde bununla vasıflandırdı. Şu ayette olduğu gibi;

“Kendi nefislerinin küfrüne şehadet eden müşriklerin Allah’ın mescidlerini imar etmeleri mümkün değildir.” ⁵¹⁷

Sünnet de onları böyle vasıflandırmıştır.

Şeyhulislam Muhammed dedi ki:

“Tevhid ve sünnet ehli, Rasullerin haber verdiklerini doğrularlar. Emrettiklerine uyarlar, söylediklerini ezberlerler. Onları anlarlar, onlarla amel ederler. Aşırıların tahriflerinden, batılların saptırmalarından ve cahillerin tevillerinden korurlar. Onlara muhalefet edenler ile cihad ederler. Allah’a yaklaşmak ve O’ndan mükâfat almak için yaparlar, yoksa insanlardan talep etmek için değil. Cehalet ehli ise, emrettiklerinin de nehyettiklerinin de arasını ayıramazlar. Onların hakkında olanların doğrusu ve yanlışını ayıramazlar. Onların hakiki muratlarını anlamazlar. Onların taatine koşmazlar. Kendilerine verilenlerin cahilleridirler. Kendi amaçlarını yüceltirler.”

Ben derim ki; son iki kısımdakilerin hali Şeyhulislam’ın zikrettiği şeylere benzenmektedir. Benim konuştuğum tek mesele kalmıştır. Onu Şeyhulislam İbn Teymiyye de söylemiştir. O da başlangıçta muayyen olarak bir kimsenin tekfir edilmemesidir.

Bunun sebebini de İbn Teymiyye (*rahimehullah*) şöyle açıklamıştır. Hüccecin ikamesinden önce kişinin tekfirinde durulması gerekir. Şeyh şöyle demiştir. "Biz biliyoruz ki Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'ın şeriatında şu ameller emredilmemiş bilakis menedilmiştir. Ölülere, nebilere, salihlere ve bunların dışındaki kimselelere dua etmek, herhangi bir lafız ile onlara istigasede bulunmak yasaklanmış fiillerdir. Aynı şekilde ölülere veya dirilere secde etmek ve benzeri fiillerin hepsi yasaklanmış ve haram kılınmıştır. Biz biliyoruz ki bu amellerin hepsi şirkdir. Allah ve Rasulü onu haram kılmıştır. Daha sonraki gelenlere cehaletin üstün gelmesi ve ilmin azalmasından dolayı, onların peygambere ve onun getirdiği şeylere muhalif oldukları açıklanıncaya kadar onların tekfir edilmesi mümkün değildir."

Ben Şeyhin sözleri hakkında derim ki; onların üzerine küfür ıtlak edilmesi ancak beyan ve isrardan sonra mümkün olur. Muhakkak ki o tek başına bir ümmet olmuştur. Âlimler ibadette nehyedilen şirk işleyen kimseyi tekfir etmişler ve ibadette şirk işleyen ile yeni bir meseleyi eşit tutmamışlardır. Aynı bizim Şeyhimiz Muhammed b. Abdulvehhab'ın yaptığı gibi. Şeyh kavminin Zeyd b. Hattab'a dua ettiklerini görünce Allah Zeyd'den daha hayırlıdır, demiştir. Onları ilk önce şirkten uzaklaştırmak için davetine böyle başlamıştır. Maslahat gereği nefret ettirmeksizin yumuşak sözle onlara muamele etmiştir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) en iyi bilendir. Salât ve selam Efendimizin ailesinin ve ashabının üzerine olsun.

Allah ruhunu mukaddes kılsın, kabrini nurlandırsın. Aynı şekilde bu risale de Şeyhe aittir. O Ulûhiyyet Tevhidi hakkında şöyle demiştir:

Allah'ın kendi nefisini şahit tuttuğu tevhid: Ulûhiyyet Tevhidi.

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Hamd Allah'adır. Salât ve selam peygamberlerin efendisi Muhammed'e, onun ailesinin ve ashabının üzerine olsun.

Bil ki, yaratılmışların üzerinde şehadetlerin en büyüğü ve en önemlisi söz, amel ve tasdik yönünden Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın kendi nefsinin şahit tuttuğu şeydir. O da Ulûhiyyet Tevhididir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) ilahlığı bütün yaratılmışlardan nefyederek, ezeli ve ebedi bir şekilde sadece kendi nefesine has kılmıştır.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“Allah, kendisinden başka ilah olmadığına adaleti ayakta tutarak şahitlik etti, melekler ve ilim sahipleri de... O'ndan başka ilah yoktur. O, Aziz'dir, Hakîm'dir.” ⁵¹⁸

Bu ayette şahitliği tekrar etmiştir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) meleklerin ve ilim sahiplerinin buna şahitlik ettiğini haber verdi. O, kullarına da bu şahitliği haber verdi. Ayrıca onları kendisine bunun ile (ulûhiyyetle) şahitlik etmelerine davet etti. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“Allah ki kendisinden başka ilah yoktur. Andolsun ki kendisinde hiç şüphe olmayan kıyamet gününde sizi toplayacaktır. Allah'tan daha doğru sözlü kim olabilir?”

519

---

518 (Âli İmran, 18)

519 (Nisa, 87)

“Allah, kendisinden başka ilah olmayandır. En güzel isimler O’na mahsustur.” ⁵²⁰

“İşte O, Allah’tır. O’ndan başka ilah yoktur. Önünde de, sonunda da hamd O’nundur, ” ⁵²¹

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bütün rasullerini bu (ulûhiyyete) şahitlik için gönderdiğini haber vermiş ve şöyle demiştir:

“Senden önce hiçbir rasul göndermedik ki ona: “Benden başka ilah yoktur; şu halde bana kulluk edin.” diye vahyetmiş olmayalım.” ⁵²²

Bu ayet ve onun benzerleri Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın şu sözü gibi açıklanır:

“Allah’a kulluk edin. Sizin O’ndan başka bir ilahınız yoktur.” ⁵²³

Muhakkak ki ulûhiyyet, ibadettir. İlah ise ibadet edilen şeydir. Yani kalbin sevgi, tazim, boyun eğme, tezellül, tevekkül, havf ve reca, rağbet ve rahbet etme gibi ibadet çeşitlerini yaptığı şeydir.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle demiştir:

“İşte sizin Rabbiniz olan Allah! O’ndan başka ilah yoktur. Her şeyin yaratıcısıdır. O halde yalnız O’na ibadet edin. Şüphesiz O her şeye vekildir.” ⁵²⁴

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bu şehadet kelimesinin nefiy ve ispattan gerektirdiği şeyleri açıklamıştır. Onun halili İbrahim (*aleyhisselam*), babasına ve kavmine şöyle demiştir:

“Hani İbrahim babasına ve kavmine demişti ki: Şüphesiz ben sizin ibadet etmekte

---

520 (Taha, 8)

521 (Kasas, 70)

522 (Enbiya, 25)

523 (Mü’minun, 32)

524 (En’am, 102)

olduğunuz şeylerden uzağım. Beni yaratan başka. Gerçekten O, beni hidayete kavuşturacaktır.” ⁵²⁵

Bu kelime Lâ ilâhe illallah'tır. Onun manasını Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın halili İbrahim (*aleyhisselam*), bu kelimenin ibadette Allah'a şirk koştuktan nefyettikleri şeyleri nefyetmek ve Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışında ibadet edilenlerin hepsinden beri olmak olarak açıklamış ve yaratanını bundan istisna tutmuştur. Onu yaratan Allah'tır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın söylediği gibi ibadeti ondan başkasına yapmak doğru değildir:

“Elif, Lam, Ra. Ayetleri muhkem kılınmış, sonra Hakîm ve Habîr olan tarafından geniş geniş açıklanmış bir Kitaptır. Öyle ki Allah'tan başkasına ibadet etmeyin.” ⁵²⁶

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın “**elâ ta'budû**” ⁵²⁷ sözünün manası Lâ ilâhedir.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın “**illallah**” sözü ise, o bu büyük kelimedede istisna edilen şeydir. Bu ayet ulûhiyyeti Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışındaki varlıklardan genel bir nefyedişle nefyetmiştir. Bunu da “Lâ en-nahiye li'l-cins” ⁵²⁸ ile yapmış ve ulûhiyyeti tek olarak Allah'a ispat etmiştir.

Bu kelimenin manasındaki ayetler Kur'an'ı Kerim'de gerçekten çoktur. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmuştur:

“Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi emretti.” ⁵²⁹

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın “**elâ ta'budû**” sözünün manası, Allah ibadeti kendisinin dışındaki her şeyden nefyedip, onu yalnızca kendi nefsi için ispat etmiştir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle demiştir:

---

525 (Zuhruf, 26-27)

526 (Hud, 1-2)

527 (ibadet etmeyin)

528 (cinsini nefyeden lâ)

529 (İsra, 23)

“O, kendisinden başkasına ibadet etmemenizi emretmiştir.”⁵³⁰

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Nebisine ehl-i kitabı bu kelimenin manasına ve bu kelimenin nefiy ve ispattan kapsadığı şeylere davet etmesini emretti. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurdu:

“De ki: Ey kitap ehli! Bizimle sizin aranızda ortak bir kelimeye gelin! Allah’tan başkasına ibadet etmeyelim.”⁵³¹

Bu ayet Lâ ilâhe illallah’ın manası olan, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dışındaki şeylerden ulûhiyyeti nefyetmek ve ibadette onu birlemeye dair her şeyi kapsar.

“Teâlev” (gelin) kelimesinin manası, bizim üzerinde bulunduğumuz şeye gelin, yönelin ve Allah’ı birlemek için bunun üzerinde bir araya gelin, demektir. Sonra Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şu sözüyle ona açıklık getirdi:

“Hiçbir şeyi O’na ortak koşmayalım, bir kısmımız bir kısmınızı Allah’tan başka rabler edinmesin!”⁵³²

Bu kelime Allah Rasulünün Kureyş’i ve Arapları, söylemeleri ve amel etmeleri için çağırdığı sözdür. Onlara Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle demiştir:

“Lâ ilâhe illallah deyin ki kurtulun! Araplara bu kelime ile malik olursunuz. Acemler onunla size borçlanır ve bu kelime ile cennettekilerle sahip olursunuz.”

Bunun üzerine dediler ki:

“İlahları tek ilah mı yaptı? Doğrusu bu tuhaf bir şeydir! Dediler.”⁵³³

---

530 (Yusuf, 40)

531 (Âli İmran, 64)

532 (Âli İmran, 64)

533 (Sad, 5)

“Son dinde de bunu işitmedik.”⁵³⁴

Onlar putlara kulluk edilen dönemden sonra fetret döneminde yetiştiler. Bu sırada Amr b. Luhay el-Huzai putlara kulluğu yeniden ortaya çıkardı. Getirdiği putları kabileler arasında paylaştırdı. O put Nuh kavminin ibadet ettiği puttu. Böylece putlar da, putlara ibadet etme de çoğaldı. Kâbe'nin içerisinde onların ibadet ettiği suretler üzerine 360 put vardı.

Lat, Menat, Uzza, Za'l-Halasa ve bunların dışında sayılmayacak kadar çok puta ibadet ettiler. Böylece Lâ ilâhe illallah'ın manasını inkâr ettiler.

Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) onları Allah'ın dışında ibadet ettikleri şeylere ibadeti terk etmeye çağırdığı zaman onlar Lâ ilâhe illallah'ın nefyettiği şeylerden yüz çevirdiler. Yani putlara kulluğu bırakmayıp ibadeti yalnızca Allah'a has kılmayı reddettiler.

Onlar bu kelimenin manasını bildikleri için ölüm anında Ebu Talib'in bu kelimeyi söylemesini engellediler. Ebu Talib'in ölümü yaklaştığında Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) onun yanına geldi. Abdullah b. Ebi Umeyye ile Ebu Cehil b. Hişam da Ebu Talib'in yanındaydı. Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ona:

“Amcacığım, sen bir kelime söyle ki kıyamet gününde sana, onunla şefaetim gerekli olsun. Lâ ilâhe illallah, de.” dedi.

Abdullah b. Ebi Umeyye ile Ebu Cehil:

“Sen, Abdulmuttalib'in dininden dönmek mi istiyorsun?” dediler. Ebu Talib:

“Ben, Abdulmuttalib'in dini üzereyim.” dedi ve öldü.

Bilin ki, eğer o bu kelimeyi söylemiş olsaydı putlara ibadeti terk etmiş ve onları inkâr etmiş olacaktı. Onlar bu kelimenin nefiy ve ispat olarak onun üzerinde delil olacak şeyleri biliyorlardı. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurdu:

“Çünkü onlara, Allah’tan başka ilah yoktur, denildiği zaman kibirle direnirlerdi. “Mecnun bir şair için biz ilahlarımızı bırakacak mıyız?” derlerdi.” ⁵³⁵

Bu ümmete gelince, şirk onların içinde çoğaldığı gibi bu ümmetin içinde de çoğaldı. Onlar kabirlerin üzerine mescidler inşa edip orada ibadet ettiler. Salih kimselerin isimlerini verdikleri türbeler inşa edip orada ibadet ettiler. Lâ ilâhe illallah’ı söylüyorlardı ama şirk onların kalplerinde oluşmuş ve onu din edinmişlerdi. Bu kelimenin nefyettiği şeyi yani ibadeti Allah’tan başkasına yaptılar ve ihlâs kelimesinin delalet ettiği şeyi (ibadeti yalnızca Allah’a has kılmayı) inkâr ettiler.

Lâ ilâhe illallah’ın nefyettiği şeyleri ortaya koyarak bu büyük kelimenin delil olacağı şeylere zıt oldular. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın kulları üzerindeki hakkı olan ihlâs kelimesinin (dini yalnızca Allah’a has kılmak) ispat ettiği şeyleri nefyettirler. Onlardan Lâ ilâhe illallah’ı söyleyen kimseler bu kelimenin delillerinin zıddına inan-dılar. Bunun sebebi sapıklık ve cehalettir.

Onlar bu kelimeyi söylerken onun neyi nefyedip neyi ispat ettiğini bilmeden söylüyorlardı. Hâlbuki onlar cahil insanlar değillerdi, ilimle uğraşırlardı. Buna rağmen bu kelimenin manasından habersizlerdi.

Onların çoğunluğu makul bir ilim, bir mevki ve yetkiye sahip olmasına rağmen Subhanallah, onlar bu kelimeye, Rasullerin davet ettiği şeye nasıl cahil olabilirler ki? Peygamberlerin ümmetlerini sakındırdıkları, onları nehyettikleri şirki ve Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın tevhidinde davetlerini nasıl bilmeyebilirler ki? Ayrıca bu Kur’an-ı Kerim’de açıktır. Onu anlamaya yaklaşan kimseye bu kolaylaşır ve bu ona gizli kalmaz.

Onlar tevhidin yerine şirki koydular ve onu kabul edip onunla amel ettiler. Şirkin yerine ise tevhidi koydular ve ona davet eden kimseyi inkâr edip ona düşmanlık gösterdiler.

Bu kelimenin manasını sana Allah Rasulünün (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şu hadisi açıklamaktadır

"İslam garib olarak başladı ve başladığı gibi garib olarak dönecektir."

İslam'da bu gariblikten daha büyük bir gariblik yoktur. Öyle ki son asırda insanların üzerinde bulunduğu şey budur. Ehl-i sünnet vel cemaat âlimlerimiz (*rahimehumullah*) Lâ ilâhe illallah'ın manasını, onun nefyettikleri ve ispat ettiklerinin açıklamasında, onun fayda verdiği şeyin manasını "yakın bir ilimle bilmek" diye zikretmişlerdir. Öyle ki Allah bu kelimenin nefyettiği ve ispat ettiği şeylerin içeriğinin bilinmesini vacip kılmıştır.

Vezir Ebu el-Muzaffer, İfsah kitabında der ki; Lâ ilâhe illallah kelimesine şehadette bulunmak her şeyden önce bu kelimeye şahitlikte bulunan kimsenin bu kelimenin ne demek olduğunu bilmesiyle mümkündür. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözünde olduğu gibi:

"Bil ki, gerçekten Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur." ⁵³⁶

İstisna edatından sonra gelen dammeli Allah lafzı şu gerçeği dile getirmektedir: İlahlığa hak sahibi olan yalnızca Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'tır. Onun dışındaki kimse buna hak sahibi değildir. Burada faydalanılması ve insanların bilmesi gereken şudur: Bu kelime tağutu inkâr edip Allah'a imanı kapsar. Eğer sen Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışındaki tüm ilahları reddeder ve ilahlığı bütün noksanlıklardan uzak olan Allah'a verirsen işte o zaman tağutları inkâr edip Allah'a iman etmiş olursun.

İbn Kayyım (*rahimehullah*) Bedâi kitabında bu konu ile alakalı güzel açıklamalarda bulunmuştur. Lâ ilâhe illallah ulûhiyyeti ispat eder. Bunun delillerinin en büyüğü ise bizim sözümüz olan Allah'tır. Allah ilahtır ve hiç kimsenin bu konuda kesinlikle hiçbir şüphesi yoktur.

İbn Kayyım (*rahimehullah*) şöyle dedi:

İlah, kendisine itaat edilip, asla isyan edilmeyendir. O'nun heybeti ve azameti büyüktür. O, kendisine saygı, sevgi, korku ve umutla bağlanılandır. Kendisine tevekkül edilen, kendisinden istenilen ve dua ile yardıma çağrılandır. İşte bütün bun-

lar ancak Allah için geçerlidir. Allah'tan başkasının bu konularda hiçbir hak ve yetkisi yoktur. Kim ki bir yarattığı Aziz ve Celil olan Allah'a şirk koşar, ilahlığa gölge düşürürse, işte bu kimse Allah'tan başka bir varlığa bağlanmış ve ona ibadet etmiş olur. Ebu Abdullah (*rahimehullah*), Kurtubi tefsirinde şöyle dedi: Lâ ilâhe illallah, Allah'tan başka ibadet edilen yoktur, demektir.

Şeyhulislam İbn Teymiyye (*rahimehullah*) der ki:

“İlah, itaat olunan ve kendisine ibadet edilen demektir.”

Lâ ilâhe illallah hakkında ise şunları söylüyor:

“Bu, onun ilahlık hususundaki tekliğini ispat eder. İlahlık ise onun ilminin, kudretinin, rahmet ve hikmetinin kemalini ihtiva eder. Onda aynı zamanda kullarına karşı lütfkârlılığının, ihsanının da ispatı vardır. İlah, me’luh demektir. Me’luh ise; kendisine ibadet olunmaya layık olan, demektir. Bir takım özelliklere de sahiptir ki sahip bulunduğu bu özellikler sebebiyle kendisine ibadet olunmaya hak kazanmıştır. O, sevginin gayesi olan sevgili, boyun eğmenin gayesi olan kendisine boyun eğilendir. Çünkü “ilah” sevilen ve ibadet edilen varlıktır. Gönüller sevgiyle kendisine kullukta bulunur, O’na boyun eğer, O’nun için alçalır, O’ndan korkar, O’ndan ümit eder. Şiddet ve sıkıntı anlarında O’na yönelir. Tüm önemli işlerinde O’na dua eder, zorluk ve darlık durumlarında sadece O’na tevekkülde bulunur, O’nu anmakla huzura erer ve mutlu olur. O’nun sevgisiyle teskin olur. İşte bütün bunlar sadece Allah için yapılır. Bütün bunlardan dolayı Lâ ilâhe illallah kelimesi, sözlerin en doğru olanıdır. Bunun ehli olanlar "Ehlullah" ve "Hizbullah"tır. Bunu inkâra kalkışanlar ise Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın düşmanı, O’nun gazap ettiği ve intikam alacağı kimselerdir. Eğer bir kimse bu konuda sağlıklı olursa, artık her mesele, hal ve zevk sıhate kavuşur. Ancak kul bunu gereği gibi yerine getirmezse, bilgilerinde ve amelinde bozukluk var demektir.”

Bukaî şöyle dedi:

“Lâ ilâhe illallah büyük bir reddi içermektedir. Bu kelime en büyük melik olan Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dışındaki kimselerin ilahlığını reddetmektedir. Gerçekten bu ilim en büyük zikirdir. Kıyamette büyük korkulardan kurtaracak olan şeydir. Bu zikrin faydalı olması ancak bilgi ile olur. Onun faydalı olabilmesi için bu

kelimenin gerekleri ile amel etmek gerekir. Aksi halde bu cehaletten başka bir şey değildir." Şeyhulislam ve Bukaî'nin zikrettiği şeyler ehl-i sünnetin kitaplarında mevcuttur.

Sen bunları öğrenirsen Allah Rasulünün İslam'ın garibliğine dair anlattığı delilleri de bilirsin. O, Sevban hadisinde olduğu gibi bu ümmetin içerisinde vuku bulan şirktir.

Sevban (*radiyallâhu anh*) anlatıyor: Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) buyurdular ki:

"Ümmetimden bir kısım kabileler putlara tapmadıkça kıyamet kopmaz." 537

Ümmetim beş tabakadır. (İlk) Kırk yıl (da bulunanlar) hayır ve takva sahipleridir. Sonra -yüz yirmi yılına kadar- onların ardından gelenler birbirine merhamet eden ve birbiriyle iyi ilişkiler kuranlardır. Sonra -yüz altmış yılına kadar- bunların ardından gelenler birbirlerine sırt çeviren ve aralarındaki ilişkileri kesenlerdir. Bundan sonra savaş ve öldürme devri başlar. (O devirde) Kurtuluş isteyiniz." 538

İslam'ın garibliğini açıklayan şeylerden biri de meliklerin, reislerin ve hâkimlerin İbn Teymiyye'ye karşı uyguladıkları düşmanlık ve hapis gibi şeylerdir. Şeyh onları Lâ ilâhe illallah'ın manasına ve gerektirdiği şeylere çağırdığı zaman ona şiddetli bir şekilde düşmanlık edip onun davetini inkâr ettiler. Şeyh ne zaman davete başlasa sapık âlimler onun davetinin önüne geçmişlerdir.

Şeyh onların şüphelerine Minhacu's-Sünne, İktidâu's-Sıratu'l-Mustakim ve Kitabu'l-İstigase'de, İbn el-Bekri'ye ve bidat ehline olan reddiyesinde, Eş'arîler'e, Mu'tezile'ye, Cehmiyye'ye, kelamcılara, felsefecilere ve onların hepsine reddiyeler vermiştir.

Şeyh bidat ehli hakkında şöyle demektedir: "Sen onların kitaplarını araştırarak olursan ihlâs kelimesini yani Lâ ilâhe illallah'ı bilen kimse bulamazsın. Onlar Lâ ilâhe

---

537 (Ebu Davud, Fiten,32)

538 (İbn Mace, Fiten,28/h. No:4058)

illallah'ın tevhidden neyi ispat edip şirkten neyi nefyettiğini bilmezler.”

Şeyhulislam'ın öğrencisi Allame İbn Kayyım (*rahimehullah*) tevhidin bölümlerini açıklarken bidat ehline ciltler dolusu reddiyeler yazmıştır. Bunlardan en güzel ve faydalı olanı ise “Şeytanın Tuzakları ve Korunma Yolları” ile Cehmiyye ve muaatılaya karşı yazdığı “İslam Ordularının Toplanması” kitaplarıdır.

İbn Teymiyye'nin öğrencilerinden olan İbn Abdulhadi'nin, es-Sarimu'l-Menkî fi Reddi es-Subki adlı yazdığı reddiye vardır. Onların arkadaşları çoktur. Onlardan uzun bir zaman sonra onların kitapları cahil insanların eline geçti ve kitaplar dolaplarda kaldı. İnsanlar bu kitaplara yönelmediler ve kendilerinden önceki bidatçi insanların yoluna uydular. Köy ve kasabalarda şirk çoğaldı. Eş'arîler'in haricinde insanlar tevhidi bilmiyordu. Eş'arîler de insanları Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın isim ve sıfat tevhidini teville davet ediyorlardı. Bunların içinde isim ve sıfat tevhidini inkâr edenler de vardı. Böylece ilim unutulmaya, şirk ve bidat yayılmaya başladı. Bu durum on ikinci yüzyılın ortasına kadar böyle devam etti. Bundan dolayı bu son ümmetin içinde bidat ve şirki inkâr eden âlim varlığı bilinmez.

Allah bizim Şeyhimiz Muhammed b. Abdulvehhab'ın göğsünü İslam'a açtı. Allah bu son zamanı onunla nimetlendirdi. Bu, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın büyük bir nimeti ve faziletidir. O, hakkı Şeyhulislam İbn Teymiyye ve ashabından öğrendi. Muhkem ayetleri tedebbür etti. Sahihi Buhârî, Müslim, Sünen, Mesanid, el-Âsar'ı inceledi. Ayrıca Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'ın, tabiin ve onlara uyanların üzerinde oldukları yolu takip etti. Selefin ve onların imamlarının, dört mezhep imamları gibi hadis, tefsir, fıkıh ehlinin imamlarını izledi ve onlardan alacağı ilmi aldı. Böylece ona tevhid ve onu bozan şeyler, sünnet ve ona zıt olan şeyler açıklığa kavuşmuş oldu.

Şeyh kendi köyünden insanları ve oraya yakın bulunan kimseleri kabirlere, tağutlara, taşlara, ağaçlara ibadeti ve cinlere kurban kesme gibi ibadetleri terk etmeye davet etti. Tüm bu sayılanlar Necd bölgesinde ve Bevadi gibi diğer bölgelerde vuku bulmuştu. Şeyh bunları inkâr ettiği ve insanları da buna davet ettiği zaman onu kötülerdiler. Şeyhi köyünden sürdüler. O da önce Hureymila'ya sonra da Uyeyne'ye geçti. Uyeyne'de insanları putlara ibadetten ve şirkten nehyetmeye ve İslam'a davet etmeye başladı. Onlardan bir grup bunu kabul etti. Ardından da ehl-

i Der'iyye Şeyhin davetini kabul etti. Şeyhin davetinin yayılmasını ve ona tabi olanların arttığını gören Süleyman bin Muhammed el-Hamidî yapılan bu davetin, otoritesine zarar vereceğini düşündü. Hamidî, Uyeyne emiri Osman bin Ma'mer'e halkın huzurunu bozduğu için Şeyhi Uyeyne'den çıkarmasını emretti. Yeryüzü tüm genişliğine rağmen Emire dar gelmişti. Uyeyne emiri tevhidin yayılmasından korktuğu için Şeyhi oradan çıkarmak istemiştir.

Şeyh buradan çıkarak Der'iyye'ye gitmiş ve orada Muhammed b. Suud'la tanışmıştır. Muhammed b. Suud, onun evlatları, kardeşleri ve cemaatinden önde gelen adamlar Şeyhin davetini kabul ettiler. İnsanların düşmanlıklarına, yakınlıklarına, uzaklıklarına, onlar ile savaşmaya kalkışmalarına sabrettiler. Şeyh ve beraberindekiler az, muhaliflerinin çok olmasına rağmen Allah onları sabit kıldı. Savaşta hem öldürdüler hem de toplumun önde gelenlerinden ölenler oldu. Onlar bunların hepsine sabrettiler. Allah böylece onları korudu ve kalplerine bir sekinet indirdi. Bu yaşananlar tarihte zikredilmiştir.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dini Necd ve Badiye'de yayılmaya başladı. Şeyhin davetine karşı gelen, tartışmaya ve cedele giren kimse kalmadı. Çünkü Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Şeyhin eli ile tüm şüpheleri giderdi. Şeyhin Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dinini beyan eden kitap ve risaleleri Müslümanların eli ile köylere, kabilelere ve şehirlere ulaştı. Fakat çok az kişi Şeyhin davetini kabul etti. Davete muhalif olanlar ise Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın hidayetini kabul etmediler. Kabul etmeyenlerin sayısı da çoktu. Bizler Allah'a bu büyük nimetinden dolayı hamdederiz. Mutluluk ve saadet Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın hidayetidir. Bu hidayet ise İslam dininin hakikatini bilip ona tabi olmak ile olur.

İbn Kayyım (*rahimehullah*) muattıla ve Cehmiyye'ye karşı "İslam Ordularının Toplanması" kitabında çok değerli ve ihtiyaç duyulan bilgiler vermektedir. İbn Kayyım, kitabında şöyle demektedir:

Kurtuluşun ve saadetin temeli iki tevhidin tamamlanması ile olur. Zaten Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Rasullerini bu iki tevhidi tamamlamak için göndermiştir. Tevhidin birinci kısmı; ilmî, haberî ve itikadîdir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın kemal sıfatlarını ispat etmeyi, sıfatlarında O'nu bir yaratılmışa benzetmemeyi ve O'nu bütün noksanlıklardan tenzih etmeyi içerir.

İkinci kısmı ise; kasdî, iradî ve amelî olan kısımdır. Bu da yalnızca O'na ibadet etmek ve O'na hiçbir şeyi ortak koşturmamaktır. Aynı şekilde O'nu yürekten sevmek, O'na karşı ihlâslı olmak, O'ndan korkmak ve ummak, O'na tevekkül etmek, O'ndan rab, ilah ve veli olarak razı olmak, hiçbir hususta O'na denk tutmamaktır.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) tevhidin bu iki kısmını iki surede bir araya getirmiştir.

Amelî ve iradî tevhidi içeren Kâfirun suresinin ilk ayeti, "De ki! Ey kâfirler." dir.

Haberî ve ilmî tevhidi içeren ise İhlâs suresinin ilk ayeti, "De ki! O Allah birdir." ayetidir.

İhlâs suresinde Allah (*subhânehû ve teâlâ*) için vacip olan kemal sıfatları ve O'nun tenzih edilmesi gereken noksanlıklar ve benzerleri açıklanmıştır. Kâfirun suresinde ise yalnızca O'na ibadet edilmesi, O'na ortak koşulmaması, O'nun dışındaki herhangi bir varlığa ibadet etmekten teberri edilmesi gerektiği beyan edilmiştir. Tevhidin bu iki kısmından her biri ancak bir diğeriyle tamam olur. İşte bu sebepten dolayı Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) günün amellerinin başlangıcı olan sabah namazının sünnetinde ve günün amellerinin sonu olan vitir namazında bu iki sureyi okuyordu. Günün başlangıcının ve sonunun tevhid olması için böyle yapıyordu.

Allah, Rasullerini bunun için göndermiş, kitaplarını bunun için indirmiştir. Yaratılmışların Allah'a en yakın olanı tevhidin bu iki kısmına ilim ve amel bakımından kâmil bir şekilde sahip olandır. Yaratılmışlar içerisinde Allah'a en yakın olanlar ise -salât ve selam üzerlerine olsun- O'nun Rasulleridir. Derece bakımından Allah'a en yakın olanlar ise Ulu'l-azm peygamberler, iki halili ve onların sonuncusu olan Âdem (*aleyhisselam*)'ın çocuklarının seyyidi Muhammed (*aleyhisselam*)'dır. Allah, tevhidini ve ubudiyetini tamamlamak için onlara ikram etmiştir.

Bu iki asıl, dinin üzerinde döndüğü iki kutuptur. Onun açıklanması işlerin en önemlilerindendir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bu ikisini; akli, nakli, fitri ve nazari yollar ile verilen misallerle en uç noktaya kadar açıklamıştır. Allah onun ispatını da çeşitli yollarla açıklamıştır. İçerisinde şüphe olmayan basiretli bir göz ile güneşe, aya, yıldızlara, yere ve göğe bakıldığında işte bu bakış o ikisi için selim bir fitrat, sahih bir kalbin bilgisinin konumu olur.

Haberî ve ilmî tevhide tevil bulaştırmak, amelî ve kasdî tevhide tevil bulaştırmaktan daha kolaydır. Şirk ve ta'tilin izleri görüldüğünde tevhidin izleri kaybolur, silinir. Bundan dolayı şirk ve ta'til birbirinden ayrılmaz. Onlardan birisi sahibini bırakmaz. Müşriklerin ve muattılların imamı Firavun'dur ve kıyamet gününe kadar da tüm müşrik ve muattılların önderi olacaktır. Tıpkı İbrahim (*aleyhisselam*) ve Muhammed (*aleyhisselam*)'in muvahhidlerin imamı, önderi olduğu gibi...

Putlara ibadetin sebebi zikredildiğinde o şöyle dedi: Nuh (*aleyhisselam*)'un kavmi salih insanların suretlerini yaptılar. Şeytan onlara kabirlere ibadet etmeyi vahyetti ve sonrasında da bunu artırmaya devam etti. Onlara kabirlerin üzerine bina yapıp orada ibadet etmeyi ve salihlerden ve nebilerden olan kabir ehline sevgi beslemeyi, kabirlerin yanında yapılan dualara icabet edileceğini ilga etti. Sonra onları bu mertebeden kabirlerde olan şeylere dua etmeye ve Allah üzerine onlar ile yemin etmeye yönlendirdi. Onlar bu fiilde karar kılınca onları bu mertebeden kabirlerdekine dua, onlara ibadet etme ve onlardan şefa'at istemeye yönlendirdi. Onlar bu kabri bir put edindiler, üzerine kandiller astılar, onu tavaf edip selamladılar, ona yönelip onun yanında kurban kestiler.

Onlar bu konuda karar kılınca onları bu mertebeden insanlara ibadette dua etmeye, kabirleri bir bayram yeri ve ibadet etme yeri edinmeye yönlendirdi. İnsanlar bunun dünya ve ahiretleri için daha faydalı olduğunu zannettiler. Bunların hepsi, ibadetin yalnızca Allah'a yapılması ve tevhidin açıklanması için Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın Rasulünü gönderdiği İslam dinine zıttır.

Onların yanında bu fiiller yerleştiği zaman onları bu mertebeden, bu fiillerden kendilerini nefyeden kimseye düşmanlığa taşıdı. Onları bu fiillerden nehyeden kimse yüksek rütbe ehlini noksanlaştırmış ve onların derecesini düşürmüştü. Müşrikler kızdılar ve kalpleri kinle doldu. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın ayetinde dediği gibi:

"Allah tek olarak anıldığı zaman, ahirete inanmayanların içlerine sıkıntı basar. Ama Allah'tan başkası anıldığı zaman hemen yüzleri güler." ⁵³⁹

Cahil ve sıradan insanların kalplerinde ilme ve dine müntesip olan kişilere karşı kin oluştu. Böylece tevhid ehline düşmanlık ettiler, onların üzerine iftiralar attılar. İnsanları onlardan uzaklaştırdılar. Şirk ehline dostluk gösterip onları yücelttiler. Onları Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dostları, dininin ve Rasulünün yardımcılarını zannettiler. Allah ise bundan yüz çevirdi ve şöyle dedi:

“Çünkü O'nun velileri değildir. O'nun velileri ancak muttakilerdir, fakat onların pek çoğu bilmez.” ⁵⁴⁰

Allah ona rahmet etsin, Şeyhin sözleri burada sona erdi.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“Ey insanlar! (Size) bir misal verildi; şimdi onu dinleyin: Allah'ı bırakıp da yalvardıklarınız (taptıklarınız) bunun için bir araya gelseler bile bir sineği dahi yaratamazlar. Sinek onlardan bir şey kapsa, bunu ondan geri de alamazlar. İsteyen de aciz, kendinden istenen de! Onlar, (Bu aciz putları Allah'a ortak koşturmak suretiyle) Allah'ın kadrini hakkıyla bilemediler. Hiç şüphesiz Allah çok kuvvetlidir, çok üstündür.” ⁵⁴¹

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın verdiği bu misali dikkatli incele! Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bütün insanlara dikkatli dinlemelerini emrediyor. Kim de bu emre uymaz ve dinlemezse isyan etmiş olur. O zaman şirkin batılığı ve onun sebepleri kat'i bir delil, anlaşılır veciz bir söz ve sağlam ibare ve nakillerle ortadan kaldırılır.

Onların hepsi bir yerde toplansalar, bir kısmı bir kısmına yardım etse ve bir yardımın ulaşması için yardımlaşsalar bile bir sineği dahi yaratmaktan acizdirler. Sonra onların bir sineğin kendisinden çaldığı şeyi dahi kurtarmaktan aciz ve zayıf olduklarını açıkladı. Şimdi talep edilen ilah mı yoksa ondan talep eden kul mu daha zayıftır? Onunla beraber başka bir ilahtan isteyip ona ortak koşan kimse kuvvetli ve üstün olanın hakkını yerine getirmiş midir?

---

540 (Enfal, 34)

541 (Hac, 73-74)

Kâfirlerin ve şirk ehlinin iftiralarına karşı Allah (*subhânehû ve teâlâ*) tevhid hüccetini ikame etmiştir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın hüccetinde ne bir karışıklık, belirsizlik, anlamsızlık, zorluk ne de uzun manasız kelimeler yoktur. Bilakis Allah hüccetini kusursuz, en güzel ve makbul biçimde, kısa ve öz olarak insanların anlayacağı şekilde muhataplarına ulaştırmıştır. Onun içinde bir zan ve de bir kuruntu yoktur. Manaları açık ve nettir. Allah en iyisini bilendir. Salât ve selam Muhammed (*aley-hisselam*)'edir.

Allah ruhunu mukaddes kılsın, kabrini nurlandırsın, Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab'a Allah Rasulünün "Kim Lâ ilâhe illallah derse..." hadisinden soruldu.

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

“Kim Lâ ilâhe illallah der ve Allah’ın dışında ibadet edilen şeyleri inkâr ederse malı ve kanı korunmuş olur. Hesabı ise Allah’a aittir”

Şeyh şöyle cevap verdi:

Bil ki; Lâ ilâhe illallah İslam kelimesidir. İslam yurdunun anahtarıdır. Sapasağlam bir kulptur (Urvetu’l-Vuska). Takva kelimesidir. Bu kelimeyi Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın halili İbrahim (*aleyhisselam*) belki dönerler diye arkasında baki olarak bıraktı. Bu kelimenin manası ise ulûhiyyette Allah’ı birlemek ve onun dışındaki tüm ilahları reddetmektir.

İlah ise kalbin ibadet çeşitlerinde yani sevgi, korku, umma, boyun eğme, yardım dileme, dua etme ve arzu etme gibi ibadet çeşitlerini yaptığı varlıktır. Bu amellerin hepsi Allah’a yapılır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) tüm bu ibadetleri Kitabında zikretmiş ve kullarının Rablerini birleyerek bu ibadetleri kendisine yapmalarını emretmiştir.

İbadet ise; Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın sevip razı olduğu zahiri ve batını söz ve amellerin hepsidir. Bu ibadet çeşitlerinden bir tanesinin bile Allah’tan başkasına yapılması caiz değildir. İbadeti tek hak eden Allah’tır. Kim ibadet çeşitlerinden birini Allah’tan başkasına yaparsa onu Allah’a ortak tutmuş ve ona şirk koşmuş olur.

Bu sıkıntı, insanların kabirdekilere, ağaçlara, taşlara yaptıkları şeyler ile büyük şirke kadar uzandı. İnsanlar bunu din edindiler ve Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın bu yaptıklarından razı olduğunu zannettiler. Fakat onların bu yaptıkları şirktir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın şu ayetinde olduğu gibi Allah şirki asla bağışlamaz:

“Muhakkak ki Allah kendisine şirk koşulmasını asla bağışlamaz.” ⁵⁴²

“Her kim Allah’a şirk koşarsa muhakkak ki Allah ona cenneti haram kılmıştır. Onun varacağı yer ateştir.” ⁵⁴³

Bu tevhidin manası için Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi emretti.” ⁵⁴⁴

Yani emretti ya da vasiyet etti, demektir. Bu Lâ ilâhe illallah’ın manasıdır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın “kulluk etmeyin” sözü Lâ ilâhe’nin ihlâs kelimesindeki manasıdır. Onun “yalnızca ona” sözü ise “illallah”taki istisnanın manasıdır. Bizim de bazısını zikrettiğimiz gibi olan bu tür ayetler Kur’an’da gerçekten çoktur.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“Şüphesiz mescidler Allah’a aittir. Öyleyse Allah ile beraber kimseye dua etmeyin.” ⁵⁴⁵

Bu ayetteki yasaklama geneldir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dışında dua edilen melek, nebi ya da bunların dışındaki her şeyi kapsar. Çünkü nehyin ardında gelen “ehaden” (kimseye) kelimesi nekre gelmiştir. Bundan dolayı da nehiy geneldir.

Yine Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın şu ayeti gibi:

“De ki: Ben ancak Rabbime dua ederim. Hiç kimseyi O’na şirk koştumam.” ⁵⁴⁶

Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), Muaz b. Cebel’e hitaben; “Ey Muaz! Allah’ın kulları üzerindeki hakkının ne olduğunu bilir misin?” diye sordu. Muaz: “Allah ve Rasulü daha iyi bilir.” dedi. Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle devam

---

542 (Nisa, 48)

543 (Maide, 72)

544 (İsra, 23)

545 (Cin, 18)

546 (Cin, 20)

etti: "Allah'ın kulları üzerindeki hakkı, O'na ibadet etmeleri ve hiçbir şeyi O'na ortak koşmamalarıdır." (Buhârî-Müslim)

İbn Mesud (*radiyallâhu anh*)dan rivayet edildiğine göre Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur: "Her kime ölüm, Allah ile birlikte kendisine dua ettiği bir nid (eş, ortak) olduğu halde gelirse cehenneme girer." (Buhârî - Ahmed) Buhârî rivayet etmiştir.

İbadeti yalnızca Allah'a has kılmak tevhiddir. Öyle ki tevhidin bu kısmını eski yeni tüm müşrikler inkâr ettiler. Allah Rasulü kavmine "Lâ ilâhe illallah deyin ki kurtulun" dediğinde kavmi ona şöyle dedi:

"İlahları tek ilah mı yaptı? Doğrusu bu tuhaf bir şeydir! Dediler. Onlardan ileri gelenler: Yürüyün, ilahlarınıza bağlılıkta direnin, sizden istenen şüphesiz budur. Son dinde de bunu işitmedik. Bu ancak bir uydurmadır." ⁵⁴⁷

Onlar ibadette tevhidin yani Lâ ilâhe illallah'ın manasını biliyorlardı fakat onu inkâr ediyorlardı. Hud kavminin dediği gibi:

"Dediler ki: Sen bize yalnızca Allah'a ibadet etmemiz ve atalarımızın ibadet etmekte olduklarını terk etmemiz için mi geldin?" ⁵⁴⁸

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bu ümmetin müşrikleri hakkında şöyle der:

"Çünkü onlara, Allah'tan başka ilah yoktur, denildiği zaman kibirle direnirlerdi. "Mecnun bir şair için biz ilahlarımızı bırakacak mıyız?" derlerdi." ⁵⁴⁹

Onlar Lâ ilâhe illallah'tan kastedilenin ibadette şirk koşmayı, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın dışında ibadet ettikleri taş, ağaç, melek, nebi ya da bunu dışında ne varsa hepsine ibadeti terk etmeleri gerektiğini biliyorlardı.

---

547 (Sad, 5-7)

548 (Araf, 70)

549 (Saffat, 35-36)

İbadeti Allah'a has kılmak (Ulûhiyyet Tevhidi) İslam dininin aslıdır. Allah, Rasullerini onun için göndermiş, kitaplarını onun için indirmiştir. O, yaratılışın asıl sebebidir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Nebisine şöyle dedi:

“De ki: Bana, sadece Allah'a kulluk etmem ve O'na ortak koşmamam emrolundu. Ben yalnız O'na çağırıyorum ve dönüş de yalnız O'nadır.” ⁵⁵⁰

“Kim ihsanda bulunan (biri) olarak yüzünü (kendini) Allah'a teslim ederse, artık gerçekten o kopmayan bir kulpa yapışmıştır. Bütün işlerin sonu Allah'a varır.” ⁵⁵¹

Yüzü teslim etmek demek, zahiri ve batıni amellerin hepsini yalnızca Allah'a has kılmak demektir.

Bu Ulûhiyyet Tevhidi ibadet tevhididir. Kasdî ve iradî tevhiddir. Kim tevhidin bu kısımlarını kabul etmişse kopması mümkün olmayan bir kulpa (Urvetu'l-Vuska) tutunmuştur. Urvetu'l-Vuska ise Lâ ilâhe illallah'tır. Onun aslı ise şirkten uzaklaşmak, onu inkâr etmek ve ondan beri olmaktır. İşte bu Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın halili İbrahim (*aleyhisselam*)'ın sözünün manasıdır.

“Muhakkak ki ben Hanîf olarak yüzümü gökleri ve yeri yaratana çevirdim ve ben müşriklerden değilim.” ⁵⁵²

İşte bu ihlâs Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dinidir ve O, kulları için bu dinin dışında bir dinden razı olmaz. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetinde olduğu gibi:

“Şüphesiz ki Kitabı sana hak olarak indirdik. O halde sen de dini Allah'a has kılarak kulluk et. Dikkat et, halis din yalnız Allah'ındır.” ⁵⁵³

Din ibadettir. Ebu Cafer, İbn Cerir tefsirinde onu dua olarak tefsir etmiştir. Dua ise Sünen'de Enes hadisinde olduğu gibi ibadetin kısımlarındandır.

---

550 (Ra'd, 36)

551 (Lokman, 22)

552 (En'am, 79)

553 (Zümer, 2-3)

Enes hadisinde Allah Rasulü "Dua ibadetin özüdür." demiştir.

Numan b. Beşir hadisinde ise "Dua ibadetin ta kendisidir." demiştir.

Yani onların en üstünüdür. Şüphesiz ki o, ibadetin çeşitlerini kendisinde toplandı. Biz Allah'ın izni ile onun emirlerini şimdi anlatacağız

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

"De ki: Bana, dini Allah'a halis kılarak O'na kulluk etmem emrolundu." ⁵⁵⁴

"De ki: Ben dinimde ihlâs ile ancak Allah'a ibadet ederim." ⁵⁵⁵

"Allah için dindar ve ihlâslı olarak dua edin!" ⁵⁵⁶

Bu ayetlerde duanın iki çeşidi zikredilmiştir. Bir şey istemek için olan dua, diğeri ise ibadet olarak duadır.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurdu:

"Oysa onlar, dini yalnızca O'na halis kılan Hanifler olarak sadece Allah'a ibadet etmek, namazı dosdoğru kılmak ve zekâtı vermekten başkasıyla emrolunmadılar. Dosdoğru din, işte budur." ⁵⁵⁷

Hanif; şirki istemeyip ondan uzaklaşan ve onu inkâr eden kimsedir. İbn Kayyım (*rahimehullah*) Şamil tefsirinde Lâ ilâhe illallah'ın manası açıklarken şöyle demiştir:

---

554 (Zümer, 11)

555 (Zümer, 14)

556 (Mü'min, 14)

557 (Beyyine, 5)

“Hanif, yalnızca Allah’ı kabul edip Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dışındaki her şeyden yüz çevirendir. İşte bu öncesinden sonrasına tüm rasullerin düşmanlarının inkâr ettiği tevhidir.”

Allah onların dalaletlerini şirkle açıklamıştır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın şu ayetinde olduğu gibi:

“(Kâfirler) O’nu (Allah’ı) bırakıp, hiçbir şey yaratamayan, bilakis kendileri yaratılmış olan, kendilerine bile ne zarar ne de fayda verebilen, öldürmeye, hayat vermeye ve ölüleri yeniden diriltip kabirden çıkarmaya güçleri yetmeyen ilahlar edindiler.” ⁵⁵⁸

“De ki: Gördünüz mü, Allah’tan başka kendilerine dua ettikleriniz yeryüzünden neyi yaratmışlar, bana gösterin? Yoksa onların göklerde bir ortaklığı mı var? Eğer doğru söyleyenler iseniz, bir kitap veya bir ilim kalıntısı varsa, bana getirin.” ⁵⁵⁹

Bu ayetlerde zikredilen Rubûbiyyet Tevhididir. Arap müşrikleri ve onların önderleri bu tevhidi inkâr etmiyor bilakis Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın rubûbiyyetini ikrar ediyorlardı. Onların üzerine hüccet ancak ulûhiyyetten inkâr ettikleri şeyler için oldu.

Bundan dolayı bu ayetin sonrasında olan ayette Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle demiştir:

“Allah’tan başka kendisine kıyamete kadar cevap veremeyecek olan ve kendilerine yapılan duadan habersiz olan kimselere dua eden kişiden daha sapık kim olabilir?” ⁵⁶⁰

---

558 (Furkan, 3)

559 (Ahkaf, 4)

560 (Ahkaf, 5)

“Onlar Allah’ı bırakıp da O’nun, haklarında hiçbir delil indirmediği ve kendilerinde de bir bilgi bulunmayan şeylere taparlar. Zalimler için hiçbir yardımcı yoktur.” ⁵⁶¹

Bu manadaki ayetler gerçekten çoktur. Kur’an başından sonuna kadar kapsama, gereklilik ve bağlayıcılık bakımından bu tevhide delalet eder.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın şu ayetinde olduğu gibi peygamberlerin hepsi bu din ile gönderildi:

“Âd’ın kardeşini de hatırla; onun önünden ve ardından nice uyarıcılar gelip geçmişti. Hani o, Ahkaf’taki kavmini: “Allah’tan başkasına ibadet etmeyin; gerçekten ben, sizin için büyük bir günün azabından korkarım.” diye uyarmıştı.” ⁵⁶²

Bu ve bundan önceki ayetler şuna işaret etmektedir. Şüphesiz ki Allah (*subhânehû ve teâlâ*) O’na ibadet eden kimselerin ibadeti yalnızca kendisine has kılmalarını istemiştir. İbadetten kasıt ise onların amelleridir. Onları irade ve ibadette kendisine şirk koştuktan nehyetti. Öyle ki ibadeti daha önce geçtiği gibi ondan başkası hak etmez. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle demiştir:

“Allah’a ibadet edin, O’na hiçbir şeyi şirk koşmayın.” ⁵⁶³

“Hepinizin ilahı bir tek ilahtır. Onun için yalnız O’na teslim olan Müslümanlar olun. (Ey Muhammed!) Allah’a itaat eden alçak gönüllüleri müjdele.” ⁵⁶⁴

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

---

561 (Hac, 71)

562 (Ahkaf, 21)

563 (Nisa, 36)

564 (Hac, 34)

“Hani biz İbrahim’e evin yerini tayin etmiş ve şöyle demiştik: Bana hiçbir şeyi şirk koşma. Tavaf edenler, kıyam edenler, rükû ve sucûd edenler için evimi tertemiz tut.” ⁵⁶⁵

Burada kastedilen, ibadette şirkten onu temizlemektir. Bundan dolayı Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle demiştir:

“Her kim, Allah’ın emir ve yasaklarına saygı gösterirse, bu, Rabbinin katında kendisi için daha hayırlıdır. Size okunanların dışında kalan hayvanlar size helâl kılındı. O halde, pislikten, putlardan sakının, yalan sözden sakının. Kendisine ortak koşmaksızın Allah’ın Hanıfleri (olun). Kim Allah’a ortak koşarsa sanki o, gökten düşüp parçalanmış da kendisini kuşlar kapmış yahut rüzgâr onu uzak bir yere sürüklemiş (bir nesne) gibidir.” ⁵⁶⁶

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Kur’an’ın birçok yerinde ihlâs kelimesinin anlamını Lâ ilâhe illallah olarak açıklamış, onun dışındaki bir şeyle ona mana verilmesi için kullarına izin vermemiştir. Şu ayette olduğu gibi o, Allah’ın dosdoğru yoludur:

“Ve bana kulluk ediniz, doğru yol budur, demedim mi?” ⁵⁶⁷

“Hani İbrahim babasına ve kavmine demişti ki: “Şüphesiz ben sizin ibadet etmekte olduğunuz şeylerden uzağım. Beni yaratan hariç. Gerçekten O, beni hidayete kavuşturacaktır.” Bunu belki dönerler diye ardında kalıcı bir kelime olarak bıraktı.” ⁵⁶⁸

İbrahim (*aleyhisselam*)’ın “Şüphesiz ki ben sizin ibadet etmekte olduğunuz şeylerden beriyim.” sözü Lâ ilâhe’nin manasını açıklar. Onun “Beni yaratan hariç.” sözü ise illallah’ın manasını açıklar.

---

565 (Hac, 26)

566 (Hac, 30-31)

567 (Yasin, 61)

568 (Zuhruf, 26-28)

Şüphesiz ki Lâ ilâhe illallah'ın manası daha önce de geçtiği gibi Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışında ibadet edilen şeylerin hepsinden beri olmak ve ibadetin her çeşidini Allah'a has kılmak yani yalnızca Allah için yapmaktır. Bu, fitratı bozulmamış ve Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın kendisine basiret verdiği kimselere gayet açıktır. Ama basiret sahibi olmayan, gözü olup da görmeyen, sıratı mustakimden çıkan ve şirkle İslam'a düşmanlık eden kimseleri taklit eden heva, bidat ve dalalet ehline kâpalıdır.

“Bir kimseye Allah nur vermemişse, artık o kimsenin aydınlıktan nasibi yoktur.”⁵⁶⁹

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Lâ ilâhe illallah'ın manası hakkında şöyle demiştir:

“De ki: Ey kitap ehli! Bizimle sizin aranızda ortak bir kelimeye gelin! Allah'tan başkasına ibadet etmeyelim, hiçbir şeyi O'na ortak koşmayalım. Bir kısmımız bir kısmınızı Allah'tan başka rabler edinmesin!”⁵⁷⁰

Bir kısmınızın manası, bir nebi ya da onun dışındaki birisidir. Mesela, Meryem oğlu İsa, Uzeyr ve onlar gibilerdir.

Onun “Kulluk etmeyelim” sözü Lâ ilâhe'nin manasıdır.” “Ancak Allah'a” sözü ise illallah'ın manasıdır ve o ihlâs kelimesinde istisna tutulan şeydir.

İşte bu, Allah Rasulünün (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) kitap ehlini, onların dışındaki insanları ve cinleri kendisine davet ettiği tevhiddir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dediği gibi:

“De ki: İşte bu, benim yolumdur. Ben Allah'a bir basiret üzere davet ediyorum. Ben de bana uyanlar da. Allah'ı tenzih ederim, ben müşriklerden değilim.”⁵⁷¹

---

569 (Nur, 40)

570 (Âli İmran, 64)

571 (Yusuf, 108)

Bu kelimenin manasını Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Ashab-ı Kehf'ten şöyle haber vermektedir:

“(İçlerinden biri şöyle demişti:) “Mademki siz onlardan ve onların Allah’ın dışında tapmakta oldukları varlıklardan uzaklaştınız.” ⁵⁷²

Ayetteki “onlardan uzaklaştınız” sözünün manası Lâ ilâhedir. “Allah’ın dışında” sözünün manası ise ihlâs kelimesinde istisna tutulan şeydir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle demiştir:

“Kalplerini metin kıldık. Kıyam ettiklerinde demişlerdi ki: Rabbimiz göklerin ve yerin Rabbidir. Biz, O’ndan başkasını ilah diye çağırmayız.” ⁵⁷³

Bu ayetlerden anlaşıldığına göre muhakkak ki ulûhiyyet ibadet demektir. Her kim ibadeti Allah’tan başkasına yaparsa Allah’a ortak koşmuş olur. Kur’an’da Lâ ilâhe illallah’ın manası, onun gerektirdikleri ve şartları zikredilmiştir. Ayrıca tevhid ehlinin sevapları ve şirk ehlinin de cezası Kur’an’da zikredilmiştir.

Bu açıklamanın üstünde başka bir açıklama yoktur. Bu ümmetin sonradan gelenlerinin içinde kelime-i tevhidin manasında ciddi hatalar yapılmıştır. Bunun sebebi ise; kelamcılarının ve felsefecilerin taklit edilmesidir. Onlardan bazıları Lâ ilâhe illallah’ın manasının Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın varlığının ispatı olduğunu zannettiler. Bundan dolayı da Lâ ilâhe illallah’ın içindeki hazf edilmiş olan haberi karıştırdılar. Lâ ilâhe, var olan şeydir, illallah ise Allah’ın var olmasıdır, dediler. Şüphesiz ki Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın varlığını müşrikler de kabul edip söylüyorlardı ama onlar bu kelimenin manasını kabul etmiyorlardı. Bir grup ise onun manasını yaratma üzere güç yetirmek olduğunu zannetmişlerdir.

Bu, fitrat ile bilinen bir şeydir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın yarattığı şeylerin büyüklerinden olan ve fitratında şahitlik ettiği şey yerin ve göğün ve o ikisi arasındaki harika şeylerin yaratılmasıdır. Musa (*aleyhisselam*) Firavun ile konuşurken bunu delil getirmiştir:

---

572 (Kehf, 16)

573 (Kehf, 14)

“Firavun dedi ki: Âlemlerin Rabbi dediğin de nedir? Musa cevap verdi: Eğer işin gerçeğini düşünüp anlayan kişiler olsanız, (itiraf edersiniz ki) O, göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunan her şeyin Rabbidir. Dedi ki etrafında bulunanlara: İşitiyor musunuz? Musa dedi ki: O, sizin de Rabbiniz, daha önceki atalarınızın da Rabbi-dir.”⁵⁷⁴

İsra suresinde ise Musa (*aleyhisselam*) şöyle dedi:

“(Musa Firavun’a) Dedi ki: Pekâlâ biliyorsun ki bunları birer ibret olmak üzere, ancak, göklerin ve yerin Rabbi indirdi.”⁵⁷⁵

Firavun Allah’ı biliyordu fakat bunu bilmesine rağmen büyüklerek ve inatla-şarak Allah’ı inkâr etti.

“Andolsun ki onlara: “Gökleri ve yeri kim yarattı?” diye sorsan, elbette: “Onları, Azîz ve Alîm olan yarattı.” derler.”⁵⁷⁶

“Andolsun ki onlara: “Kendilerini kim yarattı?” diye soracak olsan, elbette “Al-lah” diyeceklerdir.”⁵⁷⁷

Onların bunu ikrar etmesi onları İslam’a girdirmedi. Çünkü onlar Lâ ilâhe illal-lah’ın üzerine delalet ettiği ibadeti Allah’a has kılmak ve ibadetin tüm çeşitlerini Allah’a yapmayı inkâr ettiler.

İbn Mesud (*radiyallâhu anh*)dan rivayet edildiğine göre Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur: “Her kime ölüm, Allah ile birlikte kendisine dua ettiği bir nid (eş, ortak) olduğu halde gelirse cehenneme girer.” (Buhârî; Ah-med) Buhârî rivayet etmiştir.

Hud kavminin sözleri de daha önce geçmişti:

---

574 (Şuara, 23-26)

575 (İsra, 102)

576 (Zuhruf, 9)

577 (Zuhruf, 87)

“Dediler ki: Sen bize yalnızca Allah’a ibadet etmemiz ve atalarımızın ibadet etmekte olduklarını terk etmemiz için mi geldin?” ⁵⁷⁸

Bu ayet onların Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın varlığını ve rubûbiyyetini kabul ettiğine delildir. Onlar Allah’a ibadet ediyorlardı fakat bunun yanında ibadeti Allah’a has kılmayıp onunla birlikte ilahlarına da ibadet ediyorlardı.

Peygamberlerin ve kavimlerinin arasında baş gösteren husumet ve düşmanlık Allah’ın varlığını ispat için değildi. Şüphesiz ki fitrat ve akıl Allah’ın varlığına, O’nun her şeyin Rabbi olduğuna, her şeyi yaratan olduğuna, her şeyin üzerinde mutasarrıf olduğuna delildi. Ancak düşmanlık Allah’ın dışında ibadet ettikleri şeyleri terk etmeleri istendiğinde oldu. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dediği gibi:

“Andolsun biz Nuh’u kavmine gönderdik: Şüphesiz ki ben sizin için apaçık bir uyarıcıyım. Allah’tan başkasına ibadet etmeyin. Gerçekten ben sizin için acıklı bir günün azabından korkuyorum.” ⁵⁷⁹

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“İbrahim de hani kavmine demişti ki: Allah’a ibadet edin ve O’ndan sakının, eğer bilerseniz bu sizin için daha hayırlıdır. Siz yalnızca Allah’tan başka birtakım putlara ibadet ediyor ve aslı olmayan yalanlar düzüyorsunuz. Gerçek şu ki sizin Allah’tan başka ibadet ettikleriniz, size rızık vermeye güç yetiremezler. Öyleyse rızık Allah’ın katında arayın, O’na ibadet edin ve O’na şükredin. Yalnız O’na döndürüleceksiniz. Eğer yalanlarsanız, sizden önceki ümmetler de yalanlamışlardır. Rasule düşen ise, yalnızca açık bir tebliğdir.” ⁵⁸⁰

İbadette şirk, önceki ve sonraki insanların ihtiyaçlarını gidermek adına düştükleri şirktir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dediği gibi:

---

578 (Araf, 70)

579 (Hud, 25-26)

580 (Ankebut, 16-18)

“(Rasulüm) De ki: Yeryüzünde gezip dolaşın da, daha öncekilerin akıbetleri nice oldu, görün. Onların çoğu müşrik idi.” ⁵⁸¹

Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bu ümmetin kendisinden önce gelen kimseleri karış karış, arşın arşın takip edeceğini haber vermiştir:

“Sizler karış karış, arşın arşın sizden öncekilerin yolunu izleyeceksiniz/onların inançları ve yaşayışlarını ölçü edineceksiniz. İnsanın giremeyeceği küçük bir ke-ler/kertenkele deliğine girecek olsalar, siz de onları takip edeceksiniz.”

Bunun için geçmişte ve günümüzde Rasule düşmanlık eden kimselerin çoğu, kendilerini ibadeti Allah’a has kılmaya davet eden kimseleri inkâr ettiler. Onlar yalnızca Allah’a has kılmaya davet eden kimseleri aşağılayan, rasullere düşmanlık eden önceki insanları taklit ettiler. Onu sapıklığa ve dalalete nispet ettiler. Onların çoğunun sözlerinde biz bunu görürüz. Sapıklık ve dalalette meşhur olmuş İbn Kemal gibi. Aldatıcı bir saçmalıkla onun sözleri geldi ve o sapıklık ve cehaletini tamamlamış oldu.

Güvenilir bir şekilde ondan gelen haberler meşhurdur. Muhakkak ki o, Abdulkadir kabrinde işitir, işitmesiyle beraber de fayda verir, der.

Subhanallah! Bu gerçekten çirkin bir sözdür. Apaçık bir şıktır. Çünkü o kabrinde şimdi diğer ölülerden farksızdır. Bir ceset olmuştur ve bir başkasını hissedemez. Sen diri, kuvveti tamam, sıhhati yerinde olan birinin bir başkasını görüp işittiğini görmedin mi? Bu halde olan biri için bir fersah ya da iki fersah mesafeden kendine seslenen birinin sesini duyması mümkün müdür? Hayatta olan biri bile bunu yapamazken ölü olan, gücü gitmiş, ruhu ceset olmuş bir kişi bir ay yahut iki ay ya da bunun dışında bir mesafeden nasıl işitecek? Vallahi bu, akılların hayal edemeyeceği, fitratın da inkâr edemeyeceği en büyük şeydir.

Bu eylem Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın, Kitabında batıl kıldığı şeylerdendir:

“İşte (bütün bunları yapan) Rabbiniz Allah’tır. Mülk O’nundur. O’nu bırakıp da kendilerine taptıklarınız ise, bir çekirdek kabuğuna bile sahip değillerdir. Eğer onları (putları) çağırırsanız, sizin çağırmanızı işitmezler. Faraza işitseler bile, size cevap veremezler. Kıyamet günü de sizin ortak koşmanızı reddederler. (Bu gerçeği) sana, her şeyden haberi olan (Allah) gibi hiç kimse haber veremez.” 582

El-Habir olan Allah (*subhânehû ve teâlâ*) onların işitmelerinin ve kendilerine dua eden kimselere icabet etmelerinin mümkün olmadığını haber verdi.

Bu müşrikler şirk içine daldılar ve şirk üzere yaşadılar. İmansız sözler ile geldiler. El-Habir olanın haberlerini doğrulamadılar. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“Allah’ı bırakıp da taptıkları (putlar), hiçbir şey yaratamazlar. Çünkü onlar kendileri yaratılmışlardır. Onlar diriler değil, ölülerdir. Ne zaman diriltileceklerini de bilmezler.” 583

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) onların ölümler olduklarını haber vermiş ve dualarının batıllığı üzerine delil getirmiştir. Böylece onlar hissetmezler. Bundan dolayı Allah (*subhânehû ve teâlâ*) müşrikin sapıklığını ve cehaletini açıklamıştır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Kitabında batılı yok edip hakkı ortaya koymuştur. Müşrikler istemese de hak gelecek batıl ise yok olacaktır.

Ayrıca onlar ölümleri gayb ilmini bilen, gözlerin hainliğinin ve gönüllerin içindekinin kendisine gizli kalmadığı “Allamu’l-Guyub” olan Allah’ın yerine koyup o ölümleri âlemlerin Rabbine benzettiler. Allah onların ortak koştukları şeylerden münezzeh-tir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle demiştir:

“Kendileri yaratılmış oldukları halde hiçbir şey yaratamayanları mı şirk koşuyorlar! Hâlbuki onlar kendilerine yardım edemezler, onlar kendilerine bile yardım edemezler.” 584

---

582 (Fatır, 13-14)

583 (Nahl, 20-21)

584 (Araf, 191-192)

Bu müşriklerin yanında, içerisinde ibadette şirkten alıkoyan, Kitap ve sünnetten insanları alıkoyacakları bir delil yoktur. Ancak onların sözleri İbn Hacer el-Heytemi şöyle dedi, falan şöyle dedi, filan şöyle dedi, salihler ile tevessül caizdir ve buna benzer fasit edici ibarelerdir.

Biz deriz ki, bu ve bunun gibi şeyler Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın azabından kurtulmak için Allah katında fayda sağlayacak bir hüccet değildir. Bilakis hüccet Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın Kitabında, Rasulün sünnetinde sabit olanda ve selefin imamlarının üzerinde icmâ ettiği şeydedir. Bu konuda imam Malik (*rahimehullah*)'ın sözü ne kadar da güzeldir.

El-Hatib, İshak b. İsa'dan rivayet ediyor:

“Malik'in dinde cidalleşmeyi ayıplarken şöyle dediğini duydum: Bize gelen cedelci kimseler, birbirlerinden ne kadar çok cedelci olurlarsa olsunlar, Cibril'in getirmiş olduğunu Nebi (*aleyhisselam*)'ye geri çevirmemizi bizden istemektedirler.” (Zemmu'l-Kelam: 173)

Tevessül, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın isim ve sıfatları ve salih ameller ile olmak üzere bu iki şey üzere yapılır. Fakat İbn Hacer ve onun gibi olan kimseler salih insanlar aracılığı ile Allah'tan istenebileceğini söylerler. Bu, şeriatın üzerine cevaz verdiği bir amel değildir. Eğer caiz olsaydı muhacir ve ensardan olan sahabenin ilkleri (*radiyallâhu anhum*) bu ameli terk etmezdi. Eğer bu onların dediği gibi olsaydı onlar kıtlık zamanında Rasul ile tevessül ettikleri gibi ölümünden sonra da onunla tevessül ederlerdi.

Enes b. Mâlik (*radiyallâhu anh*) anlatıyor: Halk kıtlığa maruz kaldığında Ömer b. el-Hattab (*radiyallâhu anh*), Abbas b. Abdilmuttalib (*radiyallâhu anh*) ile istiskâda bulunarak:

“Allahım! Peygamberimiz ile sana tevessül ederdik de bize yağmur verirdin. (Şimdi ise) Peygamberimizin amcası ile sana tevessül ediyoruz, bize yağmur ver.” dedi. Sonra:

“Ey Abbas! Elini kaldır, dedi.”

Abbas (*radıyallahu anh*) da elini kaldırdı ve sadece Allah'tan istedi. Ne peygamberin hatırı ile ne de bir başkasının hatırı ile istemedi.

Zaten bir başkası ile Allah'a tevessül etmek hak olsaydı onlar bunu yapmada daha hırslı ve bu ameli yapmada yarışanlar olurlardı.

Şüphesiz ki onlar ölümler ile tevessül ediyorlar ve onlardan şefaate istiyorlardı. Bu, müşriklerin yaptığı bir şirk ameldir ve bu amelin batıllığı üzerine Kur'an'da deliller çoktur. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözü bunun delillerindendir:

“Yoksa onlar Allah'tan başkasını şefaathçiler mi edindiler? De ki: Onlar hiçbir şeye güç yetiremezler ve akıl erdiremezlerse de mi (şefaathçi edineceksiniz)? De ki: Bütün şefaath Allah'ındır. Göklerin ve yerin hükümranlığı O'nundur. Sonra O'na döndürüleceksiniz. 585

O Allah ki, yerlerin ve göklerin mülkü O'na aittir ve O şefaate izin verecek olandır. Şu ayetinde dediği gibi:

“İzni olmaksızın O'nun katında kim şefaath edebilir?” 586

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“Göklerde nice melekler vardır ki Allah'ın dileyip razı olduğu kimseye izin vermedikçe şefaathleri hiçbir yarar sağlamaz.” 587

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) gizli ve açık yapılan amel ve söylenen sözlerin ancak ihlâs ile yapılanından razı olur. Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) onu Ebu Hureyre ve onun dışındakilerden (*radıyallâhu anhum*) gelen hadislerde açıklamıştır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) müşriklerin edinmiş oldukları şefaathçileri inkâr etmiştir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle demiştir:

---

585 (Zümer, 43-44)

586 (Bakara, 255)

587 (Necm, 26)

“Allah’ı bırakıp kendilerine zarar vermeyecek ve yararları dokunmayacak şeylere ibadet ederler ve: “Bunlar Allah katında bizim şefaathçilerimizdir.” derler. De ki: “Siz Allah’a göklerde ve yerde bilmeyeceği bir şeyi mi haber veriyorsunuz? Hâşâ! O, şirk koştuklarınızdan münezzehtir ve yücedir.” 588

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bu ayette bu amelin müşriklerin yapmış olduğu şirk ameli olduğunu açıklamıştır. Allah’ın dışında birinden şefaath istemek yasaklanmıştır. Şüphesiz ki bu amel şirktir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) da bundan kendi nefsinin tenzih etmiştir: **“O, şirk koştuklarınızdan münezzehtir ve yücedir.”**

Bu açıklamanın üstünde bir açıklama var mıdır? Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“O’nu bırakıp kendilerine bir takım dostlar edinenler, onlara bizi sadece Allah’a yaklaştırsınlar diye kulluk ediyoruz, derler. Doğrusu Allah, ayrılığa düştükleri şeylerde aralarında hüküm verecektir. Şüphesiz Allah, yalancı ve inkârcı kimseyi doğru yola iletmez.” 589

Onların küfürleri, Allah’a yakınlaşmak için Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dışındaki kimselerden bir şeyler talep etmeleridir.

Muhakkak ki Allah’tan başkasına dua etmek ve bunda aşırıya gitmekten nehyedilmesi hakkında olan deliller daha önce geçmişti. Allah’tan başkasına dua etmek sapıklık amacıdır. Bu, Allah’a şirk koşturmak ve onu inkâr etmektir.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın, ayetinde dediği gibi:

“Kim, hakkında hiçbir delili olmadığı halde Allah ile birlikte başka bir ilaha taparsa, onun hesabı ancak Rabbi katındadır. Şüphesiz kâfirler asla kurtuluşa eremezler.” 590

---

588 (Yunus, 18)

589 (Zümer, 3)

590 (Mü’minun, 117)

Kim kurtuluşu isterse Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın ipi olan iki vahye tutunsun ve onun yollarını arasın, başka yollardan da sakınsın. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dediği gibi:

“Muhakkak ki benim dosdoğru yolum budur; o halde ona uyun, sizi O'nun yolundan ayıracak yollara uymayın. İşte bu size kendisiyle tavsiyede bulunulan şeydir. Umulur ki sakınırsınız.” ⁵⁹¹

Abdullah bin Mesud (*radıyallâhu anh*) Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) efendimizden şöyle naklediyor:

–Rasulullah efendimiz bize, doğru bir çizgi çizdi ve bu, Allah'ın yoludur buyurdu. Sonra bu çizginin sağından ve solundan çıkan çizgiler çizip, bu yolların her birinde şeytan vardır ve kendine çağırır, buyurdu. Sonra da En'am suresindeki bu ayeti okudu.

Heva ehlinin yalanları ile Kitap ve sünnetin delillerinden yüz çeviren ve hidayetten sapan kimse işte o şeytandır.

Fasıl

Allah'a ibadette ortak koşanların muhalefeti

Akıllı kişi incelediği zaman, ibadette Allah'a şirk koşan İbn Kemal ve diğerlerinin insanları tek ve ortağı olmayan Allah'a ibadete davet eden kimselere karşı çıktıklarını öğrenir. Akıllı insan onların bu muhalefetlerinin birçok şekli kapsadığını da bilir.

Birincisi mesele: Onlar rasullerin ibadet tevhidi ile getirdikleri şeyleri, ilahi kitapların içerisinde bulunan tevhidi inkâr ettiler. Hakikatte onlar ancak rasulleri ve üzerlerine Allah tarafından indirilmiş olan kitapları inkâr ettiler.

İkinci mesele: Onların muhalefetlerini ihtiva eden şeylerden biri de büyük şirki kabul edip ona yardım etmeleridir. Oysa Allah (*subhânehû ve teâlâ*), rasullerini şirki yok etmek için göndermiş, kitaplarını bundan nehyetmek için indirmiştir. Onlar rasullerin ve kitapların hepsine karşı çıkıp muhalefet ettiler. Onlar hakikatte tevhidi din edinen, evvelinden ahirine kadar bu dine davet eden kimseleri inkâr ettiler.

Üçüncü mesele: Onların muhalefetlerini ihtiva eden şeylerden biri de şirki inkâr edip tevhide davet eden kimselere hakaret etmeleridir. Bu, rasullere düşmanlık eden kimselerin örneğinde vardır. Nuh kavmi gibi:

"Kavminin ileri gelenleri: "Gerçekten de biz seni apaçık bir sapıklık içinde görüyoruz." dediler." 592

Hud kavmi ise şöyle dedi:

“Kavminin ileri gelenlerinden kâfirler dediler ki: Gerçekten de biz seni akılsızlık içinde görüyoruz, doğrusu biz seni yalancılardan sanıyoruz.” ⁵⁹³

Arap müşriklerinin Peygamber (*aleyhisselam*)e sözleri şöyle idi:

“İnkâr edenler: “Bu (Kur’an), olsa olsa onun (Muhammed’in) uydurduğu bir yalandır. Başka bir zümre de bu hususta kendisine yardım etmiştir.” dediler. Böylece onlar hiç şüphesiz haksızlığa ve iftiraya başvurmuşlardır.” ⁵⁹⁴

Onların sözlerinde yalan ve haksızlık vardı. Onlar açık bir şekilde tevhidi inkâr eden kimselerdi. Her akıllı adil kişi onların hakaretlerinin, insanları İslam’a ve onunla amel etmeye davet eden önceki ve sonraki kimselere olduğunu bilir. Ayrıca muhakkak ki rasullerin Hak’tan getirdikleri şeyleri yalanlayan kimse rasulleri yalanlamıştır. Kim de rasullerin kendisi ile geldiği şeyleri yalanlarsa işte o onlar için bir düşman olmuştur.

Dördüncü mesele: Onların muhalefetlerini içeren şeylerden biri de yalan, iftira, sapıklık ve bunlar ile sözleri süslemeleridir. Rasullere düşmanlık gösterenlerin örneğinde olduğu gibi. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) onlar için şöyle demiştir:

“Biz böylece her nebiye insan ve cin şeytanlarını düşman kıldık. Onlardan kimisi kimini aldatmak için yaldızlı sözler fısıldar.” ⁵⁹⁵

İşte bu hal önceki ve sonraki kimselerden ibadette Allah’a şirk koşmaya davet eden kimselerin halidir. Zeki biri onların yalanlar ve böbürlenme ile gelen sözleri süsleyişlerini incelediği zaman onları Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dediği gibi bulur:

“İnkâr edenlere gelince, onların amelleri, ıssız çöllerdeki serap gibidir ki susayan onu su zanneder; nihayet ona vardığında orada herhangi bir şey bulamamış, üstelik

---

593 (Araf, 66)

594 (Furkan, 4)

595 (En’am, 112)

yanı başında da (inanmadığı, kendisinden sakınmadığı) Allah'ı bulmuştur. Allah ise, onun hesabını tastamam görmüştür. Allah hesabı çok çabuk görür.”⁵⁹⁶

Beşinci mesele: Onların muhalefetleri apaçık muhkem ayetlere idi. O ayetlerin içeriği tevhide zıt olan şirki ve ortak koşmayı açıklayan bir burhandır. Onlar bu ayetlere sonradan gelen insanların sözleri ile muhalefet ettiler. Hâlbuki dinin asıllarında onlara itimat etmek caiz değildir. Onlar İbn Hacer el-Heytemi şöyle dedi, Beydavi şöyle dedi, falan şöyle dedi, derler. Şüphe yoktur ki Zemahşeri ve onun gibiler muattıladan fen ilimlerini en iyi bilen kimseler idi. Fakat onlar da onların yaptıkları hataları yaptılar. Zemahşeri'nin tefsiri Mutezile'nin gizli olmayan hile ve dalavereleri ile dolu olmasına rağmen onlar bunun farkında değillerdi.

Her haliyle onlar hüccet değildir. Onlar Kitap ve Sünnetten olan naslara, selefin üzerinde olduğu şeylere, İbrahim (*aleyhisselam*)'in milletinden olan Hanif dinin imamlarına ve rasullerin dinine muhalefet ettiler. O din ki Allah (*subhânehû ve teâlâ*) onun için şöyle dedi:

“O, size dinde Nuh'a tavsiye ettiğini, sana vahyettiğimizi ve İbrahim, Musa ve İsa'ya tavsiye ettiğimizi de kanun kıldı. Şöyle ki: Dini doğru tutun ve onda ayrılığa düşmeyin! Bu davet ettiğin iş müşriklere ağır geldi.”⁵⁹⁷

Biz haktan yüz çeviren kimseleri ve onlar gibi olanları zikrettik. Onların içinde Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetinde bahsettiği kimselere benzeyenler vardır:

“İşte böyle, senden önce de bir memlekete bir uyarıcı gönderdiysek, mutlaka oranın refah içerisinde şımarıp azan önde gelenleri: “Gerçekten biz atalarımızı bir din üzerinde bulduk ve muhakkak bizler, onların izlerine uyanlarız.” demişlerdir. “Ben size atalarınızı üzerinde bulduğunuz şeyden daha doğru olanını getirmiş olsam da mı?” dedi. Dediler ki: Doğrusu biz, kendisiyle gönderildiğiniz şeylere kâfir olanlarız.”⁵⁹⁸

---

596 (Nur, 39)

597 (Şura, 13)

598 (Zuhruf, 23-24)

İcma ile dinde üç şey hüccettir. Bunlar Kitap, Sünnet ve selefin icmâ ettiği şeylerdir. Sahih kıyasa gelince; Kitaba ve Sünnete muhalif olmadığı sürece bazı âlimlerin yanında kıyas hüccettir. Eğer nas olan ve açık olan bir şeye muhalif olursa o zaman kıyas hüccet olmaz. Kıyas fıkıh usulü kitaplarında tafsilatlı olarak açıklanmıştır.

Allah Rasulünün sahih hadisindeki “Allah’ın dışında ibadet edilen şeyleri tekfir ederse” sözüne gelince; işte bu büyük bir şarttır. Lâ ilâhe illallah sözü ancak bu şartın yerine getirilmesi ile sahih olur. Eğer bu şart bulunmazsa bu kelimeyi söyleyen kimse için mal ve canın korunması söz konusu olmaz. Çünkü bu, Lâ ilâhe illallah’ın manasıdır ve bu söz manası olmaksızın, yani manasını hayatına yansıtmadan söyleyen kişiye fayda vermez. Kim şirki terk eder ve şirkten ve şirk ameli işleyen kimseden beri olur, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dışında ibadet edilen her şeyi inkâr eder ve bu tarz fiilleri işleyenlere düşmanlık gösterirse işte o gerçek Müslüman olmuş, malı ve canı korunma altına alınmıştır. İşte bu Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın şu sözünün manasıdır:

“Artık kim tağutu tekfir edip Allah’a iman ederse muhakkak kopması olmayan sapasağlam bir kulpa yapışmıştır. Şüphesiz Allah Semi’dir, Alîm’dir.” ⁵⁹⁹

Lâ ilâhe illallah’ın şartları sahih hadislerde sağlam deliller ile kayıt altına alınıp açıklanmıştır. Söz, amel ve itikad ile bunların hepsini yerine getirmek gereklidir. Bundan dolayı Utban hadisinde Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle demiştir

“Lâ ilâhe illallah diyen ve bununla Allah’ın rızasını arzu eden bir kimseye Allah cehennemi haram kılmıştır.”

Başka bir rivayette ise, “kalbinden ihlâslı bir şekilde” ve “kalbinden sadık bir şekilde” geçmiştir.

Kul kalbinde hiçbir şüphe duymadan bu kelimeye yakinen iman etmesi gerekir. Bu kelime onu söyleyen kimseye ancak bu şart ile fayda verir. Çünkü kulun bu kelimenin manasını ve onun gerekliliklerini bilmesi gerekir. Yoksa bu kelime ona fayda sağlamaz. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetinde olduğu gibi:

“O'nun dışında dua ettikleri şefaate malik değildir; ancak kendileri bilerek hakka şahitlik edenler müstesna.” ⁶⁰⁰

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Nebisine şöyle dedi:

“Ey Muhammed! Bil ki Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur.” ⁶⁰¹

Onun manası ancak kuvvetli bir ilim ve salih amellerin ziyadesi ile kabul görür.

Bu kelimenin manasını bilmeksizin söyleyen kimselere muhalif olmak için cehaletin zıddı olan ilim ile bu kelimenin manasını gerçek bir ilimle bilmek gerekir. ⁶⁰²

Şekk'e zıt olması için tevhidin üzerinde delalet ettiği şeylere yakinen inanmak gerekir. ⁶⁰³

Şirkin zıddı olan ihlâs gerekir. Çünkü insanların çoğu bu kelimeyi söylüyor ama ibadette Allah'a ortak koşup onun manasını inkâr ediyor ve tevhide inanan, onunla amel eden kimselere karşı çıkıyorlar. ⁶⁰⁴

Bu kelimeyi ihlâssızca söyleyen münafıkların hilafına yalana zıt olan sıdk gereklidir. ⁶⁰⁵

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dediği gibi:

---

600 (Zuhruf, 86)

601 (Muhammed, 19)

602 (İlim şartı)

603 (Yakin şartı)

604 (İhlâs şartı)

605 (Sıdk şartı)

“Onlar kalplerinde olmayan şeyi dilleriyle söylüyorlar.” ⁶⁰⁶

Bu kelimeyi söyleyip onunla amel etmeyen kimselerin hilafına reddin karşısı olan kabul gereklidir. ⁶⁰⁷

Tevhid ve ihlâsın delil olduğu şeyleri sevmek ve bunlardan dolayı sevinç duymak gereklidir. Tevhid ve ihlâsa karşı olan kimselere muhalif olmak için tevhidi sevmek gereklidir. ⁶⁰⁸

Kelime-i Tevhidin tüm gereklerine boyun eğip onunla amel etmek gereklidir. ⁶⁰⁹

İşte bu İslam dinidir ve Allah ondan başkasını din olarak kabul etmez. Ve sen ey insan! İlim ve anlayış sahibi olduğunu iddia eden kimselerin çoğunun Lâ ilâhe illallah'ın manasına zıt olduğunu görürsün. İbn Kemal ve onun benzeri olan tağutlar gibi. Onlar ibadette şirki ve Lâ ilâhe illallah'ın nefyettiği şeyleri ortaya attılar, şirki din edindiler. İhlâsın delalet ettiği şeyleri inkâr edip ihlâs (tevhid) ehlini kötilediler. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) da şöyle buyurdu:

“Şüphesiz ki Kitabı sana hak olarak indirdik. O halde sen de dini Allah'a has kılarak kulluk et. Dikkat et, halis din yalnız Allah'ındır.” ⁶¹⁰

İnsanlardan bu kısımda olanlar İslam ehli olan kimseleri cahillik ile itham ettiler ve onlara eziyet ettiler. Onlar ile alay ettiler. Rasullere düşmanlık eden kimselerin yolunu izleyip onlara uydular. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) onların örnekleri hakkında şöyle dedi:

“Allah tek olarak anıldığı zaman, ahirete inanmayanların içlerine sıkıntı basar. Ama Allah'tan başkası anıldığı zaman hemen yüzleri güler.” ⁶¹¹

---

606 (Fetih, 11)

607 (Kabul şartı)

608 (Muhabbet şartı)

609 (İnkıyad şartı)

610 (Zümer, 2-3)

611 (Zümer, 45)

Şeyhulislam Şeyh Abdurrahman b. Hasan (*rahimehullah*) şöyle dedi:

Biz Ben-i Yâs'ın içinde bulunan Cehmiyyeler'de Lâ ilâhe illallah'ın manasının açıklanmasına dair bir söz bulamadık.

Lâ ilâhe illallah'ın manası hakkındaki kelama gelince, öncelikle başarı Allah iledir, derim. Bu büyük kelimeye gelince o, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın kendi nefsinin, melekleri ve yarattıklarından ilim sahibi olanları şahit tuttuğu şeydir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetinde buyurduğu gibi:

“Allah, kendisinden başka ilah olmadığına adaleti ayakta tutarak şahitlik etti, melekler ve ilim sahipleri de... O'ndan başka ilah yoktur. O, Azîz'dir, Hakîm'dir.” ⁶¹²

Lâ ilâhe illallah İslam kelimesidir. Bir kişinin islamı ancak onun koyduğu hükümleri bilmesi, onu kabul etmesi, onun emirlerine boyun eğerek bu kelime ile amel ettiği zaman doğru olur. İşte bu kelime şirke zıt olan ihlâs kelimesidir. Bu kelime ki söyleyen kimseyi şirkten koruyan takva kelimesidir.

Bu kelime şu yedi şart olmadan söyleyen kimseye fayda vermez.

Birincisi:

İlimdir. Onun manasının nefiy ve ispattan neyi kastettiğini bilmektir.

İkincisi:

Yakindir. Şek ve şüphenin zıddı olan yakın ile ilim tamamlanır.

Üçüncüsü:

İhlâstır. İhlâs şirkin zıddıdır.

Dördüncüsü:

Sıdktır. Sıdk nifaka mani olandır.

Beşincisi:

Muhabbettir. Bu kelimeyi ve onun delalet ettiği şeyleri sevmek ve tevhidden dolayı sevinç duymaktır.

Altıncısı:

Kabuldür. Kabul reddin zıddıdır. İnsanlar bu kelimeyi bilir ve ikrar ederler. Fakat insanların çoğunluğunda olduğu gibi bu kelimeye davet eden kimseleri büyülenerek ya da taassupçuluk ederek kabul etmezler.

Yedincisi:

İnkıyaddır. Yani onun haklarına riayet edip boyun eğmek, yalnızca Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın rızasını talep ederek vacib olan amelleri yalnız Allah için yapmaktır.

Sen bunları bildiğinde, söylediğin Lâ ilâhe illallah'taki Lâ'nın cinsini nefyeden "Lâ" olduğunu öğrenirsin. İlah; kalbin sevgiyle bağlandığı, zararı defetmesi ve fayda sağlaması için yöneldiği ve ibadet ettiği varlıktır. Ölülere, gaip olan kişilere ve putlara tapan insanların hali gibi. Kulluk edilen şeylerin hepsi ibadette ilah edinilen şeydir. Lâ'nın haberi ise merfudur ve hazfedilmiştir. Onun takdiri ise Hak'tır. İllallah sözü ise merfu olan haberden istisna tutulan şeydir. ⁶¹³

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) haktır. O'nu ibadette birlemek haktır. Onun dışında ibadet edilen şeyler ise bu kelimedeki "Lâ" ile nefyedilmiştir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle demiştir:

"Böyledir. Çünkü Allah, hakkın ta kendisidir. O'nun dışındaki taptıkları ise batılın ta kendisidir." ⁶¹⁴

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışındaki ilahlar batıldır ve ibadetin özü olan duayı Allah'tan başkasına sarf etmek de batıldır.

Şüphesiz ki ulûhiyyet ibadet olarak olarak açıklanır. Çünkü dua ibadetin kısımlarındandır. Kim ibadet olarak sayılan şeylerden bir tanesini Allah (*subhânehû ve*

613 (Lâ ilâhe hakkun, hak ilah yoktur demektir. İllallah ise yalnız Allah hak olan ilahtır, demektir.)

614 (Hac, 62)

teâlâ)ın dışında bir varlığa sarf ederse o yaptığı batıldır. Kur'an'ın tamamı ulûhiyyetin ibadet olduğu üzerine delalet eder. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle der:

“Hani İbrahim babasına ve kavmine demişti ki: “Şüphesiz ben sizin ibadet etmekte olduğunuz şeylerden uzağım. Beni yaratan başka. Gerçekten O, beni hidayete kavuşturacaktır.” ⁶¹⁵

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın dışındaki ibadet edilen her şeyden beri olmak zikredildi. Ve yalnızca onu yaratana ibadet bundan istisna tutuldu. Sonra Allah şöyle dedi:

“Ve bunu belki dönerler diye ardında kalıcı bir kelime olarak bıraktı.” ⁶¹⁶

Yani Lâ ilâhe illallah ibadette ulûhiyyetten nefiy ve ispatı tabir eder.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“De ki: Ben ancak Rabbime dua ederim. Hiç kimseyi O'na şirk koşmam.” ⁶¹⁷

Onun **“De ki: Ben ancak rabbime dua ederim.”** sözü ihlâs kelimesindeki illallah'ın manasıdır. Onun **“Ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmam.”** sözü ise; ihlâs kelimesinde Lâ ilâhe ile nefyedilen şeydir. Muhakkak ki Lâ ilâhe illallah, Allah'ın dışında ibadette hak iddia eden herkesten ve ibadette şirkten beri olma üzerine delalet eder. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“De ki: Bana, dini Allah'a halis kılarak O'na kulluk etmem emrolundu.” ⁶¹⁸

Din ibadettir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

---

615 (Zuhruf, 26-27)

616 (Zuhruf, 28)

617 (Cin, 20)

618 (Zümer, 11)

“De ki: Bana, sadece Allah’a kulluk etmem ve O’na ortak koşmamam emrolundu. Ben yalnız O’na çağırıyorum ve dönüş de yalnız O’nadır.” ⁶¹⁹

“De ki: Ben, yalnızca sizin gibi bir beşerim. Bana, ilahınızın sadece bir ilah olduğu vahyolunuyor.” ⁶²⁰

Yani ulûhiyyet yalnızca bir ve tek olan Allah için doğru olur. O’nun dışında hak iddia eden herkesin ulûhiyyeti batıldır ve yok olucudur. Kur’an onun bir kısmını bir kısmı ile açıklar ve tefsir eder. Rasuller davetlerine Lâ ilâhe illallah’ın manası ile başlamışlardır.

“Onlar arasından kendilerine: “Allah’a kulluk edin. Sizin O’ndan başka bir ilahınız yoktur. Hâlâ Allah’tan korkmaz mısınız?” (mesajını ileten) bir peygamber gönderdik.” ⁶²¹

“Ey kavmim! Allah’a ibadet edin, sizin O’ndan başka ibadete layık ilahınız yoktur.” ⁶²²

“Âd’a da kardeşleri Hud’u (gönderdik). Dedi ki: Ey kavmim, Allah’a ibadet edin, sizin O’ndan başka ilahınız yoktur!” ⁶²³

“Semûd’a da kardeşleri Salih’i (gönderdik). Dedi ki: Ey kavmim! Allah’a ibadet edin, sizin O’ndan başka ilahınız yoktur.” ⁶²⁴

“Medyen’e de kardeşleri Şuayb’ı (gönderdik). Dedi ki: Ey kavmim, Allah’a ibadet edin, sizin O’ndan başka ilahınız yoktur.” ⁶²⁵

---

619 (Ra’d, 36)

620 (Kehf, 110)

621 (Mü’minun, 32)

622 (Araf, 59)

623 (Araf, 65)

624 (Araf, 73)

625 (Araf, 85)

“Semûd’a da kardeşleri Salih’i (gönderdik). Dedi ki: Ey kavmim, Allah’a ibadet edin, sizin O’ndan başka ilahınız yoktur.” ⁶²⁶

“Medyen (halkına da) kardeşleri Şuayb’i (gönderdik). Dedi ki: Ey kavmim Allah’a ibadet edin, O’ndan başka ilahınız yoktur.” ⁶²⁷

Şüphesiz ki ulûhiyyet ibadet olarak açıklanır. Bundan dolayı Hud (aleyhisselam), kavmine, ‘Ey kavmim, Allah’a ibadet edin, sizin O’ndan başka ilahınız yoktur!’ dediğinde kavmi ona şöyle dedi:

“Dediler ki: Sen bize yalnızca Allah’a ibadet etmemiz ve atalarımızın ibadet etmekte olduklarını terk etmemiz için mi geldin?” ⁶²⁸

Ayet onların Allah’a ibadetten imtina etmediklerini, fakat ibadeti tek ve bir olan Allah’a has kılmaktan yüz çevirdiklerini açıklıyor. Onlar Lâ ilâhe illallah’ın nefyettiği şeyleri nefyetmediler. İbadeti Allah’a has kılmayıp, yalnız O’na dua etmeyi kabul etmediklerinden dolayı azap üzerlerine vacip oldu. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın ayetinde olduğu gibi:

“Âd’ın kardeşini de hatırla; onun önünden ve ardından nice uyarıcılar gelip geçmişti. Hani o, Ahkaf’taki kavmini: ‘Allah’tan başkasına ibadet etmeyin; gerçekten ben sizin için büyük bir günün azabından korkarım.’ diye uyarmıştı.” ⁶²⁹

İşte bu Rasullerin üzerinde bir araya geldiği ihlâs kelimesidir ve onun sözü olan “kulluk etmeyin” Lâ ilâhe’nin manasıdır. “Ancak Allah’a” sözü ise ihlâs kelimesinde istisna tutulan şeydir. İşte bu Allah’ın hamdı ile onun manasını tahkik ettiği ve tüm rasullerin ümmetlerini ibadette şirkten uyardıkları, ibadeti yalnızca Allah’a has kılarak O’na hiçbir şeyi ortak koşmadan yapmalarını istedikleri şeydir. Onun manasını açıklamak için bizim zikrettiğimiz ayetler kâmil manada yeterlidir. Hamd ve minnet Allah’adır.

---

626 (Hud, 61)

627 (Hud, 84)

628 (Araf, 70)

629 (Ahkaf, 21)

İbadetin manasını açıklarken İbn Kayyım (*rahimehullah*) el-Kafiyetu's-Şafiye isimli eserinde şöyle demiştir:

*Rahmana ibadet onun sevgisinin amacıdır,
Kulunun boyun eğmesi ile beraber o iki kutuptur,
O ikisinin üzerinde senin için dönen bir ibadet vardır,
O iki kutup kıyam edesiye kadar döner,
Onun yörüngesi onun Rasulüne emrettiği emir iledir,
Şeytan, nefis ve heva ile değil...*

O, ibadetin aslını sünnete uygunluk olarak zikretti. Yani bir ibadetin sahih olması için sünnete uygun olması gerekir. İbn Kayyım (*rahimehullah*) onun iki kutbunu zikretti. Onlar da Allah'ı sevmek ve ona boyun eğme amacıdır. Bu iki amaç şirk girmesi ile yok olur, gider. Bu asıl da şirk ile batıl olur. Çünkü müşrik ibadet ettiği şeyi yani mabudunu seven ve ona boyun eğendir. Onun içinde şirk bulunduğu zaman asıl ifsat olur. O ikisinin içinde şirk yok olduğu zaman amaç gerçekleşir. Boyun eğme ve sevgi yalnız Allah ile sınırlanır. Meşru olan amellerin hepsi bundan dolayı salah olur. Bu salah da onun sözünde kastettiği şeydir.

O ikisinin üzerinde senin için dönen (bilinen) bir ibadet vardır. Bu şey ise salih amellerdir. Ameller ise ancak sünnete uygun olduğu zaman salih olur.

İşte bu, Fudayl b. İyad (*radiyallâhu anh*)'ın, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın Mülk suresi 2. ayeti hakkındaki sözünün açıklamasıdır:

“O ki hanginizin daha güzel amelde bulunacağını denemek üzere ölümü ve hayatı yarattı.” ⁶³⁰

Fudayl b. İyad (*radiyallâhu anh*)'a bu ayet okunup “En güzel amel hangisidir?” diye sorulduğunda o, “En ihlâslı ve en doğru olanıdır.” diye cevap verdi. Bunun üzerine oradakiler “Ey Ebu Ali! Amelin en ihlâslı ve en doğru olanı hangisidir?” diye tekrar sordular. Fudayl (*radiyallahu anh*), “Bir amel ihlâs ile yapılır ama doğru olmazsa kabul edilmez. Aynı şekilde doğru olur ihlâslı olmazsa, ihlâslı olana kadar

kabul edilmez. Bir amelin ihlâslı olması yalnız Allah için yapılması, doğru olması ise sünnete uygun olması anlamındadır.” diye cevap verdi.

Tevhidin kısımlarına gelince, onlar üç tanedir. Ulûhiyyet Tevhidi daha önce geçtiği gibi ibadet tevhididir. O, kulun gizli ve açık yaptığı söz ve ameller ile alâkalıdır. İbn Teymiyye (*rahimehullah*)nin dediği gibi: ibadet Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın sevip razı olduğu gizli ve açık söz ve amellerin hepsini toplayan isimdir. Kim ibadeti Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın dışındaki bir şeye sarf ederse şüphesiz ki o, Allah'a ortak koşmuş olur. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şirkten sakındırmak için rasuller göndermiş, kitaplar indirmiştir. Dünya ve ahiretin cezaları ise ondan tevbe etmeyen kimseler için tertip edilmiştir.

Allah birleştiği zaman bu tevhid; yönelme, talep ve irade tevhidi olarak isimlenir. Müşrikler bu tevhidi inkâr etmişlerdir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) nebisi Muhammed (*aleyhisselam*)'i tevhidi emretmesi ve tevhidin nefyettiği şirkten onları nehyetmesi için gönderdi. Müşrikler bundan yüz çevirdiler ve şirkte tutundular. Nebi (*aleyhisselam*) onlarla şirkte nefyetmek ve ibadeti yalnızca Allah'a has kılmak için cihad etti. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın ayetinde olduğu gibi:

“Aralarından kendilerine bir uyarıcının gelmesine şaşılar ve kâfirler; “Bu pek yalancı bir sihirbazdır! İlahları, tek ilah mı yaptı? Doğrusu bu tuhaf bir şeydir.” dediler. Onlardan ileri gelenler: Yürüyün, ilahlarınıza bağlılıkta direnin, sizden istenen şüphesiz budur.” ⁶³¹

İkinci kısmı ise, Rubûbiyyet Tevhididir. O, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın her şeyin rabbi, meliki olduğunu, onların hepsini yaratan ve işlerini düzenleyen olduğunu bilmek ve onu ikrar etmektir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın ayetinde dediği gibi:

“De ki: “Size gökten ve yerden rızık veren kimdir? Kulaklara ve gözlere malik kimdir? Ölüden diriye çıkaran ve diriden ölüyü çıkaran kimdir? İşleri yerli yerince yöneten kimdir?” Onlar: “Allah” diyeceklerdir. Öyleyse de ki: Peki siz yine de korkup sakınmayacak mısınız?” ⁶³²

---

631 (Sad, 4-6)

632 (Yunus, 31)

“De ki: “Eğer biliyorsanız, bu dünya ve onda bulunanlar kime aittir?” “Allah’a aittir” diyecekler. “Öyle ise siz hiç düşünüp taşınmaz mısınız?” de. “Yedi kat göklerin Rabbi, azametli Arş’ın Rabbi kimdir?” diye sor. (Bunlar da) “Allah’ındır” diyecekler. “Şu halde siz Allah’tan korkmaz mısınız?” de. “Eğer biliyorsanız, her şeyin melekûtu kendisinin elinde olan, kendisi her şeyi koruyup kollayan, fakat kendisi korunmayan kimdir?” diye sor. (Bunların hepsi) “Allah’ındır” diyecekler. “Öyle ise nasıl olup da büyüye kapılıyorsunuz?” de.”⁶³³

Buna benzer ayetler gerçekten Kur’an’da çoktur. Tevhidin bu kısmını ayetlerde de görüldüğü gibi müşrikler ikrar ediyorlardı.

Üçüncü kısma gelince, İsim ve Sıfat Tevhididir. Şüphesiz ki o, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın kendi nefsinı vasıflandırdığı ve Rasulün de Allah’ı tam ve kâmil sıfatlarla vasıflandırdığı tevhiddir. Bu sıfatları Allah (*subhânehû ve teâlâ*) kullarına öğretmiş, azametine, celâline layık olmayan sıfatları ise kendisinden nefyetmiştir. Bu nefiy ise kısımlara ayrılır. İbn Kayyım (*rahimehullah*) onu el-Kafiyetu’ş-Şafiye isimli eserinde zikretmiştir.

Önceki ve sonraki ehl-i sünnet vel cemaat âlimleri Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın azametine ve celâline layık olan sıfatları ta’til olmaksızın bir tenzihle ve benzetme olmaksızın bir ispatla bu tevhidi Allah için ispat ederler. İşte bu ve bundan önceki geçen çeşit, ilim ve itikad tevhididir. Tevhidin tarifine gelince; İbn Kayyım (*rahimehullah*) onu el-Kafiyetu’ş-Şafiye isimli eserinde şu sözleri ile tarif etmiştir:

*Sıdk ve ihlâs iki rükündür,
İşte bu tevhid binaların iki temeli gibidir,*

*İhlâsın hakikatinde istenilen tevhiddir,
Ve ikinci bir istek onunla yarışamaz,*

*Sıdk ise irade tevhididir,
Ve bu da tembellik ve gevşeklik yapmadan gayretle boyun eğmektir.*

Sonra tevhidin akabinde şunları dedi:

*Onun yolları için en mükemmel şey sünnettir,
Ve tevhid bir kimse için en büyük sultanın yoludur,*

*Sen de o kimselerin içinde biri ol,
Yani iman ve hakkın yolunda.*

Şeyhulislam İbn Teymiyye (*rahimehullah*) de ihlâs hakkında İbn Kayyım (*rahimehullah*)'ın zikrettiklerinin benzerini zikretti. O, "ihlâs Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın sevgisini ve rızasını istemektir." dedi.

Öğrenilmesi ve itikad edilmesi gereken faydalı ilme gelince, o önceki geçen ve zikredilen şeyleri kapsar. Bu üç kısımdır. İbn Kayyım (*rahimehullah*) onu el-Kafi-yetu's-Şafiye isimli eserinde zikretmiştir:

*İlim, hileden uzak dördüncüsü olmayan üç kısımdan ibarettir
Allah'ın sıfatları ve fiilleri
Keza Rahman'ın isimleri*

*Ve dinin kendisi olan emir ve yasaklar hakkındaki ilimlerdir
Ve mükâfatı da kıyamet günündedir*

Bu zikrettiğimiz şeyler ile de cevap tamamlanmış oldu. Salât ve selam Muham-med (*aleyhisselam*)e, onun ailesine ve ashabına olsun.

Şeyh Abdurrahman b. Hasan (rahimehullah)'ın, ihlas kelimesinin manasının bilinince söyleyen kişiye fayda vereceğine dair risalesi.

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Allah sana rahmet etsin bil ki, ihlâs kelimesi olan Lâ ilâhe illallah bu kelimeyi söyleyen kimseye ancak manasını bildiği zaman fayda verir. Bu kelime Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın dışındaki her şeyden ilahlığı nefyetmek, ibadette şirkten beri olmak ve ibadet çeşitlerinin hepsini Allah'a yapmak demektir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın ayetinde dediği gibi:

“De ki: Ey kitap ehli! Bizimle sizin aranızda ortak bir kelimeye gelin! Allah’tan başkasına ibadet etmeyelim, hiçbir şeyi O’na ortak koşmayalım, bir kısmımız bir kısmınızı Allah’tan başka rabler edinmesin!” ⁶³⁴

“Sizin ve bizim aramızdaki ortak şey” den maksat, şirki terk edip, ibadeti Allah’a has kılma noktasında sizler ve bizler eşit olacağız demektir.

Allah’ın halili İbrahim (*aleyhisselam*) şöyle demiştir:

“Hani İbrahim babasına ve kavmine demişti ki: “Şüphesiz ben sizin ibadet etmekte olduğunuz şeylerden uzağım. Beni yaratan başka. Gerçekten O, beni hidayete kavuşturacaktır.” Ve bunu belki dönerler diye ardında kalıcı bir kelime olarak bıraktı.” ⁶³⁵

İşte bu Lâ ilâhe illallah kelimesinin manasının hakikatidir. O, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın dışında ibadet edilen her şeyden beri olmak ve Allah’ı birleyerek ibadeti

---

634 (Âli İmran, 64)

635 (Zuhruf, 26-28)

O'na has kılmaktır. Bu ayetlerin üzerinde delalet ettiği şey tevhid ve onun içerisindeki şeylerin manasıdır.

Kim onun manasını araştırır öğrenirse, o bu konuda ilim sahibi olur. Bu kimse bugün onun manasından cahil olup da, kendini ilme nispet eden insanların çoğuna muhalif olarak bu kelimenin manası hakkında ilim sahibi olur.

Kişi bunu bildiği zaman reddetmeye zıt olması için bu kelimenin delalet ettiği şeyleri kabul etmesi gerekir çünkü bu kelimeyi söyleyen ve anlamını bilen kimse-lerin çoğu onu kabul etmiyorlar. Yani bu kelimenin gerekliliklerini yerine getirmiyorlar. Arap müşrikleri ve onlara benzeyen kimselerin hali aynı bunun gibidir. Onlar bu kelimenin anlamını, gerektirdiği şeyleri biliyor ama onu kabul etmiyorlardı. Bundan dolayı da onların malları ve kanları tevhid ehline helal olmuş oldu. Şüphesiz ki onlar Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dediği gibidirler:

“Çünkü onlara: Allah’tan başka ilah yoktur, denildiği zaman kibirle direnirlerdi. “Mecnun bir şair için biz ilahlarımızı bırakacak mıyız?” derlerdi.” ⁶³⁶

Onlar Lâ ilâhe illallah'ın yani tevhid kelimesinin Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışında ibadet edilen şeyleri terk etmeyi vacip kıldığını biliyorlardı.

Şirke zıt olması için ihlâs gereklidir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın ayetinde dediği gibi:

“De ki: Bana, dini Allah’a halis kılarak O’na kulluk etmem emrolundu. Bana Müslümanların ilki olmam emrolundu.

De ki: Rabbime karşı gelirim, doğrusu büyük günün azabından korkarım. De ki: Ben dinimde ihlâs ile ancak Allah’a ibadet ederim. (Ey Allah’a eş koşanlar!): Siz de O’ndan başka dilediğinize tapın!” ⁶³⁷

---

636 (Saffat, 35-36)

637 (Zümer, 11-15)

Utban hadisinde ise “Lâ ilâhe illallah diyen ve bununla Allah'ın rızasını uman kimse” şeklinde geçmiştir.

Sevginin zıddı olan şeylere karşılık olarak muhabbet gereklidir. Bu kelimeyi söyleyen kimseye bilgi ve kabul yeterli olmaz. Bunun yanında ihlâs (tevhid) kelimesinin üzerine delalet ettiği şeyleri de sevmesi gereklidir. Kim Allah'ı severse dinini de sever. Kim de Allah'ı sevmezse dinini de sevmez. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın, ayetinde dediği gibi:

“İnsanlardan öyleleri vardır ki Allah'tan başka eşler edinirler de onları Allah'ı sever gibi severler. İman edenlerin ise Allah'ı sevmeleri daha güçlüdür.” ⁶³⁸

Onların sevgisi Allah'a ve O'nun dinine has oldu. Onlar Allah'ı ve O'nun dinini dost edindiler. Allah'ı ve O'nun sevdiği kimseleri sevip, O'nun buğzettiği kimselere buğzettiler.

Hadiste; “Din, sevmek ve buğzetmektir.” buyrulmaktadır. Bundan dolayı Allah Rasulünün (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) kula nefsinden, çocuğundan, babasından ve insanların hepsinden daha sevgili olması vacip olmuştur. Şüphesiz ki Lâ ilâhe illallah'a şahitlik etmek Muhammedun Rasulullah'a da şahitlik etmeyi ve Rasule tabi olmayı gerekli kılar. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın ayetinde dediği gibi:

“De ki: Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Muhakkak ki Allah Gafur'dur, Rahim'dir.” ⁶³⁹

Aynı şekilde Lâ ilâhe illallah'ın şartlarına boyun eğmek gerekir. Bu da Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın farz kıldığı şeylerle amel etmek ve haram kıldığı şeyleri ise terk etmektir. Böylece şirkin nefyedilmesi de gerekli olmuş olur. Muhakkak ki din iddia eden kimselerin çoğu bunu önemsemediler, emir ve nehiyleri küçümseyip hafife aldılar.

---

638 (Bakara, 165)

639 (Âli İmran, 31)

İslam'ın hakikati kulun kalbiyle ve azaları ile Allah'a teslim olmasıdır. Tevhid ve itaatle Allah'a boyun eğmesidir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın ayetinde dediği gibi:

“Hayır! Kim özü iyilik dolu olarak yüzünü Allah'a tertemiz döndürür ve teslim ederse, işte onun Rabbi katında ecridir.” ⁶⁴⁰

“İyi davranışlar içinde kendini bütünüyle Allah'a veren kimse, gerçekten en sağlam kulpa yapışmıştır.” ⁶⁴¹

Amelin güzel olması, ihlâs ile yapılması ve Rasulün şeriatına uygun olması gerekir.

Aynı şekilde şek ve şüpheyi zıt olması için bu kelimeyi söyleyen kimse için yakın gereklidir. Sahih hadiste geçtiği gibi:

“İçinde şüphe olmaksızın kalbiyle ona yakinen inan kimse...”

Kim böyle olmazsa bu kelime ona fayda sağlamaz.

Yalanın zıddı olan sıdk gereklidir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın ayetinde dediği gibi:

“Onlar kalplerinde olmayan şeyi dilleriyle söylerler.” ⁶⁴²

Bu kelimenin manasını bilen, onu kabul eden, bu kelimeyi söyleyen kimseye dinin vacip kıldığı şeyleri bilen ve onun gerekleri ile amel eden kimse sadıktır. Bu kelime ancak bu şartlar bir araya toplandığı zaman sahih yani doğru ve makbul olur. Başarı yalnız Allah ile dir.

Allah ona rahmet etsin, Şeyh ona olan cevabında şöyle dedi:

---

640 (Bakara, 112)

641 (Lokman, 22)

642 (Fetih, 11)

Bizler insanların çoğunun cahil olduğu Lâ ilâhe illallah'ın manası hakkında senin bildiğin ve zikrettiğin şeylerden dolayı çok mutlu olduk. İnsanların çoğu bu kelimayı lafız olarak söylüyor ama manasını inkâr ediyorlar. Sen şu altı veya yedi emre dikkat et! Kul nifak ve küfürden ancak onların bir araya gelmesi ve onun gerekleri ile amel etmesi halinde kurtulur. Kulun dili ve kalbi ilim, amel, itikad, kabul, muhabbet ve inkiyad bakımından birbirine uygun olduğu zaman o kişi Müslüman olur.

Cahilliğe zıt olsun diye ilim gereklidir. Şirke zıt olması için ihlâs gereklidir. Müşriklere ve münafıklara zıt olması için yalanın zıddı olan sıdk gereklidir. Şek ve şüphenin zıddı olan yakın gereklidir. Muhakkak ki kişi bu kelimayı söylüyor ama onun manası hakkında şüpheyi düşüyor. Tiksinmenin zıddı olarak muhabbet gereklidir. Reddetmenin zıddı olarak kabul gereklidir. Kişi onun manasını biliyor ama müşriklerin hali gibi onu kabul etmiyor.

Şirki ve onun gereklerini terk etmek için inkiyad (boyun eğmek) gereklidir. Yani İslam ve iman için belirlenmiş haklara boyun eğip teslim olmak gerekir. Her kim bu zikretmiş olduğum şeylerin hakkını yerine getirirse Lâ ilâhe illallah'da bir mevki edinmiş olur. Lâ ilâhe illallah'ın manasını öğrenmede gayret sarf eden kimse için bu kelime onun dininde bir basiret, furkan, hidayet ve istikamet olur.

Allah ona rahmet etsin, Şeyh Abdurrahman b. Hasan şöyle dedi:

Dinde ilim sahibi olmayan kimse, Lâ ilâhe illallah kelimesinde "Lâ" ile istisna tutulan şeyin, Lâ'nın ismindeki nefyedilenlerin geneline girdiğini zannetti. İşte bu birçok yönden hatadır.

Birincisi: Şüphesiz ki nefiy ispatın zıddıdır. Nefiy ve ispat cümlede bir araya gelirse iki zıt şeyin arası birleştirilmiş olur. Nefiy ve ispat asla bir araya gelmez. Bu ikisinin arasının birleştirilmesi asla mümkün değildir.

İkincisi: Muhakkak ki cinsini nefyeden Lâ'nın bir ismi bir de haberi olması gerekir. Onun isminin faydası (anlamı) ancak haberi ile tamamlanır. Haber faydayı tamamlayan kısımdır. Lâ nefiy harfidir. İlah ise onun ismidir ve fetha üzere mebnidir. Haber ise mukadderdir (gizlidir). O da doğrulandığı üzere haktır (yani Kelime-i Tevhidin aslı Lâ ilâhe hakkun illallah'tır).

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın ayetinde dediği gibi:

“Çünkü Allah, hakkın ta kendisidir.” ⁶⁴³

Haber manayı vasfederken ismi de teyit eder. Muhakkak ki ilahlığı da ilahlığı hak etmeyen şeylerden nefyedip ilahlığı hak edene özel kılar. Bunun faydası ise hak olan ilahı olumsuz olandan ayırmak, olumsuz kılınan şeyin ayrıntısını anlatıp onun hakikatini yok etmek içindir. Bu da anlamak isteyen kimse için gayet açıktır. Haberde istisna tutulan şey müstesnanın hakikatini teyit eder. Buradaki müstesna Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'tır. O kendisinden başka ibadet edilen her şeyin dışındadır. O'nun dışında ibadet edilen her şey nefiy harfi olan Lâ ile olumsuz kılınmıştır. Bu olumsuzluk, hakkı olmaksızın ilah edinilen her şeyin üzerine yöneltilmiştir. Hak olan ilaha gelince O, sabit deliller ile yok olmaksızın ilahlığı ispat edilendir.

Üçüncüsü: Muhakkak İbrahim (*aleyhisselam*)'in sözünü anlatan şu ayet nefiy ve ispat manası ile gelir.

“Hani İbrahim babasına ve kavmine demişti ki: “Şüphesiz ben sizin ibadet etmekte olduğunuz şeylerden uzağım. Beni yaratan başka. Gerçekten O, beni hidayete kavuşturacaktır.” Ve bunu belki dönerler diye ardında kalıcı bir kelime olarak bıraktı.” ⁶⁴⁴

Bu ayette nefiy ve ispat anlamına gelen şeyler Lâ ilâhe illallah'tır. Bir Müslümanın kalbinde İbrahim (*aleyhisselam*)'in onu yaratan mabudundan teberri ettiğine inanması caiz olmaz. Onun “Muhakkak ki ben beriyim.” sözü daha sonra “illa” sözü ile açıklanıp kesinliğe kavuşturulmuştur. Bu kelimeyi ve manasını bilen bir Müslümanın yukarıda anlatılan yanlışlığa itikad etmesi olmaz. Müslümanın itikad etmesi gerekli olan gerçeği Allah (*subhânehû ve teâlâ*) İbrahim (*aleyhisselam*) ile ikrar etmiştir. Şüphesiz ki İbrahim (*aleyhisselam*) ibadeti tek başına hak eden Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışında kavminin ibadet ettiği her şeyden teberri etmiş ve onların ibadet ettiği şeyden Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ı istisna tutmuştur. Çünkü

---

643 (Hacc, 62)

644 (Zuhruf, 26-28)

onlar hem Allah'a hem de Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışındaki şeylere ibadet ediyorlardı. Kur'an'da bunun üzerine delil olacak ayetler çoktur. Tevhid ayetlerinde bu açıkça görülmektedir. Ayrıca Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın İbrahim (*aleyhisselam*)'in kavmi için söylediği sözlerin bulunduğu ayetleri gibi:

“Bir takım uydurma yalanlar için mi Allah'tan başka ilahlar istiyorsunuz? Âlemlerin Rabbi hakkındaki zannınız nedir?”⁶⁴⁵

“Sizden de Allah'tan başka dua ettiklerinizden de ayrılıyor ve yalnız Rabbime dua ediyorum.”⁶⁴⁶

“(İçlerinden biri şöyle demişti:) “Mademki siz onlardan ve onların Allah'ın dışında tapmakta oldukları varlıklardan uzaklaştınız...”⁶⁴⁷

Fakat kör cahil olan kimseyi cahilliğine bağlı görürsün.

“Bir kimseye Allah nur vermemişse, artık o kimsenin aydınlıktan nasibi yoktur.”⁶⁴⁸

Salât ve selam Muhammed (*aleyhisselam*)'in üzerine olsun...

---

645 (Saffat, 86-87)

646 (Meryem, 48)

647 (Kehf, 16)

648 (Nur, 40)

Kelime-i Tevhid'in büyük manası hakkında Abdurrahman b. Hasan'ın mektubu

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah içindir. Akıbet muttakilerindir. Salât ve selam Rasullerin seyyidi Muhammed (*aleyhisselam*)'ın, onun ailesinin ve ashabının üzerine olsun.

Abdurrahman b. Hasan'dan imam-ul mükerrem olan Faysal'a.

Allah onu tevhid ile yüceltsin, şirk ve ilhad ehlinin şüphelerinden korusun. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın selamı, rahmeti ve bereketi sizin üzerinize olsun.

Bundan sonra; bil ki Lâ ilâhe illallah'ın büyük bir manası vardır. İman ve İslam ehlinin kalbi onunla aydınlanır. İlkinden sonuncusuna kadar bütün peygamberler bunun için gönderilmiştir. Yaratılanlar bundan dolayı (tevhid için) yaratılmıştır. Kur'an başından sonuna kadar bu kelimenin manasını açıklamıştır. Biz de Kur'an'ın ve İslam âlimlerinin bu kelimenin manası hakkında zikrettikleri delilleri zikredeceğiz. Senin önünde İbn Kesir (*rahimehullah*)'ın Kâfirun suresi hakkındaki sözleri vardır.

“De ki: Ey kâfirler” ⁶⁴⁹

O, bu sureyi, müşriklerin yapmış oldukları amellerden beri olma suresi olarak zikretti. Muhakkak ki Kureyşliler Allah Rasulünü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir sene kendi ilahlarına ibadet etmeye, bir sene de Allah'a ibadet etmeye davet etmişlerdi. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) da bu sureyi indirdi ve müşriklerin din saydığı şeylerin hepsinden teberri etmeyi emretti. Dedi ki:

“Ben sizin ibadet ettiklerinize ibadet etmem” ⁶⁵⁰

Yani putlara ve Allah’a ortak koştukları şeylere ibadet etmeyeceğini söyledi.

“Siz de benim ibadet ettiğime ibadet edecek değilsiniz.” ⁶⁵¹

İşte O bir ve tek olan Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’dır. Bundan dolayı Lâ ilâhe illallah Muhammedun Rasulullah İslam kelimesi oldu. Müşrikler ise Allah’tan başka varlıklara ibadet ediyorlardı.

Ben derim ki; bu kerim sure müşriklerin ibadet ettiği putlardan teberri etmenin delilidir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) nebisine müşriklerin dininden ve putlarından Lat, Menat, Uzza ve onların dışındaki putlardan beri olmasını emretti. Allah (*subhânehû ve teâlâ*), halili İbrahim (*aleyhisselam*) hakkında şunları haber verdi. O babasına ve kavmine şöyle dedi:

“Hani, babasına ve kavmine: “Siz neye ibadet ediyorsunuz?” demişti. Demişlerdi ki: “Putlara ibadet ediyoruz, bunun için sürekli onların önünde bel büküp eğiliyoruz.” Dedi ki: “Peki dua ettiğiniz zaman onlar sizi işitiyorlar mı? Ya da size bir yararları veya zararları dokunuyor mu?” Dedi ki: Şimdi neye ibadet ettiğinizi gördünüz mü? Hem siz, hem de eski atalarınız. İşte bunlar, gerçekten benim düşmanımdır; yalnızca âlemlerin Rabbi hariç.” ⁶⁵²

O onların önde gelenlerine ve putlarına olan düşmanlığını açıklamış, âlemlerin Rabbi olan Allah’ı bundan müstesna tutmuştur. Çünkü onlar Allah’a ibadet etmelerinin yanı sıra Allah ile beraber putlara da ibadet ediyorlardı.

İbrahim (*aleyhisselam*) hak olan mabudu istisna tutmuştur. O mabud ki ibadet yalnızca O’na yapıldığı zaman sahih olur. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) İbrahim (*aleyhisselam*)’in kavmine söylediklerini bize haber vermiştir:

---

650 (Kâfirun, 2)

651 (Kâfirun, 3)

652 (Şuara, 70-77)

“Bir takım uydurma yalanlar için mi Allah’tan başka ilahlar istiyorsunuz?” ⁶⁵³

Onun, kavmine şöyle dediğini de haber verdi:

“Hani İbrahim babasına ve kavmine demişti ki: “Şüphesiz ben sizin ibadet etmekte olduğunuz şeylerden uzağım. Beni yaratan başka. Gerçekten O, beni hidayete kavuşturacaktır.” Ve bunu belki dönerler diye ardında kalıcı bir kelime olarak bıraktı.” ⁶⁵⁴

İşte bu hak ehlinin icmâsı ile Lâ ilâhe illallah’tır. Bu, İbrahim (*aleyhisselam*)’ın, onların Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dışında ibadet etmiş oldukları şeylerden beri olduğu anlamına gelir. Onun “Muhakkak ki ben sizin ibadet etmekte olduğunuz şeylerden uzağım.” sözü nefyin manası olan Lâ ilâhe’dir. Onun “Beni yaratan başka” sözü ise illallah’ın manasıdır. İşte bu senin gibi, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın kendine Lâ ilâhe illallah’ın manasını öğretmiş olduğu kişi için yeterli bir açıklamadır. İşte bu kelimenin yani Lâ ilâhe illallah’ın içindeki bu manayı müşrikler biliyorlardı. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın da ayetinde dediği gibi:

“Çünkü onlara, Allah’tan başka ilah yoktur, denildiği zaman kibirle direnirlerdi.” ⁶⁵⁵

Onlar Lâ ilâhe illallah’ın, onların ibadet etmekte oldukları putları terk etmek anlamına geldiklerini biliyorlardı. Rasullerin düşmanlarına varıncaya dek bütün fırkalar bu kelimenin manasını biliyordu. Ad kavminin dediği gibi:

“Dediler ki: “Sen bize yalnızca Allah’a ibadet etmemiz ve atalarımızın ibadet etmekte olduklarını terk etmemiz için mi geldin?” ⁶⁵⁶

---

653 (Saffat, 86)

654 (Zuhruf, 26-28)

655 (Saffat, 35)

656 (Araf, 70)

O, onlardan babalarının ibadet ettiği şeyleri terk etmelerini istemişti. Bundan dolayı Lâ ilâhe illallah'ın manası, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışında ibadet edilen gerek put gerek başka bir şey olsun her şeyi olumsuz kılmaktır. Bu Nuh (*aleyhisselam*)'un kavminin içerisinde şirkin başlamasından kıyamete kadar bu şekildedir. İlim ehlinin çoğunluğu bu kelimenin manasını biliyor ve ona teslim oluyorlar yani iman ediyorlar. Ayrıca Hariciler, Rafizîler, Mutezile, kelamcılar, Eş'ariler, Keramiler ve Maturidiler de aynı şekilde bu kelimeyi ve manasını biliyordu. Ancak onlar Lâ ilâhe illallah ile amel etme noktasında ihtilaf ettiler. Onlardan bir kısmı bu mananın insanların hakkından olduğunu zannettiler. Onlar yanıldılar ve onlara şirkin hakikati gizli kaldı.

İttihad ehli ve felsefecilere gelince, onlar bu kelimenin manasını söylemez, ona teslim de olmazlar. Aksine onlar şöyle der:

Muhakkak ki Lâ ilâhe illallah ile nefyedilen şeylerin hepsi farklı şeylerde değil tek bir şeyde bulunur. O da Allah'tır. Allah hem menfi hem müspettir."

Onlar mezheplerini bunun üzerine bina ettiler. Böylece insanların küfür bakımından en şiddetlileri oldular. Onların sözleri, muhakkak ki Allah mutlak vücut sahibidir ve ne put ne de başka bir şey onun dışına çıkmaz, demektir.

Onların bu sözleri vahdet-i vücut ehlinin sözlerine benzer. Onların yanında Allah tek bir vücuttur. Nefyedilen şeylerin tamamı ve illallah sözü ile müspet kılınanın onların yanında bir olduğunu söylerler. Bu iki grubun yanında yaratan ile yaratılanın arasında bir fark yoktur. İbadet eden ile ibadet edilen arasında bir fark yoktur. Onların yanında her şey put da olsa, başka bir şey de olsa Allah'tır ve her şey Allah ile birleşmiştir.

Benim sözümü al ve ona yönel! Allah seni muvaffak kılsın. Böylece Allah'ı hamdı ile bilmiş olursun. Onların sözlerinde kastettikleri şey menfi olanların hepsinin başka şeylerde değil de tek bir şeyde toplanmış olmasıdır. ⁶⁵⁷

Şüphesiz ki Lâ'nın takdir edilen haberi mevcuttur. Bu kelime varlığın tekrarı için konulmamıştır. Bu kelime ancak şirki nefyetmek, ondan beri olmak ve tevhidin

657 (Yani Allah'ın ilahlığının nefyettiği her şeyi (hâşâ) geri Allah ile birleştirmişlerdir.)

şirkten ayrılması için konulmuştur. Açık ve muhkem ayetler ve ilkinden sonuncusuna kadar rasullerin daveti bunun üzerine delildir.

Lâ'nın haberinin takdiri mevcuttur. Bu iki topluluğun mezhebi bunun üzerinde vuku bulur. Allah onlara şu sözlerinin üzerine lanet etsin! Onlar, muhakkak ki Allah mevcuttur ve ancak Allah ile vücut bulunur, derler. Bu sözün manası, bir tek şeyin dışında başka bir şeyde vücut bulunmaz, demektir. İşte böylece Lâ ilâhe illallah'ın üzerine delalet ettiği Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışındaki ibadet edilen mabudların hepsinin nefyinin manasını değiştirir. Nefyedilen şey ise bu kelimenin hakikatidir. Mesih İsa (*aleyhisselam*)'nın sözünde olduğu gibi:

“Seni tenzih ederim, hakkım olmayan bir sözü söylemek bana yakışmaz.” ⁶⁵⁸

Şüphesiz ki Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışında ibadet edilen her şeyin batıl olduğunda şüphe yoktur. Lâ ilâhe illallah ile nefyedilen şey ise batıl ilahlardır. “İlla” ile istisna tutulan şey ise Allah'tır. Buna Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın Hacc suresindeki ayeti delildir:

“Böyledir. Çünkü Allah, Hakkın ta kendisidir. O'nun dışındaki taptıkları ise batılın ta kendisidir.” ⁶⁵⁹

Lokman suresinde Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“Çünkü Allah, Hakkın ta kendisidir, O'ndan başka taptıkları ise hiç şüphesiz batıldır.” ⁶⁶⁰

Onun “Çünkü Allah Hakkın ta kendisidir” sözü “illa” ile istisna tutulan Allah demektir. O Haktır. O'nun “Ondan başka taptıkları ise batılın ta kendisidir” sözü ise “Lâ ilâhe” ile nefyedilen şeydir. Bunun sonrasında cahillerin üzerinde bir aldatmaca ve ihlâs kelimesinin manasında üzerlerine girdirilmiş bir şüphe vardır. Onlar Rasullerin geldiği şeyi defetmek için akli ve nakli şeyleri kullanarak büyüklendiler.

---

658 (Maide, 116)

659 (Hacc, 62)

660 (Lokman, 30)

Allah'tan bizim ve sizin için, sapıkların sapıklığından, dalalette olanların dalaletlerinden, cahillerin cahilliğinden kurtarıp aydınlatacak bir ilim vermesini istiyoruz. Hadiste Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), "Ya Rabbi! Beni hidayet ettikten sonra kalbimi eğriltme." demiştir.

Ebu Bekir Sıddık (*radiyallahu anh*) ise akşam namazının son rekâtında şöyle derdi:

"Rabbimiz, bizi doğru yola ilettikten sonra kalplerimizi eğriltme! Bize katından bir rahmet bahşet. Şüphesiz Vehhab olan sensin, yalnız sen!" ⁶⁶¹

Allah'a hamdolsun; işte bu, batılın batıllığı ve tevhidin beyanı için yeterlidir. Salât ve selam Muhammed (*aleyhisselam*)'e, onun ailesine ve ashabına olsun.

İslam'ın mücerret bir dava, kuru kuruya söylenen bir söz olmadığına dair Şeyh Abdurrahman b. Hasan'ın risalesi.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Abdurrahman b. Hasan, Ali b. Hüseyin ve İbrahim b. Yusuf'dan, kardeşlerimizden bu kitaba ulaşan kimselere... Allah bizleri ve onları dinde fıkıh sahibi olmakla, imanla ve yakınle rızıklandırınsın. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın selamı, rahmeti ve bereketi sizin üzerinize olsun.

Sonra; bizler sizlere gizlide ve açıkta, şهادette ve gaybda Allah'tan korkmanızı nasihat ediyoruz. Sizlere Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın sizleri ve bizleri onunla nimetlendirdiği, sizin için din olarak kendisinden razı olduğu İslam dinini anlatacağız. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim, üzerinize olan nimetimi tamamladım ve sizin için din bakımından İslam'dan razı oldum.” ⁶⁶²

Allah hiç kimseden onun dışındaki bir dini kabul etmez. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın dediği gibi:

“Kim İslam'dan başka bir din ararsa, ondan asla kabul edilmeyecektir. Muhakkak ki o ahirette de hüsrana uğrayanlardandır!” ⁶⁶³

İslam mücerret bir dava, kuru kuruya söylenen bir söz değildir. Onun manası ancak tevhid ile Allah'a boyun eğmek, yönelmek, ulûhiyyeti ve rubûbiyyeti O'nun dışındaki her şeyden soyutlayıp yalnızca O'na has kılmak demektir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın da ayetinde dediği gibi:

---

662 (Maide, 3)

663 (Âli İmran, 85)

“Artık kim tağutu tekfir edip Allah’a iman ederse muhakkak kopması olmayan sapasağlam bir kulpa yapışmıştır.” ⁶⁶⁴

“(Rasulüm!) Sen yüzünü hanif olarak dine, Allah insanları hangi fıtrat üzere yaratmış ise ona çevir. Allah’ın yaratışında değişme yoktur. İşte dosdoğru din budur; fakat insanların çoğu bilmezler. Hepiniz O’na yönelerek O’na karşı gelmekten sakının, namazı kılın; müşriklerden olmayın. Dinlerini parçalayan ve bölük bölük olanlardan (olmayın. Bunlardan) her fırka, kendilerinde olan ile böbürlenmektedir.” ⁶⁶⁵

“Oysa onlar, dini yalnızca O’na halis kılan Hanifler olarak sadece Allah’a ibadet etmek, namazı dosdoğru kılmak ve zekâtı vermekten başkasıyla emrolunmadılar.” ⁶⁶⁶

“Hüküm, yalnızca Allah’ındır. O, kendisinden başkasına ibadet etmemenizi emretmiştir. Dosdoğru din işte budur.” ⁶⁶⁷

Allah, rasullerini bu din ile göndermiş, kitaplarını onunla indirmiştir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın şu ayetinde olduğu gibi:

“Senden önce hiçbir rasul göndermedik ki ona: “Benden başka ilah yoktur; şu halde bana kulluk edin.” diye vahyetmiş olmayalım.” ⁶⁶⁸

“De ki: Ben de ancak sizin gibi bir insanım. Bana ilahınızın bir tek ilah olduğu vahyolunuyor. Artık O’na yönelin, O’ndan mağfiret dileyin. Ortak koşanların vay haline!” ⁶⁶⁹

İlah; gizli ve açık ibadet çeşitlerinde yani istiane, tevekkül, tazim, reca, muhabbet ve bunun gibi şeylerde kalbin ibadet ettiği şeydir.

---

664 (Bakara, 256)

665 (Rum, 30-32)

666 (Beyyine, 5)

667 (Yusuf, 40)

668 (Enbiya, 25)

669 (Fussilet, 6)

Tevhid ise ulûhiyyette Allah'ı birlemektir. Onun açıklaması daha önce geçmiştir. Bu ancak gizlide ve açıkta müşriklerden ve şirkten beri olmakla hâsıl olur. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın Haniflerin imamı İbrahim (*aleyhisselam*)'ın sözünde zikrettiği gibi:

“Hani İbrahim babasına ve kavmine demişti ki: “Şüphesiz ben sizin ibadet etmekte olduğunuz şeylerden uzağım.” 670

“Ey kavmim! Ben sizin şirk koştüğunuzdan uzağım.” demişti. “Muhakkak ki ben Hanif olarak yüzümü gökleri ve yeri yaratana çevirdim ve ben müşriklerden değilim.” 671

Sen onların müşriklerden uzaklaşmaya nereden ve nasıl başladıklarını incele. İşte bu nokta Lâ ilâhe illallah'ın ve onun asıllarının manasıdır. Bu kelimenin tevhidi ispat ve şirki nefiyde ihlâs kelimesinin gerektirdiği şeyleri bilmeksizin, bu kelimeyi sadece dil ile söylemek yoktur. Münafıklara benzeyen cahil kimseler onun manasını bilmeksizin ve onun gereklerini yerine getirmeksizin onu sadece dil ile söylerler. Bunun için bu kelimeyi dil ile ikrar edenleri çok görürsün. Ona, sadece Allah'a dua edilir, yalnızca Allah'a ibadet edilir denildiği zaman bu sözden dolayı kızar ve kinlenir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetinde olduğu gibi:

“Allah, tek olarak anıldığı zaman, ahirete inanmayanların içlerine sıkıntı basar. Ama Allah'tan başkası anıldığı zaman hemen yüzleri güler.” 672

Allah (*subhânehû ve teâlâ*), nebisi Muhammed (*aleyhisselam*) için şöyle dedi:

“Hakka yönelerek yüzünü dine doğru yönelt ve sakın müşriklerden olma. Allah'tan başka, sana yararı da zararı da olmayan şeylere dua etme. Eğer böyle yaparsan, o takdirde şüphesiz ki sen zalimlerden olursun.” 673

---

670 (Zuhruf, 26)

671 (En'am, 78-79)

672 (Zümer, 45)

673 (Yunus, 105-106)

Hanif ise Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışındaki her şeyden yüz çevirip yalnızca Allah'a yönelen ve onu kabul edendir. Şüphesiz ki Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle demiştir:

“O halde yalnız bana kulluk edin.” ⁶⁷⁴

Bu ve benzeri ayetlerde olduğu gibi amel edilecek şeyin öne geçirilmesi, özel kılınmasına işarettir.

Allah ona rahmet etsin, el-İmad İbn Kesir Bakara suresi yüz otuzuncu ayetinin manası hakkında şöyle dedi:

“Bu ayette Haniflerin imamına yani İbrahim'in milletine karşı çıkan muhaliflere ve müşriklere bir reddiye vardır; çünkü o, Rabbini birleyerek tevhidi açıkça ortaya koydu. İnsanları Allah'ın dışındaki bir şeye davet etmedi. Rabbine hiçbir şeyi ortak koşmadı. Onun dışında ibadet edilen her şeyden teberri etti. Bulunla yani tevhid ile kavmine muhalefet etti. Öyle ki babasından bile teberri etti.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şu ayetinde onu şöyle zikretti:

“Sizden de Allah'tan başka dua ettiklerinizden de ayrılıyor ve yalnız Rabbime dua ediyorum. Umarım ki Rabbime dua etmekle bahtsız olmam.” İşte onlardan ve Allah'tan başka ibadet ettiklerinden ayrılınca biz ona İshak'ı ve Yakub'u armağan ettik ve hepsini de nebi kıldık.” ⁶⁷⁵

Ayet ilk olarak İbrahim (*aleyhisselam*)'in, kavminden teberri etmesi ile başladı ve onların ibadet ettikleri şeylerden yüz çevirmesi üzerine atıf yaptı. Kehf suresinde geçtiği gibi:

“(İçlerinden biri şöyle demişti) Mademki siz onlardan ve onların Allah'ın dışında tapmakta oldukları varlıklardan uzaklaştınız.” ⁶⁷⁶

---

674 (Ankebut, 56)

675 (Meryem, 48-49)

676 (Kehf, 16)

İşte bu tevhidin hakikatidir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) halili İbrahim (*aleyhisse-lam*)'in yaptığı şeyi tesis edip tamamlamaları için nebisi Muhammed (*aleyhisse-lam*)'e ve Mü'minlere yol gösterdi ve dedi ki:

“İbrahim ve onunla beraber olanlarda sizin için güzel bir örnek vardır. Hani kavimlerine demişlerdi ki: “Biz, sizlerden ve Allah dışında taptıklarınızdan uzağız. Sizi tanımıyoruz. Sizinle aramızda, siz Allah’a bir olarak iman edinceye kadar ebedi bir düşmanlık ve bir kin baş göstermiştir.” ⁶⁷⁷

İşte bu büyük asıl Millet-i İbrahim'dir (yani tevhiddir). Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bundan dolayı müşrikler ile cihad etmeyi şariat kılmıştır.

“Onların sizlerle topluca savaşması gibi siz de müşriklerle topluca savaşın. Ve bilin ki Allah muttakilerle beraberdir.” ⁶⁷⁸

İmam Ahmed'in İbn Ömer (*radiyallâhu anhumâ*)'den rivayet ettiğine göre Rasullullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Kıyamete yakın zamanda kılıçla gönderildim. Ta ki yalnızca ortağı olmayan Allah'a ibadet edilsin.”

Bununla beraber Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Nebisini ve Mü'min kullarını müşriklere güvenmekten, onlara itimat etmekten sakındırdı ve ayetinde şöyle dedi:

“Eğer seni sebatkâr kılmasaydık, gerçekten nerdeyse onlara birazcık meyledecektin. O zaman, hiç şüphesiz sana hayatın ve ölümün sıkıntılarını kat kat tattırırdık; sonra bize karşı kendin için bir yardımcı da bulamazdın.” ⁶⁷⁹

“Bir de zulmedenlere meyletmeyin, yoksa size ateş dokunur.” ⁶⁸⁰

---

677 (Mümteherine, 4)

678 (Tevbe, 36)

679 (İsra, 74-75)

680 (Hud, 113)

Zulümlerin en büyüğü Allah'a şirk koştur. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın dediğı gibi:

“Doğrusu şirk, büyük bir zulümdür.” ⁶⁸¹

“Ey iman edenler, düşmanımı ve düşmanınızı dostlar edinmeyin.” ⁶⁸²

Bilinen odur ki bu ayet Yahudi ve Hristiyanları değil, müşrikleri dost edinmekten sakındırmak için indirildi. Şüphe yok ki Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Mü'min kullarının üzerine müşriklerden beri olmayı, onlara karşı buğz ve kinlerini izhar etmelerini vacip kıldı. Allah Mü'minlere, müşriklere güvenip onlara dostluk göstermeyi haram kıldı.

Yine bilinen odur ki; müşrikler ilahlarının yaratan, rızık veren, onlara dua edenlerin işlerini düzenleyen olduklarını söylemiyorlardı. Onlar tüm bunları yapanın Allah olduğunu biliyorlardı. Onların şirkleri sadece sevgi ve ibadette idi. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın şu ayetinde dediğı gibi:

“İnsanlardan öyleleri vardır ki Allah'tan başka eşler edinirler de onları Allah'ı sever gibi severler. İman edenlerin ise Allah'ı sevmeleri daha güçlüdür.” ⁶⁸³

“Allah'tan başka kendisine kıyamete kadar cevap veremeyecek olan ve kendilerine yapılan duadan habersiz olan kimselere dua eden kişiden daha sapık kim olabilir? İnsanlar haşrolunduğı zaman, onlara düşman kesilirler ve ibadet etmelerini de inkâr edenler olurlar.” ⁶⁸⁴

“Hak olan çağrı (dua, ibadet) yalnızca O'na (olan) dır. Onların Allah'tan başka çağırdıkları ise, onlara hiçbir şeyle cevap vermezler. (Onların durumu) yalnızca,

---

681 (Lokman, 13)

682 (Mümtebine, 1)

683 (Bakara, 165)

684 (Ahkaf, 5-6)

ağzına gelsin diye, iki avucunu suya uzatan(ın boşuna beklemesi) gibidir. Oysa ona gelmez. Küfre sapanların duası, sapıklık içinde olmaktan başkası değildir.”⁶⁸⁵

“O’nu bırakıp da kendilerine taptıklarınız ise, bir çekirdek kabuğuna bile sahip değillerdir. Eğer onları (putları) çağırırsanız, sizin çağırmanızı işitmezler. Faraza işitseler bile, size cevap veremezler. Kıyamet günü de sizin ortak koşmanızı reddederler. (Bu gerçeği) sana, her şeyden haberi olan (Allah) gibi hiç kimse haber veremez.”⁶⁸⁶

Bu ayetlerde ibadette şirkin açıklaması vardır. İbadette Allah’a şirk koşmak müşriklerin dinidir. Kur’an onların sapkınlığının açıklanması, amellerinin boşa çıkması ve onların yaptıkları şeyler üzerine redleri kapsayan ayetler ile doludur. Bu ayetler sayılamayacak kadar çoktur. Bizim bazı muhkem ayetlerden zikrettiğimiz şeyler Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dininden nasibi olan akıl sahibi kimse için yeterlidir.

Ancak şirkin hakikatini bilmeyen, ondan yüz çevirmek için açık ve kesin olan delilleri anlamayan kimse tevhidi nasıl bilebilir ki? Kimin hali böyle ise, o oruç tutsa da, namaz kılsa da kendisinin Müslüman olduğunu zannetse de şirkten yüz çevirmediği sürece onda İslam’dan hiçbir şey yoktur.

Allah’ın kalbini İslam’a açtığı, tevhidin beyanına, Allah’ın zikrine kalbini veren, Allah’ın dışında ibadet edilip Allah’a ortak koşulan şeylerden sıyrılan, Allah’a ortak koşulan şeylerden ve onlara kulluk edenlerden beri olan kimseye gelince; o gönderilenlerin dinini yani peygamberlerin getirdiği şeyi (tevhidi) bilmiştir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle demiştir:

“Andolsun ki biz, “Allah’a kulluk edin ve tağuttan sakının.” diye (emretmeleri için) her ümmete bir peygamber gönderdik.”⁶⁸⁷

Tağut; kendisine ibadet edilme, bağlanılma ve itaat etme noktasında haddi aşan kul demektir.

---

685 (Ra’d, 14)

686 (Fatır, 13-14)

687 (Nahl, 36)

Ayrıca kul; Allah'ın kitabında zikrettiği, kulun yaptığı zaman Allah'ın sevip razı olduğu ibadet çeşitlerini tedebbür edip düşünmeyi artırdığında bu ibadet çeşitlerinden bir tanesini dahi Allah'ın dışında ki bir varlığa yapan kişinin Allah'a ortak koşmuş olduğunu bilir.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) ayetinde şöyle demiştir:

“De ki: Ben, yalnızca sizin gibi bir beşerim. Bana, ilahınızın, sadece bir ilah olduğu vahyolunuyor.” ⁶⁸⁸

İbadetin tarifi ise; Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın ve Rasulünün sevdiği açık ve gizli yapılan söz ve amellerin hepsidir. Sizler bunları akledip anladığınızda bugün vuku bulan ve dine isabet eden musibetleri bilirsiniz. Kuzey halkından gelen ve İslam olduklarını iddia eden kimselerin çoğunluğu putların ibadet edinilen ve ibadetin çeşitlerinde onlara yönelinen varlıklar olduklarını biliyorlar. Bu durum onların bel-delerinde mevcuttur. Onların yanında söz ve amel ile yapılan şirk vuku bulmuştur ama onlar bunu kötü görüp ondan nefret etmemişlerdir. Yani şirke ve onu işleyenlere hiçbir şey yapmamışlardır. Onları tanımıyor olanlar gibi davranmışlardır. Hâl-buki onlar Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın, Rasulünü tevhid ile gönderdiği şeyleri biliyor, ama Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın asla bağışlamayacağı büyük şirki inkâr etmiyorlardı. Bilakis bu kimseleri tazim ediyor, onlara ikramda bulunuyor, onların kadınları ile evleniyorlardı. Hangi dostluk bundan daha büyüktür? Hangi güven bundan daha açıktır? Nerede onların göstermesi gereken düşmanlık ve buğz? Bu, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın kullarına özellikle de akıl sahibi olan insanlara vacip kıldığı ve şariat yaptığı şey midir? Bu asırdan sonra gelen insanlar ıslah mı olacak yoksa şirk içinde mi kalacaklar?

*Abdurrahman b. Hasan'dan, gafletin cehennem ehlinin sıfatlarından
olduğuna dair bir mektup*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Abdurrahman b. Hasan'dan, Kasîma ehli olan kardeşlere. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın selamı ve rahmeti üzerinize olsun.

Bundan sonra bilin ki; Allah sizleri ve bizleri faydalı ilmi öğrenmeye ve onunla amel etmeye muvaffak kılsın. Sizler Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın Necd ehlini ibadette tevhid ile ve Allah'ın dışında ibadet edilen şeyleri terk etmek ile nimetlendirdiğini biliyorsunuz. Bu gerçekten büyük bir nimettir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Necd ehlini genelinden özeline kadar tevhid ve kıyamla ayrıcalıklı kıldı ama onlar bunun kadrini ve kıymetini bilemediler.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) kitabında gafleti yermiştir ve bunun cehennem ehlinin sıfatlarından olduğunu açıkça beyan etmiştir. Ateşten Allah'a sığınınız.

“İşte onlar gafillerin ta kendileridir.” ⁶⁸⁹

Şu ayetinde de iraz ehlini (yüz çevirenler) yermiştir:

“Kim de benim zikrimden yüz çevirirse, artık onun için sıkıntılı bir geçim vardır.” ⁶⁹⁰

Buradaki zikir Kur'an demektir. Sizler Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın sizi kendisi için yaratmış olduğu ibadeti ancak Kur'an ile bilebilirsiniz. Kur'an başından sonuna kadar ihlâs kelimesi olan Lâ ilâhe illallah'ı size açıklar. Bir kişinin islamı ancak bu

---

689 (Araf, 179)

690 (Taha, 124)

kelimenin üzerine delalet ettiği şeyleri bilmesi ile sahih olur. Bu da Lâ ilâhe illallah'ın ibadette şirkten nefyettiği şeyleri bilmek, şirkten ve onu işleyen kimselerden beri olmak, onlara düşmanlık göstermek, ibadeti yalnızca Allah'a has kılarak O'na hiçbir şeyi ortak koşmamak ve bunun üzerine dostluk göstermek ile mümkün olur.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın bu kelimeyi içerisinde açıkladığı ayetlerden biri de şudur:

“Hani İbrahim babasına ve kavmine demişti ki: “Şüphesiz ben sizin ibadet etmekte olduğunuz şeylerden uzağım. Beni yaratan başka. Gerçekten O, beni hidayete kavuşturacaktır. Ve bunu belki dönerler diye ardında kalıcı bir kelime olarak bıraktı.” ⁶⁹¹

İşte bu kelime Lâ ilâhe illallah'tır. İbrahim (*aleyhisselam*) sözüne müşriklerin ibadet ettikleri şeylerden genel olarak beri olmakla başladı ve ancak kendisini yaratanı istisna kıldı. İşte o Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'tır ve ibadet ancak ona yapıldığı zaman sahih olur.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bu kelimenin anlamının beyanını birçok ayette çeşitlendirmiştir. Bu ayetleri kısıtlandırmak zordur. O'nun şu sözünde olduğu gibi:

“De ki: Ey kitap ehli! Bizimle sizin aranızda ortak bir kelimeye gelin! Allah'tan başkasına ibadet etmeyelim.” ⁶⁹²

Bu kelime icmâ ile Lâ ilâhe illallah'tır ve onun şu sözü bunu tefsir eder:

“Sizinle bizim aramızda ortak olan” yani onda ilim, amel, kabul ve inkıyad yönünden eşit oluruz demektir. Sonra “Allah'tan başkasına ibadet etmeyelim, bununla beraber ona ortaklar da koşmayalım” dedi. Onun “ibadet etmeyin” sözü Lâ ilâhe illallah'ın nefyettiği şeyleri nefyeder. “Ancak Allah” sözü ise; Lâ ilâhe illallah'ın ispat ettiği şeyleri ispat eder. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

---

691 (Zuhruf, 26-28)

692 (Âli İmran, 64)

"O, kendisinden başkasına ibadet etmemenizi emretmiştir." 693

Bu en büyük emirdir. Allah kullarına bunu emretmiş ve bunun için yaratmıştır. (ibadeti yalnızca Allah'a has kılmayı emretmiş ve bunun için kullarını yaratmıştır.)

Onun "kulluk etmeyin" sözü Lâ ilâhe illallah'ın nefyettiği şeyi yani şirki nefyeder. "Ancak ona" sözü ise; Lâ ilâhe illallah'ın ispat etmiş olduğu şey yani ihlâstır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle demiştir:

"De ki: Bana, sadece Allah'a kulluk etmem ve O'na ortak koşmamam emrolundu." 694

İşte bu Allah Rasulünün insanları davet ettiği ve onlara emrettiği şeydir.

Bu da söz, fiil ve itikad olarak şirkten kurtulmak için ibadeti yalnızca Allah'a has kılmak demektir. Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) böyle yaptı ve insanları buna davet etti. Onlarla bu söz üzerine cihad etti. İşte bu, yani ibadeti yalnızca Allah'a has kılmak İslam dininin hakikati ve özüdür. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetinde olduğu gibi:

"De ki: Bana sadece sizin ilahınızın ancak bir tek Allah olduğu vahyedildi. Hâlâ Müslüman olmayacak mısınız?" 695

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Ulûhiyyet Tevhidini İslam olarak açıklamıştır. Amel-lerin hepsi ancak bu tevhid ile olduğu zaman doğru olur. Tevhid Millet-i İbrahim'in esasıdır, temelidir. Peygamberlerin davetidir. Tevhid bir asıldır ve dinin tamamı onun gerekleri ve bu aslın (tevhidin) hakikatidir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle demiştir:

---

693 (Yusuf, 40)

694 (Ra'd, 36)

695 (Enbiya, 108)

“Sana bu mübarek Kitabı, ayetlerini düşünsünler ve aklı olanlar öğüt alsınlar diye indirdik.” ⁶⁹⁶

Kim Kur'an'ı tedebbür ve tezekkür ederse bu dinin hakikatini anlar. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) onu bu ümmet için tamamlamıştır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dediği gibi:

“Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim, üzerinize olan nimetimi tamamladım.” ⁶⁹⁷

İşte bu, sizi kendisine davet ettiğimiz ve size onu nasihat ettiğimiz şeydir. Başarı ancak Allah iledir. Salât ve selam Muhammed (*aleyhisselam*)'e, onun ailesine ve ashabına olsun.

---

696 (Sad, 29)

697 (Maide, 3)

*Abdurrahman b. Hasan'dan, Allah'ın Kitabı, Rasulü, Müslümanların
imamları ve Müslümanların geneli için bir nasihat*

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Abdurrahman b. Hasan'dan, kardeşlerim emir Muhammed b. Ahmed ve Şeyh Abdullatif b. Mübarek ve İhsa ehlininin ileri gelenlerine ve onların geneline...

Allah bizi ve onları Kitaba ve sünnete bağlılıkla rızıklandırınsın. Bizi ve onları bidat ve heva ehlinin yollarından uzaklaştırsın. Bizi ve onları Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın Rasulünü uğruna gönderdiği nur ve hidayetten oluşan şeyi (tevhidi) bilmeye muvaffak kılsın.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın rahmeti ve selamı üzerinize olsun.

Sonra; bu kitabı göndermenin sebebi, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın Kitabı, Rasulü, Müslümanların imamları ve Müslümanların geneli için bir nasihatidir. Size bu kelimenin, üzerine delalet ettiği şeyleri vasiyet ediyorum. Yani Lâ ilâhe illallah'ın Allah'ın dışındaki bütün batıl ilahlardan ulûhiyyeti nefiyden gerektirdiği şeyleri, ibadeti ihlâsla tek olan Allah'a yapmayı ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamayı ve Allah'ın Rasulüyle gönderdiği dine muhalefet eden tüm dinlerden teberri etmeyi; yani kısacası Kelime-i Tevhidin kendisine delalet ettiği her şeyi size tavsiye ediyorum. Yüce Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın dediği gibi:

“De ki: Ben de ancak sizin gibi bir insanım. Bana ilahınızın bir tek ilah olduğu vahyolunuyor. Artık O'na yönelin, O'ndan mağfiret dileyin.” ⁶⁹⁸

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“Eğer onlar yüz çevirirlerse de ki: İşte sizi Âd ve Semûd’un başına gelen kasırgaya benzer bir kasırgaya karşı uyarıyorum! Peygamberler onlara: Önlerinden ve arkalarından gelerek Allah’tan başkasına kulluk etmeyin, dedi.” ⁶⁹⁹

Bu ayetler ibadette şirki nehyetmek, şirkten, Rafızı ve müşriklerden teberri etmek anlamını içerir. Kur’an başından sonuna kadar bu yüce aslı tekrar eder. Bir kimsenin onun bilgisinden (tevhidin) gizli ve açık onunla amel etmekten müstağni olması söz konusu bile olamaz. Seleften bazıları dedi ki: Öncekiler ve sonrakilerin kendisinden sorulacağı iki kelime vardır ki şunlardır: “Neye kulluk ediyordunuz? Rasullere ne cevap verdiniz?

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“De ki: Bana, dini Allah’a halis kılarak O’na kulluk etmem emrolundu. Bana Müslümanların ilki olmam emrolundu.” ⁷⁰⁰

İşte bu daha önce de vurguladığımız gibi Lâ ilâhe illallah şهادetinin içeriğidir. Muhammed Allah’ın elçisidir şهادetinin anlamı; ona ittiba etmek ve onu peygamber ve rasul olarak kabul etmek, bidati ve Rasulün getirdiğine muhalif hevaları reddetmektir. Bir kimse için bu kelimenin bilgisinden, açıkta ve gizlide söz ve amel olarak onu kabul etmekten ve ona sevgi duymaktan, ona boyun eğmekten müstağni olması söz konusu değildir

---

699 (Fussilet, 13-14)

700 (Zümer, 11-12)

Abdurrahman b. Hasan (rahimehullah)'ın, şiddetli bir tehlikeden kimlerin kurtulabileceği hakkındaki risalesi.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Abdurrahman b. Hasan'dan kardeşlerim Salih eş-Şişrî, Zeyd b. Muhammed ve onların kardeşlerine... Allah onları selamette kılsın, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın selamı ve rahmeti üzerinize olsun.

Bundan sonra; size selam vermem ve halinizi hatırlarını sormam bu yazının gerekliliklerindendir. Allah sizi de bizi de hakkı bilen ve nimete şükür ile karşılık verenlerden eylesin. Öğlenin ortasında güneşin açıklığından daha açık olan ve üzerinde hiç toz ve bulut olmayan Kitabın nurlarını tedebbür etmenizi tavsiye ediyorum. Bilhassa tevhide delalet eden işaretleri tedebbür etmenizi ve tevhidin içeriği, gerektirdikleri ve tamamlayıcıları hakkında tefekkür etmenizi, sonra ona ters olan ve onu bozan unsurları bilme ve idrak etmenizi size tavsiye ederim. Onun tehlikesi şiddetlidir. Bu tehlikeden ancak kuvvetli bir sabra, övülmüş amellere ve isabetli söze muvaffak olan ve bununla beraber kalbi, uyaran ve müjdeleyen ayetlerle dolu olan, bütün inatçı şeytanların şek ve şüphe ile doldurmaya çalıştığı kalbini Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın isim ve sıfatlarının bilgisi ile dolduran kimseden başkası kurtulamaz.

“Doğrusu, Rabbinin yakalaması pek şiddetlidir. İlk defa yaratan ve tekrar diriltecek olan da O’dur. O, çok bağışlayan ve çok sevendir. Şerefli Arş’ın sahibidir. Her dilediğini gerçekleştirir.”⁷⁰¹

Basit ve karışık olan cehalete karşı bir ihtiyaç meydana geldi ve Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“Doğrusu Allah yaptıklarını kuşatıcıdır.” ⁷⁰²

Allah’a yemin olsun ki; kalbin üzerine koruma ancak günahlardan dolayı istiğfarı çoğaltmakla olur. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bizleri ve sizleri cehaletin karanlığından kurtulan, söz ve amellerinde ihlâslı olan kullarından kılsın...

Nahiv bilgisi olmayan kimsenin duyduğu ve ezberlediği ilim hakkında konuşması:

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın rahmeti üzerine olsun, ona şöyle bir soru soruldu:

Tevhidi bilen ve ona itikad eden ve Begavi Tefsiri ve onun benzeri tefsirleri okuyan birinin her duyduğu ve ezberlediği ilim hakkında nahiv bilgisi olmamasına rağmen konuşması caiz olur mu veya olmaz mı?

O şöyle cevap verdi:

Bilinen odur ki; ilim adamlarının, hadisçilerin ve fıkıhçıların çoğu en büyük gayretlerini en önemli ilmi tahsil etmek için harcamışlardır. Nahiv ilmi önemli ilimlerin dışındadır. Bir adam nahiv ilmini dilinin telaffuzunu düzeltmek için talep eder. Öğrendiğin ilmi paylaş. Bilhassa Kur’an’da muhkem ayetlerden olan ve öğlenin ortasında güneşin açıklığından daha açık olan tevhid ilmini, onu seven, isteyen ve ona adım atanlarla paylaş.

Sen biliyorsun ki ilmi saklamak Kur’an ve sünnette yerilmiştir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın şu sözünde olduğu gibi:

“Doğrusu indirdiğimiz apaçık ayetleri ve hidayeti, Kitapta onu insanlara iyice açıklamamızdan sonra gizleyenler; işte onlar var ya, onlara hem Allah lanet eder, hem de lanet ediciler lanet ederler!” ⁷⁰³

Allah kullarına Kur’an’ı tedebbür etme yolunu göstermiştir ve tedebbür etmeyenleri de şu sözleri ile yermiştir:

---

702 (Âli İmran, 120)

703 (Bakara, 159)

“Kendilerine okunmakta olan Kitabı sana indirmemiz onlara yetmemiş mi? Elbette iman eden bir kavim için onda rahmet ve ibret vardır.” ⁷⁰⁴

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Nusaybin cinlerinden haber verdi. Onlar peygamber (*aleyhisselam*)'in Kur'an okuyuşunu Peygamber (*aleyhisselam*) Taiften dönerken Nahle vadisinde dinlediler.

“Hani cinlerden bir grubu, Kur'an'ı dinlemek üzere sana yöneltmiştik. Böylece onun huzuruna geldikleri zaman, dediler ki: “Kulak verin.” Sonra bitirince kendi kavimlerine uyarıcılar olarak döndüler. Dediler ki: “Ey kavmimiz, gerçekten biz, Musa'dan sonra indirilen, kendinden öncekileri doğrulayan, hakka ve doğru yola ileten bir Kitap dinledik.” “Ey kavmimiz, Allah'a davet edene icabet edin ve O'na iman edin; günahlarınızdan bir kısmını bağışlasın ve sizi acıklı bir azaptan kurtarsın.” ⁷⁰⁵

Cin süresinde Allah (*subhânehû ve teâlâ*) cinlerin, insanların kendilerine yaptıkları şirkleri reddettiklerini haber veriyor. İnsanlar vadiye indikleri zaman cinlere sığınırldı ve Allah'tan başkasına sığınmak şirktir.

Yüce Allah Süleyman (*aleyhisselam*)'ın Hüdhüd'ünün şirki inkâr etmesinden bahsetti. Oysaki o diğer kuşlar gibi bir kuş idi.

“Çok geçmeden (Hüdhüd) gelip: Ben, dedi, senin bilmediğin bir şeyi öğrendim. Sebe'den sana çok doğru (ve önemli) bir haber getirdim. Gerçekten, onlara (Sebeliler'e) hükümdarlık eden, kendisine her şey verilmiş ve büyük bir tahtı olan bir kadınla karşılaştım. Onun ve kavminin, Allah'ı bırakıp güneşe secde ettiklerini gördüm. Şeytan, kendilerine yaptıklarını süslü göstermiş de onları doğru yoldan alıkoymuş. Bunun için doğru yolu bulamıyorlar. (Şeytan böyle yapmış ki) göklerde ve

---

704 (Ankebut, 51)

705 (Ahkaf, 29-31)

yerde gizleneni açığa çıkaran, gizlediğinizi ve açıkladığınızı bilen Allah'a secde etmesinler." 706

Hüdhüd Süleyman (*aleyhisselam*)a gördüklerinden, onların yaptıkları fiillerden ve Allah'tan başkasına secde etmelerinden bahsetti. Secde, ibadetlerden bir ibadet çeşididir. Keşke insanların çoğu Hüdhüd'ün yaptığı gibi yapıp şirki bilselerdi ve onu inkâr etselerdi ve ihlâsı bilip ona uysalardı. Başarı ancak Allah iledir. Tevhidi ve ilmi, hikmeti ve adaleti ile kullarından dilediğinin kalbine yerleştiren ve dilediği kullarını saptıran, dilediğine hidayet eden Allah bütün eksikliklerden uzaktır.

Allah ona rahmet etsin, Şeyh Abdurrahman b. Hasan Tevhidi anlayıp tedebbür etmenin ve hakikatini bilip ona tabi olmanın faydaları hakkında şöyle dedi.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Tevhidi anlayan, onu tedebbür eden ve onun hakikatini bilip ona tabi olan kimse için gerçekten çok faydalar vardır. Allame İbn Kayyım (*rahimehullah*) Kitabu'l- Miftah adlı eserinde yüz otuz dördüncü vecihte şöyle dedi:

“Allah (*subhânehû ve teâlâ*) kullarını, sevgisinde ve rızasında birleşen ve hakkında bilgi sahibi olunması şart olan ibadet için yaratmıştır ve kullarına bilgi sunmuştur. İbadetler ancak ilim üzerine yapıldığında, yani her ibadet yalnız Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın sevgisi ve rızası üzere olduğunda tam ve kâmil olur. İşte bu yüzden peygamberler gönderilmiş, kitaplar indirilmiş, şeriatlar teşri edilmiştir. Kulun kulluğu ancak bu ilimle kemale erer. İbadetlerin Allah'ın sevdiği ve razı olduğu şekilde olması gerekir. Bu yüzden Allah (*subhânehû ve teâlâ*) rasullere tabi olmayı sevgisinin delili olarak tanımladı ve şöyle dedi:

“De ki: Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Muhakkak ki Allah Gafur'dur, Rahim'dir.” ⁷⁰⁷

Bazı âlimler dediler ki; gerçek seven kişi konuştuğunda Allah için konuşur, sustuğunda Allah için susar. Hareket ettiğinde Allah'ın emri ile hareket eder ve sakin olduğunda yani hareketsiz kaldığında o hareketsizliği Allah'ın rızasını elde etmek içindir. O Allah ile ve Allah ile beraberdir. Allah'ın yardımıyla hareket edendir. Bilinir ki; Allah'ın yarattıkları arasında bilgiye en ihtiyaç duyan kişi bu makamın sahibidir. Çünkü ibadetlerdeki Allah'ın sevdiği ve sevmediği hareketler, sevdiği ve

sevmediği sükûnların arası ancak ilimle bilinir. Bu makamın sahibinin ilme olan ihtiyacı, kendi zatı için ilmi talep edenin ihtiyacı gibi değildir. Çünkü onun nefsinde kemal sıfatı vardır. Lakin onun ilme ihtiyacı yeme içmeye olan ihtiyacı gibidir.

Bu yüzden bilge olan şeyhlerin, talebelerine, ilme ve onu talep etmeye karşı olan vasiyetleri arttı. İlmi talep etmeyen felaha eremez. Öyle ki onlar ilimsizleri sefillerden görüyorlardı. Zunnun'a sefillerden sorulduğunda şöyle dedi:

“Allah’a giden yolu bilmeyen ve ayırt edemeyen kişidir.”

Ebu Yezid dedi ki: Bir adamı uçarken ve kerametlere sahip olarak görseniz de kanmayın! Ta ki onun emir ve nehiylerde, hudutlarda ve şariat bilgilerinde nasıl olduğunu görene kadar...

Ebu Hamza dedi ki: “Kim hak yolunu bilirse o yolda gitmek ona kolay olur. Allah’a giden yolda muvaffak olmak ise sadece Allah Rasulünün fiillerinde, sözlerinde ve hallerinde ona tabi olmakla olur.”

Muhammed b. Fadl, Zahit Sufi dedi ki: İslam dört sınıfın elinden kaybolmuştur:

Birinci sınıf; bildikleriyle amel etmeyenlerdir.

İkinci sınıf; bilmedikleri konuda amel edenlerdir.

Üçüncü sınıf; bilmeyenler ve amel etmeyenlerdir.

Dördüncü sınıf ise; insanları ilimden men edenlerdir.

Dedim ki; birinci sınıf, bilgisi olan ama onunla amel etmeyen kısımdır. Bunlar avam için en en zararlı olan sınıftır. Çünkü bu sınıf her noksanlıkta ve uğursuzlukta onlara hüccettir.

İkinci sınıf ise; cehalet ile ibadet eden kişilerdir. Bunlar hakkında insanlar hüsnü zanda bulunurlar. İnsanlar cehaletlerinden dolayı bunları, ibadetleri ve iyi amellerinden dolayı güzel görür ve onlara tabi olurlar. Bu birinci ve ikinci sınıfı selef şu sözleriyle zikretmiştir:

Facir âlimin ve cahil abidin yani ibadet edenin fitnelerinden sakının. Bunların fitneleri her fitneye düşecek olan kişi için bir fitnedir ve insanlar ya âlimlerine tabi olurlar ya da abidlerine. Yani ibadet edenlere tâbi olurlar. Eğer ki âlimleri facir

olursa ve ibadet edenleri de cahil olursa o zaman musibet onlarla yayılır ve fitne genel ve özel için çok çetin ve azim olur.

Üçüncü sınıf olanlar ise; onların ne ilmi vardır ne ameli. Onlar davar sürüsü gibidirler.

Dördüncü sınıf ise; iblisin yeryüzünde nöbetçileridirler. Onlar insanları ilmi talep etmekten ve dini fıkhetmekten alıkoyarlar. Bunlar bu insanlar için cinni şeytanlardan daha tehlikelidirler. Bu sınıf, insanların kalpleri ve Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın hidayeti ve yolu arasında bir engel oluştururlar.

Bilgenin (*rahimehullah*) zikrettiği bu dört sınıf insanın hepsi ateşin kenarında helak olma yolunda olan kişilerdir. Allah ve Rasulüne davet eden tüm âlimler bunların ellerinden eziyetler görmüşlerdir ve bunların elleri ile savaş olmuştur. Allah'a yemin olsun ki; Allah dilediğini gazabı için, dilediğini de rahmeti ve rızası için kullanır

“Çünkü O, kullarından haberi olandır, görendir.” ⁷⁰⁸

Bu taifelerin sırları ve yolları ancak ilimle bilinir. Hayrın en ince noktasını ilimde ve ilmin getirdiği hayırlarda olduğunu ve şerrin en ince noktasına kadar cehaletin ve cehaletin beraberinde getirdiği sorunlarda görüyoruz

Abdurrahman b. Hasan'dan, İbn Abdullatîf'e...

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Allah onu selamette kılsın. Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi sizin üzerinize olsun.

Bundan sonra; bu kısım ⁷⁰⁹ tevhidi tahkik etme ve tabii olma konusunda gördüğüm en faydalı şeydir. Sen İmamın kitabını oku! Ne mutlu tevhidi akleden ve aklında sadece tevhidi bulunduran kişiye... Allah en iyi bilendir.

---

709 Burada sayfa iki yüz yetmiş yedide başlayıp bu sayfaya kadar devam eden yüz otuz dördüncü kısma işaret etmektedir. O, İbn Kayyım (rahimehullah)'ın "Saadet Yurdunun Anahtarı" adlı kitabının birinci cildinin 159-160. sayfasında geçen sözleridir.

*Faysal b. Türkî b. Suud'un Yemen âlimlerine, büyüklerine ve kabile
önderlerine nasihati*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Faysal b. Türkî b. Suud'dan Yemen âlimlerine ve büyüklerine ve kabile önderlerine... Allah onları ateşten ve Cebbar'ın gazabından sakındırsın. Onlara sadece Kahhar olana ihlâsla ibadet etmeyi nasip ve müyesser eylesin. Onları Muhammed Mustafa'nın -salât ve selam onun, ailesinin ve ashabının üzerine olsun- yolundan gitmeye muvaffak eylesin. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

Bundan sonra; bize sizin tarafınızdan Şeyh Salih b. Said el-Cuni geldi ve size onunla beraber kısa bir nasihat yazmak istedim. Hadiste "**Din nasihattir.**" denmiştir ve bu sahih hadislerdendir. Bu hadise dayanarak size kısa bir nasihatte bulunmak istedim ve bir kulun yapabileceği ve alabileceği en yüce nasihat Allah'a iman etme ve bu iman ile amel etme ve hakkı tavsiye etme ve bu hak üzere sabrı tavsiye etme nasihatidir. Dinin aslı, amellerin üzerine inşa edildiği, sözlerin ve fiillerin bu asıl ile kabul olduğu şeydir. İşte bu, ibadet çeşitlerinin hepsini Allah'a has kılmaktır, yani ihlâstır. Bu ibadetler dil, kalp ve beden uzuvları ile yapılan ibadetler şeklinde kısımlara ayrılmıştır. Bir insan ibadette şirki terk edip ve bu şirkten beraat edene kadar ihlâs sahibi bir kimse olamaz. En hayırlı ameller beş rükün olan amellerdir ve bunların en yücresi de saf bir tevhid, şirkten ve ibadetlerde Allah'a ortak koştan beri olmaktır. Yüce Allah söyle dedi:

"O, size dinde Nuh'a tavsiye ettiğini, sana vahyettiğimizi ve İbrahim, Musa ve İsa'ya tavsiye ettiğimizi de kanun kıldı. Şöyle ki: Dini doğru tutun ve onda ayrılığa düşmeyin!" ⁷¹⁰

Bu beş kişi ulu'l-azm peygamberleridir.

Sonra şöyle dedi:

“Şu halde, sen bundan dolayı davet et ve emrolunduğun gibi dosdoğru ol. Onların arzularına uyma ve de ki: “Allah’ın indirdiği her kitaba iman ettim. Aranızda adaletli davranmakla emrolundum. Allah, bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbinizdir. Bizim amellerimiz bizim, sizin amelleriniz sizindir. Bizimle sizin aranızda artık bir delile gerek yoktur. Allah hepimizi bir arada toplayacaktır ve dönüş yalnız O’ndır.”⁷¹¹

Allah (*subhânehû ve teâlâ*), Nebisi Muhammed (*aleyhisselam*)’e şöyle dedi:

“De ki: İşte bu, benim yolumdur. Ben Allah’a bir basiret üzere davet ediyorum. Ben de bana uyanlar da. Allah’ı tenzih ederim, ben müşriklerden değilim.”⁷¹²

Onun yolu ve ona tabi olanların yolu şirkten sakındırmak ve ihlâsa davet etmektir. Bu yüzden de **“Ben müşriklerden değilim.”** dedi. Yüce Allah kullarına tavsiyede bulunduğu tevhide ve ibadette sakındırdığı şirki beyan etti. Nuh ve ondan sonra gelen peygamberlerin (*aleyhimusselam*) kavimlerine söyledikleri sözlerden de bizi haberdar etti.

“Andolsun biz Nuh’u kavmine gönderdik. Dedi ki: Ey kavmim Allah’a ibadet edin, sizin O’ndan başka ibadete layık ilahınız yoktur.”⁷¹³

“Semûd’a da kardeşleri Salih’i... Dedi ki: Ey kavmim! Allah’a ibadet edin, sizin O’ndan başka ilahınız yoktur.”⁷¹⁴

“Medyen’e de kardeşleri Şuayb’ı... Dedi ki: “Ey kavmim, Allah’a ibadet edin, sizin O’ndan başka ilahınız yoktur.”⁷¹⁵

---

711 (Şura, 15)

712 (Yusuf, 108)

713 (Araf, 59)

714 (Araf, 73)

715 (Araf, 85)

“Öyle ki Allah’tan başkasına ibadet etmeyin.” 716

Peygamberine ve onun ümmetine hitap ederek şöyle dedi:

“Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi, ana babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti.” 717

Âlimler (*rahimehumullah*) dediler ki: نَصَّحَ, tavsiye etti veya emretti anlamına gelir ve iki anlam da aynıdır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) dedi ki:

“De ki: Bana, dini Allah’a halis kılarak O’na kulluk etmem emrolundu. Bana Müslümanların ilki olmam emrolundu.” 718

İslam ihlâs demektir ve tüm amellerin kabulü için ihlâs şarttır. Tüm ameller ihlâsa muhtaçtır. Bazı âlimler ihlâsı Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın şu sözlerine göre tefsir etmişler:

“Kim halis olarak kendisini Allah’a teslim edip güzel davranışlarda bulunursa Rabbinin nezdinde onun mükâfatı olacaktır.” 719

“Oysa her kim iyilik yaparak yüzünü tertemiz Allah’a tutarsa, o gerçekten en sağlam kulpa yapışmıştır.” 720

Dediler ki; yüzün teslim olması; ihlâs, ihsan ve tabi olmadır. Başından sonuna kadar Kur’an ve sünnet bu iki aslı tekrar etmektedir. Her kim Peygamber (*aleyhis-selam*)’in hicretten önce ve sonraki hayatını; sahabenin, tabiinin ve onlara tabi olanların ve imamların üzerinde olduğu hallerini tedebbür ederse Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın din olarak yalnızca kendisini kabul ettiği İslam dininin hakikatini bilecektir. Aynı zamanda bu hakikatten çoğu insanın şu zamanlarda ve

---

716 (Hud, 2)

717 (İsra, 23)

718 (Zümer, 11-12)

719 (Bakara, 112)

720 (Lokman, 22)

bundan önceki zamanlarda saptığını idrak edecektir. Ümmet üç asırdan sonra yetmiş üç fırkaya bölünmüştür. Bu bölünme yabancı ülkelerin zuhur etmesi, doğu tarafında Karamitalar'ın zuhur etmesiyle ve Beni Abid el-Kaddah'ın Mısır ve batı taraflarında zuhur etmesiyle, felsefenin ve başka bidat usullerinin, şirkin zuhur etmesiyle oluşmuştur. Her asırda İslam'ın bir bağı çözülmeye başladı, gariblik şiddetlendi ve ayrılıklar yüceldi. Hak batıl, batıl da hak oldu. Küçükler bu şekil üzere büyüdü, büyükler de bunun üzerinde yaşlandı. İnsanlar tevhid hakkında cahil oldular. O tevhid ki; peygamberler ve onların imamı ve önderleri olan Muhammed Mustafa (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) onunla gönderildi. Onlarsa Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın ve peygamberlerinin sakındırdıkları şirke düştüler. Hatta onlar bu şirki Allah'a yakınlaşma zannettiler.

“Onlar ancak zanna ve nefislerin hevasına uyarlar. Oysa andolsun, onlara Rablerinden yol gösterici gelmiştir.” ⁷²¹

Kendine nasihat eden ve nefsi için kurtuluş isteyen, kendisinin kurtuluşu için çabalaması gerekir. Bu çaba kalple, dille ve vücut uzuvları ile yapılan bütün ibadetleri tek Allah'a ihlâsla yapmakla olur. Bu kurtuluş ancak kişiyi ateşten kurtaracak, altından ırmaklar akan cennete girdirecek, imanının kendisine fayda sağlaması ve amelinin onunla sıhhat bulacağı ilmi talep etmesi ile olur. Her kim; ümmetlerin peygamberlerle yaşadıklarını, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın ümmetlerin çoğunun hakkında zikrettiklerini ve Yahudilerin Muhammed (*aleyhisselam*) ile yaşadıkları olayları bilirse o kişiyi inkârcı süsleyicilerin süsleri Haktan çeviremez.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dediği gibi:

“Onların pek çoğunda ahde vefa görmedik. Onların pek çoğunu fasıklar olarak gördük.” ⁷²²

“Sen şiddetle arzu etsen bile, insanların çoğu iman edecek değildir.” ⁷²³

---

721 (Necm, 23)

722 (Araf, 102)

723 (Yusuf, 103)

“Allah katından kendilerine beraberlerinde bulunanı tasdik edici bir kitap gelince daha önce küfürlerinde bilinçli olarak ısrar edenlere karşı (onunla) fetih istedikleri halde o tanıdıkları şey kendilerine gelince, onu inkâr ettiler. Artık Allah'ın laneti o kâfirlerin üzerinedir.” ⁷²⁴

Sahih hadiste Peygamber (*aleyhisselam*) şöyle buyurdular:

“Sizden öncekilerin (Ehl-i Kitabın) yoluna adım adım, karış karış tabi olacaksınız. Hatta bir kertenkele deliğine girseler siz de gireceksiniz. Dediler ki: Ya Rasulullah, Yahudi ve Hristiyanlara mı uyacağız? Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) dedi ki: “Ya kime?”

Burada kastedilen, evet onlardır. Bu yüzden Süfyan b. Uyeyne (*rahimehullah*) dedi ki:

“Âlimlerimiz arasında kim yoldan çıkarsa bazı bakımlardan Yahudilere benze-miş, buna karşılık ibadetle uğraşanlarımız arasında yoldan çıkanlar da kısmen Hris-tiyanlara benzemiş, demektir.”

Bu söz ikinci asır için söylenmiştir ve ikinci asır üç hayırlı asırdan biridir. Onlar-dan sonra gelen asırlar için ne demelidir? Bu asırlar ki içinde yapmadıklarını söy-leyen ve emrolunmadıklarını yapan haleflerin (geriden gelenlerin) çoğalacağı asır-lardan biridir. Enes (*radiyallâhu anh*)'ten merfu olarak gelen hadiste şöyle der:

“İnsanların üzerine gelen her yeni gün gidenden daha kötü olacak. Bu hal siz Rabbinize kavuşuncaya dek devam edecek ve ben bunu sizin peygamberinizden duydum.”

Bu yüzden şu zamanlarda ve bundan önceki zamanlarda İslam'ın gurbeti şid-detlendi. İş peygamberlerin davetine davet eden kimselere döndü. Peygamberin davetine davet eden kimse bu davette insanlara; Allah'tan başkasına ibadet edil-mez, O'ndan başkasına dua edilmez, O'ndan başkasına tevekkül edilmez, dediğinde

ona şöyle denildi: Siz peygamberlere ve salih insanlara hakaret ediyorsunuz ve onları makamlarından düşürüyorsunuz. Onların bu sözleri Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetinde kendilerinden bahsettiği sözlerine benzedi.

“Allah tek olarak anıldığı zaman, ahirete inanmayanların içlerine sıkıntı basar. Ama Allah’tan başkası anıldığı zaman hemen yüzleri güler.” ⁷²⁵

Allah ibadetlerin sadece kendisine yapılmasını emretmiştir ve bu emri Kitabın birçok yerinde bulunmaktadır. Peygamberine ve ümmetine kendisinden başkasına dua etmelerini yasaklamış ve şöyle demiştir:

“Allah’tan başka, sana yararı da, zararı da olmayan şeylere dua etme. Eğer böyle yaparsan, o takdirde şüphesiz ki sen zalimlerden olursun.” ⁷²⁶

“O halde sakın Allah ile beraber başka ilaha kulluk edip yalvarma, sonra azap edilenlerden olursun!” ⁷²⁷

“Allah ile birlikte başka bir ilaha tapıp yalvarma! O’ndan başka ilah yoktur.” ⁷²⁸

“(Rasulüm) De ki: Bana Rabbimden apaçık deliller gelince, sizin Allah’ı bırakıp o taptıklarınıza kulluk etmem bana yasaklandı ve bana âlemlerin Rabbine teslim olmam emredildi.” ⁷²⁹

“De ki: Muhakkak ki ben sizin Allah ‘ın yanı sıra dua ettiklerinize ibadet etmekten nehyedildim. De ki: Ben sizin arzularınıza uymam.” ⁷³⁰

Ayetlerden yola çıkarak belli oluyor ki dua bir ibadettir ve her kim bu ibadeti Allah’tan başkasına yaparsa ona ibadette ortak koşmuş olur.

---

725 (Zümer, 45)

726 (Yunus, 106)

727 (Şuara, 213)

728 (Kasas, 88)

729 (Mü’min, 66)

730 (En’am, 56)

Allah (subhânehû ve teâlâ) şöyle dedi:

“Şüphesiz mescidler Allah’a aittir. Öyleyse Allah ile beraber kimseye dua etmeyin. Şu da bir gerçek ki Allah’ın kulu O’na ibadet etmek için kalktığı zaman neredeyse ona karşı birleşeceklerdi. De ki: Ben ancak Rabbime dua ederim. Hiç kimseyi O’na şirk koşmam.” ⁷³¹

“Her kim Allah ile birlikte diğer bir ilaha taparsa ki bu hususla ilgili hiçbir delili yoktur, o kimsenin hesabı ancak Rabbinin nezdindedir. Şurası muhakkak ki kâfirler iflah olmaz.” ⁷³²

Aynı şekilde bu ayette de duanın bir ibadet olduğu ve Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dışındaki varlıklara dua etmenin küfür olduğu açıklanmaktadır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dediği gibi:

“Allah’tan başka kendisine kıyamete kadar cevap veremeyecek olan ve kendilerine yapılan duadan habersiz olan kimselere dua eden kişiden daha sapık kim olabilir? İnsanlar haşrolunduğu zaman, onlara düşman kesilirler ve ibadet etmelerini de inkâr edenler olurlar.” ⁷³³

“Hak olan çağrı (dua, ibadet) yalnızca O’na (olan) dır. Onların Allah’tan başka çağırdıkları ise, onlara hiçbir şeyle cevap vermezler. (Onların durumu) yalnızca, ağzına gelsin diye, iki avucunu suya uzatan(ın boşuna beklemesi) gibidir. Oysa ona gelmez. Küfre sapanların duası, sapıklık içinde olmaktan başkası değildir.” ⁷³⁴

Şu ayetlerde olan kesin sakındırma sözlerini ve sakındırılan şeyleri yapanlara şiddetli vaatleri ve en ahmak insana bile açık olan beyanı tedebbür edin! Bu sakındırma geneldir. Peygamberleri ve onların dışında olan herkesi kapsar. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dediği gibi:

---

731 (Cin, 18-20)

732 (Mü’minun, 117)

733 (Ahkaf, 5-6)

734 (Ra’d, 14)

“De ki: Allah’ı bırakıp da (ilah olduğunu) ileri sürdüklerinize yalvarın. Ne var ki onlar, sizin sıkıntınızı ne uzaklaştırabilir, ne de değiştirebilirler. Onların yalvardıkları bu varlıklar Rablerine hangisi daha yakın olacak diye vesile ararlar; O’nun rahmetini umarlar ve azabından korkarlar. Çünkü Rabbinin azabı, sakınılacak bir azaptır.” ⁷³⁵

Bu ayetler İsa (*aleyhisselam*), annesi Meryem (*aleyhisselam*), Üzeyir (*aleyhisselam*) ve melekleri Allah’ın dışında ilah edinip onlara dua edenler için indirilmiştir. Bu en doğru görüştür ve birçok müfessir bu görüş üzerindedir. Allah burada şunu demek istiyor: Bunlar, sizin olduğunuz gibi benim kullarımdır. Onlar sizin benim rahmetimi istediğiniz gibi benden rahmet isterler ve sizin azabımdan korktuğunuz gibi benim azabından korkarlar. Şüphe yok ki İsa (*aleyhisselam*) ve melekler diridirler. Lakin onlara yapılan dualardan gafildirler ve hiçbir duaya icabet edemezler. Üzeyir ve Meryem’e gelince; onlar öldüler. Ölülere ve hazır olmayan hiçbir kula dua edilmez. Bu ayetle onların ibadet ettikleri salihler hakkında getirdikleri iddialar bertaraf edildi. Onlar; biz onları salih insanlar olarak gördüğümüz için ve onların şefaathleri istenir inancı ile dua ediyorduk, derler. Bu ayetlerin benzeri Kur’an’da çoktur ve bu ayetler bunlar gibi salihlere, peygamberlere, meleklerle ve bunların dışındaki kişilere dua edenlere cevaptır. Bu apaçık beyandan sonra kesinlikle Allah’ın ayetleri ile mücadele eden kimseler olacaktır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dediği gibi:

“İnkâr edenler müstesna, hiç kimse Allah ‘ın ayetleri hakkında tartışmaz. Onların şehirlerde (rahatlıkla) gezip dolaşması seni aldatmasın. Kendilerinden önce Nuh kavmi de yalanladı ve kendilerinden sonra (sayısı çok) fırkalar da. Her ümmet kendi elçilerini (susturmak için) yakalamaya yeltendi. Hakkı, onunla yürürlükten kaldırmak için, ‘batıla dayanarak’ mücadeleye giriştiler.” ⁷³⁶

“Muhakkak ki şeytanlar, sizinle mücadele etmeleri için dostlarına telkinde bulunurlar. Onlara itaat ederseniz, muhakkak siz de müşriklerden olursunuz!” ⁷³⁷

---

735 (İsra, 56-57)

736 (Mü’min, 4-5)

737 (En’am, 121)

Hakka karşı düşmanların olmasının kaçılmaz olduğunu, Allah'ın ayetlerini, hüccetlerini ve beyanlarını tartışacak insanların olacağını, bunlara itaat etmememiz, getirdikleri şüphelere kulak vermememiz ve bunlara karşı dikkatli olmamız gerektiğini Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bizlere haber veriyor. Allah hüccetini kullarına ikame etti, onları uyardı ve sakındırdı. Hüccetini beyan edip açığa çıkardı:

“De ki: Apaçık delil Allah'ındır. O dileyseydi elbette hepinizi hidayete erdirirdi.”⁷³⁸

Batıl ehlinin hak ehline getirdikleri her şüpheyeye karşı Kur'an'da ve sünnette bu şüpheleri giderecek deliller vardır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dediği gibi:

“Onların sana getirdikleri hiçbir temsil yoktur ki (onun karşılığında) sana doğrusunu ve daha açığını getirmeyelim.”⁷³⁹

---

738 (En'am, 149)

739 (Furkan, 33)

Allah ona rahmet etsin, Şeyh Abdullah b. Abdurrahman Ebu Batin'ın ibadet, ibadette tevhidin çeşitleri ve ihlasın tanımı hakkındaki açıklamaları

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

İbadetin ve ibadette tevhidin çeşitlerinin ve ihlâsın tanımı hakkında ne diyorsunuz? Bu üçü arasındaki umum ve hususlar hakkında ne diyorsunuz? Bu mutlak mıdır yoksa sınırlı mıdır? İlah ne demektir? Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın bize ictinab etme emrini verdiği tağutun anlamı nedir ve nasıl ona küfür (inkâr) ederiz?

Allah üzerinizdeki fazlını daim kılsın, Şeyh (*rahimehullah*) şöyle cevap verdi:

Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah içindir. İbadete gelince o, sözlükte boyun eğmek (zull) demektir. Araplar boyun eğdirilmiş deve derler, yani zilletlendirilmiş, demektir. Çokça üzerinden gidilen yola da boyun eğdirilmiş (zilletlendirilmiş) yol derlerdi. Aynı şekilde dinde, zillet hakkında şöyle denir. Ben onu itaat ettirdim ve o da itaat etti. Yani ben ona boyun eğdirdim ve o buna boyun eğdi. Şeriattaki tanımında ise çeşitli ibareler kullanılmıştır ama anlamları tektir. Bazı taifeler onu, aklın gerekliliği olmayan ve devamlı gelenek halinde bulunulmayan, şeriatın koyduğu emirler olarak tarif etmiştir. Diğer bir taife de, o kâmil bir sevgi ile kâmil bir boyun eğmektir, diye tanımladı. Allah ona rahmet etsin, Ebu Abbas; “O, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın sevip razı olduğu gizli ve açıkta yapılan amel ve sözlerin hepsini toplayan bir isimdir.” dedi.

Namaz kılmak, zekât vermek, hacca gitmek, doğru söz söylemek, emanete sahip çıkmak, anne babaya iyi davranmak, akrabaları ziyaret etmek, sözlere sadık olmak, iyiliği emretmek ve kötülükten nehyetmek, kâfirler ve münafıklarla cihad etmek, hayvanlara iyi davranmak; komşuya, yetime, miskine, köleye iyi davranmak, dua etmek ve zikretmek, okumak gibi şeyler ibadettir.

Aynı şekilde Allah ve Rasulünü sevmek, Allah’tan korkmak ve O’na yönelmek, dini yalnızca Allah’a has kılmak, O’nun hükmüne sabretmek, nimetlerine şükret-

mek, kaderine razı olmak, O'na tevekkül etmek, O'nun rahmetini dilemek ve azabından korkmak gibi dinin her şeyi ibadet tanımına girer.

Kim O'nu sevgi ile bilirse O'na boyun eğer. Kâmil sevgi, tam bir boyun eğişle beraber sevilen kişiye itaat etmeyi ve ona bağlı olmayı gerektirir. Kul, sevgisi onu zillete düşüren ve sevgisi onu sevdiğine karşı boyun eğmeye mecbur kılan kişidir. Kulun Rabbine sevgisi kadar, O'na karşı zilleti kadar, O'na itaati olur. Kulun Rabbine olan sevgisi ve O'na karşı zilleti, O'na ortak koşmadan ibadet etmeyi gerektirir. Bu ibadet Allah'a en yüce zilleti, en yüce sevgiyi gerektirmektedir. Allah ona rahmet etsin, İbn Kayyım'ın dediği gibi:

İbadet; sevgi ile kalbin ve bedenın uzuvlarıyla boyun eğme tevhidinden başka bir şey değildir.

Sevginin özü içten bir hoşnutlukla sevdiği ve sevmediği her şeyde ona muvafakat etmektir.

Aynı şekilde sevginin özü, ihsan sahibi olan Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın yüzünü görmek isteğiyle O'nun emirlerine uymaktır.

İbadet, kalbin ve azaların boyun eğmesi ile beraber tevhidi sevmektir. Kim bir şeyi severse ve ona boyun eğerse kalbi ona kulluk etmiş olur. İbadette boyun eğme olmadan tek başına sevgi yeterli olmaz. Sevgi olmadan da tek başına boyun eğme yeterli olmaz. Sevgi ve boyun eğmek ibadetin iki rüknüdür. Biri olmadan diğeri olmaz. Kim bir insana boyun eğer ama onu sevmezse ona kulluk etmiş olmaz. Kim bir şeyi sever ve ona boyun eğmezse aynı şekilde sevdiği şeye ibadet etmiş sayılmaz. Kişinin çocuğunu, arkadaşını sevmesi gibi... Bu yüzden Allah'a ibadette birinin olması yetmez, ikisinin beraber olması gerekmektedir. Allah'ın kula her şeyden daha sevgili olması ve onun yanında Allah'ın her şeyden daha üstün olması gerekir. Çünkü kâmil sevgiyi ve tam bir itaati hak eden yalnızca Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'tır.

Bunlar bilindiği zaman ibadet tevhidinin, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ı önceden yapılan ibadet tanımına göre ibadet çeşitlerinde birlemek olduğu bilinir. İşte bu tanım, şeriatta istenen ibadetin kendisidir ve biri olmadan diğeri olmaz. Bu yüzden İbn Abbas şöyle dedi: Kur'an'da geçen tüm ibadetler tevhid anlamındadır ve bu,

peygamberlerin davet ettiği ve müşriklerin reddettiği tevhiddir. İbadetin ne olduğuna gelirsek; o kendi zatında tevhid olmasından daha geniş ve mutlaktır. Her muvahhid Allah'a ibadet edendir ama her Allah'a ibadet eden muvahhid değildir. Bu yüzden müşrik hakkında şöyle denilir. O müşrik olması ile beraber Allah'a ibadet eder. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın halili İbrahim (*aleyhisselam*)'ın dediği gibi:

“Dedi ki: Şimdi neye ibadet ettiğinizi gördünüz mü? Hem siz, hem de eski atalarınız. İşte bunlar, gerçekten benim düşmanımdır. Yalnızca âlemlerin Rabbi hariç.”⁷⁴⁰

İbrahim (aleyhisselam) şöyle dedi:

“Hani İbrahim babasına ve kavmine demişti ki: Şüphesiz ben sizin ibadet etmekte olduğunuz şeylerden uzağım. Beni yaratan başka. Gerçekten O, beni hidayete kavuşturacaktır.”⁷⁴¹

Allah'ın halili burada Rabbini onların ibadet ettikleri ilahlarının arasından istisna etti ve bu da onların Allah'a ibadet ettiklerinin delilidir.

“Siz de benim taptığıma tapacak değilsiniz.”⁷⁴² ayetlerinin manası şudur: “Siz benim ibadet ettiğim şekilde ibadet etmezsiniz. Ancak kendi kafanıza göre ibadet edersiniz.”

Burada reddin hem gelecek zaman fiiliyle hem de farklı bir şekilde gelmesinde çok ince bir hikmet vardır. Bu ince mana hakkında İbn Kayyım (*rahimehullah*) Bedaiu el-Fevaid isimli kitabında şöyle demiştir: Dördüncü meseleye gelince; şüphesiz ki nefiy onlar hakkında değil ancak ismi fail için gelir. Onun için de bir keresinde müstakbel fiil ile, diğerinde ise ismi fail kalıbında gelmiştir.

Burada asıl maksat; Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'ın hiçbir şekilde ve hiçbir zaman müşriklerin ilahlarıyla bir bağının olmadığını göstermektir.

---

740 (Şuara, 75-77)

741 (Zuhruf, 26-27)

742 (Kâfirun: 3, 5)

İşte bu gerçeği kesin bir dille belirtmek için önce oluş ve yenilenmeyi gösteren değişken fiilin, daha sonra da yine bu reddin aynısının “İsmi fail” kipiyle birlikte geldiğini görüyoruz. Bu da devamlılığı göstermektedir. İki ayrı kipin kullanılması şu gerçekleri dile getirmektedir:

Birincisi; “Benden böyle bir şeyi nasıl istersiniz. Çünkü asla şirk koşmayacağımı biliyorsunuz.”

İkinci olarak da sanki bu ayetlerde şöyle denilmiştir: “Allah’tan başkasına ibadet etmek gibi bir fiili asla işlemeyeceğim ve bu asla benim için bir sıfat olamaz.”

Görüldüğü gibi, her ikisi de asıl anlatılmak istenen noktayı vurgulamak için kullanılmıştır.

Kâfirler hakkında ise, fiilin değil de onlardaki devamlılık ve vasfa delalet eden ismin kullanılması, şunu anlatmak içindir:

“Allah’a ibadet eden kimsedeki sabit sıfat sizden beklenemez, siz böyle bir nitelik taşımıyorsunuz. Bu ancak ibadeti Allah’a tahsis eden ve O’na hiçbir şeyi ortak koşmayanlarda görülür.

Siz, Allah’tan başkasına da ibadet ettiğiniz sürece, O’na ibadet edenlerden olamazsınız.”

Bu kişiler bazen Allah’a ibadet etseler de bu gerçek değişmez. Çünkü müşrikler Allah’a ibadet ederken, başkalarını da O’na ortak koşarlar.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın Kefh Ashabı hakkında dediği gibi:

“(İçlerinden biri şöyle demişti) Mademki siz onlardan ve onların Allah’ın dışında tapmakta oldukları varlıklardan uzaklaştınız.” ⁷⁴³

Yani siz onların yaptıklarından sadece Allah’ı istisna ederek yüz çevirdiniz. Aynı müşriklerin taptıkları ilahlarının hakkında söylediği gibi:

“Onlara, bizi sadece Allah’a yaklaştırsınlar diye kulluk ediyoruz, derler.” ⁷⁴⁴

Onlar Allah’a kulluk ederken aynı zamanda başkalarına da ibadet ediyorlardı. Allah onların, kendisine karşı yaptıkları ibadetleri inkâr etmiyor çünkü bu onlardan sadır olan bir fiildir. Lakin onlara muvahhid vasfını vermiyor çünkü Allah’tan başkasına kulluk eden, ibadeti Allah’a has kılarak yapmamıştır. Bu yüzden de ibadette muvahhid vasfını alamamıştır.

Şu muazzam nükteyi bir tefekkür et! Bu nüktenin yelkenlerinde şunları göreceksin. Allah kendisine ibadet eden bir kişiye verdiği sıfatı, kendisine ibadet etseler bile müşriklere vermiyor. Çünkü onların ibadetleri; ibadetlerini bütün bir şekilde sadece Allah’a yapana kadar, kendilerini Allah’a adayana kadar, O’ndan başkasına yönelmeyene ve O’na hiçbir şeyi ortak koşmayana kadar doğru olmaz. Eğer bir kimse Allah’a ibadet ederse ve bu ibadetinde O’na şirk koşarsa bu kişi Allah’a kul ve abid sayılmaz. Bu, yüce ve apaçık surenin sırlarındandır. Bu sure İhlâs surelerinden biridir. Bu sure Kur’an’ın çeyreğine tekabül eder. Bu söylediğimiz çeyrek kısmı bazı Sünen rivayetlerinde geçmektedir. Bunu, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın anlama ve idrak etme kabiliyeti verdiği kimselerin dışındakiler anlayamaz. Hamd ve minnet Allah’adır.

Allah ona rahmet etsin, Şeyhin sözü burada bitti.

İhlâsa gelince; onun hakikati kulun sözlerini, fiillerini, iradesini ve niyetlerini Allah’a has kılmasıdır. Bu, Haniflik ve İbrahim milletinin ta kendisidir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın tüm kullarına emrettiği ve onlardan başkasını kabul etmeyeceği İslam dininin hakikatidir.

“Kim İslam’dan başka bir din ararsa, ondan asla kabul edilmeyecektir. Muhakkak ki o ahirette de hüsrana uğrayanlardandır!” ⁷⁴⁵

Bu; İbrahim milletinin kendisidir ve bu millettten yüz çeviren sefillerin en sefihi-dir.

---

744 (Zümer, 3)

745 (Âli İmran, 85)

“Kendini sefih kılından başka kim İbrahim’in milletinden yüz çevirir?”⁷⁴⁶

Kur'an, Sünnet ve ümmetin icmâsı, ihlâsın amellerde, sözlerde ve dinde şart olduğuna ve Allah'ın kendi rızası için ve ihlâsla yapılmayan tüm amelleri kabul etmediğine delalet etmektedir. Bu yüzden selef, niyetlerini çokça sağlam tutmaya çabalarlardı ve ihlâsın en önemli ve nefse en zor şey olduğunu görürlerdi. Onlar Allah'ı hakkıyla tanıyorlardı, O'na karşı neyin gerektiğini ve amellerin illetlerini, afetlerini bilirlerdi. Onlar için ameller problem değildi çünkü amelleri yerine getirmek çok kolaydı. Lakin onlar amelin doğruluğuna ve ihlâslı olmasına, onu bozan ve eksiltен şeylerden uzak durmaya çabalarlardı.

Allah ona rahmet etsin, İmam Ahmed şöyle dedi: “Niyetin işi zordur.”

Süfyan es-Sevri şöyle dedi: “Hayatımda tedavi ettiğim en zor şey niyetti, çünkü o benim üzerimde dönüp duruyordu.”

Yusuf b. İsbat dedi ki: “Niyeti fesatlardan arındırmak ve ihlâsı elde etmek amel edenler için en zordur, çünkü ona karşı uzun bir emek vardır.”

Sehl b. Abdullah dedi ki: “Nefise ihlâstan daha zor gelen bir şey yoktur, çünkü nefsin ihlâstan bir nasibi yoktur.”

Yusuf b. Hüseyin dedi ki : “Dünyada en yüce şey ihlâstır. Riyayı kalbimden düşürmek için o kadar çabalıyorum, fakat her seferinde de sanki başka bir renkle kalbimde bitiyor.”

Nefsine tavsiyede bulunan kişi için gerekli olanlar şunlardır:

Niyetini temiz ve onu ihlâs ile tutmaya önem göstermelidir. Buna gösterdiği önemini diğer her şeyden üstün tutmalıdır, çünkü ameller niyetlere göredir ve her kişi niyetine göre ecrini alır.

Bu üçünün arasındaki umum ve husus... O mutlak mı yoksa vecihi (sınırlı) mi? Sorusuna gelince; bundan önce belirttiğimiz gibi ibadet, ibadet tevhidinde (Ulûhiyyet Tevhidi) umum ve mutlak bir şekilde daha geniş bir kavrama sahiptir. Şeriatta

istenen ibadet ise ibadet tevhidinin ta kendisidir. Buna, İbn Kayyım (*rahimehul-lah*)'ın şu sözü delalet etmektedir:

İbadet tevhidinin ihlâstan daha geniş bir kavrama sahip olduğunu şu sözleriyle belirtiyor:

*Tek olan Allah için tek yolda tek ol, kasdım doğru yol ve imandır
Tevhidin ikinci kısmı, Rahman'a olan ibadet tevhididir
Yani O'ndan başkasına kul olmaman, iman kurallarıyla ibadet etmendir
Açıktaki ve gizlide imanı ve islamı uygula
Doğruluk ve ihsan, bina temeli gibi tevhidin temelleridir*

Allah ona rahmet etsin. Onun sözünde sıdk ve ihlâs tevhidin rükünleridir. İhlâsın ibadetin bir rüknü ve sıdkın da diğer rüknü olduğunu belirtmektedir. Sıdkın tefsirini de zikrettiği kasidede belirtmektedir. Sözünün bazı yerlerinde şöyle dedi: "Sıdk makamı ihlâsı toplamaktır." Allah rahmet etsin; bize ibadet tevhidinin ihlâstan daha geniş bir kavrama sahip olduğunu tanımladı. Fakat umum ve mutlak bir şekilde olduğunu bize zikretmedi. Umum ve che gelince; zahir olan ve ondan murad edilen şey, iki şeyden biri diğerinden daha genel ve daha özel ise, o zaman mutlak ibadetin, ibadet tevhidinin ve ihlâsın arasındaki umum ve che (sınırlı) değil mutlaklıktır.

İlah nedir sorusuna gelirsek ilah; kalplerin sevgi, korku, boyun eğme ve bu zikrettiklerimize tabi olan, istek, sakınmak, tevekkül ve yardım istemek, dua etmek, kurban kesmek, adak adamak, secde etmek gibi fiilleri yaptığı varlıktır. Açık ve gizli olan amellerin hepsinin yapıldığı varlık ilahdır. Yani me'lûh, ibadet edilen demektir.

Lügat ehli olanlar bunun ilahın tanımını olduğunda icmâ etmişlerdir.

Cevheri şöyle dedi : "E-le-he" kelimesini fetha ile okursak ibadet edilen anlamına gelir. Sözüne şöyle devam etti: "Bizim sözümüz olan; Allah, onun aslı da ilahdır. İfade edildiği üzere ilah kelimesi kendisine ibadet edilen şey anlamına gelmekte olup, kendisine ibadet edilen şeyler hakkında kullanılan cins isimdir." (ilah, "me'lûh" dur, yani mabud anlamındadır.)

Sözlükte ilah kavramı hakkında şöyle dedi: "İlahlaştırıldı. İlahlar, ulûhiyyet, rab edinmek ve tapınmak anlamına gelir. Allah lafzında da yirmiye yakın ihtilaf vardır. Lafzı celale hakkında "Onun aslı ilahdır yani onun manası ibadet edilendir." dedi.

Kulluk edilen her şey kulluk eden kimsenin yanında ilahtır. İlahlaştırmak ise gö-nüllü olarak ibadet etmek ve kulluk etmektir.

Tüm âlimler; müfessirlerden, fıkıh ve hadis şerh edenlerden ve bunların hari-cinde diğer âlimlerden olsun hepsi ilahı mabud olarak tefsir ediyorlar.

Bazı imamlar bu konuda bir yanılsa düştüler. Bazıları ilahı yoktan var etmeye gücü yeten olarak zannettiler. Bu büyük bir ayak kaymasıdır ve açık bir yanıştır. Avamdan akıllı olan biri bile bunu tasavvur etse, bu sözlerin batıl olduğu ona beyan olacaktır. Sanki bu sözleri söyleyen âlimler Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın müşrikler hakkında ne dediğini hiç görmemiş gibiler. Kur'an'ın bazı yerlerinde müşriklerin Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın yoktan var eden olduğuna itikad ettikleri apaçık gö-rülmektedir. Onlar bu sıfatları ile beraber yine de müşriktirler. Bu konudan çok uzak olmasının delillerinden birisi de, hiçbir akıllı insan sabah akşam gizli ve açık dile getirdiği ve anlamını bildiği kelimedenden imtina etmez. Bir tutam akıllı olan hiç kimse bunu yapmaz.

Allah ona rahmet etsin, Ebu Abbas şöyle dedi: "İlah kelimesinden kastedilen, bazı kelimcilerin zannettiği gibi yoktan var etme gücüne sahip olan değildir. Yok-tan var etme gücüne Allah'tan başkasının gücünün yetmediğini ikrar eden kimse Lâ ilâhe illallah'a şahitlik etmiş olur. Müşrikler de bu tevhidi yani Rubûbiyyet Tev-hidini ikrar ediyorlardı. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dediği gibi:

"Andolsun ki onlara "Gökleri ve yeri kim yarattı?" diye sorsan, elbette "Allah'tır" derler." 747

"De ki: "Eğer biliyorsanız, bu dünya ve onda bulunanlar kime aittir?" "Allah'a aittir" diyecekler. "Öyle ise siz hiç düşünüp taşınmaz mısınız?" de. "Yedi kat gökle-rin Rabbi, azametli Arş'ın Rabbi kimdir?" diye sor. (Bunlar da) "Allah'ındır" diye-cekler. "Şu halde siz Allah'tan korkmaz mısınız?" de. "Eğer biliyorsanız, her şeyin melekûtu kendisinin elinde olan, kendisi her şeyi koruyup kollayan, fakat kendisi korunmayan kimdir?" diye sor. (Bunların hepsi) "Allah'ındır" diyecekler. "Öyle ise

nasıl olup da büyüye kapılıyorsunuz?" de." 748

"Onların çoğu şirk koşmaksızın Allah'a iman etmezler." 749

İbn Abbas (*radiyallâhu anhumâ*) dedi ki: "Onlara yeri ve göğü kim yarattı diye sorsan sana Allah derler. Onlar bunu söylemelerine rağmen O'ndan başkasına kulluk ediyorlardı."

İşte bu tevhid gerekli olan tevhiddir. Fakat bu tevhid şirkten onu arındırıp dini yalnızca Allah'a has kılmadan oluşmaz. Öyle ki şirk, günahların en büyüğü ve Allah'ın asla affetmeyeceği şeydir. Ayrıca dini yalnızca Allah'a has kılarak yalnızca O'na kulluk etmek gerekir. Böylece din yalnızca Allah'a ait olur. İlah kalplerin kendisine yönelip kulluk ettiği şeydir. İşte ilahın manası budur. Onun manası koruyan demek değildir.

Kur'an'ın açıklaması ilahın mabud anlamına geldiğine delalet eder. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dediği gibi:

"Hani İbrahim babasına ve kavmine demişti ki: "Şüphesiz ben sizin ibadet etmekte olduğunuz şeylerden uzağım. Beni yaratan başka. Gerçekten O, beni hidayete kavuşturacaktır. Ve bunu belki dönerler diye ardında kalıcı bir kelime olarak bıraktı." 750

Müfessirler bunun Kelime-i Tevhid yani Lâ ilâhe illallah olduğunu söylediler. "Ardında kalıcı bir kelime bıraktı." Bu da onun zürriyetidir.

Katâde dedi ki: Onun zürriyetinden olan kimseler hâlâ Allah'ı birlemeye ve ona ibadet etmeye devam ediyorlar. Dostluk onun dışındaki bütün mabudlardan beri olmakla başladı. İbrahim (*aleyhisselam*)'in zürriyetine kalıcı bir kelime olarak bıraktığı, peygamberlerin ve onlara tabi olanların miras olarak bıraktığı kelime Lâ ilâhe illallah'tır.

---

748 (Mü'minun, 84-89)

749 (Yusuf, 106)

750 (Zuhruf, 26-28)

Şu beyan oluyor ki; Allah'a ibadet ederek O'nu dost edinmek ve Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışında ibadet edilenlerden beri olmak La İlahe İllallah'ın manasıdır. Bu sana beyan olduktan sonra kim Allah'ın dışındaki bir şeye ibadetlerin herhangi bir çeşidini yaparsa; bundan önce beyan ettiğimiz gibi sevgi, yüceltmek, korku, istemek, dua etmek, tevekkül etmek, kurban kesmek, adak adamak gibi ibadet çeşitlerini Allah'tan başka bir varlığa yaparsa, o kişi Allah'tan başkasına kulluk etmiş ve onu ilah edinmiştir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın özel haklarında O'na ortak koşmuştur. Yaptığı fiilin adından kaçsa bile bu fiil ilahlaştırmaktır, ibadettir ve şirktir.

Bu her akıllı kişinin yanında belirli bir şeydir. Yani eşyanın hakikati ismin değişmesi ile değişmez. Mesela zinayı, faizi ve kumarı başka isimlerle isimlendirse bile bu isimler bu fiilleri hakikatlerinden ayırmaz ve bunun gibi birçok örnek var. Biliyoruz ki şirk; kendi içerisinde barındırdığı çirkinlik, Allah'a sövme, O'na hakaret etme ve O'nu kullarına benzetme anlamları içerdiği için haram kılınmıştır. Şirki tevessül, şefaât, salihleri yüceltme ve onlara saygı gösterme gibi vesaire isimlerle isimlendirmek bu mefsedetleri gidermez. Müşrik istese de istemese de müşriktir.

Nasıl ki zina eden istese de istemese de zinakardır, faiz yiyen faiz istese de istemese de faiz yemiştir. Peygamber Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ümmetinden bir taifenin faizi ticaret adıyla helal görececeklerini ve içkiyi başka isimlerle helal görececeklerini haber vermiştir ve bu fiillerinden dolayı onları yemiştir. Hüküm hakikat ile değil de isimle beraber dönseydi bu yerilmeyi hak etmemiş olacaktı. Bu eskiden ve şimdiye kadar şeytanın insanoğluna karşı en büyük tuzağıdır. Şeytan şirki, salihleri yüceltme ve onlara saygı gösterme olarak ortaya çıkardı. Onlara bunu tevessül, şefaât gibi başka isimlerle isimlendirdi. Allah doğru yola hidayet edendir.

Tağutun tanımına gelince; o haddi aşmaktan (tağa fiilinden) gelmiştir ve onun takdiri ise tağvut'tur. Buradaki vav harfi elife dönmüştür. Nahiv ehli dediler ki; onun vezni fa'luttur ve buradaki "te" ziyadedir.

Vahidi dedi ki: Bütün lügat ehli dediler ki; tağut, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışında ibadet edilen tekil veya çoğul, erkek veya dişi olan her şeydir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) dedi ki:

"Tağuta muhakeme olmak isterler, hâlbuki mutlaka onu tekfir etmekle emrolunmuşlardı." 751

(Bu ayette "hu" zamirinin kullanılması onun tekil olduğunun işaretidir.) Bu ayette tekil olarak geçmiştir.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) çoğul olarak şöyle demiştir:

"Kâfirlerin velileri ise tağuttur, onları nurdan karanlıklara çıkarırlar. İşte onlar ateş halkıdır." 752

(Bu ayette "hum" (onlar) zamirinin kullanılması onun çoğul olduğunun işaretidir.)

Müennes (dişil) hakkında ise şöyle dedi:

"Tâğuta kulluk etmekten kaçınıp, Allah'a yönelenlere müjde vardır. Kullarımı müjdele." 753

(Bu ayette Arapçada müennes için kullanılan "ha" (o bayan) zamirinin kullanılması onun müennes olmasının işaretidir.)

Leys, Ebu Ubeyde, el-Kesai ve lügat ehlinin cumhuru tağutun tanımı hakkında, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışında ibadet edilen her şeydir, dediler. Cevheri tağut için; kâhin, şeytan ve her dalaletin başı olandır, dedi.

Malik, seleften ve haleften başka biri ise; Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışında ibadet edilen her şey tağuttur, dediler. Allah onlardan razı olsun, Ömer b. Hattab, Abdullah b. Abbas ve müfessirlerin çoğunluğu tağut; şeytandır, dediler. İbn Kesir bu söz çok güçlü bir sözdür, diye yorum yaptı. Bu söz putlara tapmak ve onlara muhakeme olmak ve bu putlar için savaşmak gibi cahiliye ehlinin üzerinde oldukları her şeyi kapsar.

---

751 (Nisa, 60)

752 (Bakara, 257)

753 (Zümer, 17)

“Cibte ve tağuta inanıyorlar.” ⁷⁵⁴

Vahidi bu ayet hakkında Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'nın dışında ibadet edilen her şey cibt ve tağuttur, demiştir.

İbn Abbas, Atiye'nin rivayetinde cibti putlar, tağutu da bu putların tercümanları olarak yorumladı. Öyle ki onlar insanların önlerinde durur ve onları saptırmak için yalan konuşurlar. Valibi'nin rivayetinde ise şöyle dedi: “Cibt kâhindir ve tağut ise sihirbazdır.”

Seleften bazıları Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'nın **“Onlar tağuta muhakeme olmak istiyorlar.”** sözündeki kimse için; O Kab b. Eşref'tir, dediler. Bazıları da Huyey b. Ahtap'tır dediler. Onlar bu adı, dalaletin başı oldukları, sınırı aşmakta ileriye gittikleri, insanları yoldan çıkardıkları ve Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'nın sözünü çiğnemekte olan Yahudilere itaat ettikleri için hak ettiler. Her kim bu sıfatlardan birini kendinde bulundurursa o tağuttur. Allah ona rahmet etsin; İbn Kesir Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'nın **“Onlar tağutlara muhakeme olmak istiyorlar.”** sözü hakkında, bu ayet sadece Kab b. Eşref'e muhakeme olanlar için veya cahiliyede herhangi bir hâkime muhakeme olanlar için inmiştir, yorumunu yaptıktan sonra şöyle dedi: “Bu ayet zikredilenlerden daha geniştir. Bu ayet Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'nın Kitabından ve peygamberin sünnetinden yüz çevirenleri ve onların dışındaki batıl sistemlere muhakeme olanları yermektedir. Buradaki kastedilen tağut işte budur.” Allah onlara rahmet etsin. Onların sözlerinin kısacası; tağut adı, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'nın dışında ibadet edilen her şeyi kapsar. Aynı şekilde dalaletin başı olan, batıla davet eden ve batılı güzelleştireni de kapsar. İnsanlar tarafından cahiliye hükmüyle, Allah ve Rasulünün hükümlerine zıt hükümlerle hükmetmek için tayin edilen kişiler de buna dâhildir. Kâhin, sihirbaz, putların önünde duran ve bu putlara ibadet edilmesi için davet eden davetçiler cahiller için yalan ve saptırıcı hikâyeler uydurduklarından dolayı tağuttur. Kabirlere ve bu kabirlerdeki kimselere yönelenlerin ihtiyacının giderileceğini söyleyen kimseler yalan söylemiş ve şeytanın fiilini yapmış olur. İnsanları bu şüpheyeye düşüren kimseler ve onlara tabi olanlar büyük

şirke düşmüş demektir. Bu saydığımız tağut çeşitlerinin hepsi ve aslı ve onların en büyüğü şeytandır. O en büyük tağuttur. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) en iyi bilendir.

Şeyh (rahimehullah); ibadet, nefyedilen ilahlık ve Allah'ın hakkı olan ulûhiyyet hakkında şöyle dedi:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah içindir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın salâtı Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)in, onun ailesinin ve ashabının, temiz ve tayyib olanların üzerine olsun.

Bundan sonra; bizim şeyhimiz olan Allame Abdurrahman b. Hasan'ın risalesi bizim elimize ulaştı. Allah bizleri, onun bizim elimizde bulunması ile ifadelerinin anlam ve kapsamı ile nimetlendirsın. Onu soruların, sıkıntıların çıkış kapısı kılsın. İbadetin tam ve kapsayıcı manası nedir? Aynı şekilde ihlâs kelimesi (Kelime-i Tevhid) ile nefyedilen ilahlık ve Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın hakkı olan müspet ulûhiyyet nedir? Bunları bize onun sözleri ile açıklayıp öğretin.

Cevap olarak şöyle dedi:

Öncelikle başarı ancak Allah ile. İbadetin tarifine gelince; Allah ona rahmet etsin; bizim şeyhimiz olan Muhammed b. Abdulvehhab onun faydalarını Tevhid kitabında tarif etmiştir. Şüphesiz ki ibadet tevhiddir. Onun içinde husumet vardır. Kim onun ile gelmezse (tevhid ile) Allah'a kulluk etmemiştir. Tevhidin içindeki husumet şirk içindir. Bir kimse şirkten teberri etmez ise Allah'a kulluk etmiş olmaz. Bu da şirkten uzaklaşmaya delalet eder. Yani ibadette şirkten uzaklaşmak gerekir. Yoksa bu fiil ibadet olarak isimlenmez.

Şeyh Takıyyuddîn (*rahimehullah*), "İbadet, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın sevip razı olduğu söz ve amellerin hepsine verilen toplu bir isimdir." demiştir.

O, Allah'a sevginin amacıdır. Rasuller onun ile gönderilmiş, kitaplar onun için indirilmiştir. Nuh (*aleyhisselam*)un kavmine dediği gibi:

“Allah’a kulluk ediniz, O’ndan başka bir ilahınız yoktur.” ⁷⁵⁵

Aynı şekilde Hud ve Salih (*aleyhisselam*) de aynı şeyleri söylemiştir. İşte bundan dolayı ilah kelimesi hak ya da batıl olsun tüm mabudların hepsinin üzerine ıtlak edilir. Hak olan ilah ise Allah’tır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“Bil ki, Allah’tan başka ilah yoktur.” ⁷⁵⁶

İşte bu çeşit, Ulûhiyyet Tevhidi olarak isimlenir. O, mabuda ihlâs ile ibadet etmek üzere bina edilmiştir. Bu bir olan, ortağı bulunmayan Allah’a muhabbetin en şiddetli olanıdır. İşte bu, ibadette ihlâsı gerekli kılar. Bu, ibadet ve irade tevhididir çünkü o, ameller ile Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın rızasını isteme üzerine bina edilmiştir. Yönelme (kast) tevhididir. Yani yönelme de ihlâs üzere bina edilmiştir. Bu da Allah’ı birleyerek ibadette ihlâs üzere bina edilmiştir. Bu amel tevhididir çünkü Allah’ı birleyerek ameli yalnızca onun için yapmak üzere bina edilmiştir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle demiştir:

“Dini yalnız kendisine halis kılarak Allah’a ibadet ve kulluk et. İyi bil ki, halis din ancak Allah’ındır.” ⁷⁵⁷

Muvahhid ise; ulûhiyyeti Allah’a has kılan, dili ve kalbi bunun üzerine bir arada olandır. Yani kalbinde olanı dili ile ikrar ederek, bu bilgi üzerinde dili ve kalbi bir arada olandır. Muvahhid O’na ibadetin gereklerini yerine getirir. Allah’ı sever, O’ndan korkar, O’ndan umar, O’na dua eder, O’ndan yardım diler, O’na tevekkül eder. Duayı sadece O’na has kılar. Hayrı elde edip zararı defetme noktasında yalnızca Allah’a dua eder. Bundan dolayı dostluk ve düşmanlık gösterir. O’nun emrine boyun eğer. Yaratanın hakkına ve yaratılanlardan nebilerin, velilerin hakkına bakar ve bu iki hakkın arasını iyi ayırt eder. İşte bu; kalbin bilgisi, onun şehadeti, zikri, muhabbeti, dostluğu ve itaati için gerekli olan şeydir. İşte bu; Lâ ilâhe illallah’ın haklarındandır. Öncekilerin yanında ilahın manası, kalbin sevgi ile yöneldiği şeydir. Allah’ı sevmek, O’nu yüceltmek, O’na boyun eğmek gibi.

---

755 (Mü’minun, 32)

756 (Muhammed, 19)

757 (Zümer, 2-3)

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

"İnsanlardan kimi de Allah'tan başka şeyleri O'na eş tutuyorlar da onları, Allah'ı sever gibi seviyorlar." ⁷⁵⁸

Allah'a olan sevgi, Allah'ın dışındaki bir şeye olan sevgi gibi değildir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) kâfirler hakkında şöyle demiştir:

"Vallahi bizler apaçık bir sapıklığa saplanmıştık. Çünkü sizleri âlemlerin Rab-bine denk tutmuştuk." ⁷⁵⁹

Lâ ilâhe illallah'a şehadetin manası ise; onu söylemek, dil ve kalp ile ulûhiyyeti Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışındaki her şeyden nefyetmek ve ilahlığı sadece hak eden için ispat etmek demektir. İlahlığı tek hak eden, hakkıyla kulluk edilen ise işte o Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'tır. Böyle yapan biri mahlûkatın hepsinden kalbi ile yüz çevirmiştir. Onları değil, sadece Allah'ı ilah edinmiştir. İbadette yerin ve göğün Rabbine yönelmiştir. Kalbin iradesi, onun ibadetinde ve muamelesinde Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışındaki her şeyde Allah'ı ayırır. İşte o ilminde ve yönelmesinde, şehadet ve iradesinde, bilgi ve muhabbetinde yaratan ile yaratılanın arasını ayırmıştır. Allah'ı bilen, O'nu zikreden, O'nu tanıyan kimse Allah'ı fiillerinde, sıfatlarında ve ibadetinde yaratılanlardan ayırmış olur. Başkasına değil, Allah'a tevekkül eden, bir başkasına değil O'na sığınan kimse O'nu sevmiş olur. İşte bu da şu ayetin manasıdır:

"Yalnız sana kulluk eder ve yalnız senden yardım dileriz." ⁷⁶⁰

Bu ulûhiyyetin özelliklerindendir. Ayrıca onun rahmeti kulları içindir. Hidayeti yalnızca onlar içindir. Yeri, göğü ve bu ikisi arasındaki yarattığı şeyler onun ayetlerindendir ve bu rubûbiyyetin özelliklerindendir. Öyle ki bunun bilgisine Mü'min, kâfir, iyi, kötü hatta -Allah ona lanet etsin- iblis bile ortaktır. Onun şu sözünde buna tanıklık ettiğini görüyoruz:

---

758 (Bakara, 165)

759 (Şuara, 97-98)

760 (Fatiha, 5)

“İblis şöyle dedi: Rabbim! Beni saptırdığın için, mutlaka ben de yeryüzünde onlara günahları süsleyeceğim ve onların hepsini mutlaka azdıracağım!” ⁷⁶¹

“O da: “(İnsanların) dirilecekleri güne kadar beni gözle(yip erteleyip)” dedi.” ⁷⁶²

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın eli altındaki her şey onun Rab olduğunu ikrar eder. Ancak haktan yana büyüklmesi ve inadıyla onun içindekileri kınar ve kötüleyerek inkâr eder. Önceki müşrikler de Allah’ın rubûbiyyetini biliyorlar ve bunu itiraf ediyorlardı. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) sözlerinde onarı şöyle zikretti:

“De ki: “Size gökten ve yerden kim rızık veriyor? Ya da işitme ve görme yeteneklerini hükmü altında kim tutuyor? Ölüden diriye çıkaran, diriden de ölüyü çıkaran kim? Her türlü işi kim yürütüyor?” “Allah” diye cevap verecekler.” ⁷⁶³

Bunun dışında da ayetler vardır. Ayrıca onlar telbiyelerinde de şöyle diyorlardı:

“Yalnız bir şerik müstesna. O, Senin şerikindir. Sen, ona ve onun malik olduğu her şeye maliksin!”

Kim tevhidi terk eder ve onun zıddını yaparsa Allah’tan başkasını kabul etmiş olur. Ona tevekkül eder, sadece Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın yapmasının mümkün olduğu şeylerde başkasından umar, bu kişiye yönelir, kalbiyle onu kabul eder, onun şefaatinin isterse şüphesiz ki bu, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın gözünde müşriklerin fiilleri ve onların itikadlarıdır. Elbette ki fitne de ancak bu itikad sebebi ile başlamıştır. Kötülük de ancak kevnî irade ile başlamıştır. Dini irade, yaratılanın yaratılma aslıdır.

Kevnî irade ise, üzerine şekavet yazılan, ancak bu kötülük üzere yaşayıp onunla amel eden kimsenin aslıdır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle demiştir:

---

761 (Hicr, 39)

762 (Araf, 14)

763 (Yunus, 31)

"Oysa onlar, anlaşmazlığı sürdürmektedirler. Rabbinin rahmet ettikleri dışında onları bunun için yarattı." ⁷⁶⁴

İşte bu kevni iradedir ve dini iradeye bir aykırılığı yoktur. Şöyle ki, dini irade de yaratılanların yaratılma amacıdır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözünde olduğu gibi:

"Ben insanları ve cinleri ancak bana kulluk etsinler diye yarattım." ⁷⁶⁵

Şirkin ve onun çeşitlerinin tarifine gelince; onu şeyhimiz Muhammed b. Abdulvehhab (*rahimehullah*) Tevhid kitabında tarif etmiş, tanımlamıştır. O, şirkin kısımlarını, çeşitlerini, gizlisini, açığını, en büyüğünü ve en küçüğünü açıklamıştır. Özellikle ibadette şirk ile alakalı senin umduğun bilgiler bu kitabın dışında toplu bir şekilde başka kitaplarda bulunmaz. Şüphesiz ki kişiye fayda sağlayacak olan iman ancak mutlak bir şekilde şirk terk edildiği zaman varit olur.

Şirkin çeşitlerine gelince; onlardan bir tanesi Rubûbiyyette şirktir. Bu da iki çeşittir.

Birincisi: Ta'til yani Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın sıfatlarını inkâr şirkidir. Bu, Firavunun şirki gibidir. İbrahim (*aleyhisselam*)'ın, Rabbi uğruna tartıştığı şirktir. İbn Arabî'nin taifesinin şirki de bu şirktendir. Cehmiyye'nin aşırı gidenlerinde olduğu gibi Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın isim ve sıfatlarını ta'til eden şirktir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın rubûbiyyetini inkâr etmeden onunla birlikte başka bir ilah kılma da bu şirktendir. Bu Hristiyanların şirki gibidir. Onlar Allah'ı üçün üçüncüsü kılmışlardır.

İkincisi ise; Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın isim ve sıfatlarında olan şirktir. Yaratı yaratılmışlara benzetmek bundandır. Allah'ın eli benim elim gibidir, diyen kimse gibi. İşte bu benzetme, şirktir.

Bir başka şirk çeşidi ise, ulûhiyyet yani ibadet tevhidinde şirktir. Bizim ulûhiyyet tevhidinde ve ibadet çeşitlerinde zikrettiğimiz şeylerin hepsi ancak Allah

---

764 (Hud, 118-119)

765 (Zariyat, 56)

(*subhânehû ve teâlâ*)'nın hakkıdır. O'nun dışında bir varlık buna hak sahibi değildir. Kim bunları Allah'tan başkasına yaparsa şirk koşmuş olur.

İbadette şirkin ikinci çeşidi ise, küçük şirktir. İnsanlar için, gösteriş için amel etmek yani riya gibi şeyler bunlardandır. Muhakkak ki bizim şeyhimiz Muhammed b. Abdulvehhab (*rahimehullah*) şöyle dedi:

Şüphesiz ki küçük şirk büyük günahlardandır. Lafızlardaki şirk de bunlardandır. "Allah ve sen dersen." sözünde olduğu gibi.

Şeyhulislam İbn Teymiyye (*rahimehullah*) şöyle dedi: "Şirk; büyük şirk ve küçük şirk olmak üzere iki çeşittir. Kim bu ikisinden sakınıp korunursa cennet ona vacip olur. Kim büyük şirk üzere ölürse ateş ona vacip olur. Kim de onun büyüğünden sakınır ama onda küçük şirkten bazısı bulunursa ve iyilikleri de ağır basarsa cennete girer. Kim onun büyüklerinden sakınır ama küçüklerini de çoğaltırsa, ayrıca kötülükleri de ağır basarsa ateşe girer."

İşte bu, nasihat ve özetleme yoludur. Allah en iyi bilendir.

Aynı şekilde şöyle cevap verdi:

"Senin sözün olan ubudiyetin ve ibadetin tanımı nedir? İkisinden kastedilen mana bir midir?" sözüne gelince; ibadet ubudiyetten daha özeldir. Ubudiyet ismi ise geneldir. Allah ona rahmet etsin, İbn Kayyım Medaric'de şöyle demiştir: "Ubudiyet genel ve özel olmak üzere iki çeşittir. Genel olan ubudiyet yeryüzü ve gökyüzü ehlinin hepsinin, Mü'min, kâfir, iyi, kötü herkesin ubudiyetidir. Bu güç ve mülkün ubudiyetidir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

"Göklerde ve yerde olan (herkesin her şeyin) tümü Rahman (olan Allah)'a, yalnızca kul olarak gelecektir." ⁷⁶⁶

İşte bunun içine mü'min ve kâfir de girer. İkinci çeşit olan özel ubudiyete gelince; bu da itaat, muhabbet ve emirlere uyma ubudiyetidir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“Ey kullarım, bugün sizin için bir korku yoktur ve siz hüzne kapılacak da değilsiniz.” ⁷⁶⁷

“Rahman'ın has kulları yeryüzünde vakarla yürüyen, cahiller onlara laf attığı zaman, “selâm” deyip geçen kullardır.” ⁷⁶⁸

Şeyh Abdullah b. Abdurrahman ebu Batın'a, “Yalnızca Allah'a ibadet etmeyi emretmek, şirkten yasaklamayı ifade etmez. Bilakis özel olarak şirkten de nehyedilmesi gerekir.” diyen kimse hakkındaki görüşü soruldu.

O şöyle cevap verdi:

Bu, cahil ve Allah üzerine yalan söyleyen ve Allah'ın kelamını kendi istediği şekilde yorumlayan kimsenin sözüdür. Çünkü bu ifade hatalı ve saptırılmış bir ifadedir. Kur'an'ı kendi görüşü ile yorumlayan ve isabet eden kimse için bile şiddetli bir korkutma varken, Kur'an'ı kendi görüşü ile yorumlayıp hata eden kimsenin hali nasıl olacak?

İbn Abbas (*radıyallâhu anhuma*) Kur'an'da ibadet ile ilgili bulununan tüm ibarelerin manasının hepsinin tevhid olduğunu söylemiştir. Âlimler ve müfessirlerin hepsi de bu görüştedir.

Bu cahilin söylediği şeylerin üstünde Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözleri vardır:

“Sizi yaratan rabbinize ibadet edin.” ⁷⁶⁹

“Yalnızca sana ibadet ederiz.” ⁷⁷⁰

“Ben sizin rabbinizim, bana ibadet edin.” ⁷⁷¹

“Ben insanları ve cinleri yalnızca bana ibadet etsinler diye yarattım.” ⁷⁷²

---

767 (Zuhruf, 68)

768 (Furkan, 63)

769 (Bakara, 21)

770 (Fatiha, 5)

771 (Enbiya, 92)

772 (Zariyat, 56)

"Yalnızca bana ibadet edin." ⁷⁷³

Bu ve benzeri ayetler görünüşte belki şirki yasaklamayı ifade etmiyor gibi durmakta, emredilen şey sadece ibadet gibi görünmektedir ama ibadet tevhiddir. Tevhid ise Allah'ı ulûhiyyette birlemek ve ulûhiyyeti O'nun dışındaki her şeyden nefyetmektir. Bu Lâ ilâhe illallah'ın manasıdır. Bu kelimenin hakikati ise, ibadeti tek olan Allah için ispat ederken ibadette Allah'a şirk koştan nehyetmektir. Bu açık bir emirdir ve bu konuda izaha gerek yoktur. İşte bu, senin bize zikrettiğin cahilin sözünün batıllığını açıklamaktadır.

---

773 (Ankebut, 56)

Lâ ilâhe illallah'ın manası ve bu kelimenin nefiy ve ispat ettiği şeyler hakkında sorulan soruya Şeyh (rahimehullah)'ın verdiği cevap.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

İnsanın üzerine vacip olan ilk şey bu kelimenin manasını öğrenmektir. Allah, nebisi için şöyle demiştir:

“Bil ki Allah’tan başka hak ilah yoktur.” 774

“O’nun dışında tapmakta oldukları şefaatte bulunmaya malik değildirler; ancak kendileri bilerek hakka şahitlik edenler başka.” 775

Haktan kasıt Lâ ilâhe illallah’tır. Farzların en farz olanı bu kelimenin manasını bilmek, sonra onu telaffuz etmek yani dil ile söylemek ve onun gerekleri ile amel etmektir. İlah ise mabuddur. Yani ibadet edilen, kulluk edilen demektir. Onun manası ise Allah’tan başka kulluk edilen mabud yoktur, demektir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dışındaki her şeyden ulûhiyyeti nefyetmek ve ulûhiyyeti ancak bir ve tek olan Allah için ispat etmektir.

Sen bunları öğrendiğinde, ilahın mabud demek olduğunu bilirsin. İlah mabud demektir. Ulûhiyyet ise ibadet demektir. İbadet ise Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın sevip razı olduğu söz ve fiillerin hepsine verilen isimdir. İlah, kulluk ve itaat edilen-dir. Kim ibadet sayılan şeylerden birini Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dışındaki bir varlığa yaparsa o müşriktir. Secde, dua, kurban kesmek, adak adamak, tevekkül, korku, ümit ve bunun gibi şeyler gizli ve açıkta yapılan ibadet çeşitlerindendir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ı ibadette birlemek onun dışındaki her şeyden ibadeti nefyetmek tevhidin hakikati Lâ ilâhe illallah’ın manasıdır.

---

774 (Muhammed, 19)

775 (Zuhruf, 86)

Sıdk ve yakın ile Lâ ilâhe illallah diyen bir kimse Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'nın dışındaki her şeyi kalbinden çıkarır. Muhabbet, tazim, iclal, korku ve tevekkül gibi şeyleri ancak Allah için yapar. Bu kişinin kalbinde Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın kerih gördüğü bir şeyekarşı muhabbet, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın sevdiği şeylere karşı bir kerihlik bulunmaz. İşte bu ihlâsın hakikatidir. Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) onun için şöyle demiştir:

“Kim kalbinden ihlâslı bir şekilde Lâ ilâhe illallah derse cennete girer yahut da Allah onun üzerine ateşi haram kılar.”

Hasan-ı Basri'ye, insanlar Lâ ilâhe illallah diyen kimsenin cennete gireceğini söylüyor, denir. O da şöyle der: “Lâ ilâhe illallah diyen, onun hakkını, farzını eda eden ve diğer şeylerini yerine getiren kimse için bu böyledir; ama Lâ ilâhe illallah diyen kimselerin çoğunluğu söyledikleri bu kelimeyi taklit üzere söylüyorlar. İmanlarına ve kalplerine bu söz bulaşmıyor ve onun içindeki ihlâsı bilmiyorlar. Her kim bu kelimenin içindeki ihlâsı bilmezse ölüm anında bu kelimenin ondan dönmesinden (onu terk etmesinden) korksun. Kabirde eziyet görececek kimselerin çoğunluğu bunların benzerleri olacak kimselerdir. Hadiste şöyle geçmiştir: “İnsanların bir şey söylediğini duydum, ben de onu söyledim.”

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'tan sizleri ve bizleri dünya ve ahirette sağlam ve sabit bir söz ile sabit kılmasını isteriz. Allah en iyi bilendir.

Aynı şekilde “Lâ ilâhe illallah'ın manası nedir? Bu kelimeyi söyleyen ama Allah'ın dışında ibadet edilen şeyleri inkâr etmeyen, bu kelimeyi söyleyip de velilere, nebiye dua eden kimse bundan faydalanır mı? Yahut o bu kelimeyi söylese bile malı ve kanı helal olur mu?” diye soruldu.

Allah ona rahmet etsin Şeyh şöyle cevap verdi:

Lâ ilâhe illallah'ın manasını tüm lügat ehli, tefsir âlimleri ve fıkıhçılar; ilah, mabud, kulluk etmek, yönelmek olarak tefsir ediyorlar.

İbadetin manasına gelince; onlardan bir kısmı onu şöyle tarif etti. Akli ve örfi bir zorunluluk olmaksızın şeriatın emrettiği şeylerdir. Seleften nakledilen ise ibadetin itaatle tefsir edildiğidir. Bunun içine vacip ve menduptan emredileni yapmak, sa-

kıncalı olanı terk etmektir. Haram ve mekruh olarak yasaklanan şeyleri de terk etmektir. Kim ibadet çeşitlerinden birini yani secde, dua, kurban ve benzeri şeyleri Allah'tan başkasına yaparsa o müşrik olur. Lâ ilâhe illallah, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışında ibadet edilen şeyleri inkârı kapsar. Çünkü Lâ ilâhe illallah'ın manası ibadeti yalnız Allah'a ispat etmek ve onun dışındaki her şeyden beri olmaktır. İşte bu, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışındaki ibadet edilen şeyleri inkâr etmektir. Allah'ın dışındaki ibadet edilen şeyleri inkâr etmenin manası ondan beri olmak ve onun batıl olduğuna inanmaktır. Bu da Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözündeki tağutu inkâr etmenin manasıdır.

“Artık kim tağutu tanımayıp Allah'a inanırsa, sapasağlam bir kulpa yapışmıştır.”⁷⁷⁶

Tağut ise; Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözünde olduğu gibi O'nun dışında ibadet edilen her şeyin ismidir.

“Andolsun biz her ümmete, Allah'a kulluk edin ve tağuttan kaçının (diye tebliğ etmesi için) bir peygamber gönderdik.”⁷⁷⁷

Nebi (*aleyhisselam*) ise sahih hadiste şöyle demiştir:

“Lâ ilâhe illallah diyen ve Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışında ibadet edilenleri inkâr edenin malı ve kanı haram olur. Hesabı ise Allah'a aittir.”

“Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışında ibadet edilenleri” sözünde açık olan şey, bu söz ziyade bir açıklamadır çünkü Lâ ilâhe illallah, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışındaki ibadet edilen şeyleri inkâr etmeyi kapsar.

Lâ ilâhe illallah diyen ama bununla beraber büyük şirk işleyen, mesela ölümlere, gaib olanlara dua etmek, onlardan ihtiyaçların giderilmesini istemek, yakınlık için onlara kurban kesip adak adamak gibi şeyleri yapan istese de istemese de müşriktir.

---

776 (Bakara, 256)

777 (Nahl, 36)

“Gerçekten, Allah kendisine şirk koşulmasını bağışlamaz.”⁷⁷⁸

“Çünkü O, kendisine şirk koşana şüphesiz cenneti haram kılmıştır, onun barınma yeri ateştir.”⁷⁷⁹

Bu şirkdir, onu işleyen kimse de müşriktir. Fakat Şeyh şöyle dedi: “Rasulün, kendisi ile gönderildiği şeyler ona açıklanıncaya kadar falan kâfirdir, denmez. Eğer beyandan sonra ısrar ederse onun küfrüne hükmedilir, malı ve kanı helal olur.”

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“Fitne kalmayıncaya ve dinin hepsi Allah’ın oluncaya kadar onlarla savaşın.”⁷⁸⁰

Buradaki fitne şirkdir. O zaman Mekke’de Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dışında ibadet edilen putlar vardı. Bu putlardan dolayı savaşıyordu. Yani “Putları yıkıp yok edin, şirk terk edip dinin hepsi yalnızca Allah’ın oluncaya kadar savaşın.” denilmektedir.

Dua da dindir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) onu din olarak isimlendirmiştir. Şu ayetinde olduğu gibi:

“Gemiye bindikleri zaman, dini yalnızca Allah’a has kılarak O’na yalvarırlar.”⁷⁸¹

Yani dua demektir.

İmam Ahmed’in İbn Ömer (*radiyallahu anhumâ*) ‘den rivayet ettiğine göre Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur: “Kıyamete yakın zamanda kılıçla gönderildim. Ta ki yalnızca ortağı olmayan Allah’a ibadet edilsin.”

Ne zaman ibadet Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dışında bir şeye sarf edilmişse onun üzerine kılıç çekilmiştir. Allah en iyi bilendir.

---

778 (Nisa, 48)

779 (Maide, 72)

780 (Enfal, 39)

781 (Ankebut, 65)

Şeyh Abdullah Ebu Batın'a, "Senin üzerine Allah ile şefa'at istiyoruz." diyen bir kimseyi Peygamberin inkâr edip etmediğinden soruldu.

Şeyh şöyle dedi:

Senden Allah için şefa'at istiyoruz, diyen bir kimsenin sözünü Rasul inkâr etmez. Bunun manası Allah'tan senin ile şefa'at istiyoruz demektir. Yani senden bize yardım etmesi için Allah'a dua etmeni talep ediyoruz, demektir. Dua eden şefa'at edendir. Seninle Allah'tan şefa'at istiyoruz demek Allah'tan istiyoruz, demektir. Bize dua etmeni, bize yağmur talep etmeni senden istiyoruz demektir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) mutlaka ona yardım edecektir ve O'ndan başka ona yardım edecek kimse yoktur.

Elbette ki Allah'tan başkasından yardım istenmez. Çünkü Allah en üstün olandır. İbn Mutim Peygamberden şöyle nakletti: "Şüphesiz ki Allah, arşının üzerindedir. Arşı ise göğün üzerindedir. Gökler ise yerlerin üzerinde kubbe gibidir." (İmam Buhari)

Sanki Nebi (*aleyhisselam*) burada tevhidi korumak istemiş gibiydi. Elbette ki gücünün yeteceği şeylerde yaratılardan yardım istemek caizdir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetinde olduğu gibi:

"(Musa,) Halkının haberi olmadığı bir zamanda şehre girdi, orada kavga etmekte olan iki adam buldu; bu kendi taraftarlarından, şu da düşmanlarından. Derken taraftarlarından olan, düşmanlarından olana karşı ondan yardım istedi." ⁷⁸²

Senin üzerine düşman yöneldiği zaman sana yardım etmeleri için arkadaşlarından yardım istersin. Bu onlar ile yardım (istigase) dilemendir. Güçlerinin yettiği şeylerde yaratılardan yardım dilemek caizdir.

Allah ona rahmet etsin, aynı şekilde Şeyh'e şöyle soruldu:

Allah'tan; "Ya Rab senden Kâbe'n ve tavafım hakkı ile isterim. Ya Rab senden Muhammed (*aleyhisselam*) ve onun şehrinin hakkı ile isterim. Senden Cebrail'in,

Mikail'in, cennetin, ateşin, güneşin, ayın, kutupların, beldelerin, kazıkların ve buna benzer şeylerin hakkı ile isterim." demekten soruldu.

O şöyle cevap verdi:

Sizin zikrettiğiniz bu şeyler ile istemek batıldır ve bunun bir aslı yoktur. Meşru olan ancak meşhur olan hadislerde olduğu gibi Allah'tan onun isimleri, sıfatları ile istemektir. Allah en iyi bilendir.

Şeyh Abdullatif b. Abdurrahman b. Hasan (rahimehullah)'ın isim ve sıfat tevhidi hakkında söyledikleri.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Allah sana rahmet etsin bil ki; Allah yarattıklarını O'na ibadet etmeleri için yaratmıştır. Din ise; O'nu bilmek, O'nu sevmek, O'na boyun eğmek, O'nu yüceltmek, O'na tevekkül etmek, yüzü O'na teslim etmek demektir. İşte bu semavi kitapların hepsinde ve diğer nebilerin risalelerinde emredilen mutlak imandır ve bu Allah'ı bilmek babına girer. İsim ve Sıfat Tevhidi; Allah'ı tam ve kâmil sıfatlar, kendi nefsinin vasıflandırdığı sıfatlar ve Rasulünün onu vasıflandırdığı sıfatlar ile Allah'ı vasıflandırmaktır. Kitap ve sünnette bulunmayan şeyler ile Allah'ı vasıflandırmak caiz değildir. O ancak Kitap ve sünnette geçen sıfatlar ile vasıflandırılır.

Kitap ve sünnetteki şeylerin hepsine; inkâr ve tahrif, benzetme ve keyfiyet olmaksızın bu vasıflara iman etmek gereklidir (vaciptir). Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“En güzel isimler Allah'a mahsustur.” 783

O'nun isimleri en güzel olandır. Çünkü onlar mutlak kâmilliğe, mutlak celalliğe ve güzel sıfatlara delalet eder. Bizler Rabbimizin nefsi için ispat ettiği şeyleri ispat eder, Rasulün onun için ispat ettiği şeyleri de inkâr etmeyiz. Yaratanın sıfatlarını yaratılmışların sıfatlarına benzetmeyiz. Şüphesiz ki sıfatları inkâr etmek küfre delalet eder. Aynı şekilde teşbih ve benzetme yapmak da küfre delalet eder.

“Bir adam Malik b. Enes (*rahimehullah*)'e geldi ve: “Ey Ebu Abdullah! (Rahman Arş'a istiva etti). Rahman'ın Arş'a istivası nasıldır?” dedi. Cafer b. Abdullah dedi ki: İmam Malik'in bugüne dek bu adamın sözüne kızdığı kadar kızgın hiçbir zaman

görmedim. Buram buram terlemeye başladı. Herkes ne cevap vereceğini bekliyordu. Sonra sakinleşti ve dedi ki: “İstiva malumdur. Keyfiyeti meçhuldür. Ona iman etmek vacip ve ondan soru sormak da bidattir. Korkarım ki sen dalalet ehli birisin.” Emri üzere adam kovuldu.”

İşte bu cevap tüm sıfatlar için söylenilir. Çünkü bu, ispat ve tenzihin toplamıdır. Allah’a imanın içerisine; O’na, O’nun tam ve kapsamlı rubûbiyyetine, yarattıklarının hepsine, tam ve kâmil düzenlemesine, yönetme ve düzenlemesinin hepsine yani kolaylaştırma, imkân sağlama gibi şeylere iman girer. Yaratılanlar onun eseridir. Yaratılanlar hayatlarında, ölümlerinde, hareketlerinde, meskenlerinde, rızıklarında, fiillerinde Allah’a muhtaçtırlar. Aynı şekilde yaratılanlar yaratılmalarında, meydana gelip var olmalarında da Allah’a muhtaçtırlar. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“Ey insanlar, siz Allah’a (karşı fakir olan) muhtaçlarsınız. Allah ise, Ganiy (hiçbir şeye ihtiyacı olmayan) ve Hamîddir (övülmeye layık). Eğer dilerse sizi giderir ve yeni bir halk vücuda getirir. Bu, Allah’a göre güç değildir.” ⁷⁸⁴

Kulun Ulûhiyyet Tevhidine iman etmesi de O’na imanın içerisine girer çünkü bu Lâ ilâhe illallah’ın içerisindeki ihlâsa şehadeti kapsar. Şüphesiz ki bu Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dışındaki her şeyden ibadet çeşitlerinin hepsinin hakkını mahlûkattan, rab edinilenlerden nefyeder. Müstehab ve vacip olanların hepsini yani ibadetin tamamını yalnızca Allah için ispat eder. İbadetin kısımlarından bir tanesi bile Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dışındaki bir varlığa yapılmaz. Çünkü hak ilah olan ve ibadeti hak eden yalnızca O’dur. Rubûbiyyette, mülkte, izzette, zenginlikte ve baki kalmakta tek yetkili, tek hak sahibi O’dur.

O’nun dışındaki şeyler, rab edinilenler, itaatle kulluk edinilenler nefisleri için zarar ve fayda vermeye malik değildirler. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dışındaki bir varlığa ibadet etmek, zulümlerin en büyüğü, alçaklığın, rezilliğin en alt tabakasıdır. Kur’an Ulûhiyyet Tevhidinde Allah’a ortak koşulması üzerinde durur ve şirk ehlinin hepsinin mezhebini batıllaştırır. Yüzü Allah’a teslim etmeyi, O’na yönelmeyi, O’na

tevekkül etmeyi, ibadette Hakka yönelmeyi emreder. İbadetin lügatteki asıl manası mutlak boyun eğme ve itaat etmedir.

Şeriatta ibadetin kullanımı ise; kâmil bir muhabbet, boyun eğme ve itaatin ibadet ile bir araya gelmesidir. İbadetin içerisindeki vacip kılınan ihlâsın yalnızca Allah için olmasıdır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın ayetinde dediği gibi:

“Öyleyse sen de dini yalnızca O'na halis kılarak Allah'a ibadet et. Haberin olsun; halis (katıksız) olan din yalnızca Allah'ındır.”⁷⁸⁵

İşte bu rasullerin kendisi ile geldiği, kitapların onunla indirildiği tevhiddir. İbadete şirk karıştığı zaman onu bozar, batılaştırır. Böylece o ibadet olarak isimlenmez. İbadet ancak tevhid ile beraber olduğu zaman tevhid olarak isimlenir. İbn Abbas (*radıyallâhu anhuma*) şöyle demiştir: “Kur'an'da Allah'a ibadet olarak emredilen şeylerden kastedilen şey tevhiddir.”

Şer'i ibadetlerin içine Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şariat olarak belirlediği ve razı olduğu gizli ve açık yapılan söz ve fiillerin hepsi girer. Allah'ı sevmek, O'nu tazim etmek, O'nu yüceltmek, O'na itaat etmek, O'na tevekkül etmek, O'na yönelmek, O'na dua etmek, O'ndan korkmak, ummak, doğru sözlü olmak, emaneti yerine getirmek, ahde vefa göstermek, sıla-i rahim yapmak, komşuya, yetime, yoksula, mis-kine ve Allah yolundakilere ihsanda bulunmak gibi şeylerdir. Ayrıca kurban kesmek ve adak adamak; bu ikisi ibadetlerin en yücesi ve itaatlerin en faziletlisidir. Beyti tavaf etmek, saç tıraş etmek ve diğer vacip ve müstehab olan şeyler de ibadetin içine girer.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın kulları üzerindeki hakkı O'na hiçbir şeyi ortak koşmadan ibadet etmeleridir. İbadette şirk ise tevhide zıttır ve bu şirk tevhide iptal eder. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın, rasulleri ve dostları için söylediği gibi:

“Bu, Allah'ın hidayetidir, kullarından dilediğini bununla hidayete eriştirir. Onlar da şirk koşsalardı, elbette bütün yapıp ettikleri onlar adına boşa çıkmış olurdu.”⁷⁸⁶

---

785 (Zümer, 2-3)

786 (En'am, 88)

Nebi (*aleyhisselam*) şirki İbn Mesud hadisinde tarif etmiştir.

İbn Mesud (*radiyallahu anh*) Allah Rasulüne (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle dedi:

– Hangi günah daha büyüktür ey Allah'ın Rasulü

Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle cevap verdi:

— Seni yarattığı halde Allah'a şirk koşmandır.

Kim ibadetlerden birini Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışındaki bir şeye sarf ederse şüphesiz ki o, Allah'a ortak koşmuştur. Şirk tevhidi bozar ve onu iptal eder. Çünkü o yaratıcı yaratılana benzetmek ve O'na denk tutmaktır. Yaratılanı yaratıcının mertebesine getirmektir. Bunun için de günahların en büyüğü sayılmıştır. İbrahim (*aleyhisselam*)'in dediği gibi bu Allah'a karşı su-i zandır.

“Bir takım uydurma yalanlar için mi Allah'tan başka ilahlar istiyorsunuz? Âlemlerin Rabbi hakkındaki zannınız nedir?” ⁷⁸⁷

İbn Kayyım (*rahimehullah*) şöyle dedi: “Yani ondan başkasına kulluk ettiğiniz halde O'nunla karşılaştığınız zaman sizi karşılayacağı hal hakkındaki zannınız nedir? Siz O'nun rubûbiyyetinde, isimlerinde, sıfatlarında eksiklik var zannedip O'ndan başkasına kulluk yapmaya ihtiyaç duymadınız mı? Eğer O'nun her şeyi bilen, her şeye gücü yeten, O'nun kendisi dışındaki her şeyden zengin olduğunu, yarattıklarının işlerini düzenlemede tek hak sahibi olduğunu bilseydiniz bir başkasını O'na ortak koşmazdınız. Sen O'nun yarattıklarından gizli saklı olanlar hakkında korkma! Çünkü O tek başına onlara kâfidir. Bir yardımcıya da ihtiyacı yoktur. Zatı ile Rahman ve Rahîm olandır. Rahmeti için de kimsenin şefkatine ihtiyacı yoktur. Bu; meliklerin, reislerin ve onların dışındakilerin hilafıdır. Onlar muhtaçtırlar. Gözetimi altında bulunan kimselerin hallerini bilmede, ihtiyaçlarını gidermede, onlara yardım etmede ilimlerinin kıtlığından, acziyetlerinden ve zayıflıklarından dolayı her zaman zaruri vasıtalarla muhtaçtırlar.

Her şeye gücü yeten el-Kadir olan Allah'a gelince O zatıyla her şeyden zengin olandır. Her şeyi en iyi bilendir. Rahman ve Rahîmdir. Öyle ki rahmeti ile her şeyi kuşatmıştır. Allah ile yarattıklarının arasına vasıtaların girdirilmesi O'nun ulûhiyyetinin, rubûbiyyetinin ve tevhidinin hakkını eksiltmektir. Bu Allah'a karşı su-i zan beslemektir. Aklın, fitratın ve Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın kulları için koyduğu şeriata terstir. Çirkinliğin üstünde bir çirkinliktir.

Sen bunu öğrendiğinde kulun salahının, felahının, saadetinin, kurtuluşunun, sevincinin bu ibadetlerde Allah'ı birlemek ve onun kulları için şariat kıldığı şeyler ile ona yönelmekte olduğunu bilirsin. Muhabbetin, itaatin ve boyun eğmenin tamamı onun asıllarındandır. Bu, ibadetin özü ve ruhudur. Allah'a ibadette tam bir sevgi ve itaat gerekir. Yarattıkları içinde Allah'a en sevgili olanı ubudiyette bu sevgiyi ikame eden ve Allah'ı yüce isim ve sıfatları ile zikredip öven kimsedir. Bundan dolayı Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın yanında şirk en buğzedilecek şeylerdendir. Şirk; muhabbet, itaat, yönelme, tazim gibi şeylerde şirk koşan kimse ile Allah arasında bir noksanlık başlatır.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) kendisine şirk koşulmasını asla bağışlamaz çünkü şirk; sevgi, tazim ve bunun dışındaki ibadet çeşitlerinde Allah ile Allah'ın dışındaki varlıklar arasında bir eşitliği kapsar. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

"İnsanlar içinde, Allah'tan başkasını eş ve ortak tutanlar vardır ki onlar (bu eş ve ortakları) Allah'ı sever gibi severler. İman edenlerin Allah'a olan sevgisi ise daha güçlüdür." ⁷⁸⁸

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) kendisinin dışındaki bir varlığı Allah gibi seven bir kimsenin onu ortak (nid) edindiğini haber vermiştir. İşte bu, müşriklerin mabudları için söyledikleri sözün manasıdır.

"Andolsun Allah'a, biz gerçekten apaçık bir sapıklık içindeymişiz. Çünkü sizi (yalancı olanları) âlemlerin Rabbiyle eşit tutuyorduk." ⁷⁸⁹

---

788 (Bakara, 165)

789 (Şuara, 97-98)

Bu; zatında, fiillerinde ve sıfatlarında değil, ilahlık ve sevgide bir eşit kılmadır. Kim böyle şeyleri Hak olan ilahın dışında bir şeye yaparsa muhakkak ki o, Allah'tan yüz çevirmiş, O'nun seyyidliğini ve malikliğini terk etmiş, O'nun buğzunu yani düşmanlığını hak etmiş, O'nun dostlarının mertebesinden O'nun ikram yurdundan kovulmuş olur.

Sevgi üç çeşittir. Birincisi; tabii yani doğal sevgidir. Açlıktan dolayı yemeğe, susuzluktan dolayı suya duyulan sevgi ya da bunun benzeri şeylere duyulan sevgi bu türdendir. Bu sevgi tazimi gerektirmez.

İkincisi; şefkat ve merhamette duyulan sevgidir. Bu da anne ve babanın çocuğuna duyduğu sevgi ya da bunun benzeri şeylere duyulan sevgidir. Aynı şekilde bu sevgi de tazimi gerektirmez.

Üçüncü çeşidi ise, ülfet (yakınlık) ve alışkanlıkta olan sevgidir. Bu da mesleğe, ilme, dostluğa, ticarete, sefere, bazıları için kardeşliğe duyulan ortak sevgidir. Yaratılanların içinde bulunan bu sevgi Allah'a karşı sevgide şirk olmaz. Çünkü Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) helva ve balı severdi. İçeceklerin içinde ona en sevimli olan soğuk ve tatlı olanı idi. Etlerin içinde hayvanın ön budu ona daha sevimli idi. Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) kadınları çok severdi. Kadınlarının içinde ona en sevimli olanı Aişe (*radiyallahu anhâ*) idi. O ashabını (*radiyallahu anhum*) çok severdi. Onların içinde ona en sevimli olanı Ebu Bekir (*radiyallahu anh*) idi.

Özel olan sevgiye gelince; o ancak Allah'a yapıldığı zaman doğru olur. Ne zaman ki kul Allah'ın dışındaki bir varlığı Allah'ı sever gibi severse şirk koşmuş olur ve Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şirki asla bağışlamaz. İşte bu ubudiyette olan sevgidir. Bu sevgi boyun eğmeyi, itaati, tazimi gerekli kılar. Tam bir itaati ve Allah'ın sevgisini onun dışındaki şeylere tercih etmeyi gerekli kılar. İşte bu sevgiyi Allah'ın dışındaki bir şey ile alakalandırmak caiz değildir. Sadece Allah'a gösterilecek olan bu sevgiyi müşrikler ilahlarına göstererek Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın ve ilahlarının arasını eşitlemişlerdir. Yani ilahlarını sevgide Allah'a denk tutmuşlardır. İşte bu, rasullerin davete başladıkları ilk noktadır ve Mü'min kulun son sözleridir. (Burada kastedilen tevhiddir.) Öyle ki kul, Rabbini muhabbette birleyerek O'na olan sevgisini ikrar ve itiraf ederek cennete girer.

İşte bu sevgi (tevhid) İslam'a kendisi ile girilen ilk şeydir ve aynı zamanda dünyadan çıkıp onunla Allah'a gidilecek son şeydir. Amellerin hepsi ona aittir yani onunla tamamlanır. Makamların hepsi ona bir vesiledir. Onu illetten, şüphelerden kurtarıp onu tamamlayacak ve güzelleştirecek şeylerin hepsi onun oluşması için bir sebeptir. İşte bu (muhabbet) saadet ruhunun kutbudur. İmanın özü ve ruhudur. İslam ağacının gövdesidir. Bundan dolayı kitap ve demir (kılıç) indirilmiştir. Kitap ona giden yolu gösterir. Kılıç ise ondan çıkan ve Allah'a olacak olan sevgide bir başkasını Allah'a şirk koştan kimse içindir. Bunun için cennet ve ateş yaratılmıştır. Cennet bir yurttur. Onun ehli ise, Allah'ı birleyerek sevgiyi yalnız Allah'a has kılan kimselerdir. Ateş yani cehennem de bir yurttur. Burası da Allah'a sevgide ortak koştan ve sevgide Allah ile ortak koştuğu kimsenin arasını eşitleyen kimse içindir. Onunla ilim, amel ve hal bakımından kıyam etmek vaciptir. Onun düzgün olması ise Lâ ilâhe illallah şهادetinin düzgün olmasıdır.

Nefsine nasihatçi olan, onun kurtuluşunu ve mutluluğunu isteyen bir kimsenin bu meselede (tevhid) uyanık olması gerekir. Tevhidin onun yanında en önemli şey olması, onu öğrenmenin ve onunla amel etmenin onun yanında çok yüce bir değere sahip olması gerekir. Kıyamet gününde sorulacağı kelimenin içindeki şeyleri ve onun yörüngesini iyi bilmesi gerekir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dediği gibi:

"Rabbine andolsun, onların tümüne (bunu) soracağız. Yapmakta oldukları şeyleri..." ⁷⁹⁰

Seleften başka biri Lâ ilâhe illallah sözü hakkında şöyle dedi:

"Bu haktır. Bütün sorular; ondan, onun hükümleri ve haklarından sorulacaktır."

Ebu'l-Aliye ise şöyle dedi: "İki kelime vardır ki önceki ve sonrakiler bundan sorguya çekileceklerdir.

Neye kulluk ediyordunuz? Rasullere ne cevap verdiniz?"

Neye kulluk ettiklerinden sorulması, bu kelimenin ve kelimenin kendisinden sorguya çekilmesidir. Rasullere cevaplarının sorulması ise; bu yolun vesilesinden

ve onların görevlerinden sorulmasıdır. Onlar rasullere cevap verirler ve bu işlerin yani soruların hepsi tevhide döner.

Allah ona rahmet etsin, Şeyh Abdullatif b. Abdurrahman'a insanın üzerine vacip olan tevhid ve onun çeşitlerinin tafsilatından ve onun içinde gerekli olan dostluk ve düşmanlık hakkında soruldu.

O şöyle cevap dedi:

Ayrıntıların bilinmesi şer'i hükümlerin ve onun delillerinin ayrıntılarının bilinmesi ile alakalıdır. Dinin tamamı tevhiddir. Çünkü tevhid ibadette Allah'ı birlemek, dini yalnızca O'na has kılarak O'na kulluk etmektir. İbadet ise; Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın sevip razı olduğu gizli ve açıkta yapılan söz ve amellerin hepsine verilen isimdir. Bunun içine kalbin sözü ve amelleri, dilin sözü, azaların amelleri, nehyedilenleri ve yasakları terk etmek de girer. Bunların hepsi ibadet olarak isimlenen şeylerin içine girer. Bundan dolayı Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözü ibadette tevhid olarak tefsir edilir.

“Ey insanlar; sizi de, sizden öncekileri de yaratan Rabbinize ibadet edin ki takva sahibi olasınız.”⁷⁹¹

Husumet bu tevhid yüzünden başlamıştır. Bu İbn Abbas (*radiyallahu anhum*)'ın tefsiridir.

Sen bunu bildiğinde kulun üzerine gerekli olan sözlerini ve amellerini yalnızca Allah'a has kılman gerektiğini bilirsin. Şüphesiz ki sözlerinden veya fiillerinden bir şeyi Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışındaki bir şeye sarf eden kimse elbette ki ibadette Allah'a şirk koşturmuştur. Onun imanı ve tevhide noksanlaşmıştır. Çünkü bu, Rabbi ile ortak koştığı şey arasında bir eşitliği, ona eşit davranmayı ve Allah'ı kötülemeyi içerir. Büyük şirk bu ikisinden oluşmaktadır. Bundan dolayı Kitabının bazı yerlerinde kendisini şirkten tenzih ve takdis eder. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetinde olduğu gibi:

---

791 (Bakara, 21)

"Allah, onların ortak koşmakta olduklarından münezzehtir, yücedir." ⁷⁹²

"Senin izzet sahibi Rabbin, onların isnat etmekte oldukları vasıflardan yücedir, münezzehtir. Selâm peygamberlerin üzerinedir. Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah içindir." ⁷⁹³

"Allah'ı tenzih ederim, ben müşriklerden değilim." ⁷⁹⁴

Yazılmış olan kitaplarda şer'i hükümlerin açıklamasına dair, onun vacipleri, müstehabları, kalbin onu bilmesi, onunla amel etmesi ve ona göre nasıl hareket edeceğine dair bilgilere tafsilatlı olarak yer verilmiştir.

Öğrenilecek ilk şey akaiddir. O da tevhid ilmidir. Ehlisünnet âlimlerinden kitap yazanlar bu konu ile ilgili birçok kitap yazmışlardır. Bunların içinde en iyi olanı, Şeyhulislam İbn Teymiyye (*rahimehullah*)nin kitaplarıdır.

İkinciye gelince; o da kalbin amelleri ve onun hareketlerinin ilmidir. Bu da davranış yani sülûk ilmi olarak isimlenir. Şüphesiz ki bu konuda, İbn Kayyım (*rahimehullah*)ın Menazil Şerhi ve İki Hicret Yolu adlı kitabındaki sözleri gayet boldur. Açıkça yapılan azaların amellerine gelince; bu konudaki yazılmış kitaplar sayılamayacak kadar çoktur. Özet olarak ibadetin tafsilatlarının hepsini bilmek imkânsızdır.

Dostluk ve düşmanlığa gelince, bu vaciplerin içinde en gerekli olandır. Hadiste **"İmanın en sağlam kulpu Allah için sevmek ve Allah için buğzetmektir."** denmiştir. Dostluğun aslı sevgi, düşmanlığın aslı ise buğzetmektir. Kalbin ve azaların amelleri bu ikisi üzerine kurulur. Dostluk ve düşmanlığın hakikatinin içine yardım etme, yakınlık, yardımlaşma, cihad, hicret ve bunun benzeri ameller girer. Dostluk düşmanlığın zıddıdır.

---

792 (Kasas,68)

793 (Saffat, 180-182)

794 (Yusuf, 108)

Lâ ilâhe illallah'ın manası hakkında Şeyh Abdullatif'in açıklamaları.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Hamd her şeye kâfi olan Allah içindir. Selam onun seçtiği kullarının üzerinedir.

Bundan sonra; cahillerden bazıları Kelime-i Tevhidin manası ve irabının içine daldılar. Bunun üzerine de cehalet ve karışıklık ortaya çıktı. Bu mesele üzerine sessiz kalıp susmak olmazdı. Biz deriz ki; bil ki Lâ ilâhe illallah takva kelimesidir. Sapasağlam bir kulptur. İslam dininin aslı, selamet yurdunun anahtarıdır. Onun metni ve konusu ulûhiyyet hakkını Allah (*subhânehû ve teâlâ*)nın dışındaki şeylerden nefyetmek, onun dışındaki tüm mabudlardan söz ve fiil olarak beri olmak ve ulûhiyyet hakkını tüm yönleri ile yalnız Allah için ispat etmek demektir.

İlk olarak söylenecek şey nefiydir. “Lâ” ile kullanılmıştır. Onun ismi ve haberi mukadderdir (var olduğu kabul edilmiştir). İspat ise istisna ile kullanılmıştır. Allah’ın dışındakilere ispatı bildirir. İşte bu Kur’an’ın yoludur. Bu konuda olduğu gibi Kur’an çoğunlukla nefiy ve ispatın arasını yakınlaştırır. Maksat ancak bu ikisinin kullanımı ile hâsıl olur. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle demiştir:

“O halde kim tâğutu reddedip Allah’a inanırsa...” ⁷⁹⁵

“Andolsun, biz her ümmete: “Allah’a kulluk edin ve tağuttan kaçının” (diye tebliğ etmesi için) bir peygamber gönderdik.” ⁷⁹⁶

“Rabbin, O’ndan başkasına kulluk etmemenizi emretti.” ⁷⁹⁷

---

795 (Bakara, 256)

796 (Nahl, 36)

797 (İsra, 23)

“Elif, Lâm, Râ. (Bu,) Ayetleri sağlamlaştırmış, sonra hüküm ve hikmet sahibi olan ve her şeyden haberdar bulunan (Allah) tarafından birer birer (bölüm bölüm) açıklanmış bir Kitaptır. Öyle ki, Allah’tan başkasına ibadet etmeyin.” ⁷⁹⁸

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) nebisi Yusuf (*aleyhisselam*)a şöyle dedi:

“Hüküm yalnızca Allah’ındır. O, kendisinden başkasına kulluk etmemenizi emretmiştir. Dosdoğru olan din işte budur.” ⁷⁹⁹

İşte bu Lâ ilâhe illallah’ın manasıdır.

İbn Kayyım (*rahimehullah*) şöyle dedi: “Nefiy ve ispatı yakınlaştırmak Kuran’ın metodudur. Allah’ın dışındaki şeylerden ibadeti nefyeder ve ibadeti yalnızca Allah için ispat eder. İşte bu tevhidin hakikatidir. Tek başına nefiy tevhid değildir. Aynı şekilde nefiy olmaksızın ispat da tevhid olmaz. Nefiy ve ispat bir arada olup anlam bakımından birbirlerini kapsadığı zaman tevhid olur. İşte bu Lâ ilâhe illallah’ın hakikatidir.”

Bunun için bazı araştırmacılar bu kelimenin hasr (sınırlama) ve ihtisas (ayrıcalık) ifade ettiğine karar verdi. Bu kelime ve buna benzeyen ayetler Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dışındaki şeylerden ibadeti nefyetmek ile başlar, ihtisas ve ispatın vurgulandığını bildirir. Mesela Zeyd’den başka adam yoktur, Zeyd’den başka cömert yoktur gibi... Elbette ki bu müstesnanın dışındakilerden sıfatı nefyetmeyi ve tüm yönleri ile sıfatı yalnızca müstesna için ispat etmeyi ifade eder. Öyle ki nefiy olmaksızın ispat mücerret bir şekilde gelmez. Zeyd adamdır, Zeyd cömerttir demek bu şekilde bir anlam ifade etmez. Çünkü nefiy ve ispat burada her yönden gerekliliği açıklar. Tevhid ancak Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dışındaki şeylere ibadetten ve şirkten beri olduğu zaman gerçekleşir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın dışında ibadet edilen her şeyden beri olmak ise ancak tevhid ile mümkün olur.

İlim ve amelin gerekliliği de aynı böyledir. Şehadetin var olması ve onun anlamına boyun eğip itaat etmek ancak ilim ve amel ile mümkün olur. Bu bizim karar

798 (Hud, 1-2)

799 (Yusuf, 40)

kıldığımız şeydir. İlim ehlinin, lügatçıların, tefsircilerin ve onların haricindeki kimselerin ibareleri bunun üzerine delalet eder.

İlah kelimesi ise hak olsun batıl olsun tüm mabudlar için konulan isimdir. Çünkü o el-ilahetü kelimesinden türemiştir. Manası (ibadetün) kulluk etmek, tapmaktır. Sözlükte e-le-he, ye-li-hu, ilaheten ve ulûhiyyeten yani a-be-de, ya'-bu-du, ibadeten denir ve her kim bir şeye ibadet ederse onu ilah edinmiş olur.

Bunun dışında şöyle denir: İlah, ibadet edilen her şeye konulmuş cins bir isimdir. İlahın manası me'luh yani kulluk edilen şeydir. Tıpkı kitabın manasının mektub yani yazılan şey olduğu gibi.

Şeyhulislam, ilahın manası hakkında şöyle demiştir: "İlah kalplerin, zilletle, yönelmeyle, tazimle, tevekkülle, korku ve ümitle kendisine yöneldiği varlıktır."

İbn Kayyım, İbn Receb ve bu ikisinin dışındaki ilim ehli de böyle demiştir. Vurgulama ve tariftten sonra bu, Rabbimiz celle ve âlâ için bir ilim olmuştur. Böylece ilah kelimesi artık yalnızca O'nun için kullanılmıştır. Sibeveyh; "O, bilgileri en iyi bilendir." demiştir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) da kendisini bu şekilde övmüştür:

"Hiç sen Allah'ın ismini taşıyan başka birini bilir misin?" ⁸⁰⁰

Elbette ki bu, ibadetin manası üzerine delildir.

İbn Abbas (*radiyallahu anhuma*) Araf suresindeki şu ayeti okudu:

"Seni ve ilahlarını terk etsinler de yeryüzünde fesat çıkarsınlar diye mi Musa'yı ve kavmini serbest bırakacaksın." ⁸⁰¹

Vezin ve mana olarak taabbud kelimesine gelince; o aslen boyun eğme ve itaat etmedir.

---

800 (Meryem, 65)

801 (Araf, 127)

Düzenlenmiş yol, kullanılan, boyun eğdirilen yol demektir. İstilahta ise bu özeldir. Çünkü bunun içinde büyük bir rûknün bulunması gerekir. O rûkn de sevgidir. İbn Kayyım (*rahimehullah*)'ın el-Kafiye'de dediği gibi:

Rahman'a kulluk onun sevgisinin amacıdır,
Kulunun boyun eğmesi ile beraber bu iki kutuptur.

Kutup onun üzerine dönen yörüngenin esasıdır. Bundan dolayı kastedilen mana şöyle açıklanır: Allah'ın dışındaki şeylerin ilahlığı nefyedilmemiştir. O'nun dışındakilerden ibadet hakkı nefyedilmiştir. Şüphesiz ki nefiy, nas ve yakınlık için büyüklüğünün bulunmasıdır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi.

“Kendilerine güç (izzet) sağlasınlar diye, Allah'tan başka ilahlar edindiler.” ⁸⁰²

“Birtakım uydurma yalanlar için mi Allah'tan başka ilahlar istiyorsunuz?” ⁸⁰³

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Yasin sahipleri için şöyle dedi:

“Ben, O'ndan başka ilahlar edinir miyim?” ⁸⁰⁴

Allah onların mabudlarını ilah olarak isimlendirdi. Allah'ın dışındaki şeylere ibadet etmek daha önce geçtiği gibi Nuh kavmi zamanında başladı ve yeryüzünde yayıldı. Şüphesiz ki kim bir şeye kulluk ederse onu ilah edinmiş olur. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözü buna delildir:

“De ki; ey kâfirler.” ⁸⁰⁵

Elbette ki bazı cahiller bu konuda hata ettiler ve bu kelimenin haberini mevcut ve mümkün olarak takdir ettiler. (Lâ ilâhe'nin haberi “hakkun” dur. Onlar hak kelimesini mevcut ve mümkün olarak takdir ettiler.)

---

802 (Meryem, 81)

803 (Saffat, 86)

804 (Yasin, 23)

805 (Kâfirun, 1)

Yani onun manası, başka bir ilahın bulunması mümkün değildir ya da başka bir ilah mevcut değildir, demektir. Bu, ilahın manasından cahil olmaktır. Ben bununla tek ve hak olan ilahın ismini kastetmeyi istesem ve bu ilk bakışta doğru gibi görünse de asıl doğru olan bu kelimenin haberinin "hakkun" olmasıdır. Çünkü rasullerin kavimleri ile arasındaki tartışma onların ilahlarının hak ya da batıl olması yönünde idi. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

"O halde biz veya siz, ikimizden biri ya mutlak bir hidayet üzerinde veya açık bir dalâlet içindedir." ⁸⁰⁶

Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın ulûhiyyetine gelince; bu konuda hiçbir tartışma söz konusu olamaz. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın rubûbiyyetini itiraf eden birisi onun ulûhiyyetini de nefyedemez. Fakat onlar, putlarının ve ortak koştukları şeylerin hak olduğunu zannettiler. Bunun için rasulleri onlara şöyle dediklerinde:

"Andolsun, Nuh'u kendi kavmine peygamber olarak gönderdik. Dedi ki: Ey kav-mim! Allah'a kulluk edin. Sizin için O'ndan başka hiçbir ilah yoktur." ⁸⁰⁷

"Âd kavmine de kardeşleri Hûd'u peygamber olarak gönderdik. Onlara, "Ey kav-mim! Allah'a kulluk edin. Sizin için O'ndan başka hiçbir ilah yoktur. Allah'a karşı gelmekten sakınmaz mısınız?" dedi." ⁸⁰⁸

"Semûd kavmine de kardeşleri Salih'i Peygamber olarak gönderdik. Dedi ki: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin için O'ndan başka bir ilah yoktur." ⁸⁰⁹

"Medyen halkına da kardeşleri Şuayb'ı peygamber olarak gönderdik. Dedi ki: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin için O'ndan başka hiçbir ilah yoktur." ⁸¹⁰

---

806 (Sebe, 24)

807 (Araf, 59)

808 (Araf, 65)

809 (Araf, 73)

810 (Araf, 85)

Onlar peygamberlere söyledikleri şu sözleri ile bunu kabullenmemeye ve inkâra kalkıştılar:

“İlahları bir tek ilah mı yaptı? Doğrusu bu, şaşırtıcı bir şey.” ⁸¹¹

Bu kelimeye çağırıldıkları zaman ibadeti ve onun isimlendirdiği şeyi inkâr ettiler. Bu onların yanında ayrıntıdan başka bir şey değildi. Bu onların dilleri olduğu için onu kendilerine öğretecek birine ihtiyaçları yoktu. Onlar bunu açık ve mücerret bir şekilde biliyorlardı. Çünkü peygamber (*aleyhisselam*) Ebu Talib’i bu kelimeye davet ettiği zaman Ebu Cehil ona, “Abdulmuttalib’in milletinden yüz mü çeviriyor-sun?” demişti. O, bu dili bildiği için bu kelimenin Abdulmuttalib ve kavminin ibadet ettiği ilahlara ibadeti batıl kıldığını biliyordu. İşte bu birlemenin özetidir. Çünkü kastedilen, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın ulûhiyyette ve ulûhiyyet haklarında birleşmesidir.

O zaman nefiy habere yönelmiş olur. Bu da takdir edilmiş olan hak kelimesidir. Onun takdiri ise; “mevcûdun” ya da “mümkünun” kelimesidir. İsim hak ile vasıflandığı zaman geçen anlamı ifade eder. “Lâ ilâhe hakkun mevcudun” da denmiştir. O zaman kelimeler dosdoğru bir şekilde olur ve bizim söylemiş olduğumuz meseleye de dönmüş olur.

Bu kelimedeki “lâ” cinsini nefyeden lâ’dır. Onun ismi ise; fetha üzere mebnidir. Haber ile ilgili söz ise daha önce geçmiştir. İlla ise istisna edatıdır. Ondan sonraki gelen şey ise müstesnadır ve merfudur. Onun içinde etken olan şey (amil) haberin içinde de etken (amil) olan şeydir. Çünkü o Basralılar’a göre bedeldir. Kufeliler’e göre ise atf-ı nesaktır. Sa’leb der ki: “Bu nasıl bedel olabilir ki? O müspettir. Onun metbuu ise menfidir. Tabii ve metbuu muhakkak menfi ve müspette bir uyum içerisinde olması gerektiği anlamını kasteder. Ona cevaben denir ki: Bu, amilin yapmış olduğu amelinde ondan bedeldir. Nefiy ve icapta birbirlerine muhalefet etmişlerdir. Dolayısıyla bu da bedel olmaya engel değildir.

Halid el-Ezherî de bunu şöyle cevaplamıştır: Böyle bir şartın koşulma yeri bedel-i bazın dışında olur.

Onunla ilgili söyledikleri şeylere karşılık derim ki; onların bu sözünde müstesna ve ondan istisna tutulan şeye mana ve lafız olarak aykırı olduğu ortaya çıkar. Müs-petin menfiye gelmesi, müstesnanın müstesnaya gelme anlayışından cahil olan ve bu insandan daha şaşkın olan kim olabilir? Ne dediğini bilen bir kişi el-ilahu'l-hak kelimesinin Lâ'nın ismi olarak geldiğini nasıl düşünebilir? Böyle bir zanna kapılanın sapıklığından daha büyük ne olabilir ki?

Muhakkak ki "illa" kelimesi "gayr" kelimesi manasında kullanılır. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu sözünde olduğu gibi:

"Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka ilahlar olsaydı yerin ve göğün düzeni altüst olurdu." ⁸¹²

İşte böyle sıfatlanan şey çoğul olduğunda ya da sıfatlanana benzediğinde onu teyit etmek için bu şekilde kullanılır. İstiftah duasında olduğu gibi:

"Allahım! Sen eksik sıfatlardan pak ve uzaksın. Seni daima böyle tenzih eder ve överim. Senin adın mübarektir. Varlığın her şeyden üstündür. Senden başka ilah yoktur."

Burada "gayri" kelimesi "illa" kelimesi yerine dönüşümlü olarak kullanıldı. İşte bu da önceki gelen şeye sonraki gelen şeyin zıtlı zıt olması anlamını verir. Mesela Zeyd'in dışında bir adam bana geldi, dediğimde, ya da senin sözün olan; "Ona girdiğimden başka bir yönle çıktım." gibi...

Bunu öğrendiğinde bil ki; bana Farisî bir adamın risalesi takdim edildi. Burada ilim ehlinin görüşlerine aykırı olarak saçma sapan şeyler zikretmişti. O risalesine şu sözle başlıyordu: "Her yerde bulunan Allah'a hamdolsun."

Bu söz iki anlama gelir. Ya bunun itikadı bozuktur. Çünkü "Allah her yerdedir" sözü hulul ehlinin sözü gibi bir sözdür. Ya da Arapçayı bilmemek, harflerin anlamını bilmemektir. Burada "ba" harf-i cerinin "min" harf-i ceri manasına geldiği söylene-mez. Çünkü o cüz anlamına gelen "min" harfinin yerine gelir ve onun yerine gel-mesi şu şart koşulur. "Ba" kelimesinin "min" kelimesinden anlaşılmayan bir manayı

içermesi olursa o zaman kullanılır. İşte bu iki şey Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetinde bulunmaktadır:

“Bir çeşme, ondan Allahın kulları içer.” ⁸¹³

Şairin sözünde olduğu gibi:

Bulutlar denizin suyunu vakumlayarak içtiler,

Sonra da yeşil dalgaların içinde dehşetli bir gürlemeye göklere doğru yükseldiler.

Sonra risalesinde “Ben Allah’a tutunur ve yapışırım” ifadesini söylüyor.

Tutunma yani temessük ancak Allah’ın kitabına, dinine ve emrine olur. Allah’a tutundum, denmez. Çünkü temessük kelimesi yapışmak, alıp götürmek ve sebat etmek anlamına gelir. Bu anlamların hiçbirisi burada uygun değildir.

Risalesinde şöyle demiştir: “Elbette ki ilah kelimesi lügatte sadece mabud için konulmuş bir isimdir. Hak yahut batıl olarak sınırlandırılmamıştır.”

Bu ibare lügat yönünden yalandır. Lügat kitaplarının hepsi bu anlama delalet eder ve ilahın tüm mabudlar için konulmuş isim olduğunu ikrar eder. Bunun tarifi ve delilleri lügat kitaplarında mevcuttur. Biz bunu zikretmeyi burada uzatmayacağız.

Aynı şekilde mana yönünden fasit bir ibaredir. Çünkü ilah kelimesi kayıtsız, hak veya batıl kelimesi ile vasıflanmaksızın bulunamaz ve tasavvur da edilemez. Bu gayr-i makul bir kelimedir. Nasıl olur da lügatte böyle bir şey nispet edilir veya lügatten böyle bir şey aktarılır. İlah kelimesinin müsemması iki kısımdır. Ya haktır ya da batıldır. Üçüncü bir kısmı kabul etmek aklen ve şer’an imkânsızdır. Böyle bir ibareyi ancak aklını yitirmiş veya söylediği şeyin cahili olan insan söyler.

O, risalesinde *Lâ ilâhe illallah*’taki ilah hakiki ilah anlamındadır, demiştir. Onlara ilahlar denmesi onlara ibadet edenlerin yanlış inançları itibariyledir. İşte bu çok

derin bir cahillik ve katmerli karanlıktır. Azıcık akli olan bir kimse bunu nasıl kabul edebilir? Güya Allah ve Rasulü onlara ve onların inancına göre ilahlar diyecek, bu isimlendirme ve bu batıl inançla onlara uyacak, sonra da bundan dolayı Allah bu isimlendirmeden dolayı onları tekfir edecek, mü'min kullarına onların mallarını, kanlarını ve eşlerini helal sayacak ve bunu terk eden, bundan beri olanlara dünyevi ve uhrevi hükümlerde islam ve iman hükmünü uygulayacaktır. Eğer Allah ve Rasulü Kureyşliler'e uymuş olsa ve Hakka ait olan isimleri onların mabudlarına verse kelimelerin anlamı olan tevhid ve iman gerçekleşmemiş olurdu ve onlar peygambere şöyle demezlerdi:

"İlahları tek bir ilah mı yaptı." ⁸¹⁴

Çünkü bu inanca göre müspet menfinin ta kendisidir. O da hakiki ilahtır. Bu inanç İslam dinini değiştirmek, ihlâs kelimesinin anlamını saptırmaktır. Putperestlerin inancını desteklemektir. Bu da onların mabudları ve ilahları haktır, batıl değildir, demektir.

"Fakat insanların çoğu bilmezler." ⁸¹⁵

Bundan dolayı herkesin ardına düşen, ilim talebinde olduğunu iddia eden cahillere karşı bunların çer çöpü revaç bulmuştur. Bunlar ilim nuruyla nurlanmamış, itikadda da sağlam bir dayanağı olmayanlardır. Rüzgâr hangi tarafa eserse o tarafa meylederler. İmandan sonra küfre, hidayetden sonra dalalete, haktan sonra batıla düşmekten Allah'a sığınırız. Onların bu iddialarına şu ayetler reddiyedir:

"Aslında onlar seni yalanlamıyorlar, fakat o zalimler açıkça Allah'ın ayetlerini inkâr ediyorlar." ⁸¹⁶

"Kendileri de bunların hak olduklarını kesin olarak bildikleri hâlde, sırf zalimliklerinden ve büyüklük taslamalarından ötürü onları inkâr ettiler." ⁸¹⁷

---

814 (Sad, 5)

815 (Yusuf, 30 - Rum, 40)

816 (En'am, 33)

817 (Neml, 14)

Bu ayetlere göre kâfirler mabudlarının batıl olduklarını biliyorlar ve içten içe o mabudlarının hak olduğuna itikad etmiyorlardı. Bu durum şu sözleri de iptal eder.

Birincisi; mabudlara ilahlar denmesinin sebebi ibadet edenin itikadına göredir.

İkincisi; abidlerin mabudlarına hak olarak itikad ettikleri zaman yapmış oldukları amellere ibadet denir, sözlerini iptal eder.

Yine risalesinde şöyle demektedir: “İlah kelimesi külli bir mefhum için konulmuştur.”

Bununla geçmiş olan batılını onaylamayı kastediyor. Külli, hiçbir zat ve sıfatla kayıtlanmayandır. İşte bu yalancı olan hatalı bir hükümdür. Çünkü efradını içine alan bir cins için konulmuştur. Külli anlamlar ancak zihinde vardır. Hariçte yoktur. Bundan dolayı mütekellimler rabbın bulunduğunu ispat etmede ve zatının var olmasıyla ilgili sapıtanlar sapıtmıştır. Onlar sıfatları nefyeder ve şunu iddia ederler: Külli hiçbir zaman bir sınırlandırma altına alınmaz ve sıfatlardan hiçbir sıfatta da tahsis edilemez. Bu onların kurallarından bir kuraldır ve onları apaçık bir küfre sevk eden iftiralarıdır. Bu, Kitap ve sünnetteki sıfatları da inkâr etmedir. Selefin onları tekfir ettiği ve sapıklığını ilan ettikleri sözleri vardır ve meşhurdur. Biz bunları burada zikrederek sözü uzatacak değiliz. Onlar hakkında söylenilmiş en basit bir söz Muhammed b. İdris eş-Şafii (*rahimehullah*)nin şu sözüdür:

“Benim kelim ehli hakkındaki hükmüm onların cirit sopalarıyla ve ayakkabılarla dövölüp, aşiretler ve kabileler arasında gezdirilmesidir. İşte bu, Kitap ve sünneti terk edenin ve kelim ilmine yönelenin cezasıdır, denmesidir.”

Cehmiyye'nin sapıklığının aslı şuradan gelir. O bir gün Hint felsefecilerinden olan Sümeniyye'den bir toplulukla karşılaştı ve onlarla kelim ve mantık üzerine tartıştı. Ona dediler ki: “Sen bir ilahının olduğuna inanmıyor musun?” O, “Evet inanıyorum.” dedi. “Sen onu gördün mü, onu işittin mi, ona dokundun mu, onu tattın mı?” dediler. O, “Hayır.” dedi. Habis kırk gün kime ibadet ettiğini bilmeksizin hayrete düştü. Sonra Hristiyanların hüccetlerinden bir delil aklına geldi ve onlara dedi ki: “Siz ruhun var olduğunu söylüyorsunuz. Onu gördünüz mü, onu duydunuz mu, ona dokundunuz mu veya onu tattınız mı?” Onlar da “Hayır.” dediler. O da “İşte aynen bu da gözlerden uzak olan bir ruhtur.” dedi. Sümeniyye'nin Cehmiyye'ye

vermiş olduğu bu söz batıldır ve saptırılmıştır. Bu insanlara "sufestaiyye" denir. Bu, kelimenin asıl manası saptırılmış hikmettir. Onların bu sözünün hakikati, hissedilmeyen ve hissedilmesi mümkün olmayan şey mevcut değildir, demektir. Onlar bir insanın hissetmediği şey ile duyu organları ile idrak edilemeyen şeyin mevcut olmadığı iddiasını ortaya attılar. Bu aptal da şaşırdı. Hissedilemeyen ile duyu organıyla idrak edilemeyen şeyin arasını ayırt edemedi de geçmiş olan fasit cevabını verdi.

Eğer akıl ve nakil ile meseleye bakmış olsaydı iki şeyin arasını ayırt edebilirdi. Onlara, Allah (*subhânehû ve teâlâ*) hissedilebilir, kıyamet günü görülecektir, onun sözü duyulacaktır, Musa (*aleyhisselam*) Allah'ın konuşmasını kulakları ile duymuştur, melekler de onu duymuş ve yarattıklarından dilediği de Allah'ı duymuştur, diyecekti. İnsan mecburen kendisinin hissedemediği, aklen zaruri olarak bilinen bazı şeylerin bulunduğunu ikrar eder. Mesela bazı yerlerin ve bazı milletlerin var olması gibi...

Bilakis kendisinin olduğu asıl maddesi de bundandır ki o onu hissedemez ama hiçbir akıl da onu inkâr etmez. Ancak onu başkasının hissetmesi mümkündür. İnsanın hissetmesi bir şey, hissedebilmesi ise ayrı bir şeydir. Ayırt edemediğinden dolayı Cehmiyye ve taraftarları sapıtmıştır. Onların çarpıtılmış olan kelamı, apaçık küfre ve dinden ayrılmaya sevk etmiştir.

Akıllı bir insan kendisinden önce söylenmemiş bir sözü ve ilim ve iman ehli tarafından da doğrulanmayan bir sözü nasıl söyleyebilir? Veleve ki mantıkçılar böyle bir sözü burada getirmiş olsalar bile böyle bir durumda mantıksal ibareye nasıl itimat edebilir? Doğrusu bu ibare uydurmadır, anlatıldığı gibi değildir. Bu risalenin sahibinin ibaresi başka yönden de bozuktur. Bu da risalenin başında ilah ismi ile kastedilen hakiki ilahtır. Müşriklerin ilahlarına kendileri böyle inandığından dolayı ilahlar denmiştir, diye inanmasıdır. Bununla ilgili açıklama daha önce geçmiştir. Ancak burada getirilmesinin sebebi onun çelişkili açıklamasından dolayıdır. Çünkü sınırlandırma yapmak külli bir manaya engeldir. Onun kelamı sadece bir tahriftir. Karanlıklar üstünde karanlıktır.

“Bir kimseye Allah nur vermemişse, artık o kimsenin aydınlıktan nasibi yoktur.”⁸¹⁸

Sözünün sonunda iyice karıştırdı ve dedi ki: “Efradı güneş gibi sadece bir tane olsa bile o külli bir mefhum için konulmuştur. Bu geçmişteki anlatılana muhalefet etmekle beraber birçok yönden yapmış olduğu çok çirkin bir hatasıdır. Bunlardan birisi de onun bu sözünden menfiyle müspetin tamamen aynı olması gerekir. Allah ile onların ilahlarının mana ve medlul açısından aynı olmasını gerektirir. Bu da apaçık bir sapıklıktır. Buna göre Allah’ın dışındaki ilahları nefyetmek doğru olmaz. Bu inanca göre Kelime-i Tayyibe, tevhide delalet etmez. Çünkü menfi müspetin ta kendisidir. İkisi mana yönünden bir olduğu zaman ortada ne nefiy ne de tevhid kalır. Bunun iptali ve reddiyesi daha önce geçti. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) müşriklerin mabudlarına ilah ismini verdi ancak bununla beraber onlara ibadetin ve onların ilah olduğunun iptalini de belirtti. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurdu.

“Onlar, kendileri için kuvvet ve şeref (kaynağı) olsunlar diye, Allah’tan başka ilahlar edindiler.”⁸¹⁹

“O’nu bırakıp da başka ilahlar mı edineyim?”⁸²⁰

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) burada onlara ilahlar ismini verdi ama bununla beraber onların hiçbir işe yaramadığı, hiçbir sıkıntıyı gideremediği hükmünü de vermiştir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) kendisinden başkasına ibadet edenlere karşı çıkarak şöyle demiştir:

“Belki kendilerine yardım edilir diye Allah’ı bırakıp da ilahlar edindiler.”⁸²¹

İbrahim (*aleyhisselam*) ise kavmine şöyle demiştir:

---

818 (Nur, 40)

819 (Meryem, 81)

820 (Yasin, 23)

821 (Yasin, 74)

"Allah'ı bırakıp da birtakım uydurma ilahlar mı istiyorsunuz?" ⁸²²

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) onlara uydurma ismini verdi ama bununla beraber onlara ilah ismini de verdi. O zaman ortada hiç şüphe kalmaz ki. Bu ayetleri duyan ve bunları anlayan biri; Allah onlara müşriklerin itikadına göre ilahlar demiş ve ilah-tan kasıt da gerçek ilahtır ve ilah kelimesi gerçek ilah için konulmuştur ve gerçek ilahtan başkasına ilah denmez, diye nasıl diyebilir? Cahillikten ve körlükten Allah'a sığınınız.

Mantıkçıların; güneş lafzı gündüz yıldızlarına verilen bir isimdir sözü de reddedilmiştir. Çünkü isimleri koyan Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'tır. Âdem (*aleyhisse-lam*)'e bu isimleri öğretti. Öğrettiğinde de ve bu isimleri koyduğunda da gerçekte bu bilinen yıldızdan başka yani güneşten başka hiçbir şey yoktu. Dolayısıyla farz edelim ki güneşten başka gündüz yıldızları varsa buna dâhildir iddiası batıldır.

Risalesinde şöyle diyor: "İstisna çıkartılması niyet edilen şeyden gerçekleşmiştir." Bununla da geçmiş itiraza cevabı kasteder ki o da onun raporuna göre kelime-i tevhid müşriklerin ilahını ve Allah'tan başka ibadet edilen neler varsa hiçbirisini nefyetmediğini ve iptal etmediğini ifade eder. Müspet menfinin ta kendisidir. Müstesna da istisna tutulan şeyin aynısıdır. Onun cevabının özeti buralarda Allah'tan başka mabudların, ilahların çıkartılması, iptal edilmesi ancak niyet ile gerçekleşir. Yani istisna etmek niyettendir. Bu da şunu ifade eder ki Lâ ilâhe illallah kelimesi niyet olmaksızın hiçbir şeyi nefyetmez ve iptal etmez. Bu da lafız itibariyle tevhide delalet etmez. İşte bu en büyük, geniş ve kapsamlı bir cehalettir ki böylesi bir cehalet görülmemiş, kelamın manasını bilen hiç kimse böyle bir şey dememiştir. Hatta müşrikler bile bu kelimenin ilahlarını iptal edecek anlamını biliyor ve bunu anlıyorlar ve kendi ilahlarının ibadeti hak etmediklerini biliyorlardı. Bundan dolayı da şöyle dediler:

"İlahları bir tek ilah mı yaptı?" ⁸²³

---

822 (Saffat, 86)

823 (Sad, 5)

Bunlar nefyin lafızdan olduğunu, ilahtan kastedilen mananın ne olduğunu ve istisnadan muradın ne olduğunu sadece lügatten ve Arap olmalarından ötürü bildiler. Bu Farisî olan şahıs onların lügatini bilmiyor ve güzel bir şey de yapamıyor. Bu Arapların lügatini bilmeyen ve beceremeyen Farisî gelmiş rastgele hareket ediyor ve koşturuyor ama zifiri karanlıktadır.

Her davetçi daveti dinlenecek ehliyetinde de değildir,
Nice ağıt yakan kimse vardır ki matemden haberi bile yoktur.

Bu sözü ne dediğini bilen hiçbir akıllı söylememiştir. Dil bilimciler istisnanın zikredilen şeyden lafzının ve hükmünün müstesna olduğunda icma etmişlerdir. Ancak Suheyli şöyle demiştir: “Müstesna istisna tutulan şeye dâhil değildir. Bilakis istisna kendinden öncekine muhalif olan müstakil bir hükmü ortaya koyar. Bazıları da istisnanın lafızdan değil de zikredilen şeyin hükmünden çıkartıldığını söyler. Cumhurun mezhebi, istisna lafızdan ve hükümden yani ikisinden birden gerçekleşir, der. İsim isimden, hüküm de hükümden istisna edilir. “Müstesna minh” olan ismin çıkartılıp da hükmün onun altına girmesi mümkün değildir. Çünkü o zaman istisna edilmesi diye bir şey düşünülemez. Eğer hükümde ortaklarsa hüküm ve isimde de beraberdirler. Dolayısıyla onun bu istisnası makul değildir. Bu sözün sahipleri müstesnanın istisna gerçekleşmeden önce nefiy ve ispat açısından hükmünden bahsedilmeyeceğine inananlara reddiye verdiler. Ve bunun birkaç yönden batıl olduğunu söylediler. İşte bunlardan biri de sen “Zeyd’den başka kimse kalkmadı” ve “Amr’dan başka kimseye vurmadım” gibi istisna edatı bulunan cümleler kullandığında bunu duyan kişi burada zikredilen hükümlerin “illa” dan sonrasını ispat edip onun dışındakileri de nefyettiği hususunda şüphe etmez. Eğer bunun hakkında susulur denirse o zaman bu fiillerin “illa” dan sonrakini ispat ettiği de anlaşılmaz. Onun iptal edilmesi yönlerinden biri de şudur ki; eğer hükümden bahsedilmeyecek olursa kişi Lâ ilâhe illallah sözüyle İslam’a girmiş olamaz. Çünkü bu batıl takdir üzere ilahlık Allah’a ispat edilmiş olmaz. Hâlbuki bu Lâ ilâhe illallah kelimesi konulması itibariyle Allah’tan başkasını nefyetmesi özel olarak da ilahlığın Allah’a ispat edilmesini içeren en yüce kelimedir. Bunun ilahlığı ifade edip ispat etmesi, bizim Allah ilahtır sözünden daha kapsamlıdır. Bunda da hiç kimse asla şüphe etmez.

Bu, Farisi’nin sözünü iptal eder, onun cahilliğini birkaç yönden açıklar. Birincisi; onun dışında herkesin istisnanın ve ihracın lafızda olduğunda icma etmesidir.

İkincisi; "illa" kelimesinin kendisinden öncesi ile hükümde de lafızda da farklı olduğunda ittifak etmesidir.

Bunlardan biri de onların "illa" dan öncesinden hükmün kaldırılıp "illa" dan sonrası için ispat edilmesinde ittifak etmeleridir. Bunu böylece düşün!

Sonra diğerleri gibi başka bir felaketi de getirdi ve şunu dedi: "Haberin takdirine ihtiyaç yoktur, bilakis vücut ve imkân fiilleri gibi umumi yani genel fiiller takdir edilir."

Bu onun bozuk, zayıf, güçsüz olan temeline dayalıdır. Onun dayanmış olduğu bu sözünde kelime-i tayyibedeki ilah kelimesi hakiki ilah olarak kullanılır ve bu kastedilir. Hak olması "Lâ" isminden istifade edilir ki o da ilah kelimesidir. Dolayısıyla haberi hak yapmaya ihtiyaç yoktur. Bu kastedilen manayı en ufak bir düşünceyle tasavvur eden her bir kişi şunu bilir ki burada nefyedilen Allah'tan başka ibadet edilenlerin hak olduğu iddiasıdır ve bu sözün de bozukluğunu bilmiş olur. Bu konudaki açıklamamız daha önce geçmiştir.

Peygamberler ile onlara muhalefet edenlerin arasındaki çekişme Allah'la beraber onların ibadet etmiş olduğu mabudlarının hak olması hususundadır, yoksa varlığı hususunda değil. Çünkü o mabudların varlığı inkâr edilemeyen, bilinen bir meseledir ama kelamcılar herkesin bildiği doğruları yalanlarlar. Kendilerinin ilim ehli ve akılcı olduklarına inanırlar. Kitaptaki ve sünnetteki naslara zannî, mantık kurallarına kat'i ilim derler.

Bu kelimenin manasının sapıklığı gayet tabidir. Allah'ın birliğini yalanlayan ve peygamberlerin getirdiğinde şüphe eden kavimlere peygamberlerin dili ile Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın verdiği cevap ne kadar da güzeldir:

"Peygamberleri dedi ki: Gökleri ve yeri yaratan Allah hakkında şüphe mi var?"⁸²⁴

Çünkü bu en aşikâr, en açık, en kesin bilgilerdendir. Eğer gündüzün delile ihtiyacı varsa o zaman zihinlerde hiçbir şey doğru değildir. Onun; "Müştak, müştakun minh ile manada birdir." sözüne gelince, bu ifadesi özellikle sarf ve lügat ilminden

nasibi olmadığına delalet eden cahilce bir ibaredir. Bu sözü söyleyen kişi ne kadar da cahildir!

Allah kelimesi ilah ve alihe kelimesinden türemiştir (müştaktır). Hâlbuki mana yönünden onunla bir değildir. Da-ra-be kelimesi “darb” den, şe-ra-fe kelimesi de “şerf” den türemiştir. İşte bu küçük ıstikak (türeme) da böyledir. Büyük ıstikak da böyledir, hatta daha da nettir. Ha-la-ka ile ha-ra-ka ve bunun benzerlerinde olduğu gibi. Çünkü böyle yerlerde önemli olan harflerin çoğunda bir olmasıdır. Amr kelimesi zata delalet eden mastar olan ta'mir kelimesinden türemiştir. Muhammed kelimesi hamd kelimesinden türemiştir. Aralarında mana ve lafız itibarı ile farklılık vardır.

Eğer müştak ve müştakun minh daha fazlasını içerir derse o zaman kelimeler doğru olur. Özetle bunu ne konuştuğunu bilmeyen kişi söyler. Bu abuk sabuk konuşmasından sonra “Lâ ilâhe illallah kelimesinin manasının anlaşılmasının yolu Allah'ın dışındaki şeyleri anlamaktan geçer.” der.

Sanki o an ma sivallah kastederek böyle söylemiştir. O “limâ” demiştir, yani “lam” harf-i ceri ile “an” kelimesi arasındaki manayı ayırt edememiştir. Cehalet bu dereceye vardysa o zaman konu burada kapanmıştır.

Onun veya bazı öğrencilerinin şöyle inandığı bana aktarılmıştır. İşte bu saçmalama Şeyhulislamın sözünden aktarılmıştır. Bu ne acayip bir şeydir! Böyle bir cahillik ve sapıklık nasıl ona nispet edilebilir? Hâlbuki o akli yerinde, ilmi bol, dininde sağlam, iyi araştıran ve ilimde imtiyaz sahibi biridir. Eğer bana aktarılan bu söz doğruysa o adamın zaten bu konuda selefi vardır. Bize Iraklı olan Davut b. Circis'in şeyhimize İbn Teymiyye ve İbn Kayyım'ın sözüyle reddiye verdiği inancı aktarıldı. Onun kelimasını öğrendiğimizde onun Allah'ın kelamına, dinine, peygamberin kelamına ve ilim ehlinin kelamına karşı en cahil olduğunu anladık. Bundan daha da ciddisi ve daha da şaşılacak olanı Yahudilerin “İbrahim Yahudi'dir”, Hristiyanların da “Bilakis o Hristiyan'dır.” sözleridir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) onlara şu sözü ile reddiye vermiştir:

“İbrahim ne Yahudi idi, ne de Hristiyan. Fakat o, hanif (Allah'ı bir tanıyan, hakka yönelen) bir Müslümandı. Allah'a ortak koşanlardan da değildi.”⁸²⁵

Bu benim anladığımdır, diyerek doğru söylemiştir. Ancak hak ve doğru, Kitaba ve sünnete sarılan insan için ortaya çıkar. Kitap ve sünnetten yüz çeviren kendisine bu kapıyı kapatmıştır. Hitabı ve bundan kastedilen manayı anlamamanın arasına perde girmiştir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmaktadır:

“Yahudilerin yaptıkları zulüm ve birçok kimseyi Allah yolundan alıkoymaları, kendilerine yasaklanmış olduğu hâlde faiz almaları, insanların mallarını haksız yere yemeleri sebebiyle önceden kendilerine helâl kılınmış temiz ve hoş şeyleri onlara haram kıldık.”⁸²⁶

Sonuç olarak; Allah için, Rasulü için, Kitabı için, Müslümanların imamaları için ve Müslümanların geneli için özellikle Allah'ın dini hakkında basireti olmayan, Allah'ın Rasulüne indirmiş olduğu hudutları bilmeyen cahil talebeler için bir nasihattir.

Bil ki; Müslümanların işleri birinci ve ikinci asırda selefi salihinin üzerinde bulunduğu gibi ilmi konuların en faziletisinde, en şereflişinde ve en gereklisinde dos-doğru bir hal üzere devam edegeldi. Bu konularda Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ı kemal ve celâl sıfatları ile bilmek, ortağı olmayan Allah'a ibadet etmektir. Sonra Müslümanların işlerine veliyyu'l-emirler ile beraber ilimden az nasibi olan, Peygamberin şeriatı ile ilgili bilgileri kısır olan, sünnetleri ezberlemekten bıkan ve şeriatın ahkâmını bilmekten yüz çeviren bir takım insanlar dâhil oldu. Yunan mantıkçıları'nın ilklerinin ilimlerini öğrendiler ve onları güzel gösterdiler. Sünneti, Kur'anı ve içindeki ahkâmı da terk ettiler ve onları önemsemediler. Bişr Merisi ve İbn Ebi Duad bunlardandır. Bunlar Abbasi halifesi olan Emir'ul- Mü'minîn Abdullah b. Me'mun'u tesir altına aldılar. Mantık ilmini ona süslü ve güzel gösterdiler, akılların ve düşüncelerin terazisi mantıktır, dediler.

Me'mun bu mantık ilmine kapıldı ve bununla meşgul oldu. Kendisinden öncekilere nispetle Allah'ı bilmeye ve Allah ile ilgili gerekli olan ve muhal olan meselelerde

---

825 (Âli İmran, 67)

826 (Nisa, 160)

ayrıcalıklı olduğuna inandı. Bu durum insanları kendi görüşüne mecbur edinceye kadar devam etti. Kendisine muvafakat edip kendi yolunda olanları yüceltti ve onlara valilik verdi. Kendisine muhalefet edenleri görevden alıp onları aşağıladı, hapsetti ve onları sürgün etti. Mü'minler bu vesile ile büyük bir imtihandan geçmiş oldular. Bu, İslam dinine büyük bir bela ve sıkıntı oldu. Bağdat'taki vezirine ehl-i sünneti kötüleyip ayıplayan, onları cahillik ve sapıklıkla onların boş ve aşağılık olduğunu, onların düşüncesinin, ilminin, nurunun ve idrakinin olmadığını anlatan bir mektup yazdı. Bununla imam Ahmed b. Hanbel (*rahimehullah*)'i ve onun yolundan giden, sıfatları ispat eden, Kur'an Allah'ın kelimasıdır mahlûk değildir, diyenleri kastetmiştir.

Mektubunda halkın çoğunluğu; fikri ve düşüncesi olmayan, ilim nuruyla burhanıyla aydınlanmamış, Allah (*subhânehû ve teâlâ*) hakkında cahil olan, Allah'ın dininin hakikatine kör ve sapık olan insanlardan boş ve ayak takımı olan insanlardır. Bunlar ehl-i sünnet vel cemaate mensup olmuş, kendilerinin hak üzere olup kendisinin dışındaki insanların batıl ve kâfir olduğuna inanan insanlardır. İşte bunlar cahillikle dopdolu olan, yalanda önde gelen insanlardır. Bunlar şeytanın Allah'ın dostları hakkında konuşan dili ve Allah'ın dinine sarılmış mütedeyyin insanlara karşı düşmanlarını salan şeytandır, demiştir ve sözü uzattı.

Vezirine Kuran mahluktur itikadına muvafakat edenleri imtihan edip bu sözden vazgeçen insanları hapsetmeyi ve onlara çeşit çeşit cezalar vermesini emretti. Halife Me'mun'a; Ahmed b. Hanbel'in, Muhammed b. Nuh'un ve Ahmed b. Nasr'ın onun kendi görüşüne uymaktan sakındıkları haberi gelince zincirlenerek kendilerine getirilmesini emretti. O esnada Halife Me'mun Tavus denilen yerde gazvedeydi. Ahmed b. Hanbel (*rahimehullah*) Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'a halifeyi göstermemesi için dua etti. Onlar Halife Me'mun'a ulaşmadan halife öldü ve onlar da Bağdat'a geri döndüler. Sonra halifenin kardeşi Mu'tasım ve onun oğlu Vasık bunları sıkıntıya soktu. Böylelikle Yunan mantığı İslam'a ve Kur'an'a büyük bir bela oldu. Ta ki Ahmed b. Hanbel kırbaçlandı, Ahmed b. Nasr öldürüldü, bazı âlimler de sürgün edildi ve hicret ettiler.

Ebu Cafer el-Mütevekkil mü'minlerin emiri olunca bu sıkıntıyı kaldırdı. Sünneti yayıp minberlerden Cehmiyye'nin lanetlenmesini emretti. İmam Ahmed b. Hanbel'e yakınlaşıp ona ikram etti, onun görüşünü savundu. Kur'an ve sünneti yüceltti. Hüseyin (*radiyallâhu anh*)'ın türbesini ve daha sonradan insanların üzerine yapmış

olduğu binayı yıktıran da bu halifedir. İslam'a yaptığı hizmetten dolayı Allah onu ve ailesini hayırla mükâfatlandırsın.

İşte bir düşün ve bak! Mantık, ehlini nasıl belalara ve sıkıntılara sevk etti. Onları Allah'ın sıfatlarında ta'til, şüphe ve fitnelere düşürdü. En ufak bir akı ve dini olan bir kişi mantık kitaplarını ve Yunan ilimlerini okumayı nasıl doğru bulabilir? Kur'an ve sünnet ilimlerini nasıl terk edebilir? İşte bu ancak kalpteki olan bir eğrilikten dolayıdır. Bu, Allah'ın Kitabını öğrenmek ve fehmetmek isteyen bir insan için uygun düşmez.

"Yeryüzünde haksız yere büyüklük taslayanları ayetlerimden uzaklaştıracam." 827

İbn Uyeyne bu ayeti "Kur'an'ın fehminden ve anlayışından çevireceğim." diye tefsir etmiştir.

Kitabını, Peygamberin sünnetini, Allah'ı birleyip tevhit etmeyi terk etmeye sebep olan hangi şey mantıktan, mantıkçılardan ilim öğrenmekten ve mantığı Allah'ın dinine karıştırmaktan daha zararlı olabilir? Allah (*subhânehû ve teâlâ*)tan, bizi kendi dininde sabit kılmasını, bize hidayet verdikten sonra bizi kaydırmamasını, bizi kendi dinini ve Kitabını savunup yardım eden, aşırıların tahrifinden, cahillerin tevillerinden, sapkınların yanlışlarından bu dini koruyan velilerinden, Allah taraftarlarından kılmasını isteriz. O buna kadirdir. Salât ve selam Muhammed (*aleyhis-selam*)ın, onun ailesinin ve ashabının üzerine olsun.

*Allah ona rahmet etsin, Şeyh Süleyman b. Sehman dedi ki:
"Allah dinini tamamlamış, Rasulünü apaçık bir şekilde bize ulaştır-
mıştır."*

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

Hamd, takip edenler için yolu açıklayan, mükelleflerin hepsinin üzerine hücceti ikame eden Allah içindir. Ben şahitlik ederim ki Allah'tan başka hak ilah yoktur, O tektir ve ortağı yoktur. O öncekilerin ve sonrakilerin ilahıdır. Yerleri ve gökleri zatı ile ayakta tutandır. Yine şahitlik ederim ki Muhammed (*aleyhisselam*) O'nun kulu ve Rasulüdür. Onun halilidir. Sadıku'l-emindir. Allah onunla cehaleti öğretmiş, dalaleten onunla hidayete ulaştırmıştır. Kör gözleri, sağır kulakları, kılıflı kalpleri onunla açmıştır. O da risaleti ulaştırmış, emaneti yerine getirmiş, ümmete nasihat etmiş ve ölüm ona gelinceye kadar Allah'a kulluk etmiştir. Allah ona, ailesine ve ashabına, kıyamete kadar ihsan üzere ona tabi olanlara salât etsin.

Bundan sonra; şüphesiz ki Allah (*subhânehû ve teâlâ*) bize dinini tamamlamış, Rasulünü apaçık bir bir şekilde bize ulaştırmıştır. Bundan sonra hiç kimsenin Allah'ın izin vermediği şeyleri onun dininde şeriat kılma hakkı yoktur. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle dedi:

“Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim. Size olan nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'ı seçtim.” ⁸²⁸

Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu:

“Ben sizi, gecesi gündüzü gibi apaydın olan (en küçük şüpheyi kabul etmeyen gayet açık) bir din üzerinde bıraktım. Benden sonra ancak helak olanlar, o dinden (başka yönlerle) sapar. Sizden kim yaşarsa fazla ihtilafa şahit olacaktır. Onun için

bilip tanıdığınız, sünnetime ve hidayete erdirilmiş olan Hulefa-i Raşidin'in sünnetlerine yapışınız. Bunları dişlerinizle sıkıca tutunuz.”

Abdullah b. Mesud (*radiyallahu anh*)dan rivayetle, Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu:

“Sizi Allah’a yaklaştıracı ve ateşten uzaklaştıracı hiçbir şeyi terk etmedim, onların hepsini size emrettim. Sizi Allah’tan uzaklaştıracı, ateşe yaklaştıracı hiçbir şeyi terk etmedim, onların hepsini size yasakladım!”⁸²⁹

Aişe (*radiyallahu anhâ*)den rivayetle, Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu:

“Her kim bizim şu işimizde ondan olmayan bir şeyi ihdas ederse o merduttur!”⁸³⁰

Sahihi Müslim’de bazı müşrikler Selman’a gelerek “Sizin nebiniz size def-i hacetin nasıl yapılacağına dair her şeyi öğretti mi?” dediler. O da “Evet, bunu bize öğretti.” dedi.

Müslümanın üzerine vacip olan onu rehber edinmek ve bidat çıkarmadan ona tabi olmaktır. Şöyle denilmiştir: “İşlerin en hayırlısı hidayet üzere olan selefin işleridir. İşlerin en şerlisi ise sonradan uydurulan bidatlerdir.”

Şüphesiz ki Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ahabını bidatten ve sonradan uydurulan şeylerden sakındırmıştır. Onlara yasaklanmış olan her şeyden kurtuluşu ihtiva eden şeye tabi olmayı yani sünneti emretmiştir. Onları Mü’minlerin yolunun dışında bir yola uyup dinde aşırı gitmekten nehyetmiştir.

Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu:

“Dinde aşırı gitmekten sakının. Çünkü sizden öncekiler dinde aşırı gitmekle helâk oldular”

---

829 (Begavi 4111, Beyhaki 13443)

830 (Buhârî, 249; Müslim, 1718/18; Ebu Davud, 4606; İbn Mace, 14)

Bu manada başka hadisler de mevcuttur. Allah Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu:

“Yahudiler yetmiş bir fırkaya ayrıldılar, biri hariç diğerlerinin hepsi cehenneme girer. Hristiyanlar yetmiş iki fırkaya ayrıldılar, biri hariç diğerlerinin hepsi cehenneme girer. Bu ümmet de yetmiş üç fırkaya ayrılacak, biri hariç hepsi cehenneme girer.”⁸³¹

Nefsine nasihat eden ve onun kurtuluşunu isteyen bir kimse Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın Kitabına, Rasulünün sünnetine ve Rasulün ashabının üzerinde bulunduğu şeye sıkı bir şekilde yapışması gerekir. Çünkü onlar en güzel örnek, en güzel rehberdirler. Ancak bizden öncekilerde hayır vardır. Abdullah b. Mesud (*radiyallahu anh*) şöyle dedi:

“Onlar , bu ümmetin kalpler bakımından en iyileri , ilim bakımından en derinleri , tekellüf bakımından en azları idiler. Onlar Allah Teala'nın , Rasulünün sohbeti için seçmiş olduğu seçkin kimselerdir. Dolayısıyla onların ahlakıyla ahlaklanmaya ve gidişatına uymaya çalışın . Çünkü onlar “Kabe'nin Rabbine yemin ederim ki “ doğru yol üzere idiler .”

Muhammed b. Vedah, “Bidatler ve Ondan Nehiy” kitabında şöyle dedi:

Bize el-Hakem İbnu'l-Mubarek haber verip (dedi ki), bize Amr b. Yahya haber verip dedi ki; babamı, babasından (naklen) şöyle rivayet ederken duydum: (Babam) dedi ki: Sabah namazından önce Abdullah b. Mesud'un kapısının önünde otururduk. Çıktığında, onunla beraber mescide giderdik. Neyse (bir gün) Ebu Musa el-Eş'arî yanımıza geldi ve “Ebu Abdurrahman (yani Abdullah b. Mesud) şimdiye kadar yanınıza çıktı mı?” dedi. “Hayır” dedik. O da bizimle beraber oturdu. Nihayet (Abdullah) çıktı. Çıkınca toptan ona ayağa kalktık. Sonra Ebu Musa ona şöyle dedi: “Ebu Abdurrahman! Biraz önce mescidde yadırgadığım bir durum gördüm. Ama yine de, Allah'a şükür, hayırdan başka bir şey görmüş değilim.” (Abdullah) “Nedir o?” diye sordu. O da; “Yaşarsan birazdan göreceksin.” dedi (ve) şöyle devam etti: “Mescidde halkalar halinde oturmuş, namazı bekleyen bir topluluk gördüm. Her halkada (ida-

---

831 (Ebu Davud, Sünnet, 1; Tirmizî, İman, 18; İbn Mace, Fiten, 17; İbn Hanbel, 2/332).

reci) bir adam, (halkadakilerin) ellerinde de çakıl taşları var. (İdareci): Yüz defa Allahu Ekber deyin, diyor, onlar da yüz defa Allahu Ekber diyorlar. Sonra, yüz defa Lâ ilahe İllallah deyin, diyor, onlar da yüz defa Lâ ilahe İllallah diyorlar. Yüz defa Subhanallah deyin diyor, onlar da yüz defa Subhanallah diyorlar.” (Abdullah b. Mesud); “Peki onlara ne dedin?” dedi. “Senin görüşünü bekleyerek veya “senin emrini bekleyerek” onlara bir şey söylemedim.” dedi. Dedi ki; “Onlara kötülüklerini sayıp (hesap etmelerini) emretseydin ve (bununla) iyiliklerinden hiçbir şeyin zayi edilmeyeceğine dair onlara güvence verseydin ya!” dedi. Sonra gitti, biz de onunla beraber gittik Nihayet o, bu halkalardan birine geldi, başlarında durdu ve şöyle dedi: “Bu yaptığınızı gördüğüm nedir?” Dediler ki; “Ebu Abdirrahman! (Bunlar) çakıl taşları. Onlarla Allahu Ekber, Lâ ilahe İllallah ve Subhanallah deyişleri sayıyoruz.” (Bunun üzerine Abdullah b. Mesud) dedi ki; “Artık kötülüklerinizi sayıp (hesap edin)! Ben, iyiliklerinizden hiçbir şeyin zayi edilmeyeceğine kefilim. Yazıklar olsun size! Ey Ümmet-i Muhammed, ne çabuk helak oldunuz! Peygamberinizin (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şu sahabesi (içinizde hâlâ) bolca bulunmakta. İşte onun elbiseleri (henüz) eskimemiş, kapları (henüz) kırılmamış. Canım elinde olan (Allah’a) yemin olsun ki, sizler kesinlikle (ya) Muhammed’in dininden daha doğru yolda olan bir din üzerindesiniz (ki bu imkânsızdır) veya bir sapıklık kapısı açmaktasınız.” Onlar; “Vallahi Ebu Abdirrahman, biz başka bir şey değil, sadece hayrı (elde etmeyi) istedik” dediler. (O da) şöyle karşılık verdi; “Hayrı (elde etmek) isteyen niceleri vardır ki onu hiç elde edemeyeceklerdir. Rasullullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bize haber vermişti ki; Kur’an’ı okuyacak olan bir topluluğun (bu okuyuşları sadece dilde kalacak), onların köprücük kemiklerini ileriye geçmeyecek. Vallahi, bilmiyorum, belki onların çoğu sizdendir.” Sonra (Abdullah) onlardan yüz çevirdi. (Amr b. Yahya’nın dedesi) Amr b. Selime, bundan sonra şöyle dedi: Bu halkalardaki (insanların) tamamını, Nehrevân olayında, Haricîler’in yanında bize karşı vuruşurken gördük.”⁸³²

Bu ve bundan önce zikrettiğimiz şeyler sana açık olduysa, senin için açıklığa kavuştuysa bil ki; bu zamanda bazı kardeşlerde şer-i emirler ve dini meselelerde haddi aşma, aşırılık meydana geldi. Müslümanın üzerine gerekli olan şey onu inkâr etmek, delilsiz, hüccetsiz ve beyinsizce dinde uydurdukları şeylerin hata olduğunu onlara açıklamaktır. Kur’an ve sünnete, ümmetin imamlarının söylediği şeylere on-

mesî gel ekil . Aynı şekilde İslâm'ı bozan unsurlar da on tanedir ve bunu Şeyhulislâm Muhammed b. Abdulvehhab (*rahimehullah*) zikretmiştir. Bu konu bu meselelerin üzerinde dallanıp budaklandığı asıldır. Ben derim ki; başarı, korunma ve güvenilirlik ancak Allah ile dir.

Allah sana rahmet etsin, bil ki; şüphesiz ihlâs kelimesi olan Lâ ilâhe illallah, bu kelime ki yer ve gök onunla ikame edilmiştir. Yaratılanların hepsini Allah bu söz üzere yaratmıştır. Milletler bu söz üzerine tesis edilmiş, kible onunla belirlenmiştir. Bu kelimededen dolayı cihad kılıçları çekilmiştir. Allah kullarının hepsine bu kelimeyi emretmiştir. O, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın insanları üzerine yarattığı şeydir. Bu kelime, rasullerin dilleri ile kendisine davet ettikleri şeydir. Bu kelime ubudiyetin anahtarıdır. Sünnet ve farzların esasıdır.

Bunları öğrendiysen bil ki, Lâ ilâhe illallah kelimesi onu söyleyene ancak onun manasını bildikten ve onun gerekleri ile amel ettikten sonra fayda sağlar. Aynı şekilde bu kelime sıdk, ihlâs, yakın şartı gerçekleştiğinde sahibine fayda verir. Çünkü onu söyleyen insanların çoğu ateşin en alt tabakasındadır.

Lâ ilâhe illallah kelimesine kalp ile inanmak, dil ile söylemek ve erkânları ile amel etmek gereklidir. Bu çeşitlerden bir tanesi bozulacak olursa o kişi Müslüman olmaz. Eğer bir adam Müslüman ise ve rükünleri ile amel ediyorsa ve daha sonra bu kişiden bu kelimeyi bozacak bir söz, fiil ya da bir itikad hâsıl olursa Lâ ilâhe illallah kelimesi ona fayda sağlamaz. Bunun delilleri Kitapta, sünnette ve İslâm ümmetinin imamlarının sözlerinde sayılamayacak kadar çoktur.

Buhârî, Sahih'inde Katade'nin senedi ile tahrir etti. Enes b. Malik (*radiyallâhu anh*) bize şöyle anlattı. Muaz b. Cebel (*radiyallâhu anh*) şöyle dedi:

Ed-Dürerü's Seniyye

477

ları döndürmektir. İslâm'ın imamları yani peygamberler hidayetinin rehberi, karanlığın lambalarıdır. Onlar rehberdir. Onlar dinin hüküm ve mertebelerinin beyanında en güzel örnektir (onlar için söylenecek daha çok söz vardır).

Bu mesele üzerine konuşmaya başlamadan önce Lâ ilâhe illallah kelimesi, onun manası ve âlimlerin onun hakkında zikrettiği şeyleri hatırla. Bizim Sevhimî'nin müftüsü Abdurrahman b. Hasan Lâ ilâhe illallah kelimesi üzerine

Bir gün Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir hayvana binmişti. Ben de arkasında bulunuyordum. Bana “Ey ‘Muaz” diye seslendiler. Ben de: “Emredin, ey Allah’ın Rasulü!” dedim. Üç kere ismimi söyledikten sonra şöyle dedi: “Hiçbir kimse yoktur ki, kalbinden sıdk ile Lâ ilâhe illallah Muhammedun Rasulullah desin de Allah ona ateşi haram kılmasın.”

Ben, “Ey Allah’ın Rasulü, insanlara bunu haber verip onları müjdeleyeyim mi?” dedim. O da “O zaman onlar gevşek davranırlar.” dedi.

Şeyhulislam ve onun dışındakiler bu hadis ve benzeri hakkında şöyle dedi: Şüphesiz ki bu hadisteki müjde, onu söyleyen ve onun üzerine ölen kimse içindir. Yani onun sözünde pekiştirilmiş bir şekilde gelen “kalbinden ihlâslı bir şekilde” sözüyle kastedilen, içinde şek ve şüphe olmaksızın sıdk ve yakın bulunan kimse içindir. Elbette ki tevhidin hakikati ruhun Allah’a meyletmesi ve yönelmesidir. Kim kalbinden ihlâslı bir şekilde Lâ ilâhe illallah derse cennete girer. Çünkü ihlâs kalbin Allah’a yönelmesidir. Günahlara nasuh bir tevbe ile tevbe eden, Allah’a yönelen ve bu hal üzere ölen kimse bu müjdeyi elde eder.

Şüphesiz ki hadislerde Lâ ilâhe illallah diyen kimsenin kalbinde arpa kadar, hardal kadar, zerre kadar hayır da olsa ateşten çıkacağı peş peşe gelmiştir. Devamında onu söyleyen kimsenin ateşe gireceği, sonra oradan çıkacağı gelmiştir. Aynı şekilde Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın ateşe, âdemoğullarının secde izlerini yemesini haram kıldığı yer almıştır. Onlar Allah için namaz kılıp secde ediyorlardı. Allah’ın, kendisinden başka ilah bulunmadığına, Muhammed (*aleyhisselam*)’ın O’nun Rasulü olduğuna şahitlik eden kimseye ateşi haram kıldığı ile devam etmiştir. Bu, hadisteki şartları yerine getirmekle mümkün olur.

Bu kelimeyi söyleyen kimselerin çoğunluğu ihlâsı bilmiyorlar. Çoğu ise âdet olarak ve taklit üzere bu kelimeyi söylüyor. Bu da onun kalbinin üstünde kalıyor, içine karışmıyor. Ölüm anındaki ve kabirdeki fitnelere bundan dolayı yeniliyorlar. Onların misalleri şu hadisteki kimseler gibidir:

“ İnsanların onun hakkında söylediklerini işittim ve ben de onu söyledim.”

Onların amellerinin çoğu taklittir. Onlar Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın şu ayetinde vassettiği kimselere en yakın olanlardır:

"Bizler atalarımızı bir din üzerinde bulduk, biz de onların izlerine uyarız." 833

O zaman hadislerin arasında bir zıtlık yoktur. Bu kelimeyi ihlâs ve tam bir yakın ile söyleyen kimse günahları üzerinde ısrarcı bir halde olmaz. Çünkü onun ihlâsının ve yakininin kemali, onun yanında Allah'ın her şeyden daha sevgili olmasını gerekli kılar. O zaman Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın haram kıldıklarına ve kerih gördüklerine karşı onun kalbinde bir istek kalmaz. İşte bu, ateşin üzerine haram kılındığı kimsedir. Bundan önce günahları olsa bile bu iman, ihlâs, tevbe, muhabbet ve yakın ondan günahları gecenin gündüzü yok ettiği gibi siler yok eder.

Bu kelimeyi tüm bu yönleri ile gerçekleştirerek söyleyen, büyük ve küçük şirkten sakınan ama günahları olan bir kişiyi Allah bağışlar ve ateşi ona haram kılar. Bu kelimeyi tüm yönleri ile söyleyen, küçük şirkin dışında büyük şirkten sakınan ve bundan sonra bu kelimeyi bozacak bir unsurla gelmeyen kimsenin terazide iyilik tarafı bu kelimedenden dolayı kötülüklerine ağır basar. Ateş ona haram kılınır. Fakat günahlarından dolayı cennetteki derecesi eksilir.

Bu, kötülükleri iyiliklerine ağır basan kimsenin hilafıdır. Bir kimse bu şekilde günahlarında ısrar ederek ölürse elbette ki o ateşi hak eder. Lâ ilâhe illallah diyen, büyük şirkten sakınan ve bu hal üzere ölmeyen, kötülükleri olan ama tevhidinden dolayı iyilik tarafı ağır basan kimse bu kelimeyi ihlâs ile söyleyen kimsedir. Fakat o, günahlar ile gelse, tevhidini, ihlâsını zedelerse ve onu azaltacak şeyler yaparsa günahların ateşi onu yakıncaya kadar kuvvetlenir. Bu da ihlâslı ve yakinen inanan kişinin hilafıdır. Çünkü onun kötülükleri iyiliklerine ağır basmaz. O günahlarında ısrarcı olmaz. Eğer bu şekilde ölürse cennete girer.

Ancak muhlis kimsenin, imanını azaltacak, mizanda ağır basacak kötülükler ile gelmesinden korkulur. Günahların hepsine mani olacak bir şekilde yakın ve ihlâs ile bu kelimeyi söylememesinden korkulur. Onun üzerine büyük ve küçük şirkten korkulur. Eğer büyüğünden kurtulursa küçüğü kalır. Bu da günahlara eklenir ve günahlar tarafı ağır basar. Şüphesiz ki günahlar iman ve yakini zayıflatır. Lâ ilâhe

illallah sözünü zayıflatır. Kalpteki ihlâsa mani olur. Bu şekilde Lâ ilâhe illallah'ı söyleyen kimse sayıklayan ya da uyuyan kimse gibidir. Ya da Kuran'ı sesiyle süsleyen ama ondan hiçbir lezzet almayan kimse gibidir.

Onlar bu kelimeyi tam bir yakın ve sıdk olmaksızın söylüyorlar. Ayrıca bundan sonra tevhidi noksanlaştıkça günahlar ile geliyor ve bu hal üzere ölüyorlar. Onların kendilerinin cennete girmesine mani olacak çok günahları vardır.

Günahlar çoğaldığı zaman dilin üzerine bu kelimeyi söylemek için bir ağırlık, kalbin üzerine bir katılık olur. Salih ameller ona kötü görünür. Kuran dinlemek ağır gelir. Onun dışındakileri konuşmak sevindirir. Batılla mutmain olur. Kötü söz söylemek ona hoş gelir. Hak ehli ile beraber olmayı kötü görürken batıl ehli ile beraber olmak, onların içine karışmak onun hoşuna gider.

Bunun bir benzeri de bunu dili ile söyleyen ama kalbinde hiçbir şey bulunmayan, ağzı ile bunu söyleyen ama amelleri ile onu desteklemeyen kimsedir. Hasan dedi ki: "İman hoşla giden ve temenni edilen şey değildir. Fakat iman, kalpte ağırlığı bulunan ameller ile doğrulanan şeydir. Kim hayır söylerse ondan kabul edilir. Kim de hayır söyler ama şer ile amel ederse ondan kabul edilmez."

Ebu Bekir b. Abdullah el-Mezni şöyle dedi: "Ebu Bekir es-Sıddık (*radiyallâhu anh*) sahabeleri (*radiyallâhu anhum*) namaz ve oruçlarının çokluğu ile değil yalnızca kalbindeki imanın ağırlığı ile geçti."

Lâ ilâhe illallah diyen ama onun vaciplerini ikame etmeyen, bununla beraber günah işleyen kimse sözünde sadık olmasına rağmen bu günahları sebebi ile onun sıdkı ve yakîni zayıflar ve bu ameli küçük şirke kadar ulaşır. İyiliklerinin üzerine kötülükleri ağır basar ve günahları üzerinde ısrar ederek ölür.

Fakat bu kelimeyi sıdk, yakîn ve sebat üzere söyleyen kimse günahlarında ısrar etmeden ölür. Günahları üzere ısrar etmediği için de onun tevhidi, yakîni ve sıdkı kapsar. Böylece iyilikleri ağır basar.

Bu kelimeyi tam bir sıdk ve yakînle söylemeyen kimse ateşe girecek olan kimsedir. Bu kimse iyiliklerine ağır basacak günahlar işler. Bu da onun sıdkını ve yakîni azaltır. Bundan sonra da bu kelimeyi tam bir sıdk ve yakın ile söyleyemezler. Çünkü günahlar kalplerindeki yakîn ve sıdkı azaltır, zayıflatır.

Vezir Ebu'l-Muzaffer, el-İfsah adlı kitabında şöyle dedi:

“Lâ ilâhe illallah sözü bu kelimeye ilim üzere şahitlik etmeyi gerektirir. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın şu ayetinde olduğu gibi:

“Bil ki Allah’tan başka hak ilah yoktur.” ⁸³⁴

O dedi ki: “Allah ismi ‘illa’ istisna edatından sonra dammelenmiştir. Böyle olduğu için ulûhiyyeti Allah için gerekli kılar ve O’nun dışındaki şeylerden ulûhiyyet hakkını kaldırır.”

Ve şöyle dedi: “Burada faydalanılacak olan cümle ve bu kelimeyi öğrenmek tağutu inkâr edip Allah’a imanı kapsar. Şüphesiz ki sen ulûhiyyeti nefyettiğinde ve bunu sadece Allah için ispat ettiğinde tağutu inkâr edip Allah’a iman eden kimse-lerden olursun.

El-Bedaiu kitabında, muhakkak ki müstesna menfiden çıkarılmıştır diyen kim-
senin sözünü reddetmiştir. O şöyle dedi: “Bilakis o nefiyden ve onun hükmünden
çıkarılmış, menfinin içine dâhil edilmemiştir. Eğer böyle olsaydı Lâ ilâhe illallah di-
yen bir adam İslam’a girmezdi. Çünkü bu adam ulûhiyyeti Allah için ispat etmemiş-
tir. Bu büyük bir kelimedir. Tevhid kelimesi ulûhiyyeti Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın
dışındaki şeylerden nefyeder ve bu özel vasfı sadece Allah için ispat eder. Delillerin
en büyüğü bizim “Allah ilahtır” sözümüzdür. Onun manası burada bitmiştir.

Ebu Abdullah el-Kurtubi Lâ ilâhe illallah’ın tefsirinde şöyle demiştir: “O’ndan
başka ibadete layık kimse yoktur.”

Zemahşeri şöyle dedi: “İlah; adam, at kelimeleri gibi cins bir isimdir. Sonraları
bu ismin, hak olan mabud için yani Allah için kullanılması yaygınlaşmıştır.”

Şeyhulislam İbn Teymiyye (*rahimehullah*) der ki: “İlah; itaat olunan ve kendisine
ibadet edilen demektir.” Lâ ilâhe illallah hakkında ise şunları söylüyor: “Bu, O’nun
ilahlık hususundaki tekliğini ispat eder. İlahlık ise O’nun ilminin, kudretinin, rahmet

ve hikmetinin kemalini ihtiva eder. Onda aynı zamanda kullarına karşı lütufkârlığının, ihsanının da ispatı vardır. İlah, me'luh demektir. Me'luh ise, kendisine ibadet olunmaya layık, demektir. Bir takım özelliklere de sahiptir ki, sahip bulunduğu bu özellikler sebebiyle kendisine ibadet olunmaya hak kazanmıştır. O, sevginin gayesi olan sevgili, boyun eğmenin gayesi olan kendisine boyun eğilendir. Çünkü ilah, sevilen ve ibadet edilen varlıktır. Gönüller sevgiyle kendisine kullukta bulunur, ona boyun eğer, onun için alçılır, ondan korkar, ondan ümitvar olur. Şiddet ve sıkıntı anlarında ona yönelir. Tüm önemli işlerinde ona dua eder, zorluk ve darlık durumlarında sadece ona tevekkülde bulunur, onu anmakla huzura erer ve mutlu olur. Onun sevgisiyle teskin olur. İşte bütün bunlar sadece Allah için yapılır. Bütün bunlardan dolayı "Lâ ilâhe illallah" kelimesi, sözlerin en doğru olanıdır. Bunun ehli olanlar "Ehlullah" ve "Hizbullah" tır. Bunu inkâra kalkışanlar ise, Allah'ın düşmanı, O'nun gazap ettiği ve intikam alacağı kimselerdir. Eğer bir kimse bu konuda sağlıklı olursa, artık her mesele, hal ve zevk sıhhate kavuşur. Ancak kul bunu gereği gibi yerine getirmese, bilgilerinde ve amellerinde bozukluk var demektir."

İbn Kayyım (*rahimehullah*) der ki: "İlah; kalplerin kendisini muhabbet, yüceltme, yönelme, değer verme, tazim, alçalma, itaat, korku, ümit ve tevekkül yollarıyla ilah edindiği varlıktır."

İbn Receb (*rahimehullah*) diyor ki: "İlah; kendisine itaat edilen ve isyan edilmeyendir. Heybet ve celâl sahibidir. Sevgi, korku ve ümit onadır. İstekler ona arz edilir ve dua ona yapılır."

Bunların hepsi yalnızca Allah'a yapıldığı zaman doğru olur. Kim, ilahlığın özelliği olan bu konularda bir yarattığı Aziz ve Celil olan Allah'a şirk koşar, ilahlığa gölge düşürürse, işte bu kimse Allah'tan başka bir varlığa bağlanmış ve ona kulluk etmiş olur.

Bu durumda olan bir kimse Lâ ilâhe illallah kelimesindeki ihlâsını zedelemiştir ve tevhidinde noksanlık vardır. Bütün bunlar şirkin kısımlarıdır.

El-Bukâî (*rahimehullah*) der ki: "Lâ ilâhe illallah kelimesi büyük bir reddi içermektedir. Bu kelime en yüce Melik (el-Melik'ul-A'zam) olan Allah'tan başkalarının ilahlığını reddeder. (Lâ ilâhe illallah demek, "el-Melik'ul-A'zam" yani en büyük yönetici, hüküm koyucu olan Allah'ın dışında hakkıyla kulluk ve itaat edilmeye yaraşır

gerçek mabud kesinlikle yoktur, demektir.) Doğrusu bu, kişiyi kıyametteki büyük korkulardan kurtaracak olan en büyük hatırlatmadır. Bu, eğer faydalı olursa bilgi halini alır. Ancak faydalı olabilmesi için de bununla amel etmek gerekir. Aksi halde bu durum cehaletten başka bir şey değildir.”

Tayyibî (*rahimehullah*) der ki: İlah kelimesi, “fial (fialun)” vezninde olup, “me’ul” yani “me’luh” demektir. Örneğin; kitabın, mektup (yazılmış) anlamına gelmesi gibi. Kelime “elihe” den, “ilaheten” şeklindedir. Yani: “ubide” den “ibadeten” gibi.

Bu tanımlar âlimlerin sözlerinde çokça geçmektedir ve bunlarda tam bir görüş birliği vardır.

Lâ ilâhe illallah kelimesi, Allah’tan başka tüm ilahları reddediyor, sadece ve sadece Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın ilahlığını kabul ediyor. İşte bu, rasullerin kendisine davet ettiği, Kur’an’ın da baştan sona ele aldığı tevhid gerçeğidir. Nitekim Allah (*subhânehû ve teâlâ*) cinlerden haber verirken şöyle buyurmaktadır:

“De ki: Cinlerden bir grubun Kur’an’ı dinlediği bana vahyolundu. Onlar şöyle demişlerdir: Biz, doğru yola ileten hayret verici bir Kur’an dinledik ve ona iman ettik. Artık Rabbimize hiçbir şeyi ortak koşmayacağız.” ⁸³⁵

Lâ ilâhe illallah kelimesinin söyleyen kimseye fayda verebilmesi için, bu kelimenin red ve kabul ettiği hususların açık bir şekilde bilinmesi gerekir. Bilmenin yanında kişi buna iman etmeli, kabullenmeli ve gereğiyle de amel etmelidir. İşte ancak bu durumda bu kelime kendisine fayda sağlayabilir.

Kim de bu kelimeyi gerçekten ne anlama geldiğini bilmeden, inanmadan ve gereğiyle de amel etmeden söylerse, kendisi için hiçbir yararı yoktur.

Âlimlerden yapılan daha önceki nakillerde geçtiği gibi, bu kimselerin durumu sırf cehaletten ibarettir. Bu kelimeyi, içerdiği manayı bilmeden söylemek ancak ve ancak sahibinin aleyhinde bir delil olur. Başka bir şeye yaramaz!

Hadiste geçen “Vahdehu la şerike leh” sözü ise, anlatıma kesinlik ve mutlaklık kazandırmakta, ayrıca bu kelimenin içeriğini açıklamaktadır. Kaldı ki Allah, Kur’an-ı Kerim’de nebi ve rasullerin kıssalarında bu gerçeği ayrıntılı olarak açıklamıştır.

İçler acısı durumlarını ve ne koyu bir cehalete kurban gittiklerini bilmeyen ka-
birperestlere yazıklar olsun! Bu davranışları ile “ihlâs kelimesi” de denilen, Lâ ilâhe illallah’a ters düşmeleri ne büyük bir zulümdür!

Mekkeli müşrikler ve benzerleri, hem sözle hem de mana olarak Lâ ilâhe illallah kelimesini inkâr ettiler ve söylemediler. Günümüz müşrikleri ise, bu kelimeyi sözlü olarak kabullenip söylüyorlar, fakat anlam bakımından reddediyorlar. Bu insanlar bu kelimeyi söylemekle birlikte sevgi, tazim, korku, ümit, tevekkül, dua ve daha nice ibadet türlerini başkaları için yapmak suretiyle Allah’tan başkalarını ilah ediniyorlar. Böylece bunların şirkleri Mekke müşriklerinin şirklerini bile geçiyor. Arap müşrikleri başları sıkışınca hemen samimi olarak Allah’a dua ederlerdi. Onlar, kendilerindeki sıkıntıyı yakın zamanda ve en hızlı bir şekilde Allah (*subhânehû ve teâlâ*)’ın gidereceğine inanıyorlardı. Onlar bollukta ve huzur içinde iken Allah’a şirk koşuyorlar, başları sıkışınca sadece O’na yöneliyorlardı. Nitekim Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyurmuştur:

“Gemiye bindikleri zaman, dini yalnızca Allah’a halis kılarak O’na yalvarırlar. Fakat Allah onları salimen karaya çıkarınca O’na hemen eş koşarlar.” ⁸³⁶

Günümüz müşrikleri ise Allah’ı tanıma ve tevhidi bilme konusunda Arap müşriklerinden ve daha önceki müşriklerden çok daha cahildirler.

İşte bu, âlimlerin bazısının Lâ ilâhe illallah’ın manası hakkında zikrettiği şeylerdir. Bu da onun açıklaması için yeterlidir.

“Şüphesiz bunda, akli olan yahut hazır bulunup kulak veren kimseler için bir öğüt vardır.” ⁸³⁷

---

836 (Ankebut, 65)

837 (Kaf, 37)

FASIL

KELİME-İ TEVHİD'İN ŞARTLARI

Bu kelimenin şartlarına gelince; bizim Şeyhimiz Abdurrahman b. Hasan onu bize zikretti. Şehadet kelimesi için bu şartlar gereklidir. Allah ona rahmet etsin, o şöyle dedi:

Lâ ilâhe illallah kelimesi, söyleyen kimseye ancak şu yedi şart bir araya geldiği zaman fayda verir.

Birincisi: İlimdir. O, cehaletin zıddıdır. Kim bu kelimenin manasını bilmezse onun anlamından cahildir.

İkincisi: Yakîndir. Bu, şekin zıddıdır çünkü insanların çoğu bu kelimeyi söylerken onun manasının üzerine delalet ettiği şeylerden şüphe duyuyorlar.

Üçüncüsü: İhlâstır. O, şirkin zıddıdır. Kişi eğer amellerinin hepsini Allah'a has kılmazsa, ihlâsın zıddı olan şirki işlemiş ve müşrik olmuş olur.

Dördüncüsü: Sıdktır. O, nifakın zıddıdır. Münafıklar bu kelimeyi söylüyorlar ama söyledikleri şeyler ile itikadları birbirine uyum sağlamıyordu. Böyle içleri dışlarına muhalefet ettiği için dilleri ile söylediklerini kalpleri yalanlamış oldu.

Beşincisi: Kabuldür. O, reddin zıddıdır. İnsanların çoğu bu kelimeyi söylüyor, onun manasını biliyor ama bu kelimeye davet edildikleri zaman onu kabul etmiyorlar. Onların kabullerine; kibir, haset yahut da onu kabul etmelerini engelleyecek herhangi bir sebep engel oluyordu.

Altıncısı: İnkıyattır. Bu da terkin zıddıdır. İnsanların çoğu bu kelimeyi söylemesine ve manasını bilmesine rağmen onun haklarına boyun eğmiyor, vela ve berayı yerine getirmiyor, İslam şeriatı ile amel etmiyorlar. Ancak hevasına hoş gelen şeylere uyuyorlar. Bu hal insanların çoğunun üzerinde bulunduğu haldir.

Yedincisi: Muhabbettir. O da kendisine ters düşen şeylere zıttır.

Şeyhin zikrettiği şeyler burada bitmiştir.

Sen bunları öğrendiğinde, bu meseleler senin için açıklığa kavuştuğunda sen Lâ ilâhe illallah'ın ihlâs kelimesi olduğunu bilmiş oldun. O, İslam ile küfrün arasını ayıran şeydir. O, takva kelimesidir, kopmayan sapasağlam kulptur. Bil ki, bu kelime nefiy ve ispattır. O, Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dışındaki her şeyden, yaratılmışlardan ilahlığı nefyederken ilahlığı yalnızca ortağı olmayan Allah için ispat eder. Şüphesiz ki bu kelime onu söyleyene bu yedi şart bir araya geldiği zaman fayda verir. Onu önce zikretmiştik. Kim onun manasını bilir, onun gerekleri ile amel eder, ilim, amel ve itikad bakımından onun hakkını yerine getirirse elbette ki o İslam'a tutunmuş olur. Allah (*subhânehû ve teâlâ*) Kitabında onun için şöyle demiştir:

“Şüphesiz Allah katında din İslâm'dır.” ⁸³⁸

“Kim İslâm'dan başka bir din ararsa, (bilsin ki o din) ondan kabul edilmeyecek ve o ahirette hüsrana uğrayanlardan olacaktır.” ⁸³⁹

Bunu öğrendiğin zaman bil ki, ilim ehli İslam'ı bozan unsurları zikretmiştir. Onlardan bazısı onun yüz kırka yakın unsur olduğunu zikretmiştir. Fakat âlimlerin üzerinde icmâ ettiği, Muhammed b. Abdulvehhab'ın zikrettiği İslam'ı bozan unsurların on madde olduğudur.

İslamı Bozan On Madde

Allah ona rahmet etsin, o şöyle dedi: Bil ki, İslam'ı bozan şeyler on tanedir.

Birincisi: Allah'a ibadette şirk koşturmak.

Allah (*subhânehû ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

“Allah, kendisine şirk koşulmasını asla bağışlamaz. Bundan (şirkten) daha hafif günahları ise, dilediği kimseler için bağışlar.” ⁸⁴⁰

---

838 (Âli İmran, 19)

839 (Âli İmran, 85)

840 (Nisa, 48)

"Kim Allah'a şirk koşarsa, muhakkak ki Allah ona cenneti haram kılar. Varacağı yer cehennem ateşidir. Zalimler için yardımcı yoktur." ⁸⁴¹

Allah'tan başkası adına, cinler ve kabirler adına kurban kesmek şirk olan amel-lerdendir.

İkincisi: Her kim, kendisiyle Allah arasına aracılar koyar, onlara dua eder, onlardan şefa'at ister veya onlara tevekkül ederse, icmâ ile kâfir olur.

Üçüncüsü: Her kim, müşrikleri tekfir etmez veya onların kâfir olduklarında şüphe ederse yahut onların yolunun da doğru olduğunu kabul ederse, kâfir olur.

Dördüncüsü: Her kim, başkasının yolunun Nebinin (*aleyhisselam*) getirdiği yol-
dan daha kâmil olduğuna ya da başkasının hükmünün Nebinin (*aleyhisselam*) hük-
münden daha iyi olduğuna inanırsa, kâfir olur. Tıpkı tağutların hükmünü Nebinin
(*aleyhisselam*) hükmünden üstün tutmak gibi...

Beşincisi: Her kim, Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'ın getirmiş olduğu şeylerden herhangi birisine buğzederse, o fiili yapsa dahi icmâ ile kâfir olur. Bunun delili Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetidir:

"İşte böyle! Çünkü onlar gerçekten Allah'ın indirdiğini çirkin gördüler. Bundan dolayı Allah da, onların amellerini boşa çıkardı." ⁸⁴²

Altıncısı: Her kim, Rasulullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'ın getirmiş olduğu İslam dininden herhangi bir şeyle veya onun mükâfat ve ceza olarak bildirdiği şeylerle alay ederse, icmâ ile kâfir olur. Bunun delili Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetidir:

"De ki: Allah ile O'nun ayetleri ve Rasulü ile mi alay ediyorsunuz? (Boşuna) Özür dilemeyin. Çünkü siz iman ettikten sonra tekrar kâfir oldunuz." ⁸⁴³

---

841 (Maide, 72)

842 (Muhammed, 9)

843 (Tevbe, 65-66)

Yedincisi: Sihir yapmak. Sarf ve atf sihir çeşitlerindendir. Her kim, bunu yapar veya yapılmasına razı olursa, kâfir olur. Bunun delili Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetidir:

“Oysa o ikisi: ‘Biz yalnızca bir fitneyiz, sakın küfretme’ demedikçe hiç kimseye (bir şey) öğretmezlerdi.” ⁸⁴⁴

Sekizincisi: Müslümanlara karşı müşrikleri desteklemek ve onlara yardım etmek. Bunun delili Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetidir:

“Sizden her kim onları veli edinirse şüphesiz o da onlardandır. Muhakkak ki Allah, zalimler topluluğuna hidayet etmez.” ⁸⁴⁵

Dokuzuncusu: Her kim, bazı insanların Muhammed (*aleyhisselam*)'in şeriatının dışına çıkabileceklerine inanırsa, kâfir olur. Tıpkı Hızır (*aleyhisselam*), Musa (*aleyhisselam*)'nın şeriatından çıkabiliyordu iddiası gibi...

Onuncusu: Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın dininden yüz çevirmek, onu öğrenmek ve onunla amel etmemek. Bunun delili Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın şu ayetidir:

“Kendisine Rabbinin ayetleri hatırlatıldıktan sonra ondan yüz çevirenden daha zalim kim olabilir? Muhakkak ki biz, suçlulardan intikam alıcıyız.” ⁸⁴⁶

İslâm'ı bozan bu hususlarda, şaka edenle ciddi olan ve korku ile yapan arasında hiçbir fark yoktur. İkrâh hali hariç bunları yapmak küfürdür.

Kişiye İslâm'dan çıkaran bu hususların hepsi çok tehlikeli ve çokça meydana gelmektedir. Bu sebeple meydana gelen bu durumlardan her Müslüman sakınmalı ve nefsi adına bu durumlara düşmekten korkmalıdır. Biz Allah'ın gazabını ve acıklı azabını gerektirecek durumlardan Allah'a sığınırız.

---

844 (Bakara, 102)

845 (Maide, 51)

846 (Secde, 22)

Salât ve selam yaratılmışların en hayırlısı Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)'in, âlinin ve ashabının üzerine olsun.

İlmî, haberî tevhid ile talebî, iradî tevhid arasındaki fark hakkında sorulan soruya Şeyh Süleyman b. Sehman'ın vermiş olduğu cevap

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahîm olan Allahın adı ile

İkisi arasındaki fark, ilk olarak isim ve sıfat tevhididir. İkinci olarak ulûhiyyet tevhididir. Sonra İbn Kayyım (*rahimehullah*)ın bu konudaki lafızlarını buldum.⁸⁴⁷

“Rasullerin kendisine davet ettiği, kitapların kendisi ile indirildiği tevhide gelince, o iki çeşittir. İspat ve marifette tevhid, kast ve talepte tevhiddir.

Birincisi: Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın zatının, isimlerinin, sıfatlarının ve fiillerinin hakikatının ispatıdır. O, göklerin üstünde arşının üzerindedir. O, kullarından dilediği kimse ile konuşur. O’nun kaderinin, hükmünün ve kazasının ispatıdır. Elbette ki Kur’an en uç açıklamaya kadar bu çeşidi açıklamıştır. Hadid ve Taha surelerinin başlarında, Haşr suresinin sonunda, Âli İmran ve Secde suresinin başlarında, İhlâs suresinin tamamında ve diğer surelerde olduğu gibi...

İkincisi: Kâfirun suresi ve Âli İmran suresinin 64. ayeti kapsamaktadır. Kitabın indirilen ilk suresinden sonuna kadar, Yunus suresinin başı, ortası ve sonunda, Araf suresinin başında ve sonunda, En’am suresinin tamamında, Kur’an’daki surelerin çoğunluğunda ve hatta tamamında bu tevhid yer almaktadır.

Toplayıcı bir söz olarak deriz ki; Kur’an’daki ayetlerin hepsi tevhidi, ona şehadet, ona davet etmeyi içermektedir. Muhakkak ki Kur’an Allah (*subhânehû ve teâlâ*)ın isimleri, sıfatları ve fiillerinden haber verir. İşte bu; haberî, ilmî tevhiddir (rubûbiyyet tevhididir).

---

847 Not: Yukarıda bahsedilen tevhidin iki kısmı hakkında İbn Kayyım’ın “İrca Saldırılarına Karşı İslam Ordularının Toplanması” kitabına bakılabilir

Onun dışındakilere kulluk etmekten sıyrılıp tek ve ortağı olmayan Allah'a ibadete davet eder. Bu da talebî, iradî tevhiddir (ulûhiyyet tevhididir)."

Allah ona rahmet etsin, onun özleri burada bitti. Allah (*subhânehû ve teâlâ*)'ın salât ve selamı Muhammed (*aleyhisselam*)'e, onun ailesine ve ashabına olsun.

İkinci cildin sonudur. Üçüncü cilt isim ve sıfat tevhidi olarak gelecektir.